

MIKKELI

Mikkelin kaupungin tilinpäätös 2023

Sisältö

1 TOIMINTAKERTOMUS	5
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	7
1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus.....	7
1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	9
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	19
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	20
1.1.5 Henkilöstö.....	23
1.1.6 Ympäristötilinpäätös.....	24
1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat.....	26
1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	26
1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	27
1.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen	30
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	35
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	35
1.3.2 Toiminnan rahoitus.....	39
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset	42
1.5 Kokonaistulot ja -menot	47
1.6 Kaupunkikonsernin toiminta ja talous.....	48
1.6.1 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne	48
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	51
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	52
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	52
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	53
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	54
1.6.6.1 Konsernituloslaskelma	54
1.6.6.2 Konsernin rahoituslaskelma	55
1.6.6.3 Konsernitase	57
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	61
1.7.1 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	61
1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet	61
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	71
2.1 Kaupungin strategia ja tavoitteiden toteutuminen 2023.....	73
2.2 Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan toteutuminen	79
2.2.1 Konsernin tavoitteiden toteutuminen	79
2.2.1.1 Etelä-Savon Energia -konserni.....	79
2.2.1.2 Etelä-Savon Koulutus Oy (Esedu)	85
2.2.1.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy	88
2.2.1.4 Metsäsairila Oy	91
2.2.1.5 Mikalo Oy	93
2.2.1.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy.....	97
2.2.1.7 Mikkelin Jäähalli Oy.....	100
2.2.1.8 Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy.....	101
2.2.1.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy, MOAS	108
2.2.1.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	111
2.2.1.11 Mikkelin Ravirata Oy	113

2.2.2 Toimielinten tavoitteiden toteutuminen	116
2.2.2.1 Keskusvaalilautakunta	116
2.2.2.2 Tarkastuslautakunta	116
2.2.2.3 Kaupunginvaltuusto	117
2.2.2.4 Hallinto- ja elinvoimapaalvelut	117
2.2.2.5 Mikkelin seudun ympäristölautakunta	122
2.2.2.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta	131
2.2.2.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	141
2.2.2.8 Kaupunkikehityslautakunta	154
2.2.3 Liikelaitosten tavoitteiden toteutuminen	165
2.2.4 Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen	166
2.2.5 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	168
2.3 Investointien toteutuminen	172
2.4 Rahoitusosan toteutuminen	177
2.5 Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	178
3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	181
3.1 Tuloslaskelma	183
3.2 Rahoituslaskelma	184
3.3 Tase	185
3.4 Konsernin tuloslaskelma	187
3.5 Konsernin rahoituslaskelma	188
3.6 Konsernitase (lyhyt)	189
4 LIITETIEDOT	193
5 ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET	
5.1 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	221
5.2 Mikkelin Vesiliikelaite	238
5.3 Muut eriytetyt laskelmat	257
5.3.1. Ruoka- ja puhtauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma	257
5.3.2 Vuokrauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma	258
6 ALLEKIRJOITUKSET	261
7 LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA SEKÄ NIIDEN SÄILYTYSTAVASTA	265

1

Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Vuoden 2023 uutisointia hallitsi valitettavasti sota ja geopoliittisen tilanteen kiristyminen. Sota Ukrainassa on jatkunut jo yli kaksi vuotta, ja länsimaissa on ryhdytty laajasti keskustelemaan Venäjän toiminnan aiheuttamasta uhkasta myös laajemmin Euroopan ja koko maailman vakaudelle. Suomi vahvisti omaa puolustuksellista asemaansa entisestään, kun liityimme Naton jäseneksi 4.4.2023. Venäjän toiminnasta aiheutuu tällä hetkellä haasteita Itä-Suomelle, etenkin rajan läheisyydessä sijaitseville kunnille, johtuen esimerkiksi itärajan sulkutoimista. Haastavan tilanteen seurauksena itäsuomalainen edunvalvontayhteistyö on tiivistynyt. Suomen hallitus on valmistelemaan ns. Itä-Suomi-ohjelmaa ja myös Elinkeinoelämän keskusliitolla on käynnistymässä Itä-Suomi-hanke.

Mikkelin kaupungin toiminnassa ja taloudessa vuosi 2023 oli odotetusti suurten muutosten sekä suurten ratkaisujen vuosi. Hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi on takana, ja kaupungille se tarkoitti ensimmäistä vuotta ilman sote- ja pelastuspalveluiden tuottamisvastuuta.

Hyvinvointialueuudistukseen liittyen kuntien valtionrahoituksen laskentaperusteet määriteltiin uudelleen, ja lopulliset uudistukseen liittyvät laskelmat valmistuivat vuoden 2023 aikana. Laskelmien tarkentuessa selkeytyi, että Mikkelin osalta sote-uudistus toi mukanaan merkittävän uuden haasteen valtionrahoituksen voimakkaan leikkautumisen myötä. Palvelujen näkökulmasta hyvinvointialueen ja kaupungin asukkaat ovat kuitenkin samoja. Siksi kaupungin on oltava aktiivinen muun muassa juuri alkaneessa kumppanuusstrategian laadinnassa ja toimeenpanossa yhdessä Etelä-Savon hyvinvointialueen sekä muiden kuntien kanssa. Sote- ja pelastuslaitoksen palveluiden siirryttyä pois kunnilta, on seuraava suuri muutos tulossa. Vuonna 2024 valmistellaan TE-keskusten tuottamien palveluiden siirtymistä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta lukien. Muutos on vaativa, mutta onnistuessaan antaa mahdollisuudet vaikuttavalle työllisyyspalveluiden kehittämiselle.

Vuosi sitten tilinpäätöksen avaustekstissä todettiin, että *”tiedossamme on taloutemme tasapainottamiseksi tarvittavat keinot, kunhan meillä myös riittää rohkeutta ja suoraviivaisuutta tehdä vaikealtakin tuntuvia päätöksiä, sekä yhteistyökykyä kunnioittaa tehtyjen päätösten toimeenpanoa.”* Tällä viitattiin kriisikuntauhkaan, jonka vuoksi kaupungin taseessa ollut kumulatiivinen 40,8 miljoonan euron alijäämä tuli saada katetuksi vuoden 2023 aikana. Kaupunginvaltuuston päätös 20.3.2023 energiaomaisuuden realisoinnista oli vaikea, mutta rohkea päätös, joka oli väistämättä tehtävä. Ratkaisulla vältettiin kriisikuntauhka sekä vahvistettiin edellytyksiä selviytyä taloudellisesta haasteellisesta tulevaisuudesta. Myyntiprosessia edistettiin tiiviisti valtuuston päätöksestä alkaen, ja kaupunginhallitus teki 6.11.2023 valtuuston valtuuttamana päätöksen Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myymisestä.

Käytännön syistä kauppa ei toteutunut vuoden 2023 puolella, joten kuntalain näkökulmasta Mikkelin kaupungin osalta kriisikuntakriteerit täytyivät. Kauppa kuitenkin saatettiin loppuun 1.3.2024, ja kokonaisuutena järjestelystä tuloutuu Mikkelin kaupungille vuoden 2024 ensimmäisen kvartaalin aikana kaikkiaan noin 190 miljoonaa euroa. Täysin tarkka kokonaissumma ei ole vielä tilinpäätöshetkellä tiedossa. Ratkaisun seurauksena taseen kumulatiivinen alijäämä tulee katetuksi jo ennen kuin vuoden 2023 tilinpäätös lopullisesti vahvistetaan. Tämän myötä on realistista ennakoita, että valtiovarainministeriö ei ryhdy käynnistämään Mikkelin osalta kuntalain mukaista arviointimenettelyä.

Vuoden 2023 tilinpäätöksessä kaupungin taloudellinen tulos on vahva. Tuloslaskelma osoittaa 19,7 miljoonan euron ylijäämää, mutta taseeseen jäi yhä kattamatonta kumulatiivista alijäämää 21,1 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 hieno tulos selittyy sote-uudistuksen eräänlaisen siirtymävaiheen aiheuttamilla, sekä muilla kertaluonteisilla positiivisilla erillä. Ilman poikkeuksellisten erien vaikutusta tulos olisi ollut alijäämäinen. Käyttötalouden tasapainottamisessa on edetty oikeaan suuntaan, mutta matkaa tyydyttävään tilanteeseen vielä on. Tuleviin vuosiin sisältyy edelleen merkittäviä haasteita, joiden voittamiseksi edellytetään vuonna 2023 käynnistetyn kokonaisvakauttamisohjelman sisältämien tasapainotustoimenpiteiden määrätietoista toteuttamista. Kolmeen tukijalkaan perustuvan vakauttamisohjelman onnistuminen antaa myös mahdollisuuden katsoa tulevaisuuteen ja pohtia kaupungin kehittämistä aivan uudella tavalla taloudellisessa näkökulmassa.

Haastavista ajoista ja talouden taantumasta huolimatta vuonna 2023 Mikkelissä tapahtui paljon myönteistä kehitystä. Esimerkiksi 5-tien varrella sijaitsevien ”Puhistamon” alueen ja Veturitallien alueen jatkosuunnittelua on viety eteenpäin, unohtamatta myöskään ydinkeskustan kehittämistä. Keskusta-alueella on käynnistymässä merkittävä Mikalo Oy:n rakennushanke, jossa yhdistyvät palveluasuminen ja vuokra-asuminen.

Erityisen merkillepantavaa on ollut vihreän energian hankkeiden ja investointien hyvin nopea kasvu. Tässä yhteydessä myös Mikkelin kaupungin maa-alueisiin on kohdistunut valtavaa kiinnostusta ja ensimmäisiä varauksia esimerkiksi

aurinkovoimaloihin ja niiden tarvitsemiin maa-alueisiin liittyen on jo tehty ja muitakin vihreää siirtymää tukevia yritysinvestointeja on suunnitteilla.

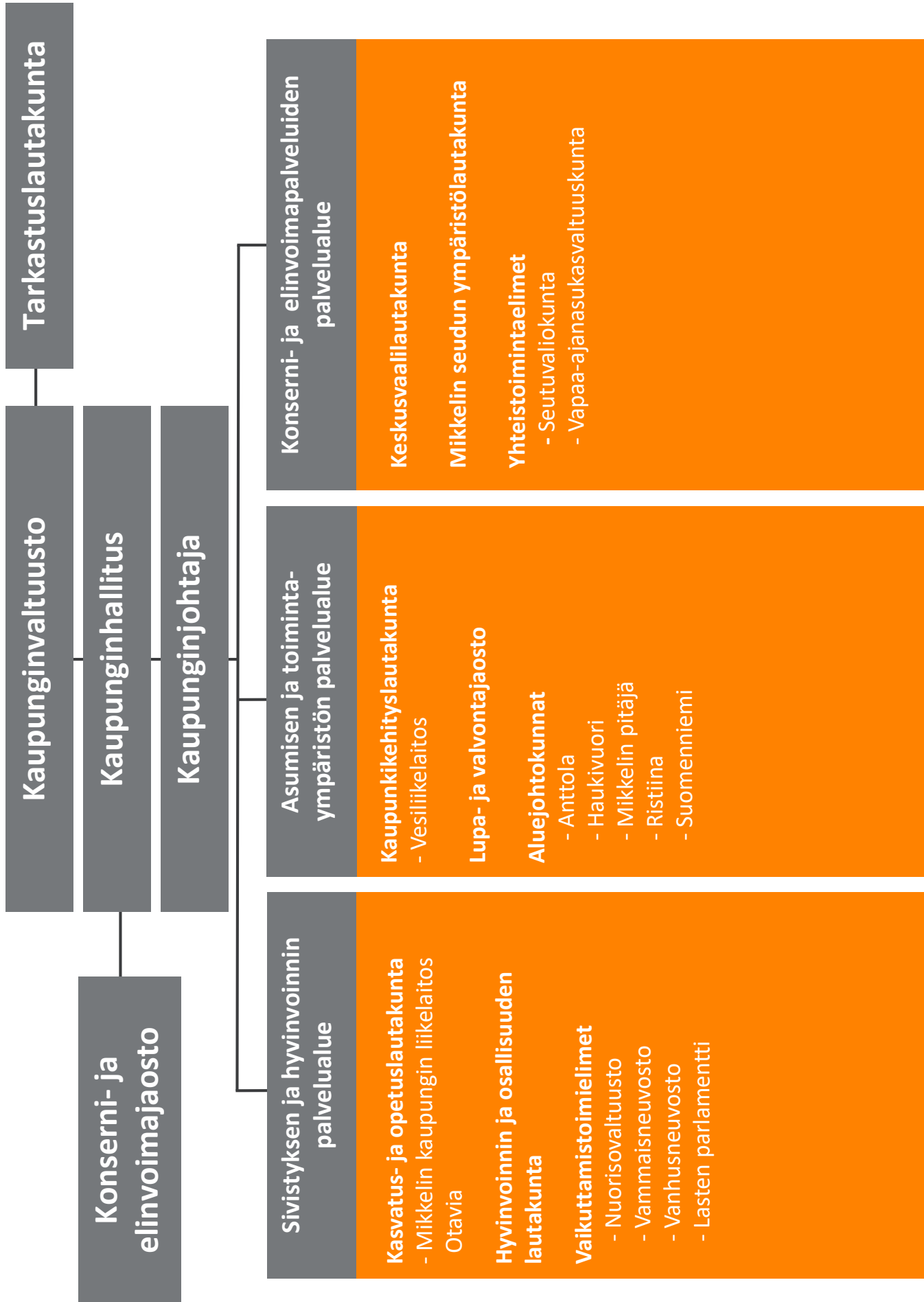
Elinvoiman kehittymisestä viestii myös, että kiinnostus yritysten sijoittumisen mahdollistaviin alueisiin on ollut suurta, ja esimerkiksi Visulahden alueella ei ole enää juurikaan tonttitilaa vapaana. Kaupungin tuleekin huolehtia, että kysyntää vastaavia tontteja on tarjolla jatkossakin. Myös uusien asuintonttien tarjonta edistyi näkyvimmin Annilanrannan tonttien muodossa.

Kaupunkistrategian mukaiset kehittämisalustat ovat myös edenneet suunnitellusti. EcoSairilaan ja uuteen vedenpuhdistamoon kiinnittyvässä BEM-vesiosamiskeskuksessa on edistetty aiemmin suunniteltua TKI-ympäristöä – ensimmäinen yritysasiakasta palveleva testilinja on saatu käyttöön. Vuonna 2023 käynnistettiin myös uuden Matkailun ja vapaa-ajan kehittämisalustan toiminta. Tässä yhteydessä on erikseen mainittava Mikkelin musiikkijuhlien onnistunut uudistuminen ja Lontoon Philharmonia-orkesterin kiinnittäminen juhlille seuraaville neljälle vuodelle. Vielä yhtenä ajankohtaisena nostona mainittakoon Saimaanportin yhtenäiskoulun valmistuminen suunnitelmien mukaisesti. Kuntalaiset ovat osoittaneet suurta kiinnostusta uutta hienoa koulua kohtaan, jossa ensimmäiset oppilaat aloittavat opiskeluaan juuri tämän tekstin laatimishetkillä.

Edellä mainittuihin esimerkkeihin tukeutuen voikin mielestäni hyvin todeta, että haasteista huolimatta Mikkelin voimassa olevalle visiolle ”Mahdollisuuksien Mikkelin – puhtaan veden pääkaupunki” on jo tässä vaiheessa valtuustokautta saatu hyvin katetta. Olennaisin edellytys menestyksellemme nyt ja tulevaisuudessa on osaava ja sitoutunut henkilökunta. Hyvistä saavutuksistaamme kuuluukin suurin kiitos kaikille kaupunkikonsernin työntekijöille. Meistä jokainen on itse tärkeä menestyksen voimavara niin arkityössä kuin myös siinä, miten arvostamme omaa työtämme ja omaa kaupunkiamme.

Janne Kinnunen
kaupunginjohtaja

1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Luottamushenkilöorganisaatio

KAUPUNGINVALTUUSTO 1.1. - 31.12.2023

Vaalit 13.6.2022

Puheenjohtaja

Valtola Oskari, kansanedustaja, työterveyshuollon erikoislääkäri (KOK)

1. varapuheenjohtaja

Hämäläinen Laura, yhteiskuntatieteiden kandidaatti, kansanedustajan avustaja (kesk.)

2. varapuheenjohtaja

Pöntinen Minna, Isännöitsijä (AIT), tradenomi (YAMK) (vihr.)

Kok	Aho Eero	palomestari, insinööri
KD	Ahonen Liisa	lähihoitaja
Mikkelin puolesta SDP	Barck Paavo	sähköasentaja, eläkeläinen
PS	Hartonen Tanja 13.5. asti	sairaanhoitaja, lähihoitaja
Kesk	Hartonen Tanja 20.8. alkaen	sairaanhoitaja, lähihoitaja
PS	Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
Kesk	Hokkanen Marita	opettaja
Kesk	Häkkinen Kati	toiminnanjohtaja, yrittäjä
Kesk	Hämäläinen Laura	opiskelija
Kok	Härkönen Jukka	DI, perojektipäällikkö
Vihr	Janhunen Katriina	ylioppilas
Mikkelin puolesta SDP	Juhola Jatta	kehittämisen- ja koulutussuunnittelija, YTM
PS	Järvinen Sami 13.11. asti	asiakkuuspäällikkö
Sitoutumaton	Järvinen Sami 13.11. alkaen	asiakkuuspäällikkö
PS	Karhunen Pertti 13.11. asti	metsätalousinsinööri, työelämäkoordinaattori
Mikkelin Sitoutumattomat	Karhunen Pertti 13.11. alkaen	metsätalousinsinööri, työelämäkoordinaattori
Vihr	Kauppinen Heli	viestintäsuunnittelija, FM
Kok	Kervinen Jouko	varatuomari
Kesk	Kokkonen Anu	apulaisrehtori
Mikkelin puolesta SDP	Kuitunen Soile	toimitusjohtaja, VTT
Kok	Kähkönen-Valtola Suvi	eläinlääketieteen lisensiaatti, kaupungin eläinlääkäri
Vihr	Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri, villieläinhoitaja
Mikkelin puolesta SDP	Lehkonen Raine Leena	lehtori, FM
Vihr	Liikanen Veli	nuorisotutkija, biologi
Valta kuuluu kansalle	Marttinen Jussi 7.2. asti	muusikko
Vapauden liitto	Marttinen Jussi 20.2. alkaen	muusikko
Kok	Miettinen Olli	toimitusjohtaja, yrittäjä
PS	Nalli Sami 13.11. asti	yrittäjä, LVI-insinööri
Kok	Nalli Sami 13.11. alkaen	yrittäjä, LVI-insinööri
Kesk	Noponen Katriina	maaseutuyrittäjä, sosiaalityöntekijä
Kesk	Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
Kok	Oksanen Jenni	DI aluesuunnittelupäällikkö
Kesk	Olkonen Kirsi	agrologi
Kesk	Pakarinen Antti	ohjelmistokehittäjä, DI
Kesk	Pekonen Petri	maanviljelijä
Vihr	Pöntinen Minna	tradenomi YAMK
KD	Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
Kesk	Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
Liike Nyt	Reponen Anna 9.1. asti	yrittäjä, kauppatieteiden maisteri
Mikkelin Sitoutumattomat	Reponen Anna 9.1. alkaen	yrittäjä, kauppatieteiden maisteri
Kok	Ropponen Juha 9.1. asti	kehitysjohtaja, eläkkeellä
Mikkelin Sitoutumattomat	Ropponen Juha 9.1. alkaen	kehitysjohtaja, eläkkeellä
Kesk	Rouhiainen Risto	hallintonotaari, KTM, eläkeläinen
Kok	Salo-Oksa Armi	toimitusjohtaja, yrittäjä
PS	Sensio Jani 13.11. asti	yrittäjä
Kok	Sensio Jani 13.11. alkaen	yrittäjä
Mikkelin puolesta SDP	Seppälä Arto	ylitarkastaja, kunnallisneuvos
Kesk	Siiskonen Pirjo	valtiotieteen tohtori
PS	Sikanen Tomi 27.8. asti	yrittäjä
Kok	Sikanen Tomi 27.8. alkaen	yrittäjä
PS	Strandman Jaana	kansanedustaja, KM, erityisopettaja, yrittäjä
Mikkelin puolesta SDP	Strengell Jarno	päälouottamusmies, virastomestari
Liike Nyt	Taavitsainen Satu	toiminnanjohtaja, sosionomi AMK

Mikkelin puolesta SDP
Mikkelin puolesta SDP
Mikkelin puolesta SDP
Kok
Kok
Kok
Kesk

Tikkanen Petri
Tissari Jenni
Tullinen Hannu
Valtola Oskari
Valtola Pirkko
Vuori Juha
Väänänen Jaakko

työsuojeluasiantuntija
sairaanhoitaja, seksuaalineuvoja
eläkeläinen
kansanedustaja, työterveyshuollon erikoislääkäri
yleislääketieteen erikoislääkäri
eläkeläinen
maaseutuyrittäjä, eläkeläinen

Varavaltuutetut

PS
Vihr
PS
Kok
Kok
Vihr
SDP
PS
Kesk
Kesk
Mikkelin puolesta SDP
Vihr
Vihr
Kesk
PS
Kesk
Kok
Mikkelin puolesta SDP
Kok
PS
Liike Nyt
Kok
Kesk
PS
-
SDP
Kesk
Kesk
Kok
Kok
Mikkelin puolesta SDP
Kesk
KD
SDP
Kok
SDP
PS
Kok
SDP
SDP
Kesk
Kesk
PS
Vihr
Kok
KD
Kesk
Liike Nyt
Mikkelin Sitoutumattomat
Mikkelin puolesta SDP
Kok
Kok
Mikkelin puolesta SDP
Kok
Kesk

Asikainen Katariina
Damstén Iris
Eskelinen Mervi 13.11. asti
Eskelinen Mervi 13.11. alkaen
Haavikko Harri
Hakala Kerttu
Hakkarainen Juha
Halonen Juuso
Haverinen Mikko
Hujala Anne
Hämäläinen Reijo
Jussi-Pekka Nina
Jäntti Elina
Kakriainen Markku
Karstu Timo
Kekkonen Matti
Kirjalainen Miikka
Korhonen Tapani
Lappalainen Heikki
Liikanen Jere
Marttinen Mika 16.2. asti
Marttinen Mika 19.2. alkaen
Mattila Kalle
Muttillainen Ola 13.11. asti
Muttillainen Ola
Naumanen Eveliina
Noponen Perttu
Noponen Sari
Oksman Juhani
Puhakka Paavo
Puntanen Anne
Puustinen-Kiljunen Tanja
Pylkkänen Lotta
Pyrhönen Heikki
Pöntinen Hannu
Pöyry Lasse
Pöyry Mikko
Rahikainen Ville
Rautiainen Sari
Rusakko Susanna
Sihvonen Jari
Siitari Keijo
Siitari Keijo
Siitonen Mikko
Soininen Mali
Soivanen Satu
Strengell Janne
Tarvainen Nea 9.1. asti
Tarvainen Nea 9.1. alkaen
Tessieri Enrique
Tiusanen Tuomas
Tuunanen Jarmo
Vartiainen Jaana
Yli-Karro Ulla 16.2. alkaen
Ylönen Päivi

laivavirkailija, FM
yhteisöpedagogi (AMK)
terveydenhuollon maisteri, ammatillinen opettaja
terveydenhuollon maisteri, ammatillinen opettaja
yrittäjä, toimitusjohtaja
luontokeskuksen toiminnanohjaaja, FM
linja-autonkuljettaja
koneenkuljettaja
liikuntatieteiden maisteri, nuoriso- ja harrastepäällikkö
yhteiskuntatieteiden maisteri
mielenterveyshoitaja
lastentarhanopettaja, päiväkodinjohtaja
yrittäjä, freelancetoimittaja
toimitusjohtaja, insinööri, maakuntaneuvos
lääkäri
metsäasiantuntija
yrittäjä
kiinteistönhoitaja, eläkeläinen
toiminnanjohtaja
insinööriopiskelija
yrittäjä
yrittäjä
agronomi, maanviljelijä
vientipäällikkö, insinööri (AMK)
vientipäällikkö, insinööri (AMK)
DI
väitöskirjatutkija, yrittäjä
filosofian maisteri, äidinkielen opettaja
yli-insinööri
DI
lähihoitaja
lomituspalveluohjaaja, näytelmäkirjailija
lähihoitaja
hankevastaava
toimitusjohtaja, yrittäjä
ekonomisti, yhteiskuntatieteiden maisteri
rakennusalan yrittäjä
KTM, controller
ravitsemustyöntekijä, pääluottamusmies
myyjä, merkonomi
aluepäällikkö
maanviljelijä, yliluutnantti evp.
yrittäjä
lehtori, FM
yksikön johtaja, KM, eläkeläinen
TKI-asiantuntija, ekonomi
HR-asiantuntija
sosionomi
sosionomi
valtiotieteiden maisteri
liikenneopettaja
insinööri (YAMK), lehtori
päiväkodinjohtaja, sosiaalikasvattaja
TtM, hoivakodin johtaja
oppisopimuskoordinaattori, KM

KAUPUNGINHALLITUS 1.1. - 22.5.2023

Jäsen

Siiskonen Pirjo, pj valtiotieteen tohtori
Strengel Jarno, 1. vpj virastomestari, pääluottamusmies
Sensio Jani, 2. vpj yrittäjä
Aho Eero palomestari

Hartonen Tanja, sairaanhoitaja
22.5.2023 asti
Kauppinen Heli viestintäsuunnittelija, FM
Kuitunen Soile, toimitusjohtaja
22.5.2023 asti
Pekonen Petri maanviljelijä

Pöyry Pekka opettaja, yrittäjä
Salo-Oksa Armi toimitusjohtaja, yrittäjä
Valtola Pirkko lääkäri

Henkilökohtainen varajäsen

Olkkonen Kirsi agrologi
Tikkanen Petri työsuojeluasiantuntija
Sikanen Tomi yrittäjä
Ropponen Juha, kehitysjohdaja, eläkkeellä
22.5.2023 asti
Strandman Jaana, kasvatustieteen maisteri,
22.5.2023 asti erityisopettaja, yrittäjä
Jussi-Pekka Nina päiväkodin johtaja
Tissari Jenni yksikönjohtaja, sairaanhoitaja
Yamk
Noponen Katriina sosiaalityöntekijä,
maaseutuyrittäjä
Pakarinen Antti ohjelmistokehittäjä, DI
Kervinen Jouko varatuomari
Soininen Mali, yksikönjohtaja, eläkkeellä
22.5.2023 asti

KAUPUNGINHALLITUS 22.5. - 31.12.2023 kv §52

Jäsen

Siiskonen Pirjo, pj valtiotieteen tohtori
Strengell Jarno, 1. vpj virastomestari, pääluottamusmies
Sensio Jani, 2. vpj yrittäjä
Aho Eero palomestari

Strandman Jaana, kansanedustaja, kasvatustieteen maisteri,
22.5.2023 alkaen erityisopettaja, yrittäjä
Kauppinen Heli viestintäsuunnittelija, FM
Juhola Jatta, projektikoordinaattori,
22.5.2023 alkaen yhteiskuntatieteiden maisteri
Pekonen Petri maanviljelijä

Pöyry Pekka opettaja, yrittäjä
Salo-Oksa Armi toimitusjohtaja, yrittäjä
Valtola Pirkko lääkäri

Henkilökohtainen varajäsen

Olkkonen Kirsi agrologi
Tikkanen Petri työsuojeluasiantuntija
Sikanen Tomi yrittäjä
Härkönen Jukka, projektipäällikkö, DI
22.5.2023 alkaen
Eskelinen Mervi, terveydenhuollon maisteri
22.5.2023 alkaen
Jussi-Pekka Nina päiväkodin johtaja
Tissari Jenni yksikönjohtaja, sairaanhoitaja
Yamk
Noponen Katriina sosiaalityöntekijä,
maaseutuyrittäjä
Pakarinen Antti ohjelmistokehittäjä, DI
Kervinen Jouko varatuomari
Oksanen Jenni, aluesuunnittelupäällikkö, DI
22.5.2023 alkaen

KONSERNI- JA ELINVOIMAJAOSTO 1.1. -31.5.2023

Jäsen

Siiskonen Pirjo, pj valtiotieteen tohtori
Strengell Jarno, 1. vpj virastomestari pääluottamusmies
Sensio Jani, 2. vpj yrittäjä
Aho Eero palomestari, insinööri
Kauppinen Heli viestintäsuunnittelija, FM

Henkilökohtainen varajäsen

Pöyry Pekka opettaja, yrittäjä
Tikkanen Petri työsuojeluasiantuntija
Hartonen Tanja sairaanhoitaja
Kervinen Jouko varatuomari
Jussi-Pekka Nina päiväkodin johtaja

KONSERNI- JA ELINVOIMAJAOSTO 1.6. -31.12.2023

Jäsen

Siiskonen Pirjo, pj valtiotieteen tohtori
Strengell Jarno, 1. vpj virastomestari pääluottamusmies
Sensio Jani, 2. vpj yrittäjä

Aho Eero palomestari, insinööri
Kauppinen Heli viestintäsuunnittelija, FM

Henkilökohtainen varajäsen

Pöyry Pekka opettaja, yrittäjä
Tikkanen Petri työsuojeluasiantuntija
Strandman Jaana kansanedustaja, KM,
erityisopettaja, yrittäjä
Kervinen Jouko varatuomari
Jussi-Pekka Nina päiväkodin johtaja

HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN LAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Kokkonen Anu, pj	apulaisrehtori	Hasanen Satu, 10.12.2023 asti	tradenomi
Tissari Jenni, vpj	projektipäällikkö, sairaanhoitaja Yamk	Nyysönen Niina	varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
Noponen Sari	filosofian maisteri, äidinkielen opettaja	Karppinen Arja	yrittäjä, eläkkeellä
Haverinen Mikko	liikuntatieteiden maisteri, nuoriso- ja harrastepäällikkö	Ylijoki Henri	toriyrittäjä, eläkeläinen
Kähkönen-Valtola Suvi	eläinlääketieteen lisensiaatti, kaupungin eläinlääkäri	Soininen Mali	yksikönjohtaja, eläkkeellä
Huuhilo Marko	keittiömestari, yrittäjä	Vaarasuo Janne	DI, tuotantoesimies
Hynninen Jukka	sähköalan erikoisammattimies	Nieminen Aleksi	opiskelija, asumisneuvonta- koordinaattori
Tessieri Enrique	valtiotieteiden maisteri	Kvist Matias	asianhallinnan asiantuntija, hallintotieteiden kandidaatti
Elo Veikko	eläkeläinen, yrittäjä	Halonen Juuso	koneenkuljettaja
Hartonen Tanja	sairaanhoitaja, lähihoitaja	Eskelinen Mervi	terveydenhuollon maisteri, ammattillinen opettaja
Jussi-Pekka Nina	lastentarhanopettaja, päiväkodinjohtaja	Kuismin Terppa	opiskelija
Kuitunen Soile, Kh:n edustaja			
Juhola Jatta, Kh:n edustaja 1.6. alkaen			
Grönlund Reijo, vanhusneuvoston edustaja		Lahtinen Tuula, vanhusneuvoston varaedustaja	
Hasanen Satu, vammaisneuvoston edustaja 10.12.2023 asti		Rahikainen Ismo, vammaisneuvoston varaedustaja	
Mattsson Emmi, nuorisovaltuuston edustaja 2023-2024		Tuunainen Elsa, nuorisovaltuuston varaedustaja	

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen		Henkilökohtaiset varajäsenet	
Tikkanen Petri, pj	työsuojeluasiantuntija	Friman Jose	metallimaalari, ammatti- yhdistysaktiivi
Pakarinen Antti, vpj	ohjelmistokehittäjä, DI	Kekkonen Matti	metsäasiantuntija
Elkharam Tiina	yrittäjä, omaishoitaja	Häkkinen Kati	toiminnanjohtaja, yrittäjä
Nikulainen Riikka	puhtauspalveluesimies	Matiskainen Jaakko	maatalousyrittäjä
Eskelinen Matti	asiakaspäällikkö	Kauppinen Jan-Petter	tekniikan ylioppilas
Oksanen Jenni	DI, aluesuunnittelupäällikkö	Soininen Mali	KTM, yksikönjohtaja, eläkkeellä
Ylönen Onni	lähihoitaja	Kolmisoppi Jenni	FM, kielenopettaja
Vainio Hanne	vanerityöntekijä	Reponen Ilona	myyjä, sosionomi
Kanerva Toni	nuoriso-ohjaaja	Karhunen Pertti	metsätalousinsinööri, työelämäkoordinaattori
Strandman Jaana, 28.8.asti	kansanedustaja, KM, erityisopettaja, yrittäjä	Eskelinen Mervi	terveydenhuollon maisteri, ammattillinen opettaja
Eskelinen Mervi, 28.8. lähtien	terveydenhuollon maisteri, ammattillinen opettaja	Vilhunen Kirsi, 25.9. alkaen	IT-tukihenkilö
Kontinen Leena	yhteiskuntatieteiden maisteri	Janhunen Katriina	ylioppilas
Valtola Pirkko, Kh:n edustaja			
Hurri Hanna-Noora, vammaisneuvoston edustaja		Hämäläinen Reijo, vammaisneuvoston varaedustaja	
Kosonen Niilo, nuorisovaltuuston edustaja 2023-2024		Siekinen Miia-Marie, nuorisovaltuuston varaedustaja	

KAUPUNKIKEHITYSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Kervinen Jouko, pj	varatuomari	Rossi Jukka	yrittäjä, toimitusjohtaja
Karhunen Pertti, vpj	metsätalousinsinööri, työelämä- koordinaattori	Mutttilainen Ola	vientipäällikkö, insinööri (AMK)
Väänänen Jaakko	metsätalouslyrittäjä	Siitari Keijo	maanviljelijä, yliluutnantti evp
Noponen Perttu	väitöskirjatutkija, yrittäjä	Anttalainen Taneli	sähköasentaja, yrittäjä
Noponen Katriina	maaseutuyrittäjä, sosiaalityöntekijä	Kohvakka Tuula	lähihoitaja
Panula-Ontto-Suuronen Anni	filosofian tohtori	Heikkonen Susanna	merkonomi
Härkönen Jukka	DI, projektipäällikkö	Kosonen Mikko	turvallisuuspäällikkö
Isoaho Saara	asiakkuuspäällikkö	Soininen Mali	yksikönjohtaja, eläkkeellä
Tullinen Hannu	eläkeläinen	Nykänen Reijo	konepuuseppä

Hokkanen Marita	opettaja	Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkkeellä
Vartiainen Jaana	päiväkodin johtaja	Kohvakka Katja	myyjä
Asikainen Katariina	laivavirkailija, FM	Strandman Jaana	kansanedustaja, KM, erityisopettaja, yrittäjä
Hakala Kerttu	FM	Kontinen Leena	yhteiskuntatieteiden maisteri
Pekonen Petri, kh:n edustaja		Lehtinen Ari, vanhusneuvoston varaedustaja	
Himanan Aija, vanhusneuvoston edustaja		Luusalo Pirkko, vammaisneuvoston varaedustaja	
Petäjämäki Timo, vammaisneuvoston edustaja		Jalkanen Tuuli, nuorisovaltuuston varaedustaja	
Pelkonen Elsi, nuorisovaltuuston edustaja 2023-2024			

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen

Velling Nalle, PJ	lippukuntakoordinaattori
Kauppinen Helena, vpj	opettaja, eläkeläinen
Ylönen Hannu	eläkeläinen
Pajunen Tarmo	tietoliikenneteknikko, eläkeläinen
Himanan Vesa	herastuomari

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Hämäläinen Raijakaarina	työnohjaaja, eläkeläinen
Marttinen Mika	yrittäjä
Kilpinen Atte	koneenkäyttäjä, päälouottamusmies
Härkönen Päivi	pesulavastaava
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen

Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri, villieläinhoitaja
Lehkonen Raine vpj	FM opettaja, eläkeläinen
Sihvonen Jari	aluepäällikkö
Hannukainen Sari	controller (pk-yritykset)
Korhonen Tapani	kiinteistöhoitaja, eläkeläinen
Liikanen Jere	LVI-asentaja
Eskelinen Mervi, 12.6. asti	terveydenhuollon maisteri, ammattillinen opettaja
Asikainen Katariina, 12.6. lähtien	laivavirkailija, FM
Oksman Juhani	yli-insinööri
Tarvainen Nea	sosionomi

Henkilökohtainen varajäsen

Damsten Iris	yhteisöpedagogi (AMK)
Puntanen Anne	lähihoitaja
Mattila Kalle	agrologi, maanviljelijä
Pöyry Raili	psykologi eläkkeellä
Avikainen Kari	hitsaaja, työsuojeluvaltuutettu
Siitari Keijo	maanviljelijä, yliluutnantti evp
Korhola Anne	maaseutuyrittäjä, kirkon vahtimestari
Vänninen Tomi	siltainsinööri
Reponen Anna	yrittäjä, kauppatieteiden maisteri

LUPA- JA VALVONTAJAOSTO 1.1. - 31.12.2023

Jäsen

Muttillainen Ola, pj	vientipäällikkö, insinööri (AMK)
Haavikko Harri, vpj.	yrittäjä, toimitusjohtaja
Häkkinen Kati	toiminnanjohtaja, yrittäjä
Taskinen Terhi	FM, metsätalousyrittäjä
Sipilä Arto	rakennusinsinööri, yrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Korhola Anne	maaseutuyrittäjä, kirkon vahtimestari
Kultanen Kirsi	sairaanhoitaja, AMK
Väisänen Heikki	maa- ja metsätalousyrittäjä, puuseppä
Siitari Keijo	maanviljelijä, yliluutnantti evp
Marttinen Mika	yrittäjä

ANTTOLAN ALUEJOHTOKUNTA 2022-2025

Jäsen

Harmoinen Taina, pj	TKI-asiantuntija
Saloranta Suvi, vpj	verkkopalveluasiantuntija
Kiljunen Matti	työnjohtaja
Noponen Petri	opettaja
Parkkinen Nina-Maarit	yrittäjä
Ripatti Teemu	projektipäällikkö
Rossi Sirpa	opettaja, eläkeläinen

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Jakobsson Riina	sairaanhoitaja
Ranki Hannu	
Korhonen Tapani	eläkeläinen

HAUKIVUOREN ALUEJOHTOKUNTA 2022-2025

Jäsen

Naumanen Eveliina, pj, 23.1. asti	DI, myyntikoordinaattori
Ahokas Jari pj, 23.1. alkaen	ICT järjestelmäasiantuntija
Pöyhö Eljas, vpj Ahtiainen Jukka, 23.1.2023 kv §8 varajäseneksi	toimittaja käyttöinsinööri
Manninen Helena Moilanen Joel Turkanovic Amir Vauhkonen Elina	opettaja kirvesmies yrittäjä maatalousyrittäjä

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Ahokas Jari, jäseneksi ja pj:ksi kv 23.1.2023 §9	ICT järjestelmäasiantuntija
Ahtiainen Jukka, 23.1. alkaen	käyttöinsinööri
Pöyhönen Mikko Saloviin Sanna	

MIKKELIN PITÄJÄN ALUEJOHTOKUNTA 2022-2025

Jäsen

Sanisalo Jarkko, pj Vainio Hanne Ehrnrooth Yrjö Heikkilä Anja Kontio Heljä Siiskonen Sampo Torniainen Markus	HR Business Partner vanerityöntekijä maatalousyrittäjä sisustaja, eläkeläinen maaseutuyrittäjä toimitusjohtaja eläkkeellä luokanopettaja
--	--

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Loponen Lotta Paasonen Laura Ervasti Kalle	geosuunnittelija yrittäjä asianajaja
--	--

RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA 2022-2025

Jäsen

Korhonen Hannu, pj Tikkanen Petri, vpj	eläkeläinen työsuojeluasiantuntija
Himanan Vesa Pukarinen Pertti Särkkä Heidi (nyk. Liukkonen) 5.10. asti Härkönen Päivi, 5.10. alkaen Tuominen Lotta Vartiainen Jaana	eläkkeellä, herastuomari kapteeni evp terveydenhoitaja kahvilatyöntekijä opiskelija päiväkodinjohtaja

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Heikkinen Markku Härkönen Päivi, 5.10. saakka Puustinen-Kiljunen Tanja	kahvilatyöntekijä
---	-------------------

SUOMENNIEMEN ALUEJOHTOKUNTA 2022-2025

Jäsen

Kurvinen Lasse, pj, ero 20.2. Erkkilä Vesa, pj 20.2. alkaen Erkkilä Vesa, vpj 20.2. asti Harmonen Helena Kauria Kari Kiesilä Minna Rusakko Susanna, vpj 20.2. alkaen Kurtén Rauno, 20.2. alkaen Tarhonen Terttu	insinööri AMK eläkeläinen eläkeläinen palveluneuvoja yrittäjä farmaseutti myyjä, merkonomi eläkeläinen
--	---

Varajäsenet kutsumisjärjestyksessä

Kauppi Marja Kurtén Rauno, 20.2. asti Ruotsalainen Raimo, 20.2. alkaen Heikkilä Markku	fysioterapeutti yrittäjä
--	-----------------------------

OTAVIAN LIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen

Pyrhönen Heikki, pj	toiminnanjohtaja
Saikkonen Jukka, vpj	koordinaattori
Alanen Erkki	opiskelija
Ruhanen Seija-Liisa	sairaanhoitaja
Pyllkkänen Lotta	lähihoitaja
Särkkä Heidi (nyk. Liukkonen)	lapsiperhejärjestöaktivisti
Tanttu Kimmo	rehtori
Kurki Nina, henkilökunnan ed.	oppimisympäristöpäällikkö

Henkilökohtainen varajäsen

Alexey Oborochan	sähköasentaja
Väisänen Kauko	eläkeläinen
Tarssanen Heikki	maatalousyrittäjä
Kokkonen Anu	apulaisrehtori
Hokkanen Sanna-Mari, ero 20.2.2023 kv §28	sairaanhoitaja (AMK)
Soivanen Satu, 20.2. alkaen	digitoija, projektityöntekijä
Hokkanen Marita	opettaja
Tiainen Sara	yrittäjä
Ylä-Jussila Lauri	kansanopiston opettaja

VESILIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2023

Jäsen

Noponen Perttu, pj	väitöskirjatutkija, yrittäjä
Jussi-Pekka Nina, vpj	lastentarhanopettaja, päiväkodinjohtaja
Puhakka Paavo	DI, eläkeläinen
Puntanen Anne	lähihoitaja
Himanan Markku	tietoliikenneasentaja, eläkkeellä
Haukijärvi Erja	DI, tradenomi
Pöyry Mikko	yrittäjä
Pitkonen Paula, henkilökunnan ed.	projekti-insinööri
Kervinen Jouko, kaupunkiympäristölautakunnan edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Kakriainen Markku	maakuntaneuvos, insinööri
Häkkinen Elina	toimistosihtööri, tradenomi
Hannukainen Sari	controller (pk-yritykset)
Tiimonen Ali, ero kv §27 20.2.2023	vesihuoltomestari
Anttonen Pertti, 20.2. alkaen	luutnantti evp
Hokkanen Pia	lähihoitaja
Syrjäläinen Terttu	eläkeläinen, lastentarhanopettaja
Sensio Jani, ero 12.6.2023 §79	yrittäjä
Muttillainen Ola, 12.6. alkaen	aluemyyntipäällikkö (YAMK)
Heinonen Antti	putkiasentaja
Karhunen Pertti, kaupunkiympäristölautakunnan varaedustaja	

VAMMAISNEUVOSTO 1.1.-31.12.2023

Jäsen

Väisänen Kauko, pj	Yhdenvertainen Etelä-Savo ry ja Akson ry
Hasanen Satu, vpj, 10.12. asti	Mikkelin Seudun Reumayhdistys ry
Hämäläinen Reijo	Etelä-Savon Ada ry
Liukkonen Anneli	Mikkelin Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry
Luusalo Pirkko	Etelä-Savon Näkövammaiset ry
Paasonen Sanna	Mikkelin Kuurojen Yhdistys ry
Petäjämäki Timo	Mikkelin Seudun invalidit, Mikkelin Seudun hengitysyhdistys, Mikkelin Seudun allergia- ja astmayhdistys ry

Henkilökohtainen varajäsen

Ylijoki Henri	Yhdenvertainen Etelä-Savo ry
Rahikainen Ismo	Mikkelin seudun AVH-yhdistys ry
Hurri Hanna-Noora	Etelä-Savon Näkövammaiset ry
Hänninen Pirjo	Etelä-Savon Näkövammaiset ry
Pettinen Erkki	Akson ry
Luntta Pirkko	Etelä-Savon Allergia, Iho ja Astma ry

VANHUSNEUVOSTO 1.1.-31.12.2023

Jäsen

Korhonen Risto, pj	Eläkeliiton Suomenniemen yhdistys ry
Karttunen Hannu, vpj	Otavan Seudun Eläkkeensaajat ry
Lahtinen Tuula	Mikkelin kansalliset seniorit ry

Henkilökohtainen varajäsen

Kauppinen Helena	Eläkeliiton Ristiinan yhdistys ry
Nieminen Pauli	Mikkelin Julkisen alan eläkeläiset ry
Kohonen Anna-Liisa	Mikkelin kansalliset seniorit ry

Rouhiainen Reino	Mikkelin Seudun Sotaveteraanit ry	Puhakka Paavo	Sotainvalidien Veljesliiton Mikkelin Seudun Sotainvalidit ry
Teittinen Anita Grönlund Reijo	Eläkeliiton Haukivuoren yhdistys ry Mikkelin Seudun Opetusalan Seniorit ry	Himanen Raimo Lehtinen Ari	Mikkelin Rintamaveteraanit ry Mikkelin Julkisen alan eläkeläiset ry
Hänninen Aila	Eläkeliiton Mikkelin Seudun yhdistys ry	Parkkinen Pekka	Eläkeliiton Mikkelin Seudun yhdistys ry
Himanen Aija Teittinen Leena	Eläkeliiton Mikkelin yhdistys ry Haukivuoren Eläkkeensaajat ry	Rönnkö Pirkko Peura Eija	Eläkeliiton Anttolan yhdistys ry Mikkelin Seudun Opetusalan Seniorit ry

KIINTEISTÖTOIMITUSTEN USKOTUT MIEHET 2021-2025

Oksanen Jenni Ruuth Noora Hokkanen Jouko Rouhiainen Vesa Friman Jose Pulkkinen Yrjö Siitari Keijo Marttinen Mika	DI aluesuunnittelupäällikkö metsätalousinsinööri (AMK), maaseutuyrittäjä yrittäjä, eläkkeellä maksatusasiantuntija, FM metallimaalari, ammattiyhdistysaktiivi muusikko, soolosellisti maanviljelijä, yliluutnantti evp yrittäjä
---	--

ETELÄ-SAVON KÄRÄJÄOIKEUDEN LAUTAMIEHET 2021-2025

Jäsen

Hagert Dimitri	taksiyrittäjä
Kekkonen Matti	metsäasiantuntija
Jalkanen Jari	kasvatustieteiden maisteri, luokanopettaja
Kultanen Kirsi	sairaanhoitaja AMP
Gråsten-Tarkiainen Tarja	herastuomari, venäjä-ekspertti
Kääriäinen Marttu	rakennusinsinööri (AMK)
Hokkanen Outi	työsuojeluvaltuutettu
Hartonen Tanja	sairaanhoitaja, lähihoitaja
Jämsen Raimo	merkonomi, lautamies
Soljasalo Sini	perhetyöntekijä, järjestökoordinaattori

MIKKELIN SEUDUN YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.1.-31.12.2023

Jäsen

Mattila Kalle, pj	agrobiologi, maanviljelijä
Hokkanen Pia, vpj	lähihoitaja, sosionomiopiskelija
Korhola Anne	maaseutuyrittäjä, kirkon vahtimestari
Eskelinen Matti	DI, johtaja
Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri, villieläinhoitaja
Vekki Kirsi	Pertunmaa
Mäenpää Eveliina	Mäntyharju
Ollikainen Juuli	Hirvensalmi
Raatikainen Juhani	Kangasniemi

Henkilökohtainen varajäsen

Ruuth Noora	metsätalousinsinööri (AMK), maaseutuyrittäjä
Laamanen Ilkka	sähköasentaja, rullamies
Ollikainen Aimo	viilunkäsittelijä
Suominen Seppo	sahuri, eläkkeellä
Kontinen Leena	yhteiskuntatieteiden maisteri
Toivonen Raili	
Nykänen Matti	
Ruottinen Markku	eläkeläinen
Ravolainen Markus	

Hartonen Tanja, kh:n edustaja

Strandman Jaana, kh:n edustaja 1.6. alkaen

JOHTORYHMÄ 1.1.-31.12.2023

Kinnunen Janne	kaupunginjohtaja, puheenjohtaja
Liikanen Ari	hallintojohtaja
Riihelä Jouni	kaupunkikehitysjohtaja
Tamlander Tiia	talousjohtaja
Siekinen Virpi	sivistysjohtaja
Mattila Petri	henkilöstöjohtaja
Hänninen Heidi	viestintä- ja markkinointipäällikkö, johtoryhmän sihteeri

Konserni- ja elinvoimapalveluiden palvelualue,
Hallinto- ja elinvoimapalvelut
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue
Talous- ja elinvoimapalvelujen palvelualue
Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue
Henkilöstöpalvelujen palvelualue

1.5.2023 alkaen

Kauranen Aki

Paakki Timo

strategia- ja kehityspäällikkö

toimitusjohtaja, Mikkelin kehitysytio Miksei Oy

YT-neuvottelukunta 2021-2025

Häkkinen Sari	HR-päällikkö, asiantuntijajäsen
Kemppainen Mikko	jäsen
Cedesström Antero	jäsen, pääluottamusmies
Pajunen Sirpa	jäsen, pääluottamusmies
Pirhonen Mika	jäsen, pääluottamusmies
Karppinen Juha	jäsen, työsuojeluvaltuutettu
Laitinen Lilli	jäsen, työsuojeluvaltuutettu
Kilponen Minka	jäsen, työsuojeluvaltuutettu
Puustinen-Kiljunen Tanja	jäsen, työsuojeluvaltuutettu toimihenkilöt
Kinnunen Janne	puheenjohtaja, työnantajan edustaja
Liikanen Ari	työnantajan edustaja
Mattila Petri	työnantajan edustaja
Riihelä Jouni	työnantajan edustaja
Siekinen Virpi	työnantajan edustaja
Lepistö Heidi	työsuojelupäällikkö, asiantuntijajäsen
Hakkarainen Sirpa	työsuojeluvaltuutettu, pääluottamusmies
Lindholm Helena	työsuojeluvaltuutettu

Kaupunginhallituksen edustajat lautakunnissa 31.5.2023 saakka

Kaupunginhallitus nimesi § 331 / 30.6.2021 edustajakseen seuraavat henkilöt:

Kasvatus- ja opetuslautakunta	Pirkko Valtola
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	Soile Kuitunen
Kaupunkiympäristölautakunta	Petri Pekonen
Mikkelin seudun ympäristölautakunta	Tanja Hartonen

Kaupunginhallituksen edustajat lautakunnissa 1.6.2023-31.5.2025

Kaupunginhallitus nimesi § 196 / 29.5.2023 edustajakseen seuraavat henkilöt:

Kasvatus- ja opetuslautakunta	Pirkko Valtola
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	Jatta Juhola
Kaupunkikehityslautakunta	Petri Pekonen
Mikkelin seudun ympäristölautakunta	Jaana Strandman

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys¹

Maailmantalouden näkymät ovat epävarmat. Kasvua on hidastanut inflaatio ja korkojen nousu sekä geopoliittiset jännitteet. Edeltävien vuosien aikana kohonnut korkotaso vaikuttaa yksityiseen kulutukseen ja heikentää kuluttajien luottamusta. Maailmankaupan kehitys on vaatimatonta ja geopoliittiset jännitteet pysyvät Venäjän hyökkäyksen ja Lähi-idän konfliktin takia. Toisaalta inflaation nopea hidastuminen ja vahva työllisyys tukevat kuitenkin kasvunäkymiä jatkossa. Euroalueen talouskasvu pysähtyi loppuvuodesta 2023, erityisesti Saksan teollisuuden vaikeuksien vuoksi. Inflaation hidastuminen johtaa rahapolitiikan kevennykseen, vaikka optimistiset tunnelmat rahoitusmarkkinoilla ovatkin viime aikoina muuttuneet odottavammaksi.

Maailmantalouden kasvun ennustetaan olevan 2,7 prosenttia vuonna 2024 ja vuonna 2025 3,0 prosenttia. Yhdysvaltojen talouskasvu on ollut selvästi nopeampaa kuin euroalueella koronakriisistä toivuttaessa. Euroalueella talouskasvua on hidastanut korkea energian hinta, ja Yhdysvaltojen talouskasvua taas nopeuttanut elvyttävä finanssipolitiikka. Ennustevuosina kasvueroa kuitenkin supistaa euroalueen talouden toipuminen.

Maailmankauppa supistui vuonna 2023 maailmantalouden kasvusta huolimatta. Taustalla ovat sekä geopoliittiset jännitteet että varastojen täytyminen. Jatkossa maailmankaupan odotetaan kuitenkin toipuvan ja antavan vetoapua myös Suomen viennille. Vuonna 2023 vienti Suomesta laski, mutta selvästi vähemmän kuin tuonti, joten nettoviennillä oliikin positiivinen vaikutus talouteen 2023. Vuonna 2024 viennin odotetaan jo kasvavan. Suomen kustannuskilpailukyky on kunnossa ja vienti kasvaa, kunhan maailmankauppa toipuu.

Suomen talouden tilanne oli vuonna 2023 ennakoarvioita heikompi, ja bruttokansantuote supistui noin 0,5 prosenttia. Heikoin tilanne on rakentamisessa, mutta myös palveluiden hyvältä vaikuttanut kasvu pysähtyi. Talouden odotetaan kuitenkin kääntyvän kasvuun. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien ostovoimaa. Yksityinen kulutus kääntyykin vaimeaan kasvuun 2024 ja kasvu vahvistuu vuonna 2025. Korkojen lasku tukee myös investointeja, joita tukee myös energiasiirtymä ja puolustusinvestoinnit. Vuonna 2024 BKT kasvaa 0,7 prosenttia ja kasvu vahvistuu vuonna 2025 ja 2026 2,0 ja 1,6 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen alijäämä oli 2,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Alijäämä heikkenee vuonna 2024 3,5 prosenttiin heikon talous- ja työllisyyskasvun sekä hitaan verotulojen kasvun vetämänä. Julkisyhteisöjen alijäämä kohenee jatkuvuutena noin 3,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun hallituksen sopeutustoimet alkavat purra ja kun talous ja työllisyys alkavat kasvaa ennustejakson lopulla. Kaikesta tästä huolimatta julkisyhteisöjen alijäämä on syvä. Valtionhallinnon alijäämä pysyy mittavana koko ennustejakson. Verotulot kasvavat maltillisesti, ja sopeutustoimista huolimatta menojen kasvu pysyy nopeana. Nopea hintojen ja palkkojen nousu, varautumiseen ja turvallisuuteen tehtävät mittavat panostukset sekä kasvavat velanhoitomenot pitävät valtion menot kasvussa läpi ennustejakson.

Uusien asuntojen rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa ja lasku jatkuu vielä vuonna 2024. Asunnoille on kuitenkin kysyntää maahanmuuton ja maan sisäisen muuton ansiosta. Korkojen kääntyminen laskuun piristääkin asuntomarkkinoita ja uudistuotanto kasvaa vuodesta 2025 alkaen. Myös muu rakentaminen on laskusuunnassa, mutta toipuu asuinrakentamista nopeammin. Haastavista lyhyen aikavälin näkymistä huolimatta odotukset tuotannollisten investointien suhteen ovat positiiviset ja yrityksillä on suuria investointitarpeita lähivuosina. Ilmastomuutoksen ja energiamurroksen lisäksi yhä etenevä digitalisaatio ja tekoälyn hyödyntäminen lisäävät investointeja. Tuotannollisia investointisuunnitelmia onkin ennätyksellisen paljon. Julkisten investointien määrä kasvaa lähivuosina, vaikka julkisen talouden tiukka tilanne heikentää investointimahdollisuuksia. Valtion investointeja pitävät yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen sekä EU:n investointirahoitus. Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi.

Kuntien tilinpäätösten tulokset nousivat vuonna 2023 poikkeuksellisen korkealle tasolle, 1,8 miljardiin euroon. Valittavasti vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyvien poikkeuserien avulla. Ilman näitä eriä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut 1,9 miljardia euroa heikompi. Sote-uudistuksen verohännän, kuten vuodelta 2022 siirtyneiden verotilitysten, vaikutus oli merkittävä. Kuntatalouden tilanne näyttäyty positiivisena, mutta ilman poikkeuserien apua tila olisi ollut vaikea. Näkymät synkkenevät, kun nämä erät poistuvat.

Kuntaliiton arvion mukaan verohännän vaikutus on jopa 1,4 miljardia euroa ja kunnille on ennakomaksuna maksettu noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia. Kuntakentän eriytyminen jatkuu ja tilikauden tulos vaihtelee kunnit-

¹ Lähteet: Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus, talvi 2023; Kuntaliitto / Tiedote 6.2.2024: Kuntatalous asettui tasapainoon vuonna 2023 – taloutta avittivat huomattavat poikkeuserät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus 2023, tiedote 25.1.2024.; Etelä-Savon ELY-keskus: Työllisyyskatsaus joulukuun 2023 ja tammikuun 2024; Tilastokeskus, väestömuutosten ennakkotiedot ja väestöennuste.

tain. Suurimmissa kunnissa tulokset olivat parempia, kun taas pienemmissä ne olivat selvästi heikompia. Taloudelliset näkymät alkavat selkeytyä sote-uudistusta seuraavina vuosina mutta yleisesti ottaen kuntatalouden näkymät ovat varsin haastavat tulevaisuudessa.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisiä oli vuoden 2023 neljännellä vuosineljänneksellä keskimäärin 2 606 600. Luku on 15 000 vähemmän kuin vuoden 2022 vastaavana aikana. Työllisistä osa-aikaisia oli vuoden 2023 neljännellä vuosineljänneksellä 515 000, mikä oli noin 20 % kaikista työllisistä. Osuus kasvoi 0,3 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Osa-aikatyöllisistä noin 23 % teki osa-aikatyötä siksi, että kokoaikatyötä ei ollut tarjolla. Työttömiä oli vuoden 2023 neljännellä vuosineljänneksellä keskimäärin 193 000, mikä oli 21 000 enemmän kuin vuoden 2022 loka-joulukuussa. Vuoden 2023 neljännen vuosineljänneksen työttömyysaste oli 6,9 %, kun se vuotta aiemmin oli 6,2 %.

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui noin neljään prosenttiin vuonna 2023. Nopeutuminen aiheutui sopimus- palkkojen kasvusta. Erityisesti kuntasektorilla sopimuspalkkojen nousu nopeutui selvästi, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimialoilla maksettiin edellisvuotta suurempia sopimuspalkkoja. Reaalipalkat laskivat vuonna 2023 noin kaksi prosenttia edellisestä vuodesta, sillä inflaatio ylitti edelleen selvästi nimellisansioden nousuvauhdin. Reaaliansioden taso ei kuitenkaan kolmannella vuosineljänneksellä 2023 enää laskenut inflaation rauhoittumisen myötä, eli reaaliansioden lasku pysähtyi loppuvuodesta.

Palkkasumma lisääntyi viisi prosenttia vuonna 2023. Palkkasummaa nostivat sekä ansioiden, tulospalkkioiden että työllisyyden kohentuminen. Nopeinta palkkasumman nousu oli julkisella sektorilla heijastaen myös työllisyyden kasvua julkisilla aloilla. Yksityisellä sektorilla erityisesti koronasta aiemmin kärsineillä aloilla ja liike-elämää palvelevilla aloilla palkkasumma nousee myös nopeasti. Rakennusallalla palkkasumma puolestaan supistuu työllisten määrän laskemisen vuoksi.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioden lisäksi työllisyyden kokonaiskehitys ja sen uudelleenkohdentuminen eri aloille. Työllisyyden supistuessa palkkasumman ennakoidaan vuonna 2024 lisääntyvän noin kolme prosenttia, samalla kun nimellisansioden nousuvauhdin oletetaan hidastuvan. Vuosina 2025 ja 2026 ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan ja työllisyyden kasvun nopeutuvan, joten palkkasumma lisääntyy runsaat neljä prosenttia vuodessa vuosina 2025 ja 2026.

Etelä-Savon väkiluku ja työllisyys

Etelä-Savossa oli joulukuun 2023 lopussa 6 699 työtöntä työnhakijaa, joka oli 15 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Lisäyksestä hieman yli puolet johtuu lomautettujen määrän kasvusta. Työttömänä Etelä-Savossa oli joulukuun 2023 lopussa 12 prosenttia työvoimasta (vuotta aiemmin 10,4 %), Mikkelin alueella vastaava luku oli 12,2 (vuotta aiemmin 10,3 %). Muutos edellisen vuoden lukuihin tapahtui käytännössä kokonaan vuoden 2023 joulukuussa.

Vuoden 2024 tammikuussa ei edeltävän kuukauden negatiivinen kehitys kiihtynyt, mutta ei myöskään merkittävästi kohentunut. Mikkelissä sekä Etelä-Savossa työttömyysaste oli vuoden 2024 ensimmäisenä kuukautena 11,8 %.

Tilastokeskuksen ennakkoluku Mikkelin 31.12.2023 väestömäärästä on 51 916, joka on 85 vähemmän kuin vuoden 2022 lopussa. Etelä-Savon ja myös Mikkelin väestöennuste on laskeva. Tilastokeskus arvioi koko Etelä-Savon asukasmäärän laskevan vuoteen 2040 mennessä noin 24 tuhannella asukkaalla reiluun 107 tuhanteen. Mikkelin osalta vuoden 2040 ennusteluku on 45 066, ja vähenemässä ovat lasten, nuorten ja työssäkäyvien ikäluokkien edustajat; yli 65-vuotiaiden määrän ennustetaan hieman kasvavan. Kehityssuunnalla tulee olemaan tuntuvia vaikutuksia myös Mikkelin kaupungin palveluiden kysyntään tulevina vuosina, ja palvelutuotantoa on tulevaisuudessa pystyttävä sopeuttamaan muuttuvaan väestömäärään ja ikärakenteeseen sopivaksi.

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Tässä toimintakertomuksen osassa selitetään keskeisiä toiminnallisia muutoksia kunnan toiminnassa ja niiden vaikutuksia mm. vuosien 2022 ja 2023 tilinpäätösten vertailukelpoisuuteen.

Sote-palvelut Etelä-Savon hyvinvointialueen järjestämistä varten

Hyvinvointialueet ottivat vastuun sote-palveluiden sekä pelastuspalveluiden tuotannosta 1.1.2023, joten vuodesta 2023 alkaen kuntasektorin talous on merkittävästi aiempaa suppeampi kyseisten kulujen poistumisen myötä. Kulusäästöjen vastineeksi kuntien valtionrahoituksena saamia tuloja siirrettiin hyvinvointialueille. Aiemmin Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystalouden tuotti Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Essote. Pelastuspalvelut tuotti Mikkelin kaupungin taseyksikkönä toiminut Etelä-Savon pelastuslaitos.

Vuodesta 2020 alkaen myös koronapandemia vaikutti suoraan sekä välillisesti Mikkelin kaupungin tuloihin ja menoihin. Menoissa koronakustannukset näkyivät ensisijaisesti Essoten kuntalaskutuksessa, mutta toisaalta koronan aiheuttamien sote-kustannusten kasvun kompensoimiseksi Mikkelin kaupunki sai koronaperusteisia avustustuloja. Vuonna 2021 kaikkien avustustulojen yhteismäärä oli 13,5 miljoonaa euroa ja 2022 summa oli 21,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 koronaan liittyviä avustustuloja ei enää kertynyt, joten avustustulot jäivät selvästi edellisistä vuosista, ollen yhteensä 5,4 miljoonaa euroa.

Korona vaikutti myös palvelutuotantoon ja siitä muodostuviin tuloihin sekä menoihin. Vaikka koronavirus jäi ilmeisesti pysyväksi, niin edeltävien vuosien tapaan rajoituksia ja sulkutoimia ei nähty enää vuonna 2023, vaan toiminnan voidaan sanoa koronan osalta arkipäiväistyneen. Suoria vaikutuksia ei siis 2023 ollut, mutta välillisesti korona-aika näkyi edelleen ihmisten toiminnassa. Useat toiminnot, esimerkiksi liikuntapaikkojen kävijämäärät tai tilavuokraukset, eivät ole palautuneet koronaa edeltävälle tasolle.

Alijäämien kattamisvelvoite

Mikkelin kaupungin taseessa oli vuoden 2022 tilinpäätöksessä 40,8 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Kuntalain § 110 mukaisesti alijäämän tulee olla katettuna vuoden 2023 tilinpäätöksessä, jotta Mikkeli ei joutuisi erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskevaan arviointimenettelyyn, eli niin sanottuun kriisikuntamenettelyyn.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti 20.3.2023 § 41, että alijäämät katetaan Mikkelin kaupungin 100-prosenttisesti omistaman Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myymisellä. Kaupunginvaltuusto valtuutti kaupungin hallituksen hyväksymään kaupan. Hallitus hyväksyi 6.11.2023 § 343 vähemmistöosuuden myynnin sijoitusyhtiö Abrdn plc:lle.

Kaupan loppuunsaattaminen ei ollut aikataulullisesti mahdollista vuoden 2023 aikana, joten kuntalain määritelmän mukaan Mikkelin kaupungin osalta kriisikuntakriteerit täyttyvät. Vuoden 2023 tilinpäätöksen 19,7 miljoonan euroa ylijäämäisen tuloksen jälkeen taseen kumulatiivinen alijäämä on yhä 21,1 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin osalta arviointimenettely on kuitenkin mahdollisesti vältettävissä, sillä taseen oikaisemiseksi toteutettavat energiaomaisuuskaupat ovat jo toteutuneet ennen kuin tilinpäätös vuodelta 2023 vahvistetaan.

Verotulot ja valtionosuudet

Mikkelin kaupungin verotulot olivat vuonna 2022 yhteensä 245,9 miljoonaa euroa, kunnan tuloveroprosentin ollessa 22 %. Sote-uudistuksen tullessa voimaan, kuntien veroprosenteista leikattiin 12,64 prosenttiyksikköä, joten vuonna 2023 Mikkelin kaupungin veroaste oli 9,36 %. Verotulokertymä oli yhteensä 146,2 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueuudistuksesta ja valtion rahoituksen muutetuista laskentaperusteista johtuen verotulojen tilinpäätössummat 2022 eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 lukujen kanssa. Vuoden 2023 verotuottoa kohensi tuleviin vuosiin nähden sote-uudistukseen liittyvät ja vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet verotilitykset, eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Verohännän vaikutus vuoden 2023 verokertymään on tuloveron osalta arvioitu olevan Mikkelille noin 12,6 miljoonaa euroa. Verohäntä korotti myös yhteisöveron kertymää noin 1,5 miljoonalla eurolla.

	TP2022	TP2023	Muutos	Muutos %
Kunnan tulovero	199 948 235	109 719 011	-90 229 224	-45,1 %
Kiinteistövero	22 719 520	21 898 910	-820 610	-3,6 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	23 269 030	14 575 813	-8 693 217	-37,6 %
Yhteensä	245 936 784	146 193 734	-99 743 051	-40,6 %

Kunnan tulovero toteutui noin 8,9 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Verohäntien vaikutus oli huomioitu jo talousarviossa, joten budjetin ylitystä se ei selitä. Ylittymisen merkittävimmät syyt löytyvät ennakoitua paremmasta työllisyysasteesta sekä kevään 2023 palkkatarkistuksen vaikutuksesta palkansaajien tuloihin.

Kiinteistöverotilitykset kertyivät noin 820 000 euroa edellisvuotta heikompana. Noin 400 000 euroa vuodelle 2023 perustuvista tilityksistä on maksuunpanossa vasta vuoden 2024 puolella. Muilta osin edellisvuotta matalampi toteuma perustuu aiempien vuosien maksuunpantujen kiinteistöverojen tasauksiin, jotka pienensivät kiinteistöverotilitysten määrää yhteensä noin 1,3 miljoonaa euroa.

Osuus yhteisöveron tuotosta oli 8,7 miljoonaa edellisvuotta matalampi. Prosenteissa tuotto laski 37,6 %. Sote-uudistuksen aiheuttama rahoituksen siirto pienensi valtakunnallisesti kuntien saamaa yhteisöveron jako-osuutta noin 33 %, joten Mikkelin osalta koko muutos ei selity sote-uudistuksella.

Verotulojen lisäksi kunnille aiemmin osoitettua valtionrahoitusta siirtyi hyvinvointialueille myös valtionosuuksien muodossa. Mikkelin kaupungin vuoden 2023 valtionosuudet olivat yhteensä 11,1 miljoonaa euroa. Summa ei ole vertailukelpoinen edellisiin vuosiin, johtuen sote-uudistuksen yhteydessä päätetyistä laskentaperusteista. Edellisenä vuonna Mikkelin kaupungin valtionosuudet olivat 135,9 miljoonaa euroa. Sote-uudistuksen jälkeisten vuosien valtionosuuksien taso määrittyi vasta syksyn 2023 tarkastuslaskennassa. Jälkikäteistarkastuksena tehtävä laskenta aiheuttaa sen, että Mikkelin vuonna 2023 liian suurena saamat valtionosuudet tasataan tulevien vuosien valtionosuuksien tasossa. Kuntaliiton 2.2.2024 julkaisema ennakkollinen valtionosuuslaskelma vuosille 2024-2027 ennustaa Mikkelin kaupungin valtionosuuksien olevan 6,3 miljoonaa euroa vuonna 2024, ja 15-17 miljoonaa euroa vuosina 2025-2027.

Jätevedenpuhdistamon urakoiden purkamista koskevan riita-asian vaikutukset tilinpäätökseen

Käräjäoikeuden 28.12.2022 antamassa tuomiossa (asianro L 20/613) Mikkelin vesiliikelaitos on tuomittu maksamaan Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon pääurakan ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon pääurakan vuonna 2020 tapahtuneesta urakkasopimusten purkamisesta korvauksia, maksamattomia urakkahintoja ja viivästyskorjoja entiselle sopimuskumppanilleen yhteensä noin 10,5 miljoonaa euroa. Käräjäoikeuden päätöksen jälkeen osapuolet sopivat asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi (kh 17.4.2023 § 150), että Mikkelin kaupunki / Vesiliikelaitos maksaa NYAB:lle 9,2 miljoonaa euroa.

Kirjanpitolain 3:2.1 § edellyttää oikean ja riittävän kuvan antamista tilinpäätöksessä, minkä vuoksi kokonaisuuteen liittyvät erät on kirjattu vuoden 2022 tilinpäätökseen käräjäoikeuden antaman tuomion mukaisesti. Asian sovinnollisen ratkaisun myötä vuodelle 2023 kirjaukset on tehty siten, että kokonaisuus vastaa sovintosopimusta. Pakollinen varaus on purettu, urakkahintoja vastaava määrä korvauksesta on aktivoitu ao. omaisuuserien hankintamenuun ja korkokustannusten oikaisu on kirjattu muihin rahoitustuottoihin. Oikaisukirjauksista aiheutui vuoden 2023 tilinpäätöksen tuloslaskelmaan yhteensä 5,6 miljoonan euron suuruinen tulosta parantava vaikutus. Tarkemmin oikaisukirjaukset ovat kuvattu Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksen liitetiedossa 4.

Ukrainan sodan vaikutukset

Venäjän käynnistämän hyökkäyssodan alettua voimakkaaseen nousuun lähtenyt inflaatiokehitys rauhoittui vuoden 2023 aikana. Hintataso nousu on kuitenkin yhä nopeampaa kuin sotaa edeltävänä aikana ja tämä näkyy kustannusten nousupaineena kaupungin palvelutuotannossa.

Rahoituskustannukset nousivat voimakkaasti vuoden 2022 aikana sodan alettua. Pitkään vallinnut ns. nollakorkojen aika tuli päätökseensä ja korkojen nousu oli jyrkkää. Käytännössä vuoden 2022 aikana tapahtuneen nousun vaikutukset realisoituivat Mikkelin kaupungille vuoden 2023 aikana. Vuoden 2023 kuluessa nousu pysähtyi, ja vaihtuvien markkinakorkojen taso näytti jossain määrin vakiintuvan noin neljän prosentin tuntumaan. Loppuvuodesta 2023 korkonäkymä muuttui laskeväksi ja lähivuosien ennusteissa odotetaan maltillisen laskun jatkuvan. Edellisten vuosien tasolle ei kuitenkaan todennäköisesti ole paluuta. Mikkelin kaupungin lainasalkun korkokustannukset olivat vuonna 2023 noin 6,85 miljoonaa euroa, kun vuonna 2022 ne olivat 2,87 miljoonaa euroa. Kaupungin myöntämien antolainojen korkotuotot puolestaan olivat vuonna 2022 noin 1,34 miljoonaa euroa ja 2023 vastaavasti 1,89 miljoonaa.

Ukrainan sodan takia Mikkeliin saapui vuonna 2022 noin 100 perusopetusikäistä ukrainalaista oppilasta, joille järjestettiin valmistavaa opetusta vuoden 2022 aikana. Vuonna 2023 valmistavassa opetuksessa oli 56 oppilasta ja muussa perusopetuksessa 54 ukrainalaista oppilasta eli yhteensä 110 oppilasta. Menoja on kirjattu ukrainalaisten opetukseen 302 550 euroa. Näihin kustannuksiin saatava tuki sisältyy valtionosuusrahoitukseen. Varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä ukrainalaisia lapsia on vuonna 2023 ollut 24 ja esiopetuksessa 8, mistä arvioidaan aiheutuneen noin 272 000 euron kustannukset. Varhaiskasvatuksen kustannuksiin kaupunki sai noin 261 000 euron avustuksen.

Vuonna 2023 lukuisat sotaa paenneet ukrainalaiset hakivat kotikuntaa Mikkelistä. Vuoden 2023 loppuun mennessä 438 kotoutujalla on kotikuntana Mikkeli. Tähän perustuen Mikkeli sai valtiolta kotikuntakorvauksia noin 853 000 euroa. Ennakoarvioiden mukaan kotikuntakorvauksien taso pysynee vähintään samalla tasolla myös vuonna 2024.

Arvonalentumisten ja muiden poikkeuksellisten erien vaikutus tulokseen

Poistoihin ja arvonalentumisiin on kirjattu tilikaudelle 2023 kertaluontoisia arvonalentumisia noin 2,35 miljoonaa euroa. Merkittävimmät alaskirjaukset aiheutuivat Karjaportin alueen (1,26 M€) sekä Ristiinan päiväkodin (0,97 M€) alaskirjauksista.

Mikkelin kaupunki omistaa noin 8,3 prosenttia MPY Osuuskunnasta. Vuoden 2023 aikana MPY Osuuskunta myi omistamiensa MPY Telecom Oyj:n ja MPY Yrityspalvelut Oyj:n osakekannan. MPY Osuuskunta tuloutti myyntivoitot osakkeille, jolloin Mikkelin kaupungille syntyi tästä noin 2 miljoonan euron lisätulo vuodelle 2023.

Edeltävissä kappaleissa esitetyt poikkeukselliset verotulojen ja valtionosuuksien normaalia tasoa korkeammat tulou-

tukset, Vesiliikelaitoksen oikaisukirjaukset sekä MPY:n lisätuloutus tuottivat yhteensä noin 23 miljoonan euron positiivisen tulosvaikutuksen vuodelle 2023. Ilman poikkeuksellisia eriä ja alaskirjauksia, kaupungin tilinpäätöksen tulos olisi ollut alijäämäinen.

1.1.5 Henkilöstö

Kaupungin palveluksessa oli vuoden 2023 lopussa 1900 työntekijää, joka on 225 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vakinaiset palvelussuhteet vähentyivät 163 ja määräaikaiset palvelussuhteet 62 kappaletta. Muutos johtuu pääasiassa pelastuslaitoksen henkilöstön siirtymisestä hyvinvointialueelle. Tarkemmat henkilöstöä koskevat tiedot selviävät erikseen julkaistavasta henkilöstökertomuksesta.

Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma vuonna 2023 oli 74 791 836 euroa, joka on 8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna 2022 (81 307 537 eur).

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 2020-2023

	VAKINAISET				MÄÄRÄAIKAISET				HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
KONSERNI- JA ELINVOIMAPALV.	263	253	196	184	9	22	19	16	272	275	215	200
Hallinto- ja elinvoimapalvelut	123	115	68	64	6	11	7	12	129	126	75	76
Ruoka- ja puhtauspalvelut	140	138	128	120	3	11	12	4	143	149	140	124
YMPÄRISTÖPALVELUT	25	25	22	25	3	5	11	3	28	30	33	28
SIVISTYS JA HYVINVOINTI	1052	1040	1055	1063	223	271	252	232	1275	1311	1307	1295
Kasvatus ja opetus, hallinto	3	3	5	5	2	1	1	1	5	4	6	6
Varhaiskasvatus	428	429	422	422	72	86	78	66	500	515	500	488
Perusopetus ja lukiot	503	499	521	523	131	161	151	146	634	660	672	669
Hyvinvointi ja osallisuus	118	109	107	113	18	23	22	19	136	132	129	132
ASUMINEN JA TOIMINTAYMP.	134	167	231	221	30	43	47	54	164	210	278	275
Hallinto ja Kaupunkikehitys	33	43	43	43	2	2	3	6	35	45	46	49
Kaupunkiympäristö	32	30	34	34	1	0	2	3	33	30	36	37
Rakennusvalvonta	11	9	14	14	3	5	4	3	14	14	18	17
Maaseutu- ja lomituspälv.	58	85	140	130	24	36	38	42	82	121	178	172
LIIKELAITOKSET/TASEYKSIKÖT	252	251	242	90	46	48	50	12	298	299	292	102
Mikkelin Vesiliikelaitos	26	23	22	23	6	3	1	0	32	26	23	23
Mikkelin kaup. liikelaitos Otavia	62	61	59	67	17	17	16	12	79	78	75	79
Etelä-Savon pelastuslaitos	164	167	161	0	23	28	33	0	187	195	194	0
	1726	1736	1746	1583	311	389	379	317	2037	2125	2125	1900

	TYÖLLISTETYT			
	2020	2021	2022	2023
KONSERNI- JA ELINVOIMAPALV.	15	37	42	15
SIVISTYS JA HYVINVOINTI	19	13	12	22
ASUMINEN JA TOIMINTAYMP.	1	0	2	2
OTAVIA	0	1	0	2
YHTEENSÄ	35	51	56	41

Lisäksi 31.12.2023

Kansalaisopiston tuntiopettajia	1
Sivutoimisia tunti- ja verkko-opettajia	43
Oppisopimussuhteisia	5

1.1.6 Ympäristötilinpäätös

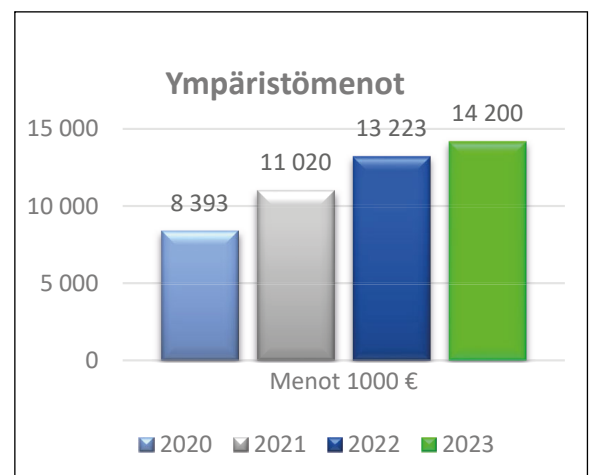
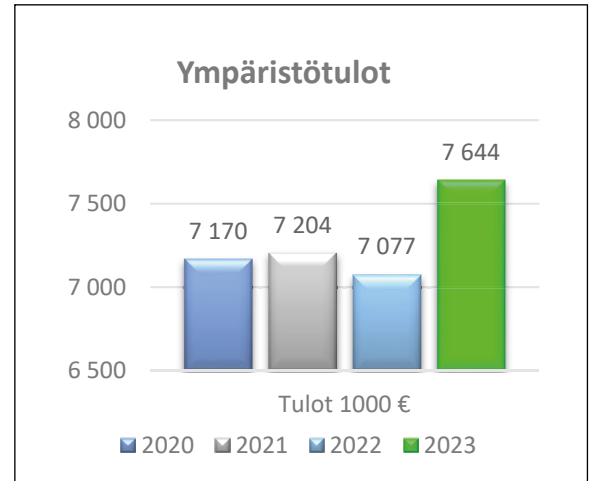
Mikkelin kaupungin ympäristötilinpäätöksessä keskitytään esittämään taloudelliset tunnusluvut ja toiminnan toteutuminen suhteessa ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Ympäristötilinpäätös kattaa pääosin Mikkelin kaupunkiorganisaation toimintayksiköitä koskevat ympäristötulot ja –menot sekä ympäristöinvestoinnit. Kaupunkikonsernin muut yksiköt eivät kuulu tähän tarkasteluun.

Ympäristötulot

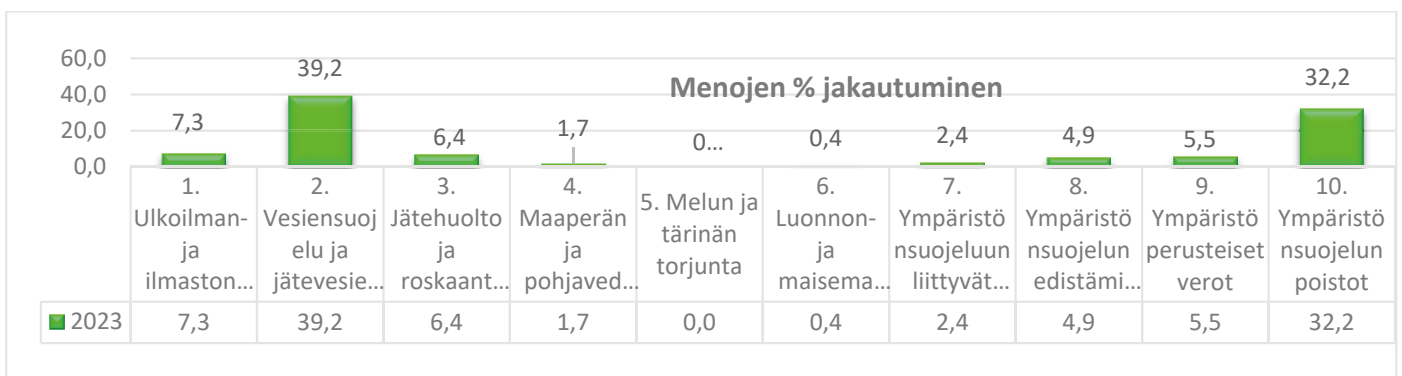
Kaupungin yhteenlasketut ympäristötulot vuonna 2023 olivat 7,64 milj. euroa, joka on 7,9 % kaupungin kaikista toimintatuloista. Asukasta kohden ympäristötuloja kertyi 147,1 €. Lähes kaikki tulot tulivat jätevesimaksuista (6 834 000 €), mikä on noin 89,4 % kaikista ympäristötuloista. Muita tuloja tuli mm. viranomaistehtävien hoitamiseen liittyvistä lupa- ja valvontamaksuista (noin 100 000 €) ja hulevesimaksuja 710 000 €.

Ympäristömenot

Vuonna 2023 ympäristömenot olivat 14,2 milj. euroa, joka oli 5,8 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista (sis. poistot). Asukasta kohden ympäristömenoja kertyi 273,3 euroa. Suurimmat menoerät olivat viemärlaitoksen poistot (29,5 %) ja jäteveden puhdistus (28,5 %), katujen pölyämisen ehkäisystä johtuvat kulut (118 000 €) sekä kunnan toimintoista syntyvien jätteiden käsittelyyn ja liikenne- ym. alueiden puhtaanapitoon liittyvät kulut (416 000 €). Lopetettujen kaatopaikka-alueiden (Anttola, Haukivuori, Ristiina, Suomenniemi, Oravinmäki, Metsäsairilan vanha jätepenkka ja Tikkala) ylläpitoon sekä suotovesien ja ympäristön tarkkailuun yhteensä noin 190 000 €. Ympäristömenoihin lasketaan myös ympäristönsuojeluun liittyvät verot ja veroluonteiset maksut, joita on jätevero, sähkövero ja polttoainevero.

Alla on esitetty myös kunkin ympäristönsuojeluluokan %- osuus vuoden 2023 ympäristömenoista.

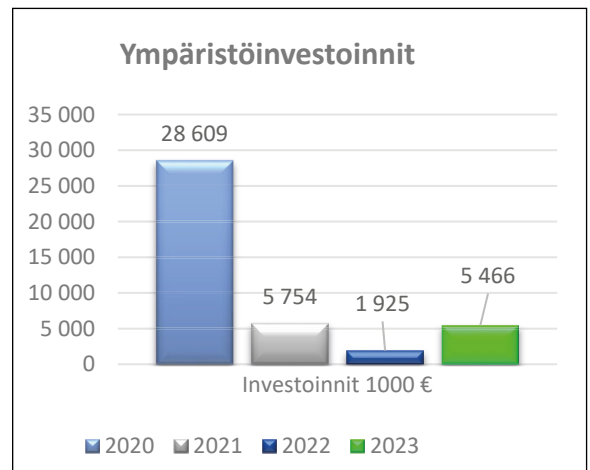

Investoinnit

Kaupungin vuoden 2023 ympäristöinvestoinnit (ks. kuva ympäristöinvestoinnit) olivat 5,47 milj. euroa, mikä oli 23,7 % kaupungin kaikista käyttömajaisuusinvestoinneista. Asukasta kohti ympäristöinvestointeja kertyi 105,2 euroa. Vesilaitoksella oli viemäriverkoston 276 000 € ja jäteveden puhdistuksen 4 468 000 € investoinnit.

Investointikohteet liittyivät Urpolanjoen patojen ennallistamisen viimeistelyyn (noin 14 500 €) ja hulevesiohjelman saneerauskohteisiin (yhteensä noin 324 000 €).

Energiatohokkuuteen tähtäävistä investoinneista huomioidaan ympäristötilinpäätöksessä puolet: Anttolan palvelurivitalon öljylämmityksen muutos maalämpöön sekä Suur-Savon museon lämmitystapamuutos suorasähkökattilasta ilmasta veteen lämpöpumppuun (yhteensä noin 124 000 euroa), sekä energialamppujen vaihtourakkaan (394 000 euroa).

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit yhteensä

Taulukossa on esitetty ympäristönsuojeluluokittain vuoden 2023 ympäristötulot, -menot ja -investoinnit eriteltyinä verrattuna vuoden 2022 vastaaviin. Poistot ja ympäristövastuuvarauksista maksetut menot ovat mukana taulukon luvuissa.

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit	2023			2022		
	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	0	1 030	0	0	749	0
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	7 544	5 568	5 209	6 990	4 983	1 573
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	0	912	0	0	767	0
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	0	246	0	0	190	0
5. Melun ja värinän torjunta	0	0	0	0	5	0
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	0	61	0	0	53	31
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	100	337	0	87	321	0
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	0	697	257	0	904	321
9. Ympäristöperusteiset verot	0	778	0	0	867	0
10. Ympäristönsuojelun poistot	0	4 571	0	0	4 384	0
Yhteensä	7 644	14 200	5 466	7 077	13 223	1 925

Ympäristövastuuvaraus

Ympäristövastuu on aikaisemmista tapahtumista johtuva, ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, joka todennäköisesti tulee aiheuttamaan kuluja. Tällainen ympäristövastuuseen liittyvä vastainen kulu merkitään taseeseen joko pakollisena varauksena tai siirtovelkana.

Pakollisten varauksien kohdekohtainen tilanne oli 1.1.2023 noin 1,66 milj. euroa, joka jakautuu 12 eri kohteeseen, esim. satamalahden alueet (noin 600 000 €), Laiturikatu 6 (n. 180 000 €) sekä Karjaportin ja Meijerin alueen (n. 170 000 €) tulevat kunnostamishankkeet. Kaikki kohteet, joihin on ympäristövastuuvaraus tehty, eivät ole aktiivisia joka vuosi. Ympäristövastuuvarauksista purettiin maaperän kunnostuksiin vuonna 2023 yhteensä 66 169,64 euroa alv 0 % (Saimaanportin yhtenäiskoulun ympäristö). Postintie 7 ympäristövastuuvaraus (noin 144 000 euroa) tuloutettiin, koska kohde oli valmistunut vuoden 2023 aikana eikä ympäristövastuuvaraukselle ollut enää perustetta.

1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Harmaan talouden torjunta

Mikkelin kaupungin harmaan talouden torjunta perustuu ennen kaikkea hankintasääntöön ja sisäiseen hankintaohjeeseen. Mikkelin kaupunginhallitus hyväksyi kaupunkikonsernin hankintatoiminnalle yhteisesti noudatettavat periaatteet ja kriteerit marraskuussa 2014. Koko kaupunkikonsernin kattava hankintasääntö hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 17.12.2018 § 465, ja ohjetta on viimeksi päivitetty kaupunginhallituksessa 10.5.2021 § 192. Hankintasääntöä täydennettiin kaupunginhallituksen hyväksymällä liitteellä 17.4.2023 § 157, jossa määritettiin yksittäisten hankintojen ulkoistamispäätöksiä koskevia valtuuksia. Kaupunkikonsernin hankintasäännön mukaan konsernin hankinnat on kilpailutettava sähköisellä kilpailutusjärjestelmällä ja kynnysarvon alittavat hankinnat pienhankintajärjestelmällä. Kaupungin mikrohankinnat (0–999 euroa) suoritetaan ensisijaisesti käytössä olevilla maksuaikakorteilla.

Hankintamenettelyn kautta valittavien sopimusosapuolten on toimitettava asiaankuuluvat tilaajavastuulain edellyttämät selvitykset sekä sopimusosapuoliksi tullessaan että tarvittavin osin myös sopimuskauden aikana. Hankintasopimuksia hallinnoidaan keskitetysti Cludia Sopimus -järjestelmässä. Sopimuksissa kielletään alihankkijoiden ketjuttaminen, ja tarjouspyyntöihin kirjataan usein vaatimus, että tarjoajan oman työn osuus on oltava vähintään 50 %. Tietyissä tarjouspyynnöissä tarjoajilta edellytetään myös kartellivakuutusta, eli tarjoajan on vahvistettava, ettei se ole syyllistynyt elinkeinonharjoittajien välisiin kiellettyihin kilpailunrajoituksiin kyseistä palvelua koskevilla markkinoilla.

Mikkelin kaupunki julkaisee edellisten vuosien tapaan vuoden 2023 ostolaskudatansa viimeistään huhtikuussa 2024. Tilinpäätöstä laadittaessa julkaisemisen tarkka päivämäärä ei ole tiedossa, mutta työ on käynnissä. Julkaistu aineisto kattaa vuoden 2023 ja sisältää niin palvelujen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot kuin muutkin ostolaskuina maksetut menot kaikilta toimialoilta. Ostolaskudatan julkaisulla Mikkelin kaupunki haluaa osaltaan olla mukana julkisen varojenkäytön avoimuuden ja toiminnan läpinäkyvyyden lisäämisessä. Vuosikohtaiset ostolaskutiedot julkaistaan kerran vuodessa aina tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen.

Sidonnaisuusrekisteri

Mikkelin kaupunki kerää kuntalain 84 §:n edellyttämällä tavalla tietyiltä luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta ilmoitukset näiden sidonnaisuuksista. Mikkelin kaupungin hallintosäännön 85 §:n mukaan tarkastuslautakunta on kaupungin sidonnaisuusrekisterin ylläpitäjä. Tarkastuslautakunta huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kaupungin verkkosivuilla ja saattaa sidonnaisuusilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi kerran vuodessa.

Ihmisoikeusasiat

Mikkelin kaupunki noudattaa kuntia koskevia velvoitteita ihmisoikeusasioissa. Ihmisoikeudet huomioidaan kaupungin toiminnassa ja päätöksenteossa kokonaisvaltaisesti. Erityisryhmien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä; kaupungissa toimii vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä lasten parlamentti.

1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Mikkelin kaupungin taseessa oli vuoden 2022 tilinpäätöksessä kumulatiivista alijäämää 40,8 miljoonaa euroa. Kuntalain mukaisesti nämä vuodesta 2018 alkaen kertyneet alijäämät on saatava katetuksi vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Mikäli kuntalain vaatimus alijäämien kattamisesta ei toteudu, täyttyvät Mikkelin osalta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevat kriteerit eli ns. kriisikuntakriteerit.

Mikkeli valmistautui tilikauden 2023 aikana alijäämien kattamiseen energiayhtiöomaisuutta realisoimalla. Kaupunginvaltuusto päätti 20.3.2023 § 41 Mikkelin kaupungin 100-prosenttisesti omistaman Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myymisestä. Tarjouspyyntöprosessin seurauksena kaupunginhallitus päätti 6.11.2023 § 343 myydä 49 % Etelä-Savon Energia Oy:stä sijoitusyhtiö abrdn plc:lle. Myynnistä saatavilla tuloutuksilla oli mahdollista kattaa alijäämän lain edellyttämässä ajassa, mutta kaupan toteuttaminen yritysjärjestelyineen ja liiketoimintasiirtoineen viivästyttivät lopullista täytäntöönpanoa (closing) siten, että tuloutukset toteutuvat vasta vuoden 2024 ensimmäisen kvartaalin aikana.

Kuntalain näkökulmasta Mikkelin täyttää kriisikuntakriteerit, koska taseen alijäämää ei saatu katetuksi vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Näin ollen valtiovarainministeriöllä on mahdollisuus käynnistää Mikkelin osalta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely. Ennakkotietojen mukaan valtiovarainministeriö kuitenkin käyttäen menettelyn käynnistämisen osalta kokonaisharkintaa. Mikkelin osalta kokonaistilanne on jo hallinnassa, koska alijäämät korjaava toimenpide, eli energiaomaisuusjärjestely on jo loppuunsaatettu. Arviointimenettelyn käynnistämiseksi ei todennäköisesti ole tarvetta, mutta lopulliset päätökset arviointimenettelyä koskien tekee kuitenkin kuntaministeri.

Käyttötalouden tasapainon saavuttamiseksi Mikkelin kaupungin lähivuosia leimaa kuitenkin edelleen voimakkaat

taloudelliset haasteet. Ne ovat seurausta sote-uudistuksesta ja sen myötä määritetystä kuntien rahoituksen tasosta, joka kohtelee kuntia hyvin eriarvoisesti. Mikkeli kuuluu uudistuksesta kärsiviin kaupunkeihin, vaikka uudistuksen piti lähtökohtaisesti helpottaa kuntien taloudellisia paineita. Vuoden 2023 lopulla valtiovarainministeriö ilmoitti vielä tarkentuneisiin laskelmiin perustuvista huomattavista lisäleikkauksista kuntien ja kaupunkien valtionosuusrahoitukseen. Tilanne on epätasa-arvoinen ja kestävä. Osana edunvalvontatyötä Mikkelin kaupunki onkin aktiivisesti nostanut esiin tilanteen kohtuuttomuutta, ja odottaa valtiovarainministeriöltä toimenpiteitä vallitsevan tilanteen korjaamiseksi.

Edellä esitetty energiaratkaisu antaa osaltaan mahdollisuuden käyttötalouden tasapainon saavuttamiseen. Tuloutuvia varoja käytetään kaupungin lainojen poismaksuun sekä sijoitustoimintaan (KV 11.12.2023 § 132), ja tällä saavutetaan toisaalta säästöjä rahoituskuluissa, ja toisaalta tuottoja sijoitustoiminnan myötä. Energiaomaisuuskauppa on kuitenkin vain yksi osa talouden kokonaisvaltaista tasapainottamista. Sen lisäksi on käynnistetty elinvoiman kasvuohjelman toteuttaminen, jolla odotetaan olevan vaikutusta elinvoiman kehittymisen kautta mm. verotulojen kertymään. Kaupungissa toteutetaan myös toimintatuottoihin ja -kuluihin kohdistuva säästöohjelma kolmen miljoonan euron pysyvien säästöjen saavuttamiseksi vuosina 2024-2026 (KV 11.12.2023 § 137).

Tarkempi selostus tasapainotustoimenpiteistä on luettavissa toimintakertomuksen kohdasta 1.7.2.

Kaupungin investointien tulo-rahoitusprosentti on ollut koko maan kuntien keskiarvoa matalammalla tasolla jo vuosia, mikä on osaltaan johtanut kaupungin lainakannan jatkuvaan kasvuun. Vuonna 2023 vahva vuosikate mahdollisti lainakannan maltillisen alenemisen, ja vuonna 2024 lainakanta pienenee merkittävästi suuren lainamäärän ennaikaisen poismaksamisen myötä. Riskinä kuitenkin on, että lainamäärä lähtee uudelleen nousuun tulevina vuosina. Tämän ehkäisemiseksi on käyttötalouden ohella kiinnitettävä huomiota myös tulevien vuosien investointitasoon. Vuosittaisen nettoinvestointien määrän sovittaminen kaupungin taloudelliseen tilanteeseen ja kantokykyyn sopivaksi onkin jatkossa ensiarvoisen tärkeää, mutta samalla varsin haastavaa mittavan korjausvelan vuoksi. Mikkelin tulisi pyrkiä painottamaan investointiohjelmissaan hankkeita, jotka tuottavat säästöjä tai lisätuloja käyttötalouteen, tai myönteisiä elinvoimavaikutuksia alueelle. Vahva vuosikate ja investointien hallinta antavat yhdessä edellytykset kattaa tulevia investointeja tulo-rahoituksella.

Vuoden 2024 aikana kunnat valmistautuvat 1.1.2025 voimaan astuvaan TE-palveluiden uudistukseen. Kuntien vastuulle siirretään työllisyyttä ja elinvoimaa edistävät palvelut, kuten työnvälitys, palkkatuki ja työvoimakoulutukset. TE-toimistosta ja ELY-keskuksesta siirtyy Mikkelin kaupungin palvelukseen arviolta noin 65-70 henkilöä. Kyseessä on kunnille uusi valtionosuustehtävä, eli lisääntyneiden kulujen korvaamiseksi valtionosuuksia lisätään kuntien vastuulle siirrettävien palveluiden kulutason verran. Työ- ja elinkeinopalvelujen uudistuksen tarkoitus on tuoda julkiset työnvälityspalvelut lähemmäs kuntalaisia ja asiakkaita. Tällä tarkoitetaan muun muassa parempaa yhteyttä työnantajiin ja yrityksiin, kuntien elinkeinon kehittämistä työllisyyspalveluiden kautta, sekä kuntien veto- ja pitovoiman vahvistamista. Yhteistyöllä ja seudullisesti tuotetuilla palveluilla voidaan saavuttaa merkittäviä synergiaetuja. Mikkelin työllisyysalueella tuotetaan uudistuksen jälkeen työllisyyspalvelut Mikkelin lisäksi myös Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Puumalan kuntien alueelle.

Yleinen näkemys tulevaisuudesta sisältää edellä esitettyihin asioihin perustuen talouden osalta myönteisiä elementtejä ja mahdollisuuksia, mutta toisaalta myös epävarmuutta aiheuttavia tekijöitä ja haasteita. Työtä talouden pysyvän tasapainon saavuttamiseksi on jatkettava määrätietoisesti. Tiukan kulukurin ohella lähitulevaisuudessa korostuu elinvoiman vahvistaminen ja sitä kautta tulopohjan laajentaminen.

1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Strategiset riskit

Strategisissa riskeissä Mikkelin kaupungin suurin haaste on väestörakenteen muutoksen ja muuttoliikkeen aiheuttama muutospainne palvelurakenteisiin, palveluiden saatavuuteen ja niiden rahoitukseen. Tilastokeskuksen ennakkoluku Mikkelin 31.12.2023 väestömäärästä on 51 916, joka on 64 henkilöä vähemmän kuin vahvistettu väkiluku 31.12.2022. Tilastokeskuksen viimeisimmässä kuntakohtaisessa väestöennusteessa Mikkelin vuoden 2030 väestömääräksi ennustetaan 48 693 asukasta, ja 2040 väestömääräksi ennustetaan 45 066 asukasta. Vähennemässä ovat lasten, nuorten ja työssäkäyvien ikäluokkien edustajat; yli 65-vuotiaiden määrän ennustetaan hieman kasvavan. Erityisesti lasten ja nuorten, mutta myös työssäkäyvän väestönosan määrien vähentyminen tulevat aiheuttamaan muutoksia kaupungin palveluiden kysyntään, mihin kaupungin on pystyttävä ennakoitujen sopeutumaan. Toisaalta mm. määrätietoisella elinvoimatyöllä kaupungilla on myös mahdollisuus pyrkiä ennusteita parempaan kehitykseen.

Taloudelliset riskit

Vuoden 2023 tilinpäätöksessä realisoituu uhka kriisikuntakriteerien täyttymisestä, koska taseen alijäämää ei saada

vuoden 2023 tuloksella kokonaan katettua. Riskin toteutumisen vaikutukset ovat kuitenkin hallinnassa, sillä tilanteen korjaamiseksi tehtävä energiaomaisuuden myynti toteutui jo vuoden 2024 alkupuolella. Tämän vuoksi on oletettavaa, että kriteerin täytyminen ei aiheuta Mikkelin kaupungille selvitysmenettelyn käynnistämistä. Ratkaisun toteutuminen antaa hallintakeinoja myös tulevien vuosien taloudellisten riskien hallintaan, sillä se tuottaa taseeseen hyvin vahvan ylijäämäpuskurin sekä vapauttaa varoja käytettäväksi käyttötaloutta tasapainottaviin toimenpiteisiin.

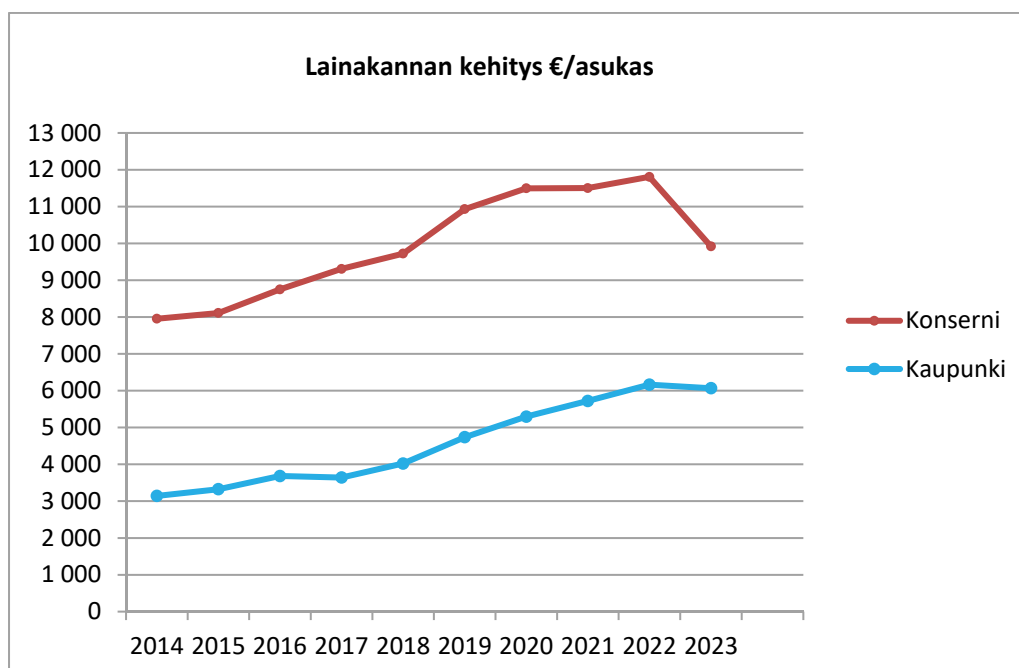
Kuntien talousnäkyvä on jo vuodesta 2020 alkaen ollut epävarma ja epäselvä. Syyt ovat vaihtuneet, mutta epävarmuus on kestänyt. Globaaleja tekijöitä ovat olleet korona ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Kansallisena asianamme sote-uudistus on aiheuttanut paljon epävarmuutta tulevaisuuden taloudelliseen näkymään. Korona ei enää akuutisti vaikuta talouteen, mutta Ukrainan tilanne ja muutenkin laajalle levinnyt geopoliittinen epävakaus jatkuu, eikä tilanteen kehityssuuntaa voi yksiselitteisesti vielä arvioida. Sote-uudistukseen liittyvä rahoituksen taso on hahmottomassa, mutta se on sisältänyt kuntien kannalta epämiellyttäviä yllätyksiä. Järjestelmää tulisi muuttaa oikeudenmukaisempaan ja kestävämpään suuntaan. Nykyisessä rahoituksen muodossa sote-uudistus on Mikkelin taloudelle pysyvä ongelma.

Mikkeli on laatinut uskottavan talouden vakauttamishjelman vuoden 2023 aikana. Mikäli ohjelmaa ei saada toteutettua onnistuneesti, asettaa se riskin talouden tasapainon saavuttamiselle. Siksi on ensiarvoisen tärkeää sitoutua toimenpiteiden määrätietoiseen ja tehokkaaseen läpivientiin.

Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynnistä tuloutuvista varoista 100 miljoonaa euroa on päätetty käyttää kaupungin lainojen ennenaikaiseen poismaksuun. Tämä pienentää tuntuvasti käyttötalouden korkokustannuksia. Melko konkreettisenä riskinä lainamäärän uudelle kasvulle on kuitenkin raskas investointiohjelma tuleville vuosille. Lainamäärän hallinta vaatii käyttötalouden osalta riittävän korkean vuosikatteen saavuttamista, jotta tulorahoituksella voidaan kattaa tarvittavat investoinnit. Samaan aikaan investointeja on tarkasteltava kriittisesti ja niitä on toteutettava harkiten.

Sekä kaupungin että koko kaupunkikonsernin lainakannat ovat kasvaneet viime vuosina varsin huomattavasti. Vuonna 2023 suunta oli jyrkästi laskeva, kun Essoten poistuttua konsernista myös Essoten lainat poistuivat konsernitilinpäätöksestä. Konsernin lainakanta vuoden 2023 lopussa oli 515 miljoonaa euroa, kun se vuotta aiemmin oli 614 miljoonaa euroa. Lainamäärä on siten pienentynyt 99 miljoonaa euroa. Asukasta kohden konsernilainaa on 9 919 euroa/asukas, kun vuotta aiemmin luku oli 11 808 euroa/asukas. Vuoden 2022 tilinpäätöksissä kuntakonsernien keskimääräinen lainakanta asukasta kohden oli 7 871 euroa, joten Mikkelin kaupunkikonsernin asukasta kohden laskettu lainakanta on edelleen selvästi valtakunnallista keskiarvoa korkeampi. Kaupungin oma lainakanta vuoden 2023 tilinpäätöksessä on 315 miljoonaa euroa eli 6 068 euroa asukasta kohden. Edellisenä vuonna lainakanta oli 320,6 miljoonaa, joka tarkoitti 6164 euroa per asukas. Valtakunnallinen lainakannan keskiarvo kuntien 2022 tilinpäätöstiedoissa oli 3 377 euroa per asukas.

Tärkeä osa kaupungin taloudenhallintaa olisikin myös velkaantumisen pysyvä katkaisu, sillä suureen velkamäärään sisältyy merkittävä korkoriski, joka tietyssä määrin realisoitui vuonna 2023 korkokulujen voimakkaana nousuna. Kaupunki on suojautunut korkojen nousulta suojaustuotteilla ja kiinteäkorkoisilla lainoilla; vuoden 2024 alussa suojausaste on noin 61 prosenttia. Energiaomaisuusjärjestelyn myötä vuonna 2024 on tavoitteena maksaa ennenaikaisesti pois kaupungin korkeakorkoisimpia lainoja, ja siten saada merkittävä kevennys lainasalkkuun sekä korkomenoihin.

Työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle 1.1.2025 on merkittävä muutos. Merkittävään muutokseen sisältyy aina sekä riski että mahdollisuus. Työ- ja elinkeinopalvelujen uudistuksen tarkoitus on tuoda julkiset työnvälityspalvelut lähemmäs kuntalaisia ja asiakkaita. Tällä tarkoitetaan muun muassa parempaa yhteyttä työnantajiin ja yrityksiin, kuntien elinkeinon kehittämistä työllisyysneuvonkautta, sekä kuntien veto- ja pitovoiman vahvistamista. Yhteistyöllä ja seudullisesti tuotetuilla palveluilla voidaan saavuttaa merkittäviä synergiaetuja. Mikkelin työllisyysalueella tuotetaan uudistuksen jälkeen työllisyyspalvelut Mikkelin lisäksi myös Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Puumalan kuntien alueelle. Vuosi 2024 on muutosvaiheen sekä tulevan toiminnan valmistelua. Muutokseen sisältyy toiminnallinen sekä taloudellinen riski, jos muutokseen valmistautuminen jää heikoksi.

Operatiiviset riskit

Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöressurssien riittävyys ja hallinta sekä riittävä osaaminen henkilöstömäärän vähentyessä. Henkilöstömäärän vähentyessä on tehtäviä jaettu muun henkilöstön kesken säästöjen saamiseksi henkilöstökuluissa. Tehtävien selkeän delegoinnin puuttuminen ja avoinna olevien työpaikkojen täyttämisen viipyminen voivat aiheuttaa viiveitä tehtävien suorittamisessa. Jos vastuut eivät ole selkeitä on riskinä, että tärkeitä tehtäviä jää hoitamatta. Henkilöstön riittävä mitoitus ja perehdytys sekä työprosessien selkeä delegointi muutosvaiheessa ennaltaehkäisee henkilöstömuutostilanteiden epäselvyyksiä. Henkilöstömäärän pienentäminen kasvattaa myös työntekijöiden kuormittumisen riskiä ja muita henkilöriskejä, mikäli pienemmän henkilöstömäärän kesken jaettavaksi jäävän työn määrää ei pystytä samalla vähentämään. Työssä viihtyvyyden parantaminen, selkeät työnjaot, varahenkilöjärjestelmä, työkuorman hallinta, sairauslomien ennaltaehkäisy ja varautuminen ennakoitaviin henkilöstömuutoksiin ovat keskeisiä keinoja henkilöstöriskeiden hallinnassa. Mikäli Mikkelin kaupungin julkisuuskuva työnantajana näyttää negatiivisena, aiheuttaa se merkittävän riskin rekrytointien onnistumiselle. Työvoimapula vaivaa useita aloja, ja myös kaupungin toiminnassa resurssi- ja osaamisvaje näyttävät riskinä.

Omaisuuksien kohdistuvat riskit

Omaisuuksien kohdistuvilta vahingoriskeiltä suojaudutaan pääasiassa vakuuttamalla. Irtaimistohallinnan kehittämällä ennaltaehkäistään irtaimistoon kohdistuvia vahingoriskejä. Esimerkiksi museokohteet ovat valvottuja, useassa kohteessa on kameravalvonta sekä murto- ja palohälytykset. Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla liittyy infraomaisuuteen. Omaisuuksien kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuuksien arvon säilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuuksien käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa. Palvelutuotannon käytöstä poistuvia kohteita on alaskirjattu säännöllisesti. Maaomaisuuden ympäristövastuusiin on varauduttu tekemällä varauksia muun muassa pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostusta varten.

Kaupungin taloudenhoidon kannalta merkittävä riski on myös kiinteistöjen ja kunnallistekniikan korjausvelka. Korjausvelan määrä muodostuu rakennusten teknisen arvon vähenemisestä rakennusten kulumisen vuoksi. Korjausvelka kuvaa sitä rahamäärää, joka rakennuksista on tingitty, jotta ne olisivat kohtuullisessa käyttökelpoisessa kunnossa. Laskennallisen korjausvelan määrää vähenee tehtyjen peruskorjausinvestointien vaikutuksesta. Rakennukseen kohdistuva korjausvelka poistuu myös silloin, kun rakennus puretaan.

Korjausvelkalaskelma on kiinteistöjen osalta päivitetty vuonna 2021. Kiinteistöjen korjausvelka on kaikkiaan noin 98,4 miljoonan euron suuruinen (2020), ilman realisoitavien rakennusten osuutta (ns. C-salkku) noin 53,5 miljoonaa euroa. Päällystettyjen katujen korjausvelan arvioidaan olevan noin 10,1 miljoonaa euroa ja sorapintaisten katujen noin 0,6 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen		
Vuosi	euroa	euroa, ilman C- salkkua (realisoitavat rakennukset)
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa
2017	83,1 milj. euroa	45,4 milj. euroa
2018	90,6 milj. euroa	51,9 milj. euroa
2019	92,6 milj. euroa	50,4 milj. euroa
2020	98,4 milj. euroa	53,5 milj. euroa

Vuoden 2023 tilinpäätöstä laadittaessa päällystettyjen katujen korjausvelka on n. 13 miljoonaa euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä on annettu erikseen kohdassa 1.2.

1.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuntalaissa (410/2015) säädetään kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoisesta hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Niillä luodaan puitteet kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmän organisointiin ja yhdenmukaistamiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta, tavoitteena vahvistaa konsernitason hyvä hallinto- ja johtamistapaa.

Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on päivitetty viimeksi päätöksellä KH 21.6.2021 § 276. Ohjeen tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti (viimeisin päivitys KV 7.6.2021 § 82) kaupungin antamien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuuta sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa konserni tai sen yksikkö ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sekä sisäisiä että ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaprosessi perustuu:

- riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (merkittävyteen) ja riskin toteutumisen todennäköisyyteen
- mahdollisuuden hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta)
- riskeistä raportoisesta ja riskien seurantaan

Kaupunginhallituksella on operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallitus päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista sekä vastaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa annettavasta sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisen selonteosta. Lisäksi Mikkelin kaupungin viranhaltijoista koostuvan konserniohjausryhmän tehtävänä on koordinoita ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat yhtiöiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoisivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineja. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa ja tarvittavia resursseja suunnitellissaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet.

Tarkempi selonteko merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä on esitetty omana kappaleenaan 1.1.9. Konsernivalvontaa koskeva selonteko on annettu erikseen kohdassa 1.6.5. Kaupunki laatii myös erillisenä tietotilinpäätöksen, joka esitellään kaupunginhallitukselle tilinpäätöksen käsittelyaikataulua noudatellen. Tietotilinpäätös kuvaa tietojenkäsittelyn nykytilan, sekä arvion tietosuojan ja tietoturvan toteutumisesta sekä kehittämistarpeista. Tietotilinpäätös ei ole julkinen.

Vuonna 2023 aloitettiin riskienhallintatyökalun kehittäminen. Nykyisin käytössä oleva riskirekisteri on tarkoitus korvata aiemman mukaisella rakenteella ja logiikalla toimivalla, mutta käytettävyydeltään tarkoituksenmukaisemmalla ja paremmin myös riskien seurantaan palvelevalla riskienhallintatyökalulla. Työkalun käyttöönotto etenee käyttäjäkoulutuksiin keväällä 2024, ja vuoden 2025 talousarvion yhteydessä laadittava riskirekisteri tehdään uudella työkalulla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arvioinnit vuodelta 2023

Tilinpäätösraportoinnin yhteydessä lautakunnat ja johtokunnat täyttivät toiminnallisen raportoinnin ohella sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointilomakkeen, jonka kaupunginhallitus on hyväksynyt (2.5.2016 § 148 / päivitys 10.2.2020 § 52) osana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Lomakkeen osa-alueista annettujen arvioiden keskiarvot (asteikolla 1–4 / ei sovellu) olivat seuraavan taulukon mukaiset. Keskiarvoissa on huomioitu myös liikelaitosten arvioinnit kattavan kokonaiskuvan muodostamiseksi.

OSA-ALUE	KESKIARVO	Edell. vuosi
Tietojärjestelmien kontrollit	3,83	3,43
Tietojärjestelmät	3,57	3,31
Organisaatorakenne	3,43	3,50
Toimintakulttuuri	3,38	3,58
Toiminnan seuranta	3,37	3,60
Prossien kontrolloitu suunnittelu	3,37	3,29
Sisäinen arviointi	3,32	3,19
Ulkoisen arviointi	3,29	3,13
Toiminnan tavoitteet	3,29	3,32
Tiedonkulku	3,23	3,33
Lainsäädäntö ja kaup sis ohjeet	3,21	3,34
Riskien tunnistaminen	3,10	3,29
Riskien arviointi	3,00	3,13
Riskienhallintamenettelyt	3,00	3,00
Kontrollien toimivuuden arviointi	2,95	2,96
Resurssit	2,94	3,00
Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito	2,83	3,50
Raportointijärjestelmät	2,71	2,93
Riskeihin vastaaminen	2,65	2,77

Riskienarvioinnissa ei kokonaisuutta tarkastellen esiinny merkittäviä eroavaisuuksia edellisen vuoden arviointiin. Se kertoo organisaation arkisen toiminnan vakauudesta ja ennakoitavuudesta. Kuitenkin kaikkien vastausten keskiarvo on hieman edellisiä vuosia heikompi. Kaikkien arviointilomakkeilla annettujen arvosanojen keskiarvo on 3,18 arvosteluasteikolla 1–4. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä vastaava luku oli 3,25 ja vuonna 2021 keskiarvo oli 3,24. Heikoimmaksi arvioidun osa-alueen keskiarvo on 2,65 joten yleisesti ottaen voidaan edelleen todeta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan eri osa-alueiden tulevan melko hyvin huomioiduksi osana organisaation päivittäistä toimintaa.

Parhaiten toimiviksi riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan osa-alueiksi arvioidaan tietojärjestelmiin liittyvä osa-alueet. Aiemmin parhaiksi on arvioitu toiminnan seuranta, omaisuuden hallinta, organisaation toimintakulttuuri sekä organisaation rakenne. Yksittäisistä muutoksista huomio kiinnittyy omaisuuden hallintaan, joka on viimeisimpien arvioiden mukaan kolmanneksi heikoimmaksi toteutunut riskienhallinnan osa-alue. Edeltävinä vuosina kyseinen osa-alue on ollut keskiarvoltaan taulukon ylemmässä päässä.

Talousarviossa vuodelle 2023 arvioitiin yhdeksi merkittävimmistä taloudellisista riskeistä Ukrainassa käytävän sodan vaikutukset. Inflaatio oli voimakasta, mutta vauhti alkoi hiipua vuoden 2023 edetessä. Energian hinnan odotettiin nousevan merkittävästi, koska talousarviota 2023 laadittaessa valmistauduttiin jopa energiakriisiin ja energiakulutuksen säännöstelytoimenpiteisiin. Energiansäästötoimia toteutettiin laajasti, ja suomalainen yhteiskunta osoitti tässäkin kykynsä reagoida muuttuviin olosuhteisiin. Energiakriisiltä vältyttiin, mutta energian hinta oli korkea ja se haastoi monella tavalla yksityishenkilöiden sekä yritysten talouden kantokykyä. Mikkelin kaupungin osalta energiakustannukset nousivat 3,9 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen nähden.

Vuoden 2023 riskiksi, jonka vaikutus kohdistuu tuleville vuosille, ennakoitiin myös lopullisia sote-siirtolaskelmia, jotka määrittelevät kuntien valtionrahoituksen tason tuleville vuosille. Mikkelin osalta riski kytkeytyi Essoten viimeisenäkin

toimintavuonna voimakkaasti kasvaneisiin kustannuksiin, sillä laskentamallista johtuen sote-kustannusten kasvun tiedettiin pienentävän tulevien vuosin valtionosuuksia. Essoten kuntalaskutus kasvoi vuoden 2022 tilinpäätöksessä edellisestä vuodesta 14,8 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin taseessa oleva kumulatiivinen alijäämä tuli kuntalain edellyttämällä tavalla saada katetuksi vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Mikäli alijäämää ei saada katetuksi, voi valtiovarainministeriö käynnistää Mikkeliä koskien erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevan arviointimenettelyn, eli kriisikuntamenettelyn. Riski toteutui osittain, sillä alijäämää ei saatu katetuksi vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Kuitenkin energiaomaisuuteen liittyvä kauppa, joka saatettiin loppuun maaliskuussa 2024, kattaa kaupungin taseen alijäämät vuoden 2024 tilinpäätöksessä. Toisin sanoen, alijäämäongelman korjaava toimenpide on toteutettu jo ennen kuin vuoden 2023 tilinpäätös vahvistetaan. Tämän perusteella voidaan olettaa, että valtiovarainministeriöllä ei ole syytä aloittaa Mikkeliä koskevaa arviointimenettelyä, vaikka kuntalain mukainen kriisikuntakriteeri täyttyikin. Lopullisen päätöksen mahdollisesta arviointimenettelyn aloittamisesta tekee kuitenkin kuntaministeri.

Venäjän hyökättyä Ukrainaan myös rahoituksen hinta eli markkinakorot lähtivät voimakkaaseen nousuun. Tämä tunnistettiin merkittäväksi riskiksi talouden tasapainolle myös Mikkelin kaupungin osalta. Korkokulut kasvoivatkin vuoden 2023 noin 4 miljoonaa euroa, eli 139 prosenttia edelliseen vuoteen nähden. Korkokulujen nousuun on aiemmin jo varauduttu kiinteäkorkoisilla lainasopimuksilla sekä korkosuojauksilla, mutta koska kaupungin lainamäärä on hyvin korkea, niin suojaavista toimenpiteistäkin huolimatta korkomenojen nousu oli tuntuva. Tulevaisuudessa riski on paremmin hallinnassa, kun kaupungin lainakanta ja korkokulut pienenevät. Tämä on mahdollista, kun energiaomaisuuden myynnistä tuloutuvilla varoilla maksetaan lainoja pois eli pienennetään kaupungin lainakantaa noin 100 miljoonalla eurolla vuoden 2024 aikana. Myös markkinakorkojen ennakoidaan kääntyvän maltilliseen laskuun, mutta edeltävien vuosien erittäin mataliin korkotasoihin ei todennäköisesti ole paluuta.

Vesiliikelaitos purki Metsäsairilan jätevedenpuhdistamon ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon urakkasopimukset maaliskuussa 2020. Urakoitsija riitautti sopimusten purun. Talousarviossa vuodelle 2023 tunnistettiin taloudelliseksi riskiksi sopimuskumppanin vaatimat vahingonkorvaukset, mutta talousarviota laadittaessa oikeusprosessi oli vielä kesken. Riski realisoitui, kun käräjäoikeus tuomitsi 28.12.2022 Mikkelin kaupungin korvaamaan urakoitsijalle perusteettomasti tapahtuneesta sopimuksen purkamisesta johtuvat kustannukset. Vahingonkorvausluontoisten maksujen ja viivästyskorkojen vaikutus, noin 10 miljoonaa euroa, kirjattiin varovaisuusperiaatteen mukaisesti vuoden 2022 tilinpäätöksen tuloslaskelmaan. Vuoden 2023 aikana Mikkelin kaupunki ja urakoitsija laativat asiasta sovintosopimuksen, jonka myötä Mikkelin kaupungin korvattavaksi tuli kaikkiaan 9,2 miljoonaa euroa. Tarkempi selvitys asiasta ja siihen liittyvistä kirjanpidoin oikaisuista esitetään Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksessä sekä Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksen liitteessä nro. 4.

Tilinpäätöksen laadintahetkellä Mikkelin kaupungilla on hallinto-oikeudessa käsittelyssä kiista Essoten noin 110 000 euron lisälaskusta, joka liittyy sote-henkilöstön korona-kertakorvaukseen. Mikkelin kaupunki katsoo, että hyvinvointialueen hallitus laajensi alkuperäisesti sovitun vastaisesti korvauksen piiriin kuuluvaa henkilöstöä, ja näin ollen vastuu kustannuksista kuuluu hyvinvointialueelle.

Omaisuusvahinkoihin on varauduttu omaisuus- ja vahinkovakuutuksin. Vuonna 2023 välttyttiin merkittävilä omaisuusvahingoilta.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmistus- ja konsultointitoimintaa, joka on luotu tuottamaan lisäarvoa organisaatiolle ja parantamaan sen toimintaa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavista toiminnoista eikä sillä ole toimivaltaa eikä vastuuta tarkastettavien toimintojen suhteen.

Sisäistä tarkastusta 2023 suoritti KPMG, ja vuoden aikana toteutettiin tarkastussuunnitelman (kh 27.3.2023 § 119) mukaisesti yksi sisäinen tarkastus. Tarkastus liittyi kaupungin sisäisten vuokrien kokonaisuuteen, eli mm. sisäisten vuokrien määrittelyyn, prosesseihin ja hallintointiin. Raportti esiteltiin kaupunginhallitukselle 20.11.2023 § 351. Raportissa esitetyt kehittämistoimenpiteet tulee viedä käytäntöön vuoden 2024 aikana talousarvion 2025 valmistelun yhteydessä.

Lisäksi vuoden 2023 aikana toteutettiin erillistilauksena toinen sisäinen tarkastus. Kaupunginhallitus hyväksyi 17.4.2023 § 150 Vesiliikelaitoksen urakkasopimusten purkamiseen liittyvän sovintosopimuksen, ja samalla päätti urakkasopimuksen purkuprosessiin liittyvän sisäisen tarkastuksen toteuttamisesta. Tarkastuksen tavoitteena oli arvioida purkamiseen liittyvän päätöksenteon asianmukaisuutta suhteessa kaupungin sisäisiin ohjeisiin sekä sisäisen

valvonnan periaatteisiin, sekä antaa havaintojen perusteella suosituksia toiminnan kehittämiseksi. Raportti esiteltiin kaupunginhallitukselle 4.9.2023 ja siinä esitetyt toimenpiteet edellytettiin vietäväksi käytäntöön syksyn 2023 aikana. Toteutus on aloitettu, mutta kaikkia toimenpiteitä ei ehditty toteuttaa vuoden 2023 syksyn aikana.

Edellisinä vuosina toteutettujen sisäisten tarkastusten kehittämistoimenpiteet on pääosin viety käytäntöön. Kiinteistöinvestointien hallinnan sisäisessä tarkastuksessa (esitelty kh 16.1.2023 § 17) esitettyjen kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen on viivästynyt vuodelle 2023 asetetusta aikataulusta.

Sopimustoiminta

Sopimusten valvonta kohdistuu niiden laadintaan, täytäntöönpanoon ja noudattamiseen. Sopimusten hyväksymisoikeuksista on määräykset johtosäännöissä. Sopimusten valvontavastuu on joko sopimuksen hyväksyjällä tai hänen määräämällään taholla. Toimielinten hyväksymien sopimusten osalta valvontavastuu on toimialan johtajalla tai hänen määräämällään.

Kaupunki hankkii enenevässä määrin myös peruspalveluja ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Uudet sopimukset talennetaan käytössä olevaan sähköiseen sopimustenhallintajärjestelmään. Ohjeistuksen mukaan myös kaikki vanhat voimassa olevat sopimukset siirretään järjestelmään, minkä myötä sähköisen sopimusrekisterin päivitys etenee. Kaupunkikonsernin alati verkottuvassa toiminnassa sopimusriskien hallinnan tärkeys korostuu entisestään. Sopimusten määrä lisääntyy jatkuvasti ja niiden sisällöt ovat yhä monimutkaisempia. Sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan tarve tulee kaupunkikonsernissa edelleen lisääntymään.

Konsernissa tehdään useita avustus- ja kumppanuussopimuksia, joiden valvonta on tärkeää. Toimintaa ohjaavat avustusperiaatteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa 25.9.2017 § 83. Avustus- ja kumppanuusyhteisöjen taloudellista tilaa, yhteisöille kohdistettujen laskujen maksua ja tiliöintejä sekä yhteisön raportoimaa avustusvarojen käyttöä tulee seurata säännöllisesti ja systemaattisesti.

Kumppanuustoiminta vuonna 2023

Mikkelin kaupungin avustusperiaatteiden mukaisesti (KH 25.9.2017 § 83) kaupunki myöntää avustuksia mikkeliläisille tai Mikkelissä toimiville rekisteröidyille yhdistyksille, järjestöille, yhteisöille ja yksittäisille toimijoille. Avustusten ohella hankitaan yhdistyksiltä ja muilta toimijoilta vastikkeellisia palveluja ja tehdään yhteistyö- ja kumppanuussopimuksia, joiden vaikuttavuus on suuri ja/tai kaupungin nykyinen avustus on merkittävä. Vastikkeelliset palvelut ja yhteistyösopimukset voivat sisältää monenlaisia tapahtumia ja erilaista toimintaa. Kunkin kumppanuussopimuksen hyväksyy lautakunta oman toimivaltansa puitteissa tai kaupunginhallitus, mikäli sopimus koskee työllisyyden hoitoa, kaupunkimarkkinointia tai sisältönsä puolesta ei kuulu minkään lautakunnan toimivaltaan. Valtuustokaudeksi tehtävien kumppanuussopimusten avustuksen ehtona on, että kaupunginvaltuusto myöntää toimintaan määrärahan vuosittain.

Kaupunginjohtajan hyväksymät kumppanuussopimukset

23.2.2023 § 9, Hartialukko racing ry (Mikkelin ralli 18.2.2023), 1 500 euroa
2.3.2023 § 10, Mikkelin Ravirata Oy (Poniravit ja Nuorten ravit 4.3.2023), 323 euroa
2.6.2023 § 26, Suomi Meloo ry (Suomi meloo -tapahtuma 10.6.2023), 1 000 euroa
15.6.2023 § 27, Osuuskauppa Suur-Savo/Greeneri, (Mikkeliipuiston juhannustapahtuma 23.6.2023) 3 000 euroa
22.6.2023 § 28, Mikkelin Kilpaveikot ry (Mikkeli Games -tapahtuma 21.7.2023), 3 000 euroa
26.6.2023 § 29, Haukivuorelaiset ry (Suolentiksentiksen MM-kilpailut 28.-29.7.2023), 1 800 euroa
3.7.2023 § 31, SCT Events Oy (Saimaa Cycle Tour -tapahtuma 7.-8.7.2023), 3 000 euroa
25.9.2023 § 40, Suomen Paimenkoirayhdistys SPKY ry (Nautapaimenuksen EM-kilpailut 6.-8.10.2023), 750 euroa
12.12.2024 § 56, Työväen Näyttämöpäivien kannatusyhdistys ry (Kh vahvistaman kump.sop. mukaisesti), 40 500 euroa
20.12.2023 § 58, Karjalan Liitto ry (Karjalaisten kesäjuhlat 15.-16.6.2024), 14.000 euroa

Kaupunginhallituksen hyväksymät kumppanuussopimukset ja avustukset

19.12.2022 § 488 Mikkelin Musiikkijuhlien kannatusyhdistys ry, 2023-2026, 81.000 euroa/vuosi
19.12.2022 § 490 Mikkelin Ravirata Oy, 2023-2024, 16.200 euroa/vuosi
19.12.2022 § 492 Taito Itä-Suomi ry, 2023-2024, 26.300 euroa
19.12.2022 § 491 Mikkelin kesäyliopiston kannatusyhdistys ry, 2023-2024, 29.500 euroa/vuosi
19.12.2022 § 493 Mikkelin Torikauppiat ry, 2023-2024, 3.250 euroa/vuosi
19.12.2022 § 498 Etelä-Savon Liikunta ry, 2023-2024, 4.500 euroa/vuosi
19.12.2022 § 495 Mikkelin Palloilijat ry 6.300 euroa
19.12.2022 § 496 Mikkelin Hiihtäjät ry, 2023-2024, 4.500 euroa/vuosi

19.12.2022 § 489 Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkiston Säätiö 126.000 euroa
17.4.2023 § 152 Mikkelin Oppaat ry, 2023, 900 euroa
31.10.2022 § 385 Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (Memory Campus ja Kalevankangas -kehittämälustojen kumppanuus 2022-2025) 120.000 euroa/vuosi
19.12.2022 § 494 Työväen Näyttämöpäivien kannatusyhdistys ry, 2023-2024, 40.500 euroa/vuosi
13.3.2023 § 102 Mikkelin Eläinsuojeluyhdistys ry 7.650 euroa
17.4.2023 § 151 Työosuuskunta Otavan Lähipalvelukeskus, 2023-2024, 20.700 euroa/vuosi
17.4.2023 § 152 Työosuuskunta Otavan Lähipalvelukeskus, 2023, 2.300 euroa/vuosi
17.4.2023 § 153 Navi ry / Jukola-viesti, 2023-2025, avustuksen arvo enintään 220 000 euroa koko sopimusaikana. Avustussumma koostuu osittain suorasta rahallisesta avustuksesta, mutta pääosin toiminnallista avusta, jolle arvioidaan rahallinen arvo.
19.6.2023 § 232 Jukurit HC Oy 45.000 euroa + mahdoll. playoff-bonus 15.000 euroa/kausi, kaudet 2023-2025
11.9.2023 § 276 Porrassalmen Urheilijat -62 ry, kausi 2023-2024, 6.500 euroa/vuosi (optio kaudelle 2025-2026)
11.9.2023 § 275 Mikkelin Kampparit ry 8.100 euroa/kausi 2023-2025
5.2.2024 § 36 Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy 1.215.000 euroa

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan hyväksymät kumppanuussopimukset

22.5.2019 § 68, Hattu ry (harrastajateatterit) voimassa toistaiseksi, ei suoraa rahallista tukea
26.5.2021 § 51, 4H-yhdistys, 56 700 euroa (päätös koskee vuosia 2022-2024)
14.12.2022 § 115, Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy, 45 000 euroa
14.12.2021 § 119, Hope ry, 12 600 euroa
14.12.2022 § 118, Mikkelin Mikaeli Oy, 198 000 euroa
14.12.2022 § 116, Mikkelin Teatterin kannatusyhdistys ry, 941 040 euroa
14.12.2022 § 117, Mikkelin Musiikkiopiston kannatusyhdistys ry, 312 120 euroa
25.1.2023 § 13 Jalkaväkimuseon säätiö, 46 170 euroa

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloksen muodostuminen ja tuloslaskelman tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa. Tuloslaskelma osoittaa, kuinka tilikauden tuotot riittävät vuotuisten toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Virallisessa tuloslaskelmassa osoitetaan ulkoiset tuotot ja kulut, joiden pohjalta seuraavaa analyysia on tehty. Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään tuloslaskelman eristä ja välituloksesta laskettuja tunnuslukuja. Tuloslaskelman analysoinnissa vertaillaan tuloslaskelman eriä edellisen vuoden tilinpäätökseen, jolloin voidaan arvioida esimerkiksi toimintatuottojen ja -kulujen vuotuista muutosta.

Tulojen kehitys

Mikkelin kaupungin tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 211 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 tuottojen kokonaismäärään (462 miljoonaa euroa) verrattuna pudotusta oli 54 prosenttia. Suuri muutos selittyy sote-uudistuksella. Kuntien verotulot sekä valtionosuudet putosivat radikaalisti, kun kuntien valtionrahoitus ohjattiin sote- ja pelastuspalveluiden osalta hyvinvointialueille uusien laskentaperusteiden mukaisesti. Vuosi 2023 ei ole siksi kokonaistuottojen osalta vertailukelpoinen aiempiin vuosiin. Pelkkiä toimintatuottoja tarkastellessa vuoden 2022 tulot olivat 80,2 miljoonaa, kun vuonna 2023 ne olivat 53,6 miljoonaa. Suuresta erosta 14,3 miljoonaa selittyy vuodelle 2022 kohdistuneilla korona-avustuksilla. Loput erosta selittyy Etelä-Savon pelastuslaitoksen siirtymisellä hyvinvointialueen alle, jolloin pelastuslaitoksen jäsenkuntien maksamat korvaukset jäivät pois kaupungin tuloista.

Toimintakulujen kehitys

Mikkelin kaupungin toimintakulujen kokonaismäärä oli 178 miljoonaa euroa (441 milj. e vuonna 2022). Vielä vuonna 2022 palvelujen ostot olivat kaupungin suurin kustannuserä niihin viimeistä kertaa sisältyneen sosiaali- ja terveystalveluiden (Essote) kuntalaskutusosuuden vuoksi, mutta vuonna 2023 kyseisiä kuluja ei enää syntynyt. Palveluostojen kokonaismäärä oli 48 miljoonaa euroa (299 milj. e vuonna 2022). Ilman Essoten kuntalaskutusosuutta olisi palvelujen ostot olleet edellisenä vuonna hyvin lähellä vuoden 2023 tasoa, joten inflaation kiihdyttämään kustannustason nousupaineeseen onnistuttiin vastaamaan erinäisin säästötoimenpitein.

Palkat ja palkkiot olivat 74,8 miljoonaa euroa, joten summa pieneni edellisen vuoden 81,3 miljoonasta noin 8 prosenttia. Merkittävin palkkakustannuksia madaltanut syy oli pelastuslaitoksen henkilökunnan siirtyminen hyvinvointialueen työntekijöiksi.

Rahoitus

Rahoitustuottojen ja -kustannusten nettomäärän ennakoitiin korkokulujen kasvun myötä olevan heikko vuonna 2023. Nettomäärä nousi edeltävän vuoden 3,3 miljoonasta 4,8 miljoonaan, mutta nousun syynä olivat rahoitustuotoiksi kirjattut Mikkelin puhelinyhdistyksen ylimääräiset osinkotuotot, noin 2 miljoonaa, sekä vesiliikelaitoksen oikaisukirjauksien aiheuttama 1,3 miljoonan positiivinen vaikutus rahoitustuottoihin. Ilman edellä mainittuja poikkeuksellisia eriä, olisi rahoitustuottojen ja -kustannusten nettomäärä ollut noin 1,5 miljoonaa, eli yli puolet edeltävää vuotta pienempi. Korkokulut nousivat 2,9 miljoonasta 7,5 miljoonaan, ja puolestaan antolainojen korkotuotot nousivat 1,1 miljoonasta 1,7 miljoonaan.

Poistot

Käyttöomaisuudesta tehtävät suunnitelman mukaiset poistot tehdään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaisesti ja niiden määrä oli noin 21,1 miljoonaa euroa vuonna 2023. Suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi omaisuudesta tehtiin kertapoistoja 2,3 miljoonalla eurolla, joten poistojen ja arvonalentumisten yhteismäärä oli noin 23,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 poistojen ja arvonalentumisten kokonaismäärä oli noin 24,6 miljoonaa euroa, josta kertapoistojen osuus oli 2,1 miljoonaa euroa.

Satunnaiset erät

Satunnaisten erien 4,3 miljoonan euron tulokirjaus liittyy Vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamourakan oikeuskäsittelyä seuranneeseen sovintosopimukseen. Asia on selvitetty tarkemmin Vesiliikelaitoksen toimintakertomuksessa sekä liitetiedossa nro. 4.

Tilikauden ylijäämä

Tilikausi 2023 on vahvasti ylijäämäinen kahden perättäisen alijäämäisen vuoden jälkeen. Ylijäämä on 19,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 alijäämä oli 7,2 miljoonaa euroa, joten tulos parani huomattavasti. Vahva tulos pienensi Mikkelin kaupungin taseen kumulatiivista alijäämää 40,8 miljoonasta eurosta 21,1 miljoonaan euroon. Hyvän tuloksen takana ovat kuitenkin useat merkittävät poikkeukselliset erät, jotka kohensivat tilikauden tulosta noin 23 miljoonalla eurolla. Ilman poikkeuksellisia eriä tilikausi olisi ollut alijäämäinen.

Tunnusluvut

Toimintakate ja vuosikate

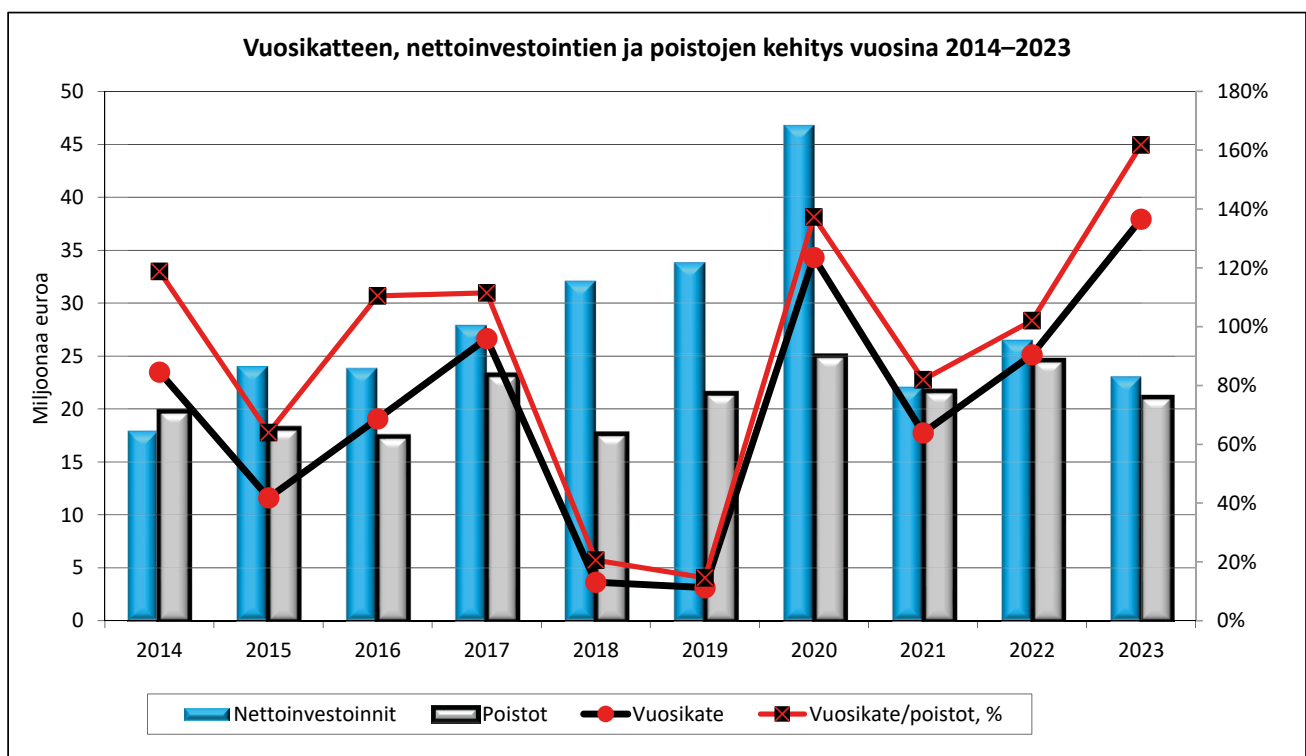
Toimintakate on toimintatuottojen ja kulujen erotus, joka osoittaa kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Mikkelin toimintakate oli – 124,2 miljoonaa, eikä se ole vertailukelpoinen edellisen vuoden lukuun -360 miljoonaa, johtuen sote-uudistukseen liittyvistä tekijöistä.

Tuloslaskelmassa vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletuksena tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Mikkelin kaupungin vuosikate oli 37,9 miljoonaa euroa, vahvistuen edellisestä vuodesta 12,8 miljoonalla (25,1 miljoonaa euroa vuonna 2022). Vuosikatteen määrä riitti kirkkaasti kattamaan tilikaudella tehdyt poistot ja arvonalentumiskirjaukset. Vahva vuosikate perustuu kuitenkin poikkeuksellisiin eriin, jotka kohensivat kertaluonteisesti vuoden 2023 tulosta.

Investointien rahoitus tulorahoituksella ilman lainamäärän lisäämistä edellyttäisi, että vuosikate olisi vuotuisia nettoinvestointeja suurempi. Mikkelin 37,9 miljoonan euron vuosikate riitti hyvin noin 23,1 miljoonan euron nettoinvestointeihin nähden (nettoinvestoinnit = investointimenot - rahoitusosuudet investointeihin - pysyvien vastaavien myynnit). Tilanne ei kuitenkaan anna todenmukaista kuvaa tulevista vuosista, sillä investointiohjelma on raskas suhteessa tulevien vuosien ennustettuun vuosikatteeseen.

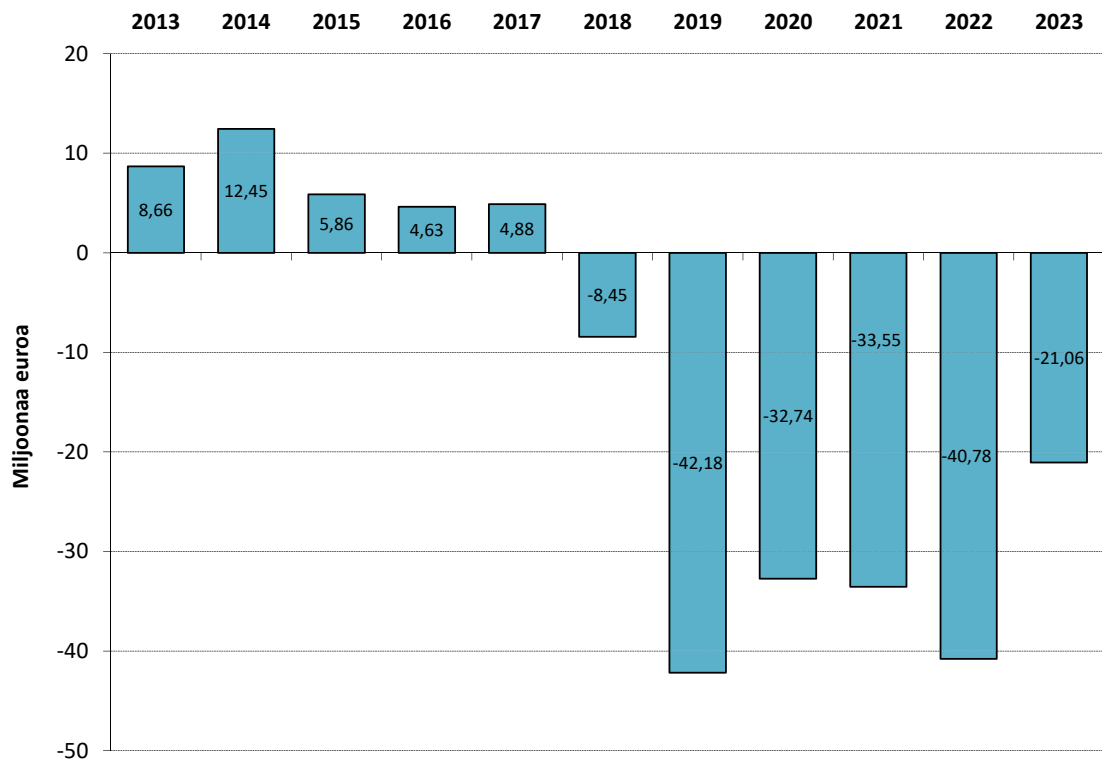
Tulos ja ylijäämä

Tilikauden tulos kuvaa tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen erotusta. Siinä huomioidaan myös pitkävaikutteisten tuotantotekijöiden käyttöä kuvaavat poistot, arvonalennukset sekä satunnaiset erät. Tilikauden ylijäämä voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen. Tilikauden tulos oli 18,8 miljoonaa euroa, ja noin 0,9 miljoonan euron poistoeron vähennyksen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 19,7 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin taseessa on vuoden 2023 tilinpäätöksessä noin 21,1 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Alijäämä poistuu vuoden 2024 tilinpäätöksessä, kun energiaomaisuuden myynnistä saavat tuloutukset realisoituvat vuonna 2024.

Tilikausien kumulatiivinen yli- ja alijäämä vuosina 2013–2023

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen

1 000 euroina

	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toimintatuotot		
Myyntituotot	27 586	39 201
Maksutuotot	4 907	5 263
Tuet ja avustukset	5 434	21 335
Muut toimintatuotot	15 636	14 369
Toimintatuotot yhteensä	53 563	80 169
Valmistus omaan käyttöön	717	670
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-93 996	-104 721
Palkat ja palkkiot	-74 792	-81 308
Henkilösivukulut	-19 204	-23 414
Palvelujen ostot	-47 992	-298 926
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-18 381	-16 111
Avustukset	-8 921	-9 733
Muut toimintakulut	-9 160	-11 353
Toimintakulut yhteensä	-178 450	-440 845
Toimintakate	-124 170	-360 006
Verotulot	146 194	245 937
Valtionosuudet	11 130	135 900
Rahoitustuotot ja -kulut	4 784	3 285
Korkotuotot	1 886	1 084
Muut rahoitustuotot	9 862	6 864
Korkokulut	-6 845	-2 866
Muut rahoituskulut	-119	-1 797
Vuosikate	37 938	25 115
Poistot ja arvonalentumiset	-23 444	-24 592
Satunnaiset erät	4 303	-8 331
Tilikauden tulos	18 797	-7 807
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	934	576
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)	19 731	-7 231
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	30,1	18,2
Vuosikate/Poistot, %	161,8	102,1
Vuosikate, euroa/asukas	731	483
Asukasmäärä (ennakkoluku)	51 916	52 001

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmaan kootaan kaikki kaupungin rahan lähteet ja käytöt. Myös liikelaitoksien erät sisältyvät rahoituslaskelmaan.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Toiminnan rahavirta kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavirtoihin osoittaen paljonko varsinainen toiminta on tuottanut tilikauden aikana rahavaroja käytettäväksi investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Tulorahoituksen korjauserillä ja satunnaisten erien määrällä oikaistu toiminnan rahavirta oli noin 29,6 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 23,2 miljoonaa euroa. Tulorahoituksen korjauserissä oleva summa koostuu pääosin Vesiliikelaitoksen pakollisen varauksen purkamisesta. Edelliseen tilinpäätökseen kirjattiin noin 10 miljoonan euron pakollinen varaus keskeneräisen oikeusprosessin vuoksi. Asiaan liittyvän sovintosopimuksen myötä pakollinen varaus purettiin.

Rahoituslaskelman investointien rahavirta muodostuu investointimenoista, niihin saaduista rahoitusosuuksista sekä pysyvien vastaavien luovutustuloista. Investointimenojen bruttomäärä oli 25,8 miljoonaa euroa vuonna 2023, kun edellisenä vuonna bruttoinvestoinnit olivat 29,5 miljoonaa euroa. Rahoitusosuudet investointimenoihin olivat noin 2,7 miljoonaa euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot olivat 2,1 miljoonaa euroa. Näin ollen investointien rahavirta oli -23,1 miljoonaa euroa. Toiminnan ja investointien rahavirta oli yhteensä positiivinen 6,5 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2022 oli -3,2 miljoonaa euroa.

Investointien tulorahoitusprosentti, joka kertoo, kuinka monta prosenttia investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella, oli 151 prosenttia (87,1 prosenttia vuonna 2022). Tulorahoitus riitti näin ollen selkeästi investointimenojen kattamiseen.

Rahoituksen rahavirta

Vuonna 2023 uutta pitkäaikaista lainaa ei nostettu yhtään, mutta olemassa olevia pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 13,8 miljoonalla eurolla. Tilinpäätöshetkellä lyhytaikaisia kuntatodistuslainoja oli 8,3 miljoonaa.

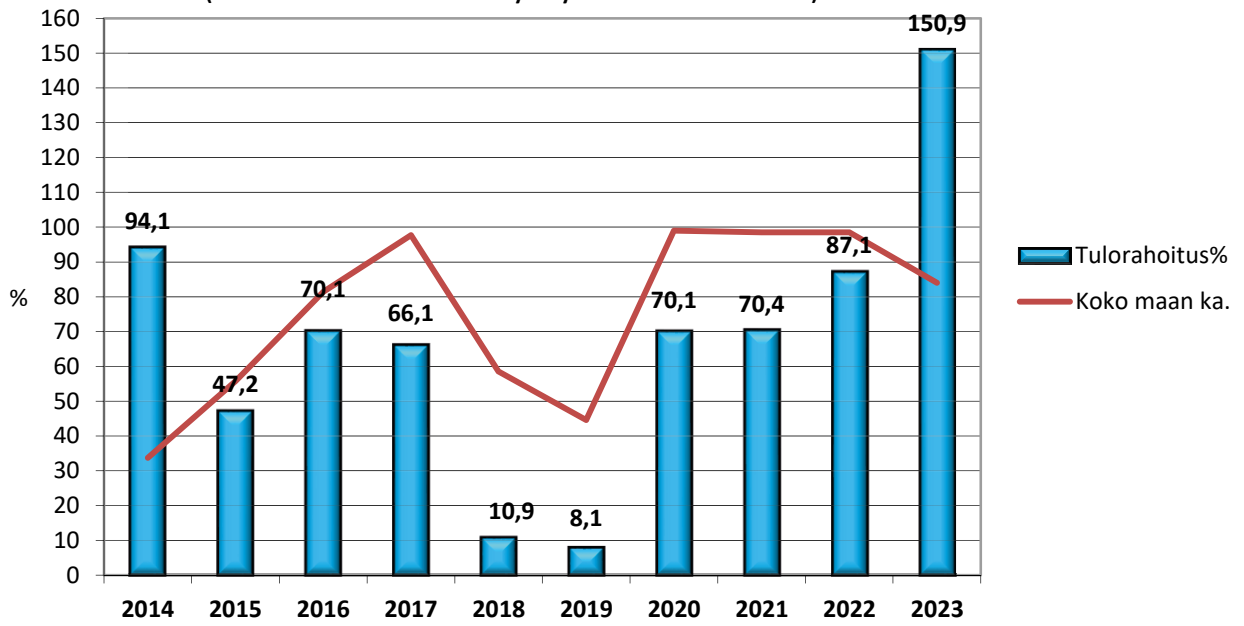
Kaupunginvaltuusto on päätöksellään 17.6.2019 § 78 hyväksynyt konsernirahoitus- ja takausperiaatteet. Rahoituksen rahavirrassa antolainauksen lisäyksistä nähdään, että tilikauden aikana myönnettiin konsernilainoja 14,5 miljoonalla eurolla, ja myönnettyistä lainoista nostettiin 13 miljoonaa. Konsernilainaa myönnettiin 1,5 miljoonaa Mikkelin oppilaitoskiinteistöt Oy:lle (KH 19.6.2023 § 225). Vesiliikelaitokselle (KH 2.10.2023 § 306) 9 miljoonaa euroa ja Kiinteistökehitys Naistinki Oy:lle 4 miljoonaa euroa (KH 2.10.2023 § 304). Naistinki nosti myönnetystä lainamäärästä 2,5 miljoonaa. Konsernipankkitoiminnalla tavoitellaan kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Kaupunki saa lähtökohtaisesti edullisemmin rahoitusta markkinoilta kuin konserniyhtiöt, joten kaupungin antaessa lainaa konserniyhtiölle saadaan korkokuluissa konsernitasolla säästöä.

Mikkelin kaupungin lainakantaa on suojattu johdannaissopimuksilla ja pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla. Johdannaissopimuksilla pyritään tasaamaan korkomenojen heiluntaa, parantamaan kassavirtojen ennustettavuutta sekä alentamaan korkokustannuksia. Mikkelin kaupungin johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Koronvaihtosopimuksissa kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Koronvaihtosopimuksilla suojaudutaan vaihtuvien korkojen muutoksia vastaan noudattaen valtuuston hyväksymiä rahoitusperiaatteita ja talousarviossa määriteltyjä suojausperiaatteita. Sopimukset on tehty kaupungin rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti olemassa olevien tai tulevien lainojen korkoriskin suojaamistarkoituksessa.

Mikkelin kaupungin lainakanta pieneni 5,6 miljoonaa euroa, kun edellisen tilinpäätöksen lainakanta 320,6 miljoonaa euroa väheni 315,0 miljoonaa. Vuoden 2024 aikana pitkäaikaisia lainoja maksetaan normaalin lyhennysohjelman lisäksi pois noin 100 miljoonalla eurolla. Tämä mahdollistuu energiaomaisuuskaupasta tuloutuneilla varoilla.

Investointien tulorahoitusprosentin kehitys vuosina 2014–2023

(koko maan keskiarvolukuna käytetty edeltävän vuoden lukua)

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

1 000 euroina	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	37 938	25 115
Satunnaiset erät	4 303	-8 331
Tulorahoituksen korjauserät	-12 688	6 465
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-25 773	-29 496
Rahoitusosuudet investointimenoihin	638	660
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 074	2 341
Toiminnan ja investointien rahavirta	6 491	-3 245
Rahoituksen rahavirta		
<i>Antolainauksen muutokset</i>		
Antolainasaamisten lisäykset	-4 001	-7 001
Antolainasaamisten vähennykset	1 327	986
<i>Lainakannan muutokset</i>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	57 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-13 764	-37 056
Lyhytaikaisten lainojen muutos	8 255	2 429
Oman pääoman muutokset	-232	0
<i>Muut maksuvalmiuden muutokset</i>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	322	644
Vaihto-omaisuuden muutokset	416	-731
Saamisten muutokset	11 127	-1 932
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-32 985	9 646
Rahoituksen rahavirta	-29 535	23 985
Rahavarojen muutos	23 044	20 739
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	9 290	32 333
Rahavarat 1.1.	32 333	11 594
	-23 044	20 739
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, euroina	-51 309	-88 410
Investointien tulorahoitus, %	150,94	87,10
Laskennallinen lainanhoitokate	0,97	0,65
Lainanhoitokate	2,17	0,70
Kassan riittävyys, pv	14,86	22,77
Asukasmäärä (ennakkoluku)	51 916	52 001

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

=100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Laskennallinen lainanhoitokate

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

=365 pv * Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Taseen sisältö

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase sisältää kaupungin omaisuus- ja pääomaerät tilikauden päättyessä ryhmiteltynä luonteensa mukaan. Taseessa on mukana myös liikelaitosten omaisuus- ja pääomaerät. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Kaupungin taseen loppusumma on 539,8 miljoonaa euroa. Loppusumma on pienentynyt edellisestä vuodesta 49,8 miljoonaa euroa.

Taseen erät

Taseen vastaavaa-puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka vastaavat 73 prosenttia taseen loppusummasta. Toiseksi suurin erä on pysyvien vastaavien sijoitukset, jotka vastaavat noin 21 prosenttia taseen loppusummasta. Konserniyhtiöomistusten ja kuntayhtymäosuuksien lisäksi erään sisältyy mm. konsernipankkitoimintaan liittyviä lainasaamisia. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt konsernirahoitus- ja takausperiaatteet päätöksellään 17.6.2019 § 78.

Taseen vastattavaa -puolella oma pääoma on 174,7 miljoonaa euroa. Oma pääoma sisältää kumulatiivista alijäämää noin 21,1 miljoonaa euroa. Taseessa on vierasta pääomaa yhteensä 351,5 miljoonaa euroa, joka on 39,6 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2022. Pitkäaikainen vieras pääoma, yhteensä 268,6 miljoonaa euroa, pieneni edellisvuodesta noin 30,4 miljoonalla eurolla. Lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä väheni yli 9,3 miljoonalla ollen 82,9 miljoonaa euroa.

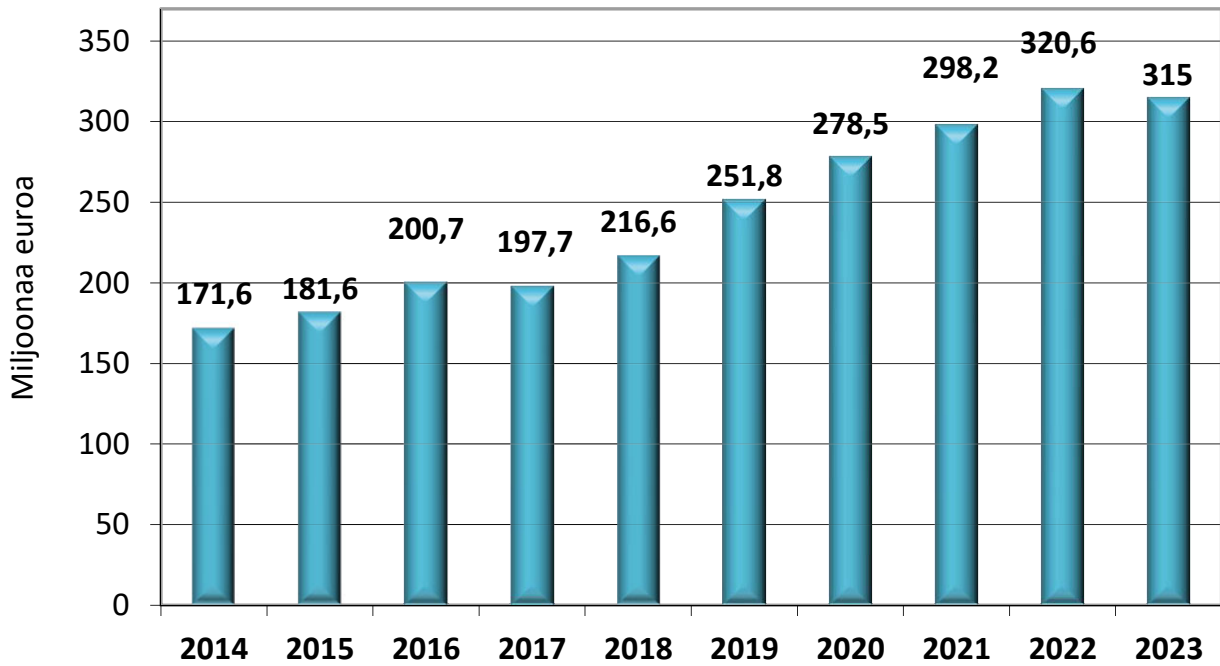
Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Yleisesti ottaen omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimäärin 60–70 prosentin omavaraisuutta. Keskimääräinen omavaraisuusaste kunnissa 59,2 prosenttia vuonna 2022 ja 58,8 prosenttia vuonna 2021. Omavaraisuusastetta voidaan pitää heikkona, jos tunnusluku on alle 50 prosenttia. Mikkelin kaupungin omavaraisuusaste oli 32,95 prosenttia vuoden 2023 tilinpäätöksessä, ja se koheni 2,87 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta.

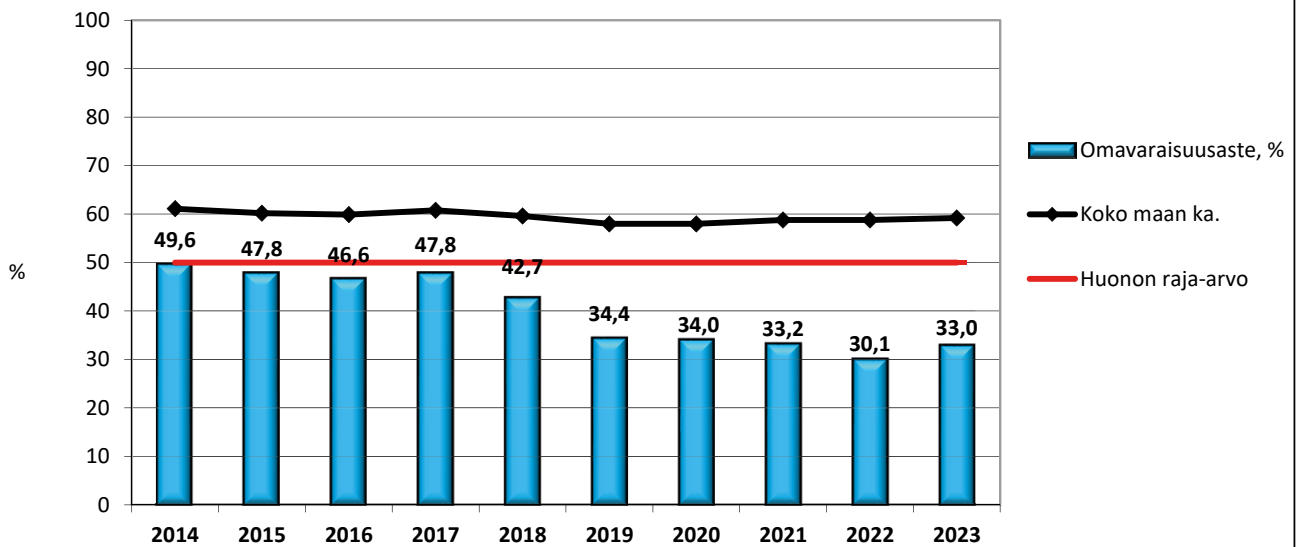
Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka suuri osa kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellista velkaantuneisuutta voidaan pitää omavaraisuusastetta käyttökelpoisempänä tunnuslukuna kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi ko. tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella. Sote-muutoksesta johtuen kuntien suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi todella paljon, kun kuntien käyttötulot pienenevät. Tunnuslukua ei siten voi vuoden 2023 tilinpäätöksessä verrata aiempiin vuosiin, ja laajempi vertailu muihin kuntiin onnistuu vasta kuntien tilinpäätösten 2023 valmistuttua. Ennen sote-uudistusta arvioitiin yleisesti, että suhteellisen velkaantuneisuuden tunnuslukua voidaan pitää heikkona, jos se on yli 50 prosenttia. Uutta ”heikon tunnusluvun” raja-arvoa ei ole vielä määritetty suhteessa sote-uudistukseen. Vuonna 2022 Mikkelin kaupungin osalta kyseinen arvo oli 84,1 prosenttia. Vuonna 2023 Mikkelin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus on yli kaksinkertaistunut ollen 165,9 prosenttia.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla, osto- ja siirtovelloilla sekä muilla veloilla. Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 315,0 miljoonaa euroa vuonna 2023. Lainakanta pieneni 5,6 miljoonaa euroa vuodesta 2022. Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä; tilinpäätöksen laatimisessa on käytetty Tilastokeskuksen ilmoittamaa ennakkotietoa 31.12.2023 tilanteesta, joka oli 51 916 asukasta. Mikkelin kaupungin lainakanta asukasta kohden oli 6 068 euroa/asukas, eli 78 euroa/asukas matlampi kuin vuonna 2022. Koko maan kunnissa lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaan keskimäärin 3 377 euroa/asukas ja vuoden 2021 tilinpäätöksissä 3 465 euroa/asukas.

Lainakannan kehitys vuosina 2014–2023

Omavaraisuusasteen kehitys vuosina 2014–2023

Tase ja sen tunnusluvut

Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä 1 000 euroina

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0	29
Muut pitkävaikutteiset menot	8 501	10 036
Ennakkomaksut	595	185
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	9 096	10 249
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	103 099	103 383
Rakennukset	174 623	179 230
Kiinteät rakenteet ja laitteet	78 980	84 562
Koneet ja kalusto	1 863	3 498
Muut aineelliset hyödykkeet	597	597
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	36 743	23 837
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	395 905	395 107
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	63 812	81 199
Muut lainasaamiset	46 788	44 113
Muut saamiset	2 207	2 207
Sijoitukset yhteensä	112 807	127 520
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	517 808	532 876
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	920	962
Muut toimeksiantojen varat	7	67
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHTEENSÄ	927	1 030
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 001	1 417
Muu vaihto-omaisuus		
Vaihto-omaisuus yhteensä	1 001	1 417
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0	0
Lainasaamiset	861	939
Muut saamiset	4	4
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	865	943
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 572	3 172
Lainasaamiset	2 221	6 450
Muut saamiset	2 630	4 431
Siirtosaamiset	1 493	6 913
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	9 917	20 966
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20	20
Rahoitusarvopaperit yhteensä	20	20
Rahat ja pankkisaamiset	9 269	32 313
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	21 072	55 659
VASTAAVAA YHTEENSÄ	539 807	589 565

	31.12.2023	31.12.2022
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	143 144	160 936
Arvonkorotusraho	52 582	52 709
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-40 787	-33 549
Tilikauden yli-/alijäämä	19 731	-7 231
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	174 669	172 864
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	2 710	3 644
Vapaaehtoiset varaukset	0	0
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET YHTEENSÄ	2 710	3 644
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	23	24
Muut pakolliset varaukset	3 648	14 829
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	3 671	14 853
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	540	760
Lahjoitusrahastojen pääomat	6 405	5 982
Muut toimeksiantojen pääomat	330	313
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHTEENSÄ	7 274	7 055
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	261 790	287 777
Lainat julkisyhteisöiltä	1 689	1 876
Saadut ennakot	0	0
Liittymismaksut ja muut velat	4 378	4 318
Siirtovelat	709	4 995
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	268 566	298 965
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	39 987	13 575
Lainat julkisyhteisöiltä	187	189
Lainat muilta luotonantajilta	11 390	17 134
Saadut ennakot	1 541	2 673
Ostovelat	10 300	37 414
Liittymismaksut ja muut velat	1 593	2 000
Siirtovelat	17 919	19 198
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	82 916	92 183
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	351 483	391 148
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	539 807	589 565

TASEEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	32,95	30,08
Rahoitusvarallisuus euroa/asukas	-5 396,02	-5 396,02
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	165,9	84,1
Velat ja vastuut käyttötuloista %	175,3	89,1
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-21 056	-40 780
Kertynyt yli-/alijäämä, €/ asukas	-406	-784
Lainakanta 31.12. , Milj. €	315,0	320,6
Lainakanta 31.12., €/asukas	6 068	6 164
Lainat ja vuokravastuut, 31.12. milj. €	334,8	343,6
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	6 449,3	6 607,1
Lainasaamiset, 1000 €	46 788	44 113
Asukasmäärä (ennakkoluku)	51 916	52 001

Omavaraisuusaste, %

=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

=100* (Vieras pääoma-Saadut ennakot+vuokravastuut) /Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

=Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=[Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)]/Asukasmäärä

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)+Vuokravastuut

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoitukseen merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.5 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä.

Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmissa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Valtionosuudet merkitään tuloihin tulonvähennyksenä silloin, kun niiden määrä on negatiivinen. Vähennyseriä tuloissa ovat lisäksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja menoissa valmistus omaan käyttöön, pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot ja pakollisten varausten muutos silloin, kun varausten määrä on tilikaudella kasvanut.

Lyhytaikaisten lainojen ja oman pääoman muutokset esitetään kumpikin nettoeränä joko tulona tai menona.

Kokonaistulot- ja menot

Tulot	Milj. €	%	Menot	Milj. €	%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	53,6	22,56	Toimintakulut	178,5	74,54
Verotulot	146,2	61,56	- Valmistus omaan käyttöön	-0,7	-0,30
Valtionosuudet	11,1	4,69	Korkokulut	6,8	2,86
Korkotuotot	1,9	0,79	Muut rahoituskulut	0,1	0,05
Muut rahoitustuotot	9,9	4,15	Satunnaiset kulut	0,0	0,00
Satunnaiset tuotot	4,3	1,81	Tulorahoituksen korjaukset		
Tulorahoituksen korjaukset			Pakollisten varausten muutos		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-1,8	-0,74	- Pakollisten varausten muutos	11,2	4,68
			- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-0,3	-0,11
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,6	0,27	Investointimenot	25,8	10,76
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2,1	0,87	Rahoitustoiminta		
Rahoitustoiminta			Antolainasaamisten lisäykset	4,0	1,67
Antolainasaamisten vähennykset	1,3	0,56	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	13,8	5,75
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,0	0,00	Lyhytaikaisten lainojen muutokset	0,0	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	8,3	3,48	Oman pääoman muutokset	0,2	0,10
Oman pääoman muutokset	0,0	0,00			
Kokonaistulot yhteensä	237,5	100,00	Kokonaismenot yhteensä	239,4	100,00

"Lyhytaikaiset lainat" ja "Oman pääoman muutokset" nettoeränä joko tulona tai menona.

1.6 Kaupunkikonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne

Mikkelin kaupunki ja sen liikelaitokset, yhdessä kaupungin määräysvallassa olevien tytäryhteisöjen kanssa muodostavat kuntakonsernin. Kuntakonserniin kuuluu 11 merkittäväksi katsottua osakeyhtiötä, joista osa muodostaa konsernin, ja 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä, joiden katsotaan omistussuhteeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöiksi tai -yhteisöiksi. Lisäksi kaupungilla on suora omistusta 12 osakkuusyhteisössä sekä 1.1.2023 alkaen kahdessa kuntayhtymässä ja se on mukana viidessä säätiössä (joista yksi purkautuu vuoden 2024 aikana). Merkittäväksi katsotuille tytäryhtiöille on asetettu valtuustoon nähden sitovia tavoitteita, joiden toteutumisesta raportoidaan kohdassa 2.2.1 Konsernin tavoitteiden toteutuminen.

Konsernin ytimen muodostaa Mikkelin kaupunki (peruskunta + liikelaitokset), jonka taseen loppusumma on noin 62 % kaupunkikonsernin taseen loppusummasta. Omistajaohjauksen kannalta peruskunta, liikelaitokset ja tytäryhtiöt muodostavat keskeisimmän kokonaisuuden. Näihin omaisuuseriin kaupunki pystyy vaikuttamaan omilla päätöksillään. Kuntayhtymät, osakkuusyhtiöt ja säätiöt ovat omistuksellisia kokonaisuuksia, joissa kaupunki on osaomistaja. Näiden omaisuuserien kohdalla kaupungin vaikutusvalta on rajattu omistuksen suuruuteen. Alla olevassa Konsernirakenne-taulukossa sekä jäljempänä esitetystä Mikkelin kaupunkikonserni -kuviossa on esitetty omistussuhteiden jakaantuminen Mikkelin-konsernissa.

Konserniin kuuluvat osakkuusyhtiöt ovat tarkastelussa mukana pelkästään oman pääoman osuuksina. Kaupunki pystyy vaikuttamaan ainoastaan yhtiöön sijoittamansa oman pääoman osuudella. Osakkuusyhtiön yksittäisiin omaisuuseriin ei kaupunki pysty merkittävästi omilla päätöksillään vaikuttamaan.

Konsernirakenne 31.12.2023	kaupunki	konserni	
Tytäryhteisöt			
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	100,00 %		
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %	
- ESE-Verkko Oy		100,00 %	
- Haukivuoren Lämpö Oy		100,00 %	
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %		
Metsäsairila Oy	100,00 %		
- Biosairila Oy		60,00 %	(konserniom. yht. 100 %)
Mikalo Oy	100,00 %		
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %		
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	100,00 %		
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %		
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %	
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	80,65 %		
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	62,50 %		
- KasvuEsedu Oy		62,50 %	
Mikkelin Ravirata Oy	75,47 %		
Mikkelin Matkailu Oy	100,00 %		
<i>Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt</i>			
As. Oy Pirttitie III	100,00 %		
Kiint. Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Kyyhkylä (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Koppelonpesä (ESE:n tytär)		100,00 %	
As. Oy Tuppura	97,00 %		
As. Oy Hirvipari	95,69 %		
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki Oy:n tytär)		75,64 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %		
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %		
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %		
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %		
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %		
Kuntayhtymäosuudet			
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %		
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %		

Osakkuus-/omistusyhteisöt	kaupunki	konserni
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint. Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Kiint. Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	36,20 %	
Saimaa Stadiumi Oy	35,44 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As. Oy Orijärven Kyläpuisto	26,64 %	
Kiint. Oy Laaninkulma	25,27 %	
Kiint. Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	20,00 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %
Koskienergia Oy (ESEN omistus)		45,00 %
Suomen Voimatieto Oy (ESEN omistus)		21,70 %
K-S Energiävälitys Oy (ESEN omistus)		20,00 %

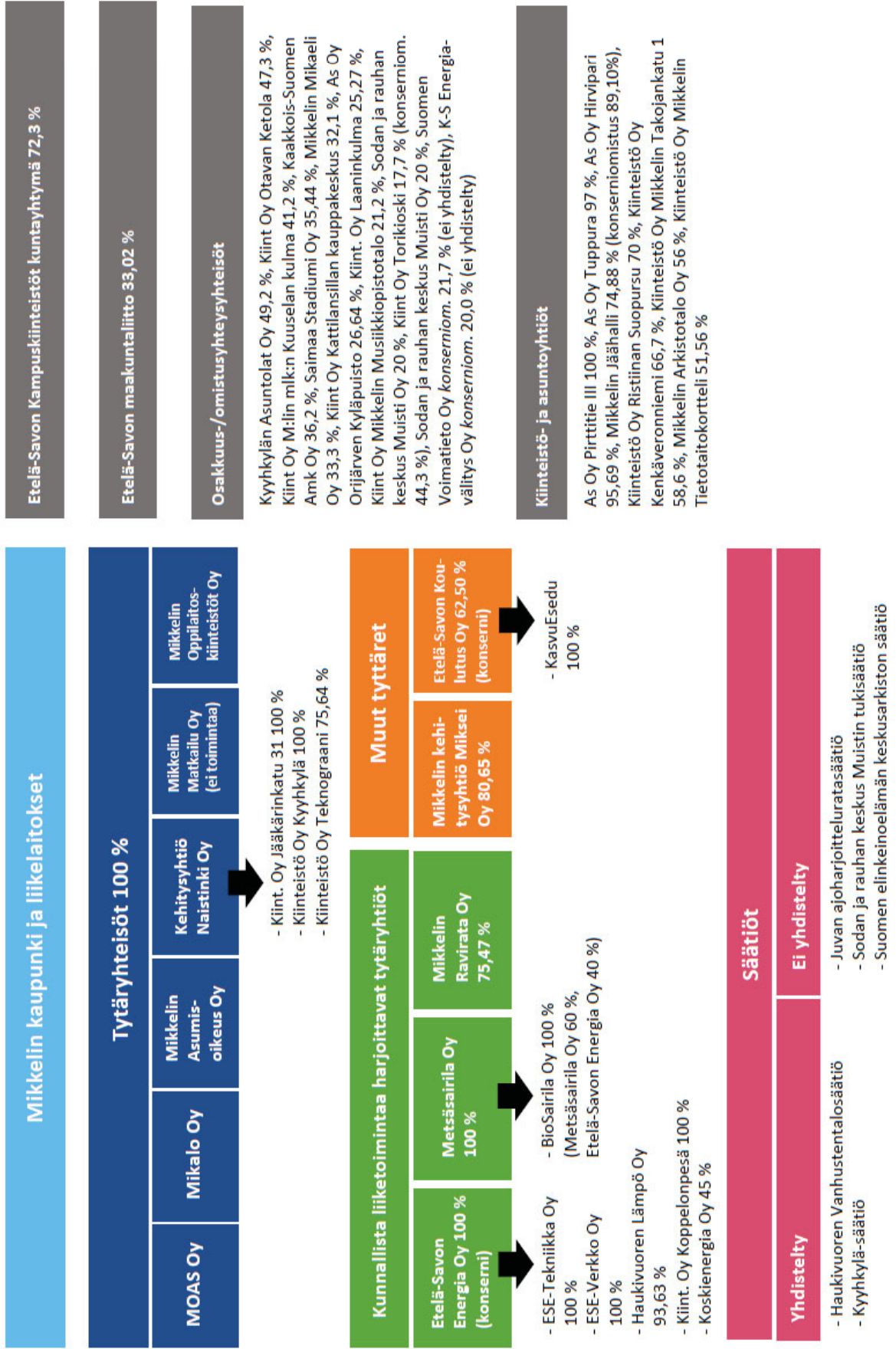
Säätiöt, joissa kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
 Juvan ajoharjoitteluratasäätiö*
 Kyyhkylä-säätiö
 Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö
 Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

* Juvan ajoharjoitteluratasäätiöllä ei toimintaa, purkuprosessi on kesken

Omistusyhteisöllä tarkoitetaan kuntakonserniin kuulumatonta yhteisöä, jossa kunnalla on sellainen omistusosuus, joka luo kunnan ja yhteisön välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kunnan tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön toimintaa. Jollei kunta muuta näytä, yhteisöä pidetään omistusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa yhteisön osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta. Omistusyhteisyhteisö voi olla kysymyksessä myös silloin, kun omistusosuus on alle viidesosan, jos pysyvä yhteys syntyy esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Osakkuusyhteisö on omistusyhteisyhteisö, jossa konserniyhteisöllä yksin tai yhdessä muiden samaan kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa, mutta joka ei kuulu kuntakonserniin. Jollei kunta muuta näytä, omistusyhteisyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Huomattava vaikutusvalta merkitsee sitä, että konserniyhteisöllä on mahdollisuus vaikuttaa toisen yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvalta.

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Mikkelin kaupunginvaltuusto on vahvistanut omistajapolitiittiset linjaukset päätöksellään 20.2.2017 § 15. Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin linjauksissa määritellään, miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Omistajapolitiittiset linjaukset pyritään päivittämään vuoden 2024 aikana.

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille määritetään kaupungin talousarviossa yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä Mikkelin kaupungin konserniohjeessa (päivitys 7.6.2021 § 82) on määritelty konsernin johtosuhteet ja johtamisen säännöt. Konserniohje yhtenäistää ohjausta, lisää toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Ohjetta sovelletaan kaikissa kaupunkikonserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä siltä osin, kun se ei aiheuta ristiriitaa osakeyhtiölain tai muun erityislainsäädännön kanssa. Konserniohje merkitään tiedoksi tai hyväksytään tytäryhteisön hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä. Osakkuusyhteisöissä konserniohjetta noudatetaan kaupungin päätäntävällän asettamissa rajoissa.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 22.6.2009 konserniohjauksen järjestämistä koskevat periaatteet. Periaatteiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seuranta-vastuu delegoidaan yhtiökohtaisesti kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Kaupunginjohtaja on tehnyt konserniohjeen nojalla uusimman delegointipäätöksen lokakuussa 2023. Nämä konsernivalvonnan vastuuhenkilöt esitetään myös talousarviokirjassa.

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivalvontajärjestelmän kanssa. Konsernitavoitteiden toteutumista raportoidaan kaupunginhallituksen alaiselle konserni- ja elinvoimajaostolle vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Lisäksi keskeisimmät konserniyhteisöt raportoivat toimintaansa, talousarviotavoitteiden toteutumia ja muita ajankohtaisia asioita vähintään kerran vuodessa konserni- ja elinvoimajaoston kokouksissa. Keskeisten konserniyhtiöiden yhteinen ajankohtaisseminaari, eli ns. konsernipäivä järjestettiin TOK-työpajan yhteydessä 30.11.2023.

Edellä mainitulla TOK-hankkeella tarkoitetaan toimintakykyiset kuntakonsernit -verkostohanketta, johon Mikkelin kaupunki osallistui. Hankkeen tarkoituksena oli omistajaohjauksen kehittäminen vuorovaikutteisesti muiden kaupunkien kanssa. Hankkeen vetäjänä toimi FCG, ja siihen liittyen Mikkelissä järjestettiin vuonna 2023 kaksi konserniohjaus-työpajaa, joihin myös konserni- ja elinvoimajaosto osallistui. Työpajoissa esiin nousseet kehittämis ehdotukset tullaan huomioimaan konserniohjeen seuraavassa päivityksessä. Omistajaohjauksen terävöittämiseksi sovittiin myös erillisen kevään konsernipäivän järjestämisestä, jossa konserniyhtiöt esittävät tuoreeltaan keskeiset tilinpäätöstietonsa emokaupungille.

Kaupunginhallitus antaa konsernitiilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin tavoitteiden ja talouden toteutumisesta. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet ohjaavat konsernin ja sen tyttärien toimintaa. Tilinpäätöksen yhteydessä havaitut tarvittavat korjaavat toimenpiteet viedään seuraaviin talousarvioihin, ellei tilanne vaadi toimenpiteitä tätä nopeammin. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten on talousarvioihin määritelty seurattavat tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista.

Osuudet kuntayhtymissä ja sijoitukset muissa yhteisöissä palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille taikka rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapolitiittisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat vuonna 2023:

- 1.1.2023 Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa aloitti toimintansa ja samalla Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Essoten toiminta lakkasi. Sote-palveluiden tuottaminen siirtyi pois kuntien vastuulta.
- Hyvinvointialueuudistus koski myös pelastustoimen palveluita, joten aiemmin Mikkelin kaupungin taseyksikkönä toiminut Etelä-Savon Pelastuslaitos poistui Mikkelin kaupunkiorganisaatiosta.
- Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myymisestä päätettiin kv 20.3.2023 ja kh 6.11.2023. Kaupakirja allekirjoitettiin vuonna 2023, mutta kaupan lopullinen täytäntöönpano toteutui vuoden 2024 puolella.
- Mikalo Oy:n ja Mikkelin opiskelija-asunnot Oy:n (MOAS) sulautumissuunnitelma hyväksyttiin kv 25.9.2023 § 106. Päätöksen mukaan Moas sulautuu Mikalo Oy:hyn 1.1.2025 alkaen.
- Etelä-Savon kaapelitelevisio Oy (ei toimintaa) purkamispäätös tehtiin (KV 17.10.2022 § 134) ja yhtiö on asetettu selvitystilaan 10.1.2023
- Karjala-tietokantasäätio purkaantui 10.1.2023

Konsernirakenteen olennaisia muutoksia aiemmilta vuosilta ovat:

- Kiinteistö Oy Mikkelin Mannerheimintie 30:n purkaminen saatiin päätökseen 3.1.2022 (11.11.2019 § 121)
- 29.6.2022 Etelä-Savon Energia Oy myi Venäjällä toimineen tytäryhtiönsä OOO ESEn (KV 23.5.2022 § 69)
- 30.9.2022 Etelä-Savon Energian tytäryhtiöt Biohauki Oy sekä Huippuenergia Oy sulautuivat Etelä-Savon Energia Oy:öön.
- 17.10.2022 § 135 kaupunginvaltuusto hyväksyi Etelä-Savon Energia Oy:n sekä Metsäsairila Oy:n biokaasu- ja kiertotalousliiketoimintojen liiketoimintojen siirtämisen BioSairila Oy:lle. Liiketoimintasiirrot tapahtuivat osakkeiden luovutuksella, ja niiden jälkeen Metsäsairila Oy:n omistus BioSairila Oy:stä on 60 % ja Etelä-Savon Energia Oy:n omistus on 40 %.
- Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymä purettiin 2021 (Mikkelin omistus 10,81 %). KV 18.3.2019 § 34.
- Mikkelin kaupunki myi Mikkelin Pesula Oy:n osakkeet (omistus 42,86 %) Osuuskauppa Suur-Savolle (15.3.2021 § 37).
- Kyyhkylä-säätiön hallituksen puheenjohtajuus ja sen myötä myös säätiön määräysvalta siirtyi Mikkelin kaupungille alkuvuodesta 2021. Säätiön omistaman Kyyhkylä Oy:n osakekannasta myytiin yksityiselle yritykselle 51 % alkuvuodesta 2021.
- Etelä-Savon Energia Oy myi loppuvuodesta 2021 Venäjällä toimineen OOO Russkij Les -yhtiön (omistus 100 %) (KV 8.11.2021 § 166).
- Mikkelin Ravirata Oy:n osakkeiden osto (KH 12.8.2019 § 307), joka nosti kaupungin omistusosuuden yhtiöstä 75,47 prosenttiin (aiemmin 52,70 %).
- Kaupungin kokonaan omistama Etelä-Savon Energia Oy myi osuutensa 20,6 % Lumme Energia Oy:stä Suur-Savon sähkölle (2019)
- Kiinteistö Oy Mikkelin Mannerheimintie 30:n koko osakekannan osto (KV 18.3.2019 § 30)
- Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiön sekä Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy:n perustaminen (KV 20.8.2019 § 91)

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Näkymä Mikkelin kaupungin tulevaisuudesta on valoisampi kuin useaan vuoteen, vaikka erilaiset valtakunnalliset sekä globaalit tekijät aiheuttavat epävarmuutta. Aiemmin peruskaupungin vastuulla olleista palveluista sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastuspalvelut ovat siirtyneet Etelä-Savon hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023 alkaen, joten jatkossa konserniyhtiöiden suhteellinen osuus konsernin tuottamista palveluista korostuu merkittävästi. Hyvinvointialuemuutosten jälkeen, on peruskaupungin oman taseen loppusumma 61,7 % konsernitaseen loppusummasta. Konsernitaseeseen kertynyt ylijäämä koheni edellisestä vuodesta lähes 20 miljoonalla, ollen nyt 55,4 miljoonaa euroa.

Konsernissa tapahtunut energiaomaisuusjärjestely, jossa Etelä-Savon Energia Oy:n osakkeista 49 % myytiin, paransi toteutuessaan Mikkelin kaupunkikonsernin taloudellisia tulevaisuudennäkymiä. Peruskaupungin taseen alijäämän kattamisen lisäksi koko konsernin taseen ylijäämä nousee vuonna 2024 merkittävästi, kun energiakaupan tulosvaikutteiset erät kohentavat vuoden 2024 tulevaa tulosta omalta osaltaan yli 150 miljoonalla eurolla.

Energiakauppa ratkaisee kriisikuntakriteerien täyttymisen uhan, ja siten todennäköisesti myös uhan valtionhallinnon ohjaukseen joutumisesta. Näistä aiheutuisi kaupungille myös imagohaittaa ja elinvoimaa edistävien toimien toteuttaminen hankaloituisi. Lisäksi tuloutuvien varojen käyttö edesauttaa taloudellisen tasapainon tavoitetta, kun

varoilla maksetaan pois suureksi kehittyneitä lainakantaa sekä varoille tavoitellaan tuottoja sijoitustoiminnalla. Olenaisimpana pitkän tähtäimen kehitysnäkymänä on pidettävä elinvoiman kehittämistä. Mikkelin kaupunki on käynnistänyt elinvoiman kasvuohjelman toteuttamisen, ja kaupungin elinvoiman ympärillä on havaittavissa useita positiivisia tapahtumia sekä merkittäviä tulevaisuuden mahdollisuuksia. Tilaisuudet on tunnistettava, sekä niiden toteutumista on pyrittävä kaikin keinoin mahdollistamaan yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Ese-konsernin uudelleenlaisen omistajapohjan myötä koko kaupunkikonserni on uudelleenlaisessa tilanteessa. Konsernin merkittävimmän tytäryhtiön uusi omistajakumppani tuo mukanaan kaupunkikonsernin palveluihin kansainvälisen liiketoiminnan osaamista ja verkostoja. Aboardin osoittama kiinnostus Mikkelin ja Etelä-Savoa kohtaan ja heidän tekemänsä merkittävä sijoitus herättää varmasti huomiota ja kiinnostusta muissakin kansainvälisissä toimijoissa, jotka kartoittavat potentiaalisia kohteita toimintansa laajentamiselle.

Tulevaa kehitystä varjostaa globaalien tilanteiden epävarmuus, sekä toisaalta myös sote-uudistuksen jälkeinen Mikkelin kaupungille kohdistuvan valtionrahoituksen matala taso. Jotta Mikkelin voi varmistaa laadukkaan peruspalveluiden tuottamisen ja elinvoiman kehittämisen jatkossakin, on valtionosuusjärjestelmän uudistamista edistettävä oikeudenmukaisempaan ja tasa-arvoisempaan suuntaan. Mikkelin tekee asiaan liittyvää edunvalvontatyötä yhdessä muiden Etelä-Savon kuntien kanssa.

Elloisan sekä muiden alueen kuntien kanssa on käynnistetty myös kumppanuusstrategian laadinta. Tämän tavoitteena on puhaltaa yhteen hiileen koko Etelä-Savon osalta, ja tällä edistää alueella asuvien ihmisten hyvinvointia ja hyvän elämän edellytyksiä. Hyvinvointi ja toimivat palvelut lisäävät veto- ja pitovoimaa ja antavat kaikin tavoin edellytyksiä alueen elinvoiman ylläpidolle ja kehittymiselle.

Konsernirakenteen ja toimintojen tiivistämistä tulee jatkaa edelleen. Tuotettujen palveluiden on oltava perusteltuja ja palveltava konsernin strategisia tavoitteita. Tiivistäminen ei tarkoita taantumista, vaan päinvastoin antaa paremmat resurssit keskittyä ydintoimintojen kehittämiseen, eli lakisääteisten palvelujen laadukkaaseen tuottamiseen sekä elinvoimaa edistävien toimien toteuttamiseen.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan. Konserniyhtiöiden tulee noudattaa Mikkelin kaupungin konserniohjetta (KV 7.6.2021 § 82), sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta (KH 21.6.2021 § 276) sekä hankintasääntöä (KH 10.5.2021 § 192).

Konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen on yhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulla. Näistä ne myös raportoivat konserniohjeen mukaisesti konsernijohtolle. Sisäistä valvontaa toteuttavat lisäksi kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Koska kaupungin omistuksessa olevat osakeyhtiöt vastaavat operatiivisesta toiminnastaan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallintansa järjestämisestä, vaihtelevat käytännöt yhtiökohtaisesti. Keskeiset tytäryhtiöt raportoivat tilinpäätöstietojensa yhteydessä avaintiedot sisäisestä valvonnastaan ja riskienhallinnastaan. Keskeiset konserniyhtiötä koskevat riskit on kirjattu kunkin yhtiön kohdalle niiden tavoitteiden toteutumisen raportoinnin yhteyteen. Vuodesta 2018 alkaen konserniyhtiöiden on myös edellytetty toimittavan tilinpäätöstietojensa liitteeksi Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KH 2.5.2016 § 148) liitteenä olevan arviointimallin mukaiset tiedot erikseen dokumentoituina.

Konserniohjeen mukaisesti menestyksellinen konsernijohtaminen edellyttää, että konsernin riskit on tunnistettu kokonaisvaltaisesti ja niihin on varauduttu. Riskien menestyksellinen tunnistaminen ja dokumentointi vaativat jatkuvaa konsernitasoista ohjausta ja selkeää raportointimallia. Konserniyhtiöiden perehdytystä riskienhallinnan kysymyksiin on syytä jatkaa myös jatkossa, ja riskienhallinta on pystyttävä vakiinnuttamaan yhdeksi keskeiseksi osaksi osakeyhtiöiden hallintuyöskentelyä.

1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös (kuntalaki 410/2015 § 114). Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

1.6.6.1 Konsernituloslaskelma

1000 euroa	TP 2023	TP 2022
Konsernin toimintakate	-108 698	-334 155
Konsernin vuosikate	71 103	68 843
Konsernin korkomenot	12 209	6 144
Suunnitelman mukaiset poistot	44 796	52 159

Konsernin toimintatuotot olivat 165,7 miljoonaa euroa ja toimintakulut 276,2 miljoonaa euroa. Edellisen tilikauden vastaavat luvut olivat 326,9 miljoonaa ja 661,7 miljoonaa euroa. Merkittävimmät muutokset tulevat sote-palveluiden ja Pelastuslaitoksen toimintojen siirtymisestä hyvinvointialueelle. Konsernin toimintakate parani merkittävästi vuonna 2023 ollen -108,7 miljoonaa. Vuonna 2022 toimintakate oli -334,2 miljoonaa euroa, joten toimintakate oli päättyneellä tilikaudella noin 225 miljoonaa edellisvuotta parempi. Mikkelin kaupunkikonsernin vuosikate koheni 71,1 miljoonaan euroon, kun edeltävänä vuonna vuosikate oli 68,8 miljoonaa.

Konsernin korkomenot olivat 12,2 miljoonaa, joka on lähes kaksinkertaisesti edellisestä vuodesta. Noususta noin 4 miljoonaa selittyy kaupungin kohonneilla korkokustannuksilla. Yleinen korkotason nousu näkyi siis selvästi vuodella 2023, vaikka konsernin (pl. kaupunki) rahoitus on painottunut kiinteisiin lainakorkoihin; esimerkiksi kiinteistötoiminnassa kiinteät korot ovat luontaisia, koska tulovirrat eivät korreloi taloussuhdanteita.

Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 44,8 miljoonaa euroa, josta Mikkelin kaupungin osuus oli 21 miljoonaa euroa. Konsernituloslaskelma päättyi 20,2 miljoonan euron ylijäämään. Vuotta aikaisemmin ylijäämä oli 2,3 miljoonaa, joten muutos on todella merkittävä. Kaupungin tilikauden ollessa 19,7 miljoonaa euroa ylijäämäinen, muodostuu siitä suurin osa myös konsernin ylijäämästä.

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

tuhansin euroin

	01.01.-31.12.2023		01.01.-31.12.2022	
Toimintatuotot		165 724		326 928
Toimintakulut		-276 171		-661 652
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		1 750		570
Toimintakate		-108 698		-334 155
Verotulot		143 606		243 543
Valtionosuudet		41 017		164 075
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	820		237	
Muut rahoitustuotot	6 937		3 519	
Korkokulut	-12 209		-6 144	
Muut rahoituskulut	-370	-4 821	-2 232	-4 621
Vuosikate		71 103		68 843
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-44 796		-52 159	
Omistuksen eliminoitierot	-2		210	
Arvonalentumiset	-7 438	-52 235	-3 185	-55 134
Satunnaiset erät		4 303		-8 087
Tilikauden tulos		23 171		5 621
Tilikauden verot		-1 719		-1 957
Laskennalliset verot		-1 142		-1 140
Vähemmistöosuudet		-106		-269
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		20 204		2 256
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023		2022	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	60,0		49,4	
Vuosikate/Poistot, %	136,1		124,4	
Vuosikate, euroa/asukas	1 369,6		1 323,9	
Asukasmäärä (ennakkoluku)	51 916		52 001	

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate/(Suunnitelman mukaiset poistot + Arvonalentumiset)

Vuosikate euroa/asukas

1.6.6.2 Konsernin rahoituslaskelma

Konsernin toiminnan rahavirta oli 59,3 miljoonaa euroa, eli kaksi miljoonaa edellisvuotta enemmän. Vuosikate koheeni 2,3 miljoonaa euroa edellisvuodesta ollen nyt 71,1 miljoonaa. Jätevedenpuhdistamoinvestointiin liittyen oikeusprosessi oli kesken vuoden 2022 lopussa ja tämän vuoksi tuolloin varovaisuuden periaatetta noudattaen tilinpäätökseen kirjattiin pakollinen varaus. Osapuolet saavuttivat asiassa sovintosopimuksen vuonna 2023. Sopimuksen myötä satunnaisen erien kirjausta oikaistiin ja tämä näkyy satunnaisissa erissä tuottona vuonna 2023. Tulorahoituksen korjauserien merkittävä muutos koostuu pääosin Vesiliikelaitoksen vuoden 2022 tilinpäätöksessä kirjatun lähes 10 miljoonan euron pakollisen varauksen purkamisesta.

Konsernin investointimenot laskivat edellisestä vuodesta 10,7 miljoonalla eurolla, ollen vuonna 2023 noin 56 miljoonaa euroa. Investointien rahoitusosuudet puolestaan nousivat 1,4 miljoonaa euroa toteuman ollessa 3,7 miljoonaa.

Konsernin investointien tulorahoitusprosentti oli 136 %, eli vuosikate riitti hyvin investointien omahankintamenojen kattamiseen. Kaupungin osalta investointien tulorahoitusprosentti oli 150 %, joka on merkittävästi parempi edellisvuodesta, jolloin luku oli 87 %.

Lainanhoitokatteen katsotaan olevan tyydyttävä, mikäli tunnusluvun arvo on yli 1. Konsernin lainanhoitokate nousi vuonna 2022 heikosta tyydyttävälle tasolle, kun arvo oli 1,1. Vuonna 2023 lainanhoitokate oli 1,57 ollen näin aikaisempaa parempi, mutta jäaden edelleen tyydyttävälle tasolle. Lainanhoitokatteen katsotaan olevan hyvällä tasolla, mikäli arvo on yli 2.

1 000 euroa	TP 2023	TP 2022
Toiminnan rahavirta	59 253	57 226
Konsernin investointimenot	55 884	66 569
Konsernin investointien tulorahoitusprosentti	136,3 %	107,0 %
Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti	150,9 %	87,1 %
Konsernin lainanhoitokate	1,57	1,10

Konsernin rahoituslaskelma

Tuhansin euroin

	31.12.2023	31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	71 103	68 843
Satunnaiset erät	4 303	-8 087
Tilikauden verot	-1 719	-1 957
Tulorahoituksen korjauserät	-14 434	-1 572
	59 253	57 226
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-55 884	-66 569
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 705	2 233
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 503	4 562
Toiminnan ja investointien rahavirta	9 577	-2 547
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-108	-272
Antolainasaamisten vähennykset	7 821	107
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 664	76 508
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-40 814	-61 957
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	15 422	2 388
	-12 015	16 773
Oman pääoman muutokset	191	-165
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	322	636
Vaihto-omaisuuden muutos	-251	-1 323
Saamisten muutos	6 553	-2 099
Korottomien velkojen muutos	-36 704	12 613
Rahoituksen rahavirta	-41 904	26 434
Rahavarojen muutos	-32 327	23 887
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	28 709	73 466
Rahavarat 1.1.	61 036	49 579
	-32 327	23 887

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus, %	136,3	107,0
Laskennallinen lainanhoitokate	1,1	0,9
Lainanhoitokate	1,6	1,1
Kassan riittävyys, pv	27,1	33,5
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, 1000 euroa	-68 419	-115 086

Investointien tulorahoitus

100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien investointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Laskennallinen lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365*Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta-välitulos tilinpäätösvuodelta ja neljältä edelliseltä.

1.6.6.3 Konsernitase

Taseen sisältö

Konsernin rahoituksen rakennetta kuvataan, samoin kuten kunnalla, taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta, joiden avulla voidaan arvioida keskeisesti konsernin taloudellista asemaa. Konsernin taseen vuoden 2024 loppusumma on 874,7 miljoonaa euroa, kun se vuotta aiemmin oli 1 052,5 miljoonaa euroa. Taseen loppusumma pienentyi näin ollen 177,9 miljoonalla eurolla eli lähes 17 prosentilla. Taustalla on sote ja pelastuslaitoksen toimintojen siirtyminen hyvinvointialueelle.

Taseen erät

Taseen vastaavaa -puolella pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet olivat 758,2 miljoonaa euroa, joka on noin 87 prosenttia taseen loppusummasta. Aineelliset hyödykkeet lisääntyivät edellisestä tilikaudesta 8,6 miljoonalla eurolla. Kaikkiaan pysyvät vastaavat vähentyivät edellisestä vuodesta noin 109,1 miljoonaa euroa. Sijoitusten määrä lisääntyi noin 0,38 miljoonalla eurolla. Vaihto-omaisuuden arvo laski 1,3 miljoonaa. Konsernin rahat ja pankkisaamiset vähenivät 44,7 miljoonalla eli lähes 63 prosentilla.

Taseen vastattavaa -puolella oman pääoman suuruus on 259,8 miljoonaa euroa, nousten hieman edellisen vuoden 258,2 miljoonasta. Vieraan pääoman määrä vähentyi 590 miljoonaan euroon, joka on 166,8 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Konsernin lainakanta oli 514,9 miljoonaa euroa. Konsernitaseessa on vuoden 2023 tilinpäätöksessä 55,4 miljoonaa euroa ylijäämää.

Alijäämän kattamisvelvollisuus kuntakonsernissa

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Mikkelin kaupungin tasapainotamistoimenpiteitä on selvitetty tilinpäätöksen kappaleessa 1.7.2.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kuntakonsernin vaka-
varaisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä sel-
viytyä omista sitoumuksistaan pitkällä tähtäimellä.
Mikkelin kaupunkikonsernin omavaraisuusaste oli
30,9 prosenttia vuonna 2023, ja se nousi edellisestä
vuodesta 5,4 prosenttiyksikköä. Kuntakonsernien
keskimääräinen omavaraisuusaste Suomessa vuonna 2022 oli 40,9 prosenttia, kun luku laski vuoden 2021 tilanteesta 1,4 prosenttiyksikköä. Luku on huomattavasti heikompi kuin peruskunnilla ja konsernitasollakin heikompi kuin keskimäärin vuosina 2015-2018. Vuoden 2023 osalta vertailulukua ei ole saatavilla tilinpäätöstä laadittaessa.

	TP 2023	TP 2022
Konsernin omavaraisuusaste	30,9 %	25,5 %
Konsernin lainakanta (milj. €)	514,9	614,0
Konsernilainat €/asukas	9 919	11 808
Konsernin kertyneet ylijäämät €/asukas	1 066	684

Konsernin lainakanta on noin 515 miljoonaa euroa, kun lainakanta laski 99 miljoonalla eurolla vuodesta 2022. Muutoksen taustalla on sote-toimintojen siirtyminen hyvinvointialueelle. Tämän muutoksen vaikutus lainakantaan on noin 80 miljoonaa. Asukasta kohden laskettuna vuoden 2023 lainamäärä tarkoittaa 9 919 euroa per asukas, kun se edeltävänä vuonna oli 11 808 euroa. Kaikkien Suomen kuntakonsernien lainakanta oli vuonna 2022 keskimäärin 7 840 euroa/asukas ja vuonna 2021 luku oli 7 681 euroa/asukas. Edeltävinä vuosina kuntakonsernien lainakannat ovat valtakunnallisesti olleet voimakkaassa nousussa, mutta nousuvauhti näyttää kuitenkin hieman hidastuneen.

Konsernitaseeseen kertyneet ylijäämät vuoden 2023 tilinpäätöksessä ovat 1 066 euroa per asukas, kun vuonna 2022 asukasta kohden laskettu ylijäämän määrä oli 684 euroa. Muutos parempaan on ollut siis merkittävä. Vaatimattomampien vuosien jälkeen tunnusluku ylitti vuoden 2018 tason (865 euroa/asukas).

Konsernin kriisikuntakriteerit

Eriytyisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelystä sekä siihen liittyvistä kriteereistä (ns. kriisikuntakriteerit) määritellään kuntalain 118 pykälässä.

Kriisikuntakriteerien mukaisesti arviointimenettely voidaan käynnistää

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa

TAI

- jos rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat *kahtena* vuonna peräkkäin täyttäneet *kaikki* seuraavat raja-arvot
  1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
  2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
  3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla
  4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

	Raja-arvo	Mikkeli				Konserni			
		2023	2022	2021	2020	2023	2022	2021	2020
Peruskunnan alijäämien kattaminen (milj. €)	katettava viim. tp 2023	-21,06	-40,78	-33,55	-32,74				
Kuntakonsernin taseen ali-/ylijäämä	väh -1000 €/as.*					1066	684	638	575
Kuntakonsernin taseen ali-/ylijäämä edellisenä vuonna	väh. -500 €/as.*					684	638	575	384

	Raja-arvo 2023	Mikkeli		Konserni	
		2023	2022	2023	2022
1. Konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde	alle 80 %			136,1 %	124,4 %
2. Veroprosentti 2 %-yksikköä yli kuntien keskiarvon	Yli 9,38 %	9,36 %	22,0 %		
3. Konsernilainojen ja vuokravastuiden määrä/asukas yli 50 % yli kuntien KA (ka.2022)	Yli 14 051 eur/asukas			10 141	12 159
4. Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate	alle 0,8			1,1	0,9

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2023, 51 916 asukasta.

Kahdesta niin sanotusta superkriteeristä peruskuntaa koskeva raja-arvo ylittyy, kun Mikkelin kaupunki ei saanut kattettua taseeseen kertyneitä kumulatiivisia alijäämiä kuntalain edellyttämässä ajassa. Toisin sanoen kriisikuntakriteerit täyttyvät ja valtiovarainministeriöllä olisi mahdollisuus aloittaa Mikkelin kaupunkien erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskeva arviointimenettely. Tilanteeseen varauduttiin vuoden 2023 aikana energiaomaisuuden realisointiprosessilla. Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti 20.3.2023 § 41, että alijäämät katetaan Mikkelin kaupungin 100-prosenttisesti omistaman Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myymisellä. Kaupunginvaltuusto valtuutti kaupunginhallituksen valmistelemaan sekä hyväksymään kaupan. Hallitus hyväksyi 6.11.2023 § 343 vähemmistöosuuden myynnin sijoitusyhtiö abrdn plc:lle.

Kaupan loppuunsaattaminen ei ollut aikataulullisesti mahdollista vuoden 2023 aikana, joten kuntalain määritelmän mukaan Mikkelin kaupungin osalta kriisikuntakriteerit täyttyvät. Vuoden 2023 tilinpäätöksen 19,7 miljoonan euroa ylijäämäisen tuloksen jälkeen taseen kumulatiivinen alijäämä on yhä 21,1 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin osalta arviointimenettely on kuitenkin todennäköisesti vältettävissä, sillä taseen oikaisemiseksi toteutettavat energiaomaisuuskaupat ovat jo toteutuneet ennen kuin tilinpäätös vuodelta 2023 vahvistetaan. Teknisesti siis kriteerit täyttyvät, mutta käytännössä tilanne on jo korjattu. Erittäin vahva taseen kumulatiivinen ylijäämä vuoden 2024 tilinpäätöksessä tulee myös aiheuttamaan sen, että alijäämien osalta kriisikuntakriteerien täytyminen ei enää uhkaa Mikkelin kaupunkia.

Konsernitasolla yli-/alijäämän tunnusluvut eivät ole aiemminkaan olleet huolestuttavalla tasolla kriisikuntarajojen näkökulmasta. Peruskaupungin vahva tulos vuonna 2023 kohensi tunnuslukua vielä aiempiakin vuosia merkittävästi vahvemmalle tasolle.

Edellä esitetyssä alemmassa taulukossa esitetyistä tunnusluvuista *kaikkien* arvojen tulisi ylittää ilmoitettu raja-arvo *kahtena* vuonna peräkkäin, jotta kriisikuntakriteerit täyttyisivät. Yksikään neljästä raja-arvosta ei ylittynyt vuonna 2022. Vuonna 2023 vertailuluvut olivat parempia kuin aiemmin. Lähimpänä raja-arvoa on veroprosentti, joka jää vertailuarvon alapuolelle 0,02 prosenttiyksikköä. Kohdassa 3 vertailuluku perustuu vuoden 2022 tilinpäätöstietoihin, sillä tilinpäätöksen laatimishetkellä vuoden 2023 osalta kuntakonsernien keskiarvot eivät ole vielä tiedossa. Nyt on jo tiedossa myös se, että vuoden 2024 tilinpäätöksessä vertailuluvut tulevat jälleen olemaan kaikilta osin aiempaa vahvempia energiakaupan toteututtua.

Arviointimenettelyn käynnistämisen kriteerejä koskevan lain valmistelussa on varsinaisten raja-arvojen lisäksi säädetty ns. keltaiset valot, jotka eivät itsessään johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta joiden täyttyessä kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin, koska kunta on lähellä varsinaisen raja-arvon täyttymistä. Sekä vuoden 2022 että vuoden 2021 tilinpäätöslukujen perusteella Mikkelin osalta keltaiset valot syttyivät 3/5 kriteerin kohdalla. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä keltainen valo syttyi 1/5 kriteerin kohdalla.

Keltaisten valojen raja-arvot ovat:

- konsernin kertynyt alijäämä on vähintään 500 euroa per asukas
- konsernin vuosikatteen osuus poistoista on alle 100 prosenttia
- tuloveroprosentti on 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (keltainen valo syttyy)
- konsernin lainat ja vastuut ylittävät kaikkien kuntien lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän 25 prosentilla (keltainen valo syttyi 2022, mutta ei 2023)
- konsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 1,0 (keltainen valo syttyi 2022, mutta ei 2023)

Konsernitase (lyhyt) ja sen tunnusluvut

1000 euroa

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	1 766	3 229
Konserniliikearvo	21	336
Muut pitkävaikutteiset menot	9 128	10 064
Ennakkomaksut	655	210
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	11 569	13 839
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	109 591	107 608
Rakennukset	431 796	527 894
Kiinteät rakenteet ja laitteet	85 277	93 332
Koneet ja kalusto	83 974	96 634
Muut aineelliset hyödykkeet	4 963	5 059
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	42 648	34 971
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	758 249	865 498
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	26 622	18 125
Osakkeet ja osuudet	9 107	9 749
Muut lainasaamiset	1 870	1 399
Muut saamiset	1 849	9 785
Sijoitukset yhteensä	39 447	39 058
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	809 265	918 396
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 062	2 494
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 591	8 905
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	2 584	3 379
Lyhytaikaiset saamiset	22 454	45 883
Saamiset yhteensä	25 038	49 262
Rahoitusarvopaperit	2 290	2 297
Rahat ja pankkisaamiset	26 419	71 168
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	61 338	131 633
VASTAAVAA YHTEENSÄ	874 665	1 052 522

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	143 144	160 936
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	340	340
Arvonkorotusrahasto	56 740	56 867
Muut omat rahastot	4 218	4 461
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	35 153	33 291
Tilikauden yli- / alijäämä	20 204	2 256
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	259 799	258 151
VÄHEMMISTÖOSUUDET	9 829	9 623
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	23	24
Muut pakolliset varaukset	4 608	19 189
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	4 631	19 212
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	10 409	8 732
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	426 753	563 023
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	22 905	26 034
Lyhytaikainen korollinen pääoma	74 856	38 856
Lyhytaikainen koroton pääoma	65 483	128 892
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	589 997	756 805
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	874 665	1 052 522

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	30,9	25,5
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	167,7	102,6
Kertynyt yli-/ alijäämä 1000 €	55 357	35 547
Kertynyt yli-/ alijäämä euroa/ asukas	1 066	684
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	514 942	614 041
Konsernin lainat, euroa/asukas	9 919	11 808
Lainat ja vuokravastuut 31.12. 1000 €	526 475	632 280
Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	10 141	12 159
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	1 870	1 399
Kunnan asukasmäärä (ennakkoluku)	51 916	52 001

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=(Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä))/Asukasmäärä

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Liittymismaksut ja Muut velat)

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

=Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainat, euroa/asukas

=Lainakanta/asukasmäärä

Konsernin lainasaamiset 31.12.

=Sijoiuksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

Kaupunginhallitus esittää tilikaudelle 2023 muodostuneen 19 730 567,71 euron ylijäämän käsittelyksi:

- tilikauden tuloslaskelman tulos ennen varaus- ja rahastosiirtoja 18 796 500,18 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Vesiliikelaitoksen poistoeron vähennys 158 999,77 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Mikkelin kaupungin poistoeron vähennys 8 999,76 euroa.
- tuloutetaan Etelä-Savon Pelastuslaitokselle tehdyt poistoerot 766 068,00 euroa.
- kirjataan tilikauden ylijäämä 19 730 567,71 euroa tilikauden yli-/alijäämän tilille taseeseen.

Alijäämää on taseessa vuoden 2023 tilinpäätöksen jälkeen 21 056 919,67 euroa.

1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kuntalain 110.3 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Mikkelin kaupungin taseessa oli vuoden 2022 tilinpäätöksen jälkeen 40,8 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen kertyneet alijäämät olisi näin ollen tullut saada katetuksi vuoden 2023 loppuun mennessä, jotta Mikkeli välttäisi kuntalain 118 § mukaisen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arvionitimenettelyn eli nk. kriisikuntamenettelyn. Kuntalain 118.2 §:n mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseensa kertynyttä alijäämää säädetyssä määräajassa.

Vuonna 2023 Mikkelin kaupunki teki 19,7 miljoonaa euroa ylijäämäläisemmän tuloksen. Tämä ei riitä kumulatiivisten alijäämien kattamiseen kuntalain edellyttämällä tavalla. Vuoden 2023 jälkeen taseeseen jäi kumulatiivista alijäämää yhä 21,1 miljoonaa euroa.

Mikkeli valmistautui tilikauden 2023 aikana alijäämien kattamiseen energiayhtiöomaisuutta realisoimalla. Kaupunginvaltuusto päätti 20.3.2023 § 41 Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myymisestä. Tarjouspyyntöprosessin seurauksena kaupunginhallitus päätti 6.11.2023 § 343 myydä 49 % Etelä-Savon Energia Oy:stä sijoitusyhtiö Aberdeen plc:lle. Myynnistä saatavilla tuloutuksilla oli mahdollista kattaa alijäämän lain edellyttämässä ajassa, mutta kaupan toteuttaminen yritysjärjestelyineen ja liiketoimintasiirtoineen viivästyttivät lopullista täytäntöönpanoa (closing) siten, että tuloutukset toteutuvat vasta vuoden 2024 ensimmäisen kvartaalin aikana.

Kuntalain näkökulmasta Mikkelin täyttää kriisikuntakriteerit, koska taseen alijäämää ei saatu katetuksi vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Näin ollen valtiovarainministeriöllä olisi mahdollisuus käynnistää Mikkelin osalta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely. Ennakkotietojen mukaan valtiovarainministeriö kuitenkin käyttää menettelyn käynnistämisen osalta kokonaisharkintaa. Mikkelin osalta kokonaistilanne on jo hallinnassa, koska alijäämät korjaavan toimenpide on jo toteutettu, ja alijäämät poistuvat taseesta energiaomaisuuskaupalla. Arviointimenettelyn käynnistämiseksi ei todennäköisesti ole tarvetta.

Alijäämien kattamiseksi tarpeellisen kertaluontoisen tuloutuksen lisäksi kaupunginvaltuusto on päättänyt lukuisista talouden tasapainotustoimenpiteistä. Palvelu- ja kulurakenteiden tarkastelu on äärimmäisen tärkeää, sillä kaupungin käyttötalouden tulojen ja menojen välillä on jo pitkään vallinnut merkittävä epäsuhta. Vuoden 2023 sote-uudistuksen odotettiin helpottavan kuntien talouspaineita. Ainakaan Mikkelin osalta näin ei kuitenkaan käynyt. Sote-vastuiden poistuminen vie sote-kustannusten kasvupaineet pois pitemmälläkin tähtäimellä, mutta valtionrahoituksen jakautuminen epäoikeudenmukaisella tavalla toi puolestaan merkittäviä taloudellisia lisähaasteita tulevaisuuteen. Kaupunginvaltuuston hyväksymiä säästöohjelmia aiemmilta vuosilta ovat kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 17), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35) ja talous- ja tulevaisuusohjelma (KH linjapäätös, 22.6.2020 § 231). Lisäksi vuoden 2022 talousarvion yhteydessä vahvistettiin joukko uusia säästötoimia tasapainotusohjelmien toimenpiteiden lisäksi. Nämä kaikki on huomioitu Palvelut ja tulevaisuus -ohjelman yhteyteen laaditussa säästötoimien koontitaulukossa. Koontitaulukkoon perustuva seuranta esitetään tämän kappaleen lopuksi.

Taloussuunnitelmavuosien heikon näkymän perusteella oli jo alkuvuodesta 2023 nähtävissä, että kaupunki joutuu etsimään edellä listattujen aiempien tasapainotusohjelmien lisäksi vielä lisää keinoja talouden tasapainottamiseksi. Kaupunginvaltuusto velvoitti 20.3.2023 § 42 kaupunginhallituksen valmistelemaan talouden kokonaisvakauttamisohjelman vuoden 2023 loppuun mennessä. Vakauttamisohjelman tavoitteena on saada talous tasapainoon viimeistään vuoden 2026 aikana. Vakauttamisohjelmakokonaisuus esiteltiin valtuustolle 11.12.2023 § 137. Käsittelyn yhteydessä valtuusto päätti kolmen miljoonan euron säästötoimenpiteistä (alla kohta 3) vuosille 2024-2026.

Kokonaisuutena vakauttamisohjelma perustuu kolmeen tukijalkaan:

1. Energiaomaisuuden myynnistä saatavien tuottojen käyttäminen käyttötaloutta vahvistavasti (lainojen poismaksu sekä sijoitustoiminta)
2. Elinvoiman kasvuohjelman toteuttaminen
3. Kolmen miljoonan euron pysyvien säästöjen saavuttaminen vuosien 2024-2026 aikana

Edellä esitettyjen kolmen tukijalan onnistuneella toteuttamisella on mahdollista saada vuosittainen käyttötalous tasapainoon lähivuosien kuluessa.

Seuraava taulukko sisältää raportoinnin vuosina 2018-2022 asetetuista talouden tasapainotustoimenpiteiden toteuttamisesta. Vuonna 2023 päätetyt uudet säästötoimenpiteet (ns. kolmen miljoonan paketti) lisätään taulukkoon vuoden 2024 heinäkuun seurantaraportissa.

Taulukko kuvaa vuodesta 2018 alkaen eri säästöohjelmissa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riveittäin esitetyssä tavoitetoimenpiteessä on nähtävissä vuosikohtaisesti kullekin toimenpiteelle kohdistettu säästöavoite. Värikoodi ja/tai kirjain kertoo toimenpiteen edistymisen tilasta. Oikeassa sarakkeessa lisätiedot/perustelut (täysin toteutuneita tavoitteita ei ole perusteltu).										ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 alkana ja/tai aiempina vuosina)		LYHYT PERUSTELU 12/2023	
TOIMENPIDE	Vastuuhenkilö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	V KELTAINEN(K) = Kesken PUNAINEN(P) = Ei toteudu					
ICT	Talousjoht					100 000		V					
Taloushallinto	Talousjoht			100 000	300 000			V					
Ryhmisten lakkauttaminen ja lapset päiväkoteihin	Sivistysjoht		10 500	27 700	15 800			K	Yksi ryhmis yhä toiminnassa, Rahula				
Kansalaisopiston kurssimäärä	Sivistysjoht		10 000	10 000	20 000	20 000	20 000	K	Kurssien määrä on vähentynyt, mutta kurssien keskimääräinen osallistujamäärä on niin ikään alempia vuosia pienempi, joten tuotot suhteessa kustannuksiin eivät ole kehittyneet parhaalla mahdollisella tavalla. Ei ole toteutunut.				
TMT-maksu	Hallintojoht	170 000	130 000			400 000	300 000	K	Tavoite ei toteudu. TMT-listalla olevat työttömät eivät kohtaa avoimma olevia työpaikkoja. Maksu kuitenkin alentumassa suhteessa edelliseen vuoteen.				
Lukion tuntekys ja kurssitarjotin	Sivistysjoht		100 000	120 000	70 000			V					
Yleisavustukset, kumppanuudet (hyvos)	Sivistysjoht		30 000	75 000	35 000			V					
Konsernipalvelut: kiinteistöyhtiöiden ja muiden yhtiöiden yhdistäminen	Talousjoht			5 000	5 000			K	Säästö saavutettu hallintokuluista, ei yhdistymisiä. Päätetty Milkalon ja MOASin sulautumisesta				
Konserniyhtiöiden lisätuloutus	Talousjoht			600 000	200 000	1 200 000		V					
Konsern pankin korkotuotot	Talousjoht			38 000	10 000	40 000	40 000	V					
Arkistojen tiivistys	Hallintojoht			25 000	25 000			V					
Liikuntapaikat	Sivistysjoht			79 000	181 000			V					
Miksein sopimussumman vähentäminen	Hallintojoht			100 000	100 000			V					
Jaoston uudelleenorganisointi	Hallintojoht				10 000			V					
Kilpailutusten säästö/kulujen kasvun rajaus	Kaup.k.keh.joht			100 000	100 000			V					
Metsien hoito, tonttien myyntipros, mittauspalvelu, puistot, julk.alueet	Kaup.k.keh.joht			100 000	100 000			V					
Taksat tekniikassa	Kaup.k.keh.joht			25 000	25 000			V					
Tontinmyynnin tehostaminen	Kaup.k.keh.joht				145 000	145 000		V					

Taulukko kuvaa vuodesta 2018 alkaen eri säästöohjelmissa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riveittäin esitetyssä tavoitetoimenpiteessä on nähtävissä vuosikohtaisesti kullekin toimenpiteelle kohdistettu säästöavoite. Värikoodi ja/tai kirjain kertoo toimenpiteen edistymisen tilasta. Oikeassa sarakkeessa lisätiedot/perustelut (täysin toteutuneita tavoitteita ei ole perusteltu).										ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 aikana ja/tai aiempina vuosina)		LYHYT PERUSTELU 12/2023	
TOIMENPIDE	Vastuuhenkilö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	V KELTAINEN(K) = Kesken PUNAINEN(P) = Ei toteutunut					
Kirjastoratkaisu	Swistysjoht			19 500	189 500			V					
Mikkelin lukion Ristiinan toimipisteiden lakkautus	Swistysjoht			288 000	288 000			V					
Kunnallisveroprosenttien nosto	Talousjoht			13 000 000				V					
Kiinteistöveroprosenttien nosto	Talousjoht			440 000	1 560 000			V					
16.12.2019 päättyneet YT-neuvottelut	Henk.joht			1 986 830	1 319 657	313 303		V					
Varhaiskasvatus / henkilöstösäästö (pl. Itäinen alue)	Swistysjoht				62 500	88 000		V	Vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön määrää varhaiskasvatuksen tulosalueella leikkauspisteessä 31.12.2023 vs. tilanne 31.12.2022 on -12 (vakituiset samalla tasolla ja määräaikaisissa vähennys).				
Kaupunginorkesterin toimintakulujen leikkaus	Swistysjoht				10 000			V					
Museon palveluverkko	Swistysjoht				11 700	7 800		V					
4H-kumppanuussopimuksen pienentäminen	Swistysjoht				6 300			V					
Anttolan nuorisotilasta luopuminen ja Ristiinan nuorisotilan järjestely	Swistysjoht				20 000	10 000		V					
Otavan kirjasto-nuorisotilasta luopuminen	Swistysjoht				12 000			V					
Kattilansillan nuorisotilan siirto tilapäistiloihin	Swistysjoht			20 000				V					
Lähi Tapiola Areenan sopimuksen päättäminen	Swistysjoht					12 000		V					
Säästö aluejohtokuntien toiminnasta	Kaup.keh.joht				50 000			V					
Katuvalojen kesäkauden sammutusjakson pidennys	Kaup.keh.joht				12 000			V					
Palveluasumisen isännöinnistä luopuminen	Kaup.keh.joht					30 000	30 000	K	Palveluasumisen kohteet (yhtä lukuunottamatta) vuokrattu kokonaisuutena Eloisalle. Isännöinti koskee enää varsinaisia asumisen kohteita.				
Yksitysteiden perusparannus- ja kestopäällystämisen raamileikkaus	Kaup.keh.joht				150 000			V					
KOPA:n htv-vähennykset	Hallintojoht				166 000	72 000		V					

Taulukko kuvaa vuodesta 2018 alkaen eri säästöohjelmissa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riveittäin esitetyssä tavoitetoimenpiteessä on nähtävissä vuosikohtaisesti kullekin toimenpiteelle kohdistettu säästöavoite. Värikoodi ja/tai kirjain kertoo toimenpiteen edistymisen tilasta. Oikeassa sarakkeessa lisätiedot/perustelut (täysin toteutuneita tavoitteita ei ole perusteltu).										ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 aikana ja/tai aiempina vuosina)		LYHYT PERUSTELU 12/2023	
TOIMENPIDE	Vastuuhenkilö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	V KELTAINEN(K) = Kesken PUNAINEN(P) = Ei toteudu					
UUDELLA VUODELLA 2022 TA-VALMISTELUSSA PÄÄTETTY LISÄSÄÄSTÖT													
Johtamisjärjestelmän uudistaminen	Henk.joht				130 000			V					
Kamppailuareenan käyttömaksu	Swistysjoht				15 000	5 000		V					
Omaisuuuden realisoiminen (kertaluonteinen)	Kaup.keh.joht			220 000		1 010 000	440 000	V					
Varhaiskasvatus: Rantakylän, Lähemäen, Ristiinan avoimien vaka-ryhmien toiminnan supistus	Swistysjoht					82 900		V					
Varhaiskasvatus: resurssilastenhoitajien ja kiertävien lastenhoitajien määrän tarkastelu	Swistysjoht					128 000		V					
Varhaiskasvatus: perhepäivähoidon lasten sijoittaminen päiväkerhoihin	Swistysjoht					124 000		V					
Lukiokoulutus	Swistysjoht					60 000		V					
Kansalaisopisto	Swistysjoht					50 000		V					
Museot, menosäästö (painatukset ja ilmoitukset, muut palvelut, muu materiaali)	Swistysjoht					8 000		V					
Museot, säästö kumppanuussopimuksesta 10 %	Swistysjoht					5 700		V					
Yleiset kulttuuripalvelut, määrärahaerä	Swistysjoht					28 500		V					
Yleisten kulttuuripalvelujen avustusten leikkaaminen 10 %	Swistysjoht					14 630		V					
Liikuntapalveluiden avustusten leikkaaminen 10 %	Swistysjoht					20 000		V					
Liikunta / Raviradan pukuhuoneiden siivouksen lopetus	Swistysjoht					3 500		V					
Liikunta / lisätulot harjoitusjäähallin kokoustilasta	Swistysjoht					3 600		V					
Liikunta / tulolisäys; useita toimenpiteitä Nuorisopalveluiden avustuksista leikkaaminen 10 %	Swistysjoht					40 000		P	Liikunnan tulot jäivät alle tavoitteen (tp2023 alitus noin 50.000 €). Maksuja ja taksoja on korotettu tulolisäyksen saamiseksi, mutta nyt aletaan olla maksajien maksukykyyn rajoilla.				
	Swistysjoht					8 270		V					

TOIMENPIDE	Vastuuhö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 aikana ja/tai aiempina vuosina)	LYHYT PERUSTELU 12/2023
Orkesterin rahoitus- ja toimintajärjestelyt	Sivistysjoht					-	200 000	K	Tuloja kertyi lähes 80 000 € enemmän vrt. 2022, mutta tulo-odotus jäi kuitenkin lähes 22 000 € talousarviota heikommaksi. Uuden toimintajärjestelyn valmistelu kesken (keskustelut Mikaeli Oy:n omistajien kanssa jatkuvat).
Lentokentän toiminnan tehostaminen	Kaup.keh.joht					-	100 000	K	Aktiviteetteja ja toimintaa (operaatiotulot) hieman enemmän. Valtiolta saatu 0,5 M € hankeraha kentän ja matkailun kehittämiseksi.
Maaseudun kehittämisen avustusleikkaus 10 %	Kaup.keh.joht					10 000		V	
Hissiaavustusten leikkaus	Kaup.keh.joht					50 000		V	
Katujen uusintapäällystys	Kaup.keh.joht					100 000		V	
Satamien ylläpito	Kaup.keh.joht					20 000		V	
Paikallisvalvojan tehtävä	Kaup.keh.joht					25 000	25 000	V	
Katusulatusjärj. korjausinvestoinnin säästövaikutus (inv.sum.ma 40 teur)	Kaup.keh.joht					40 000		V	
Haukivuori-talon myynti tai purku (v. 22 säästö 0, jos joudutaan purkamaan)	Kaup.keh.joht						20 000	P	Asemakaavaprosessi kesken (kaavasta on valittu, rakennus saanee suojelumerkinnän), myyntilupa saatu. Markkinat koeponnistetaan kaavamerkinnällä, kun on lainvoimainen kaava. Myyntitilanne ei ole edistynyt ko. haasteen vuoksi vuoden 2023 aikana.
Metsätähden myynti, säästö kiinteistön kuluista	Kaup.keh.joht					15 000	15 000	P	Tuliasuntoyhdistyksen taloustilanne on kriittinen. Loppuvuonna 2023 on selvitetty kiinteistön jatkon tilannetta. Talossa on vuokralaisia, mutta tulot eivät kata kustannuksia.
Kisakaaren myynti, säästö kiinteistön kuluista	Kaup.keh.joht					25 000	25 000	V	Kaupat toteutuneet keväällä 2023.
Matkailutoimisto virastotalolle, lisätulo kaupungille	Kaup.keh.joht					50 000		V	
Säästö ostopalveluista, Asto-palvelualueen yhteinen	Kaup.keh.joht					180 000		V	
Oppisopimusrahojen leikkaus	Hallintojoht					100 000		V	
Säästö työllisyshoidon palvelukonaisuudesta (kilpailutus)	Hallintojoht					100 000		V	

Taulukko kuvaa vuodesta 2018 alkaen eri säästöohjelmissa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riveittäin esitetyssä tavoitetoimenpiteessä on nähtävissä vuosikohtaisesti kullekin toimenpiteelle kohdistettu säästöavoite. Värikoodi ja/tai kirjain kertoo toimenpiteen edistymisen tilasta. Oikeassa sarakkeessa lisätiedot/perustelut (täysin toteutuneita tavoitteita ei ole perusteltu).										ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 aikana ja/tai aiempina vuosina)			LYHYT PERUSTELU 12/2023		
TOIMENPIDE	Vastuuhlö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	VIHREÄ (V) = Valmis KELTAINEN(K) = Kesken PUNAINEN(P) = Ei toteudu							
KOULUVERKKORATKAISUT															
Tasoleikkaus KH:n avustuksiin/kumppan., joita ei ole sidottu sopimuksiin v. -22	Hallintojoht					31 740		V							
Työttömien terveystarkastukset	Hallintojoht					50 000		V							
Vaihdepalvelun siirto Essotelta Telialle	Hallintojoht					12 000		V							
Oikkola, Moisio, Urpola, Urh.puisto yhdistäminen Eteläiseen aluekouluun	Swistysjoht							1.7.2024	Oikkolan, Moisio ja Oikkolan koulut lakkaavat 30.6.2024 ja koulut yhdistetään Saimaanportin yhtenäiskouluun 1.7.2024 alkaen.						
Urheilupuiston koulun väistöparakkitarpeen päättyminen	Swistysjoht							4.3.2024	Urheilupuiston koulu siirtyy Saimaanportin yhtenäiskouluun 4.3.2024 alkaen, jolloin väistöparakkitarve päättyy.						
Rouhialan koulu Päämajakoululle	Swistysjoht	76 155						1.8.2025	Kvalt 13.1.2023 § 124						
Rahulan koulu Sairiltaan	Swistysjoht	76 155	76 155					V							
Ihasjärven ja Vanhalan koulut Kalevankankaalle	Swistysjoht		228 619	228 619				V							
Anttolan koulun väistöparakkitarpeen päättyminen	Swistysjoht			240 000				V							
PALVELUT JA TULEVAISUUS (PATU)															
Määräaikaiset, jotka eivät ole sijaisia (kohdentuvat myöhemmin)	Henk.joht					150 000		V							
Budjettiin varatut palkat, aleneva htv-määrä kohdentuu myöhemmin	Henk.joht					420 000		V							
Palkkauksen täyttöpämenettely, htv-määrä kohdentuu myöhemmin	Henk.joht					80 000		V							
Konsernipalvelut -11 HTV	Hallintojoht					268 571	308 571	V							
Otavan lähi palvelupisteiden sopimuksen uudistaminen	Hallintojoht					-	16 000	V	Uudistettu sopimus hyväksytty. Mutta khn ja kvn päätöksellä kokonaistaso säilyi samana.						
Talouspalveluiden kehitysrahat	Talousjoht.					102 000		V							
Ulkovaalitelineet	Hallintojoht					-	10 000	V							
KH ja KI ostopalvelut	Hallintojoht					10 000		P	Leikattiin 2022 budjetista, mutta se ylitettiin						
Strategia, asiantuntijapalvelut	Hallintojoht					13 000		V							

Taulukko kuvaa vuodesta 2018 alkaen eri säästöohjelmissa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riveittäin esitetyssä tavoitetoimenpiteessä on nähtävissä vuosikohtaisesti kullekin toimenpiteelle kohdistettu säästöavoite. Värikoodi ja/tai kirjain kertoo toimenpiteen edistymisen tilasta. Oikeassa sarakkeessa lisätiedot/perustelut (täysin toteutuneita tavoitteita ei ole perusteitu).										ONKO TAVOITE TOTEUTUNUT/EDENNYT (2023 aikana ja/tai aiempina vuosina)		LYHYT PERUSTELU 12/2023	
TOIMENPIDE	Vastuuhlö	2018	2019	2020	2021	2022	2023	VIHREÄ (V) = Valmis Keltaisen(K) = Kesken Punainen(P) = Ei toteudu					
Äänestysalueet	Hallintojoht					-	4 500	V					
Työpajatoimintojen siirtyminen HVA:lle	Hallintojoht					-	1 400 000	V					
Kehityshankerahat, kertaluontoinen	Hallintojoht					293 000		V					
Säästö kesätyörahasta	Henkjoht					150 000	50 000	K	V 2022 toteutunut, v 2023 toteutuu pääosin, loput v 2024				
Hanke-eurot, kertaluontoinen	Hallintojoht					50 000		V					
Ruoka ja puhtaus, vuosisivous	Hallintojoht					110 000		V					
Satunnainen myyntivoitto	Hallintojoht / kaup.keh.joht					500 000		P	Ei toteutunut v. 2023 aikana, valmistelu jatkuu.				
Peitsarin koulun yhdistäminen Lähemäkeen	Swistysjoht					134 000	134 000	V					
Leikkaus kasvatus- ja opetuslautakunnan hankintoihin	Swistysjoht					300 000		V					
Tilauskuljetusten rajoittaminen Waitti-kortin avulla	Swistysjoht					50 000	50 000	P	Oppilaskuljetuksissa saatiin säästöä, mutta opetukseen liittyvät tilauskuljetussäästöt eivät toteutuneet. Waitti-korttia käytetään aina, kun se on mahdollista.				
Lukion säästöavoite	Swistysjoht					150 000	150 000	P	Toteutunut 2022 - vuosi 2023 ei toteutunut.				
Kansalaisopisto	Swistysjoht					100 000	100 000	P	Toteutunut 2022. Ei toteutunut 2023 - kts. rivi 9.				
Asiointipalvelu kirjastolle	Hallintojoht					-	100 000	V					
Kirjastot: Suomenniemen ja Otavan kirjastot	Swistysjoht					-	50 000	V	Jatkavat omaoimikirjastoina. 2023 säästöavoite toteutuu, menot on leikattu lähinnä pääkirjaston eri menokohdista.				
Vapaa-aika, liikuntapalvelut	Swistysjoht					-	100 000	V					
Nuorisopalvelut	Swistysjoht					-	30 000	V					
Asuminen ja toimintaympäristö -5,5 HTV	Kaup.keh.joht					141 429	141 429	V					
Naistingin ja rakennuspalveluiden yhteistyön syventäminen	Kaup.keh.joht					-	40 000	V					
Yksityistieavustukset 100 + 140 teur	Kaup.keh.joht					127 000	140 000	V					
KH:n kumppanuudet 27 teur	Hallintojoht					-	573 000	V					
Avustukset ja kumppanuudet, jotka on lukittu 2022-, 10% ja 20%	Hallintojoht					-	573 000	V					
Hankintojen leikkaus	Talousjoht.					831 400		V					

2

Talousarvion toteutuminen

2.1 Kaupungin strategia ja tavoitteiden toteutuminen 2023

Mikkelin kaupunkistrategia 2022–2025 visionaan ” Mahdollisuuksien Mikkelin - Puhtaan veden pääkaupunki” on hyväksytty valtuustossa 13.12.2021. Samalla hyväksyttiin Mikkelin kaupungin arvoiksi reilu, rohkea ja rakentava. Kaupunkistrategiaa toteuttavat ja konkretisoivat strategiset ohjelmat, Elinvoimaohjelma ja Hyvän elämän ohjelma hyväksyttiin valtuustossa 25.4.2022. Hyvän elämän ohjelma on samalla kaupungin lakisääteinen hyvinvointikertomus.

Elinvoimaohjelman toteutuminen

Keväällä 2022 hyväksytyssä elinvoimaohjelmassa oli koottuna 40 kpl seuraaville kahdelle vuodelle toteutetuksi suunniteltua toimenpiteitä, joilla toteutuessaan olisi myönteisiä vaikutuksia alueen elinvoiman kasvuun. Toimenpiteiden seurannasta on vastannut kaupungin elinvoimaryhmä ja siitä on olemassa erillinen koonti. Erillisinä nostoina teema-kohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta voidaan todeta seuraavaa:

Uusi liiketoiminta ja investoinnit

Invest In -toiminnassa ja olemassa olevien yritysten huolenpidon osalta ollaan työskennelty tavoitteen suuntaisesti.

Osaava työvoima

Tavoitteet opintotarjonnan laajentamiseen ja osaamisen kehittämiseen liittyen on saavutettu. Asukas- ja työvoimamarkkinointiin liittyvä hanke on saatu liikkeelle vasta syksyllä 2023.

Vaikuttavat korkeakoulutoiminnot

Vesi Di- koulutuksen käynnistäminen ja Tiedepolun laajentaminen toteutuivat. Korkeakoulujen yhteistoimintamallin luominen ei ole edennyt ja hylättyä yliopistotoimintojen ohjeukseen liittyntä hanketta haetaan myöhemmin uudelleen.

Verkostoituneet yritykset

Ko. teeman toimenpiteiden edistämiseksi valmistellut hankkeet eivät saaneet rahoitusta, mutta jatkossa asiat ovat mukana mm. vuoden 2024 alussa käynnistyneessä Mikkelin kasvuohjelmassa.

Yrittäjien Mikkelin

Yritysvaikutusten arvioinnin käyttöön ottamisessa, kaupungin ja yrittäjien välisen vuoropuhelun kehittämisessä sekä kaupungin hankintojen kehittämisen osalta on työskennelty asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Opiskelijayrittäjyyden kehittämiseen (ns. Karage) -liittynyt hanke ei saanut rahoitusta.

Tiivistyvä kaupunkirakenne

Teeman toimenpiteiden osalta on edetty tavoitteiden suuntaisesti.

Mahdollistava maaseutu

Aluekeskusten asemakaavat etenevät suunnitellusti. Vapaa-ajanasuntojen lainvoimaisten rakennuspaikkojen lisäämisen esteenä on ollut kaupungin maa-alueiden ja tonttireservin puute.

Resurssiviisas kiertotalous

Teemassa tehdyt toimenpiteet ovat edenneet tavoitteiden suuntaisesti ja ne ovat osaltaan tukeneet alueen vihreää siirtymää.

Tarkoituksena on ollut, että elinvoimaohjelman toimenpiteet ja tavoitteet päivitetään valtuustokauden puolella välissä.

Keväällä 2023 päätettiin uudesta Mikkelin kasvuohjelman valmistelusta, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 11.12.2023 ja samassa yhteydessä päätettiin, että ko. Mikkelin kasvuohjelma korvaa aiemmin kaupunkistrategian 2022-2025 toimeenpanon tueksi laaditun elinvoimaohjelman ja sen päivytystarpeen.

Kehittämisalustojen toiminnasta ja muista eri teemoista on seuraavassa raportoitu erikseen.

Kehittämisalustat

EcoSairilan teollisuusalueen ja laajemmin kiertotalousliiketoiminnan kehittämiseen on käynnistynyt Green Economy Mikkelin (GEM) -koordinointiohjelma. Tällä hetkellä koordinointia toteutetaan varsinaisen toimen ohessa Miksekin kestävän kehityksen tiimissä. Koordinointiohjelma on tarkoitus hankkeistaa vuoden 2024 aikana ja varata sen toteuttamiseen lisää resursseja. Osana ohjelmaa järjestettiin Mikkelin Kiertotalouspäivät useana eri tapahtumana vuoden mittaan, ja alettiin valmistella v. 2024 kiertotalouspäiviä. Tavoitteena on nostaa Mikkelin profiilia kiertotalouskaupunkina myös kiinteiden materiaaliavirtojen kestävän kiertotalouden osalta. Vastuullisuutta ja osana sitä kiertotaloutta

yritysten liiketoiminnassa on kehitetty v. 2023 aikana useassa Mikkelin Kehitysyritys Miksein , Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Xamkin ja Esedun toteuttamassa EU-hankkeessa. EcoSairilassa tasatulla Salttisenkadun teollisuus-korttelialueella on neljä voimassa olevaa tonttivarauusta ja yksi tontti on luovutettu yrityskäyttöön. Lisää neuvotteluja on käynnissä. EcoSairilalle muodostettiin keskeisten toimijoiden kanssa yhteinen visio ja käynnistettiin palveluyhtiön suunnittelu.

Blue Economy Mikkeli (BEM) -osaamiskeskuksen TKI-tilaan puhdistamolla on saatu ensimmäinen testauslinja rakennettua, testausyhteistyö japanilaisen AWA:n kanssa aloitettu ja rahoitusta haettu laajemman testaus- ja kokeiluym-päristön rakentamiseen. BEM:n ja puhdistamon esittelyyn osa saatu käyttöön uutta tekniikkaa ja luotu sisältöjä eri kohderyhmille. EcoS-ympäristötietoalustan TKI-toiminnot on saatu käyttöön. Puhdistamolle järjestettyihin esitte-lykierroksiin on osallistunut yli 600 henkilöä. BEM-klusterin jäsenmäärä on 39, joista 33 yrityksiä. Aloitettiin uuden syyskuussa 2024 järjestettävän, kansainvälisen Mikkeli Water Week -tapahtuman suunnittelu yhteistyössä LUT:n, Xamkin ja MikseiMikkelin kanssa. BEM:n Kehittämistyötä verkostojen rakentamista ja markkinointia on tehty useassa MikseiMikkelin hankkeessa sekä kaupungin koordinaatiohankkeessa, jota toteutetaan kaupungin ja valtion välisen Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen puitteissa.

Mikkeli Active Life -kehittämisalustalla (entinen Kalevankankaan kehittämisalusta) jatkettiin kasvuohjelman 2022-2024 toimeenpanoa. Paikallisista toimijoista koostuvat alueen johtotiimi ja myynti- ja markkinointitiimi kokoontuivat säännöllisesti ja yhteistyö konkretisoitui osaltaan erilaisten tapahtumien järjestämisessä. Alueen palvelutarjonta sekä kohderyhmien ja niiden tarpeiden määrittely saatiin valmiiksi ja sen perusteella alueen markkinointia ja viestintää jäsennettiin uudelleen määrittelemällä kohderyhmäkohtaisia ydinviestejä ja kohderyhmiä parhaiten palvelevia viestintäkanavia. Saimaa Stadiumilla käynnistettiin Active Life Hub -konseptointi, minkä tarkoituksena on saattaa hyvinvointialaan liitännäisiä organisaatioita yhteiseen, innovatiiviseen työtilaan, joka mahdollistaa yhteiskehittämis-tä, oppimista, tutkimusta ja uusien tuote-/ja palvelukonseptien syntymistä ja liiketoiminnan kasvua. Alueelle sijoittui jo kaksi uutta yritystä ja neuvottelut ovat käynnissä myös muutaman muun toimijan kanssa. Uudistettuun ohjaus-ryhmään osallistui aktiivisesti erityisesti kansallisia asiantuntijoita. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Active Life Lab jatkoi keskeisenä vaikuttavien hyvinvointipalvelujen TKI-toimijana Kalevankankaalla. Yksikössä työskenteli parhaimmillaan 16 henkilöä ja osan vuotta Active Life Labissa työskenteli myös kaksi ulkomaista post doc -tutkijaa. TKI-hankkeiden arvo nousi yhteensä n. 3,6 miljoonaan euroon. Active Life Lab panosti uudella tavalla myös testialus-ta-/tilaustutkimuspalvelujen kehittämiseen ja kansainvälistymiseen, kun se hyväksyttiin pohjoismaisen Nordic Proof -testialustaverkoston jäseneksi.

Memory Campuksen uusi ohjausryhmä aloitti toimintansa vuoden 2023 alusta ja se käynnisti kehittämisalustan stra-tegian päivittämisen tavoitteenaan kirkastaa kasvuohjelmassa määriteltyjä tavoitteita. Vuoden alkupuolella käynnistet-tiin myös uusi Memory Campus -yhteisön toiminta. Yhteisö kokoaa yhteen Memory Campuksessa mukana olevia sekä potentiaalisia tahoja ekosysteemitöihin kehittämään yhdessä toimialaa ja sen tutkimusta, koulutusta ja liiketoi-mintamahdollisuuksia. Yhteisö vahvistaa Memory Campuksen asiakasohjausta ja se toimii toimialan kehittämisen ja Memory Campuksen ohjausryhmän työn tukena sekä laajemman Memory Campus -koordinaation alustana. Memory Campukselle ja Memory Labille avattiin uudet nettisivut (memorycampus.fi ja memorylab.fi) viestinnän tueksi. Käyt-töön otettiin myös säännöllisesti lähetettävät uutiskirjeet. Memory Campuksessa vuoden 2023 aikana toteutettiin ”Digitoinnin osaamiskartoitus” -hanke sekä käynnistettiin uusi ”JoDi”-hanke (Joustavat koulutus- ja työelämäpolut tulevaisuuden digitointiosajille) vahvista-maan digitointialaa ja sen osaamista. Memory Labin toimintaa kehitettiin mm. loppuun saatetussa laiteinvestointihankkeessa sekä infrahenkilöstön rekrytoinnein. Memory Labin uusi super-tietokone Hippu otettiin käyttöön kesällä ja sen käyttöä yritysyrityksessä päästiin pilotoimaan syksyllä 2023. Vuoden aikana kartoitettiin ratkaisuvaihtoehtoja myös Memory Labin omalle toimitalalle. Loppuvuodesta varmistui rahoitus ”Memory Campus tiedonhallinnan kansainväliseksi klusteriksi” -hankkeelle, joka pyrkii rekisteröimään Memory Cam-puksen klusteriksi ”European Cluster Collaboration Platform” -yhteistyöalustalle. Vuoden 2023 aikana Memory Cam-pukseen liittyvissä työtehtävissä tai hankkeissa työskenteli noin 130 henkilöä Mikkelistä. Uusia yrityksiä ei sijoittunut fyysisesti vuoden 2023 aikana. Vuoden aikana käynnissä oli yli 15 kpl eri toimijoiden Memory Campukseen liittyviä kehittämishankkeita.

Matkailun ja vapaa-ajan kehittämisalustan toiminta käynnistyi vuoden 2023 aikana. Vuoden aikana kehittämisalustan ohjausryhmä kokoontui 4 kertaa ja yrityksille järjestettiin 2 työpajapäivää. Kesällä 2023 toteutettiin kuluttajatutkimus, jossa kartoitettiin asiakkaiden mielikuvia ja kokemuksia Mikkelistä matkailukaupunkina. Tehdyn tutkimuksen pohjalta laaditaan brändistrategia osana Mikkelin kaupungin matkailustrategiaa. Kerätyn datan pohjalta laaditaan ns. lähtötila-analyysi, jota hyödynnetään strategiatyössä. Mikkelin kaupungin matkailustrategia valmistuu syksyllä 2024. Matkai-luhankkeiden osalta vuosi 2023 oli haastava, koska merkittävien matkailuhankkeiden rahoituspäätökset saatiin vasta syksyllä ja loppuvuonna 2023. Tästä syystä matkailumarkkinointiin kotimaassa ja kansainvälisesti pystyttiin panosta-maan vain murto-osa aikaisempiin vuosiin verrattuna. Perusrahan pienuus vaikeutti toimintaa paitsi markkinoinnin osalta niin myös henkilöresurssien osalta. Edellä kuvattujen haasteiden lisäksi Venäjän rajan sulkeutuminen ja kansainvälisen matkailun hidastuminen vaikuttivat merkittävästi vuoden 2023 tuloksiin. Rekisteröidyt majoitusvuorokaudet vähenivät Mikkelistä 4 % (172 000 vrk), ei rekisteröidyt majoitusvuorokaudet (70 400 vrk) vähenivät 8 %

yhteensä maksulliset majoitusvuorokaudet (242 000 vrk) vähenivät 5 %. Positiivista kuitenkin oli, että samaan aikaan majoitusmyynti kasvoi 6 % (rek.maj. +6 %, ei-rek. maj. + 6 %) ollen yhteensä 13,1 milj. euroa.

Osaaminen ja koulutus

Mikkelin yliopistokeskuksella käynnistettiin vuonna 2023 Kestävän suunnan rakentaja -strategian päivitys. OKM:ltä saadun lisärahoituksen avulla käynnistyneessä Kestävän talouden toimenpidekokonaisuus valmisteltiin mikro-osaa-miskokonaisuuksia ja yritysyritysteistyötä erityisesti opinnäytteiden osalta. LUT:n Vesitekniikan DI-ohjelma käynnistyi syksyllä 2023 kerätyn starttipaketin tukemana. Tiedekasvatuksen Tiedepolku laajeni kattamaan ensimmäisissä teemoissa kaikki koulut.

TEM:n ekosysteemisopimuksen osalta yliopistokeskuksen toimijoista keskiössä on LUT:n erotustekniikan osasto, jossa alkaa syksyllä 2023 vesitekniikan DI-ohjelma. Mikkelin yliopistokeskuksen toimijat (Helsingin yliopisto, LUT-yliopisto ja Aalto-yliopisto) ovat mukana elinvoimaohjelmassa erityisesti kehittämisalustojen näkökulmasta, joiden osalta yliopistojen T&K-toiminta painottui eniten EcoSairilaan ja Memory Campukseen. Kehittämisalustoihin liittyen on tehty Aalto-yliopiston opinnäytetöitä. Tutkimustoimintaa rahoitetaan laaja-alaisesti monista alueellisista, kansallisista ja kansainvälisistä rahoituslähteistä. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti tuotti yhteistyössä Xamkin ja Esedun kanssa Etelä-Savon ruokamatkailun tutkimus- ja kehittämissuunnitelman. Samat toimijat ovat mukana myös perustetussa ruokaklusterissa.

Vuonna 2023 Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa opiskeli yhteensä 12 218 opiskelijaa, joista 4591 Mikkelin kampuksella. Kampuksen, ja samalla koko Xamkin vetovoimaisin koulutus sekä kevään että syksyn yhteishaussa oli tradenomin tutkintoon johtava, verkossa toteutettava tietojenkäsittely, jossa syksyn osalta ensisijaisia hakijoita yhtä aloituspaikkaa kohden oli peräti 19,44. Kevään ensimmäisessä vieraskielisessä yhteishaussa Mikkelin kampuksen Welbeig Management, Environmental Engineerig ja Information Techology kiinnostivat myös hyvin hakijoita. Keskeisenä haasteena on vieraskielisten hakijoiden parempi integrointi ja työllistyminen alueelle. Vuonna 2023 avoimen AMK:n opintopistekertymä oli 130 362, mikä oli reilusti enemmän kuin vuonna 2022 (109 682 opintopistettä). Xamk tuotti 22 % koko maan avoimen AMK:n opintopisteistä. Avoimen AMK:n opintopistekertymällä Xamk on edelleen Suomen suurin avoin korkeakoulu.

Etelä-Savon ammattopiston opiskelijamäärä ylitti maaliskuussa 3.000 opiskelijan rajapyykin, mikä helpotti tavoitellun opiskelijavuosimäärän saavuttamista kuluvana tilikautena. Vuoden 2023 opiskelijavuosimäärä 2.774 ylitti jopa Esedun itselleen asettaman tavoitteen (2.610 opiskelijavuotta), joka puolestaan oli vuoden 2023 rahoituspäätöstä suurempi (2.550 opiskelijavuotta). Vuoden 2023 lopussa oppivelvollisia opiskelijoita oli kaikkiaan 839 eli noin 30 %. Jatkuvan haun kautta Eseduun tulee noin 70 % opiskelijoista.

Uusista yrityksistä pääosa rakentuu edelleen toisen asteen koulutuksesta valmistuneiden varaan. Opiskelijarakenteen muutoksia, jatkuvan haun painottumista, opintojen digitaalisuuden kehittymistä ja kestävän tulevaisuuden huomiointia prosesseissa sekä yksilöllisten opintopolkujen rakentumista on pystytty toteuttamaan arjen työssä sekä tukemaan kehittämishankkeiden ja tiedolla johtamisen kautta. Tietojohtamista ja tietovaraston käyttöä toiminnan jatkuvan ohjauksen ja parantamisen välineenä tehostetaan edelleen.

Vuonna 2023 opintojen ja ohjauksen digitaalisia toteutuksia kehitettiin Esedussa edelleen eKampuksen ja erilaisten hankkeiden kautta. Myös joustavan jatkuvan oppimisen mallintamista on jatkettu. Koulutusviennille etsitään uusia muotoja maailmanpoliittisen tilanteen myötä. Uuden hallitusohjelman toimeenpanossa muutoksia on tulossa niin koulutuksen ohjaukseen kuin rahoitukseenkin. Aikuisille tulee tarjota joustavasti tutkintoa pienempiä koulutuskokonaisuuksia: Euroopan unionin koulutusalueen tavoitteen mukaan 60 % aikuisväestöstä tulee kouluttaa joka vuosi vuoteen 2030 mennessä. Oppivelvollisten osalta ohjausta ja lähiopetusta lisätään. Opiskeluvalmiuksien varmistaminen perusasteella tukee ammatillisen koulutuksen toimijoita toisella asteella. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden ja tuottavuuden kehittämiseen vaikuttaa myös työvoimapolkujen siirtäminen kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Esedulla on järjestämisluvassaan työvoimakoulutuksen tehtävä ja tytäryhtiö KasvuEsedu on alueen johtaja markkinaehtoisten työvoimakoulutusten ja -valmennusten palveluntuottaja. Esedu on myös osallistunut aktiivisesti Mikkelin työllisyysalueen valmisteluun koulutuksen ja osaamisen kehittämisen näkökulmasta.

Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy

Tilikauden aikana Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy kohtasi useita taloudellisia ja toiminnallisia haasteita, mutta myös merkittäviä kehitysaskelaita. Euroalueen inflaatio ja palkkojen yleiskorotusten aiheuttama kustannusten nousu vaikuttivat yhtiön toimintaan, lisäten paineita kulujen hallintaan. Hankepäätösten edelleen viivästyessä uusien hankkeiden käynnistämistä tehtiin käytännössä koko vuosi. Tämä teki talouden ennakoimisesta erittäin haastavaa.

Perusrahaa sidottiin myyntitoiminnan kehittämiseen ja yritysten aktiiviseen kontaktointiin, tavoitteena uusien yritysten sijoittuminen ja/tai laajentuminen Mikkeliin.

Koko yhtiö pääsi aivan vuoden lopussa saman katon alle, kun Tumalta tehtiin muutto keskeiselle paikalle kaupungin virastotalolle remontoituihin tiloihin. Tilat ovat pinta-alaltaan noin puolet aikaisemmista, mutta etätyön myötä jokaiselle toimistolla olijalle löytyy aina vapaa työpiste. Läheisen sijainnin myötä jo aiemminkin läheinen ja hyvä yhteistyö kaupungin viranhaltijoiden kanssa on entisestään tiivistynyt.

Hankekauden 2021-2027 alkamisen jatkuva viivästyminen asetti edelleen haasteita yhtiön toiminnalle. Hankepääötösten ajoittuminen aivan vuoden viimeisille kuukausille johti hyvin varovaiseen varojen käyttöön kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Osittain tästä syystä, sekä toisaalta hankkeen maksatusten kirjanpidollisesta jaksotuksesta koko hankkeen ajalle, näyttää yhtiön tulos reilusti positiiviselta. Tulokseen vaikutti lisäksi varovaisuusperiaatetta noudattaen vuodelle 2024 siirretty ICT-palvelukilpailutus sekä viestintäpäällikön vaihtumisesta johtunut verkkosivu-uudistuksen siirtyminen.

Työllisyyden hoito

Vuonna 2023 kaupungin oma työllistäminen kattoi yhteensä 106 työnhakijaa, joista 40 oli velvoitetyöllistettyjä ja 20 nuoria. Lisäksi vieraskielisiä työllistettiin 13 ja hankintasopimuksiin liittyviä työllistämisiä oli 2. Kaupungin käytettävissä oli määrärahaa 1 297 000 euroa, ja toteuma oli 1 144 879 euroa. Palkkatukena (tulona) kaupunki sai vuonna 2023 yhteensä 442 731 euroa.

Vuoden 2023 kuntakokeilun asiakaspalvelussa alkupalveluiden osalta asiakasmäärät kasvoivat syksystä lähtien ja työllistyminen vaikeutui loppuvuotta kohti. Erityisesti nuorten sitoutuminen palveluihin väheni, ja koulutukseen ohjaaminen oli haastavaa. Nuorten palvelussa monialaisen palvelun koettiin kuitenkin olevan edelleen hyödyllinen vaikeissa tilanteissa. Nuorten työvoimapalveluja vahvisti nuorten ohjaamo toimina, jonka koordinoituvastuu siirtyi Essotelta kaupungille hyvinvointialueen käynnistyessä.

Kotoutumisen edistäminen keskittyi erityisesti työvoimapalveluihin, jossa ukrainalaisten asiakkaiden määrä ja työ lisääntyivät, mutta kielikoulutusten jonot kasvoivat. Työnantajien valmius työllistää maahanmuuttajia parani, ja yhteistyö kaupungin kotoutumispalvelujen kanssa tiivistyi vuoden loppua kohti.

Aikuisten asiakkaiden monialaisessa/tuetussa työllistämisessä asiakastapaukset vaikeutuivat ja sairaudentunnottoisuus oli lisääntyvä ilmiö. Hyvinvointialueen resurssi- ja rekrytointihaasteet vaikuttivat palvelujen toteuttamiseen.

Työvoimakoulutusten osalta VOS-koulutuksilla oli merkittävä rooli, ja suosituimmat koulutukset vaihtelivat pienkylmälaitteiden asentamisesta ohjelmointiin. Lisä- ja täydennyskoulutuksissa digitaaliset taidot olivat keskeisessä asemassa, ja DigiMuuntamo -koulutus houkutteli runsaasti hakijoita. Havaittavissa oli myös työmarkkinoiden ohjautumisongelma, jossa osaavan työvoiman vähäisyydestä kärsivät alat potevat pulaa myös kouluttautujien hakeutumisessa.

Kaupungin maksama TMT-maksu ei kehittynyt odotetusti. TMT-maksun kokonaissumma vuodelta 2023 oli 3 782 987 euroa, joka oli ainoastaan 45 036 euroa pienempi kuin edellisenä vuonna. Maksutoteuman trendi ei poikennut muista C 21 kaupungeista.

Kaupungin viestintä ja markkinointi

Vuoden 2023 alkupuolella markkinointisuunnittelija aloitti työnsä. Kaupunki ja MikseiMikkeli järjestivät yhteisen markkinointipalveluiden kilpailutuksen. Asukasmarkkinointi painottui vuoden 2023 aikana Annilanrannan tonttien markkinointiin sekä asukastarinoiden esille tuomiseen. Toteutettiin asukasvideoita sekä valmisteltiin vuoden 2024 alussa julkaistavaa asukaslehteä. Sosiaalisessa mediassa toteutettiin markkinointikampanja, jossa nostettiin esille elämisen laatuun liittyviä näkökulmia.

Hyvän elämän ohjelman toteutuminen

Hyvän elämän ohjelma – Ihmisistä elinvoimaa Mikkeliin toteutuminen

Hyvän elämän ohjelmatyötä ohjaa laaja-alainen ohjelmaryhmä, jota johtaa sivistysjohtaja Virpi Siekinen ja jonka valmistelijana toimii hyvinvointikoordinaattori Arja Väänänen.

Vaikuttavat palvelut

Toteutuneita asiakastyytyväisyyskyselyitä toteutettiin seuraavasti: liikunta- ja terveystottumuskysely, oppilaille suunnattu kysely, puistokonserttien kysely, kirjastopalveluissa kyselyt, palautekyselyt liittyen kulttuurikameliin ja kulttuuripolkuun jne. Esteettömyyssuunnitelman toimenpiteiden toteutus ja seuranta ovat varmistamassa esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista palveluissa. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhmän toimenpiteet ovat toteutuneet vuosikellon mukaisesti. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma (keskeiset taajamat) on laadittu seudullisena ja valmis-

tui loppuvuodesta 2023. Liikenneympäristön turvallisuuden ja esteettömyyden parantamistoimenpiteitä on toteutettu vuosittaisten määrärahojen puitteissa. Syksyllä aloitettiin Nuijamiehen alueen kevyenliikenteen väylien parantamistoimenpiteet investointirahoituksella.

Elinikäinen oppiminen

Kansalaisopiston kurssit tavoittavat hyvin kuntalaisia, kurssit on toteutettu normaalitasolla poikkeusvuosien jälkeen. Digitaitojen kehittämiseksi digiopastukset toteutetaan kirjastolla säännöllisesti. Varhaiskasvatuksessa ja koulussa on huomioitu lähikouluperiaate suunnittelussa ja toteutuksessa. Saimaanportin koulussa on nykyaikaiset tilat ala- ja yläkoululaisille, nuorisotiloille ja muullekin eri ikäisten harraste-, liikumis- ja oppimistoiminnoille.

Yhdyspintatyö

Monitoimijaisia yhteistyömalleja on kehitetty yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. On perustettu mm. alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, alueellinen hyvinvointityöryhmä, ehkäisevän päihdetyön työryhmä, väkivaltatyön työryhmä. Yhteistyössä kehitetään toimintamalleja ja palveluita, joiden kokoaminen yhteiseen sähköiseen alustaan tavoitteena. Lisäksi kehitetään järjestökumppanuuksia ja yhteistyö- ja avustusmalleja.

Monimuotoinen ja virikkeellinen ympäristö

Ulkoliikuntapaikkoja on uudistettu (mm. Kalevankankaan ulkokuntosaleja ja -alueita). Hiidenmaanpolkujen ylläpito on siirtynyt kaupungille ja Juvan kunnalle. Reittejä, opasteita ja markkinointia on parannettu, reitillä mm. uusittu pitkos-puita ja koko retkeilyreitiverkostosta tehtiin yhtenäinen kartta. Suunnitelma matka-/kuntoluistelumahdollisuuden toteuttamisesta on tehty toteutettavaksi alkuvuodesta 2024.

Kulttuuri, taide ja liikunta läpileikkaavina

Kulttuurin unelmavuosi 2022 –hanke päättyi keväällä 2023. Hankkeen tapahtumiin osallistui yli 33 000 ihmistä ja taiteen tekijöitä ym. toimijoita mukana oli yhteensä 250. Yleisten kulttuuripalveluiden järjestämä Hulivilikarnevaali ja Puistokonsertti-sarja ovat vakiinnuttaneet paikkansa kaupungin monipuolisten kesätapahtumien joukossa. Leikki-puistoympäristöihin kulttuurisältöjä vievä Pienten Puistikot –sarja on usean vuoden tauon jälkeen saatu toteutettua suunnitellusti ja tehnyt ennätysten kävijämäärässä.

Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku mahdollistavat vuosittain lasten ja nuorten yhdenvertaisen tutustumismahdollisuuden kulttuuriin ja taiteen elämyksiin. Museolla oli kolme vaihtuvaa näyttelyä ja Museoiden yö järjestetty. Museoiden yössä olleissa seitsemässä kohteessa oli yhden illan aikana 18 571 käyntiä. Kaupunginorkesteri on toteuttanut konsertteja suunnitellusti, mukaan lukien kansallisesti ainutlaatuisen Elinan surma –opperan. Orkesteri saavutti tavoitteensa järjestettyjen tapahtumien määrässä ja ylitti tavoitteen kuulijamäärässä. Orkesterin kuulijamäärä oli 20 898. Lapsille ja nuorille on tarjottu harrastusmahdollisuuksia harrastamisen Suomen mallin mukaisella tarjonnalla. Koulut ovat tehneet Liikkuva koulu –suunnitelmat lukuvuosisuunnitelmiin. Perusopetuksessa on toiminut kaksi Liikkuva koulu –tutoria. Yläkoulujen Liikkuva koulu –hanke on aloitettu. Myös kerhotoiminnassa liikunnallisuus on huomioitu. Liikkuva nuori -toiminta toteutuu, mm. Eslin ja teatterin ”Liike ja tunne”-hanke lukiolla.

Väestön moninaisuus rikkautena ja elinvoiman lähteenä

Kotoutumisen kokonaisvastuu siirtyi kaupungille. Kotoutumistyö on käynnistynyt ja työntekijät on palkattu. Ikäohjelma ja romanipoliittinen ohjelma ovat valmistuneet ja hyväksytyt. Vaikuttamistoimielimet nuorisovaltuusto, lasten parlamentti, vanhus- ja vammaisneuvosto ovat toimineet aktiivisesti.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Peruskoulujen TuVu-tiimit (tunne- ja vuorovaikutus) toimivat ja toimintasuunnitelmat ovat koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Nuorisotyössä toimii nuorisovaltuusto, joka on aktiivisesti toteuttanut nuorille tapahtumia. Kirjastokäynnit ja erityisesti tapahtumakävijöiden määrä nousivat huomasti vuoden takaisesta. Kirjastolla on käynnistetty asiakasyhteistyötoiminta, jonka perusteella toimintaa pyritään kehittämään. Kirjasto on matalankynnyksen osallisuus- ja kohtaamispaikka. Koppa-kohtaamispaikkatoimintaa perheille on toteutettu kirjaston alakerran tiloissa monitoimijaisena yhteistyönä. Kumppanuuspöytäillat kaupunkilaisille on järjestetty suunnitellusti kahdesti vuodessa. Osallisuuden edistämisen Yhdessä osallistuen-hanke käynnistyi syksyllä 2023.

Tapahtumakaupunki Mikkeliä edelleen kehitetään. Tapahtumasivuston kehittäminen jatkuu ja tilojen ja tapahtumapaikkojen markkinointia on lisätty.

Osallistuvaa budjetointia on toteutettu pieninvestoinneissa, nuorten palveluissa ja aluejohtokuntatoiminnassa sekä yli 65-vuotiaiden liukuestehankintoihin kolmatta vuotta.

Testamenttivarojen ja Valtiokonttorin varojen suunnitelmallista käyttöä on lisätty varojen kohdennettuihin käyttötarkoituksiin.

Hyvinvoinnin tila 2023

Hyvää kehitystä

- 4.–5. luokkalaiset kokevat terveytensä melko hyväksi.
- Niiden osuus, jotka arvioivat jaksavansa työelämässä vanhuuseläkeikään saakka, on pienentynyt merkittävästi.
- Terveytensä huonoksi kokevien osuus on vähentynyt, erityisesti vertailukaupunkeihin nähden.
- Sairastavuusindeksi on parantunut.
- Kaatumisten ja putoamisten vuoksi sairaaloissa hoidettavien hoitajaksot ovat vähentyneet.
- Positiivisen mielenterveyden kokemus on hieman lisääntynyt eri ikäryhmissä.
- Elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden määrä on lisääntynyt, erityisesti työikäisillä ja yli 65-vuotiailla.
- Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus on vähentynyt aikuisväestöllä.
- Yksinäisyyden kokemus on vähentynyt ammattiin opiskelevilla ja aikuisväestössä.
- Lapsilla ja nuorilla harrastaminen on hyvällä tasolla.
- Nuorisotyöttömyys on vähentynyt.
- Raittiiden osuus on lisääntynyt eri ikäryhmissä.
- Alkoholin humalahakuinen juominen on vähentynyt nuorten keskuudessa.
- Aikuisväestön tupakointi on vähentynyt.

Huolestuttavaa kehitystä

- Koululaisten aamupalan ja kouluruuan jättäminen väliin on yleistä.
- Liikkuminen on vähäistä monilla ikäryhmillä.
- Ylipainoisten lasten ja nuorten määrä on huolestuttavan suuri.
- Lasten ja nuorten toimintakyky on heikentynyt.
- Koululaisten kokemus terveydestään on huonontunut.
- Koulukiusaaminen on lisääntynyt useilla ikäryhmillä.
- Lasten ja nuorten kokema väkivalta on yleistä.
- Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa ovat lisääntyneet.
- Koulu-uupumus on lisääntynyt, erityisesti tytöillä.
- Positiivisen mielenterveyden kokemus on huolestuttavan vähäistä, erityisesti tytöillä.
- Ahdistuneisuus on yleistä, erityisesti tyttöjen keskuudessa.
- Mielenterveyden häiriöiden hoitoon tarvittava hoito on lisääntynyt.
- Nuorten syrjäytymisriski on korkea.
- Huumeiden saatavuus ja käyttö ovat yleisiä nuorten keskuudessa.
- Tupakointi ja sähkötupakan käyttö ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa.
- Alkoholin kulutus on runsasta aikuisväestön keskuudessa.
- Päihteiden vuoksi sairaalahoitajaksoja on enemmän kuin vertailukaupungeissa.

Johtopäätökset

Hyvää osallisuuden kokemusta ja vähäisempää yksinäisyyden kokemusta sekä aikuisväestön aktiivista järjestötoimintaan tmv. osallistumista samoin lasten ja nuorten aktiivista harrastamista voi pitää hyvänä kehityksenä Mikkelissä. Lapsia ja nuoria on kannustettu harrastamiseen mm. harrastamisen Suomen mallin mukaisilla mahdollisuuksilla. Ikääntyneitä on koulutettu vertaisohjaajiksi ja tarjottu maksuttomia liikuntavuoroja eri puolilla kaupunkia. Aikuisväestön kokemus omasta terveydestä, elämänlaadusta ja vähäisemmästä kuormittuneisuudesta on hyvää kehitystä.

Nuorisotyöttömyys on vähentynyt, samoin vaikeasti työllistyvien osuus on hivenen vähentynyt. Kuitenkin nuorten syrjäytymisriski on korkea. Nuorten raittiiden osuus on lisääntynyt ja humalahakuinen juominen kaikissa nuorten ikäryhmissä on vähentynyt.

Hyvää kehitystä kaatumisten vähenemiseen on mahdollisesti saatu yli 65-vuotiaille suunnatuilla liukuesteiden jakelulla.

Huolestuttavaa ovat nuorten väkivallan kokemukset, mielenterveyden haasteet kaikilla ikäryhmillä, laittomien huumeiden samoin sähkötupakan selkeästi lisääntynyt käyttö nuorilla. Huolestuttavaa kehitystä on liikkumattomuuden vähäisyys kaikilla ikäryhmillä, ylipainon yleisyys ja fyysisen toimintakyvyn heikkous. Vaikuttaa siltä, että tarpeen on resursoida sekä liikkumisen että fyysisen kunnon kohentamistoimiin kuin mielen hyvinvoinnin tukemiseen ja ehkäisevään päihdetyöhön.

2.2 Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan toteutuminen

2.2.1 Konsernin tavoitteiden toteutuminen

2.2.1.1 Etelä-Savon Energia -konserni

Omistus	100 %	
Toimiala	Sähkön- ja lämmöntuotanto, sähkönsiirto	
Toimitusjohtaja	Erkki Karppanen	
Hallituksen jäsenet	<u>(23.5.2023 jälkeen)</u> Heikki Nykänen pj Sami Nalli vpj Paavo Barck Eveliina Naumanen Päivi Ylönen Pekka Selenius Jenni Oksanen Jaana Strandman Panu Jouhkimo	<u>(23.5.2023) asti</u> Heikki Nykänen pj Sami Nalli vpj Paavo Barck Eveliina Naumanen Päivi Ylönen Pekka Selenius Jenni Oksanen Jaana Strandman Panu Jouhkimo
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Konsernivastuuhenkilö kaupunginjohtaja Janne Kinnunen. Henkilöstön edustajalla läsnäolo- ja puheoikeudella. Vuonna 2023 Roni Koskelin.	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Sähkön hintojen odotetaan laskevan nykytasolta, mutta jäävän hieman korkeammalle tasolle kuin ennen vuotta 2022. Sähkön pörssihinnoissa odotetaan olevan jatkossa suurta vaihtelua, joten ESE on investoinut sähkökattilaan, jolla voidaan tuottaa lämpöä, kun sähkö on halpaa. Sähkökattila otetaan käyttöön toukokuussa 2024.

Haaste tuotannolle on puupolttoaineiden voimakas hinnannousu. Turvetta on saatavilla, mutta sen polttamiseksi pitää ostaa päästöoikeuksia, joiden hinta on myös noussut. Vuonna 2026 Ren-Gas aloittanee Pursialan voimalaitoksen yhteydessä vedyntuotannon, joka vähentää polttamisen tarvetta ja näin hukkalämmön hyödyntämisen avulla saadaan tuotannon kannattavuutta parannettua.

Sähkön siirrossa uusi valvontakausi alkaa 2024 ja päättyy 2027. Tämän valvontajakson oletetaan pienentävän ESE-Verkon tuottotasoa aiemmasta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Vaikkakaan sähkön pörssihinnat eivät olleet yhtä korkeat kuin vuonna 2022, olivat ne edelleen aiempaa korkeammalla tasolla ja tämän johdosta liikevoitto oli edelleen hyvällä tasolla aiempiin vuosiin verrattuna.

ESE teki tilinpäätökseen noin 3 milj. euron alaskirjauksen. Tämä johtui siitä, että BioSairila Oy alaskirjasi entisen BioHauki Oy:n kaasuntuotantolaitoksen, koska sillä ei katsottu enää olevan tulontuotto-odotuksia. Tämä laitos oli siirtynyt ESE:ltä BioSairilalle 31.12.2022 tehdyssä liiketoimintasiirrossa, josta ESE:n taseeseen jäi arvonmäärityseränä noin 3 milj. euroa BioHauen vanhoja tappioita. Tämä erä tuli nyt alaskirjata, koska sillä ei myöskään enää katsottu olevan tulontuotto-odotuksia.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Päätökset voimalaitoksen sisäisen ja ulkoisen hukkalämmön hyödyntämisestä tulevaisuudessa.	Sähkökattila otetaan käyttöön toukokuussa 2024 ja päätös ESE2 savukaasujen lämmön talteenotosta tehdään vuonna 2024.
Pyritään optimoimaan sähköntuotanto siten, että tuotannosta saadaan sähköpörssistä paras mahdollinen hinta.	Pursialan voimalaitoksen Capture rate vuonna 2023 oli 121 %.
Kaukolämpöverkon optimointi, jotta lämpö saadaan siirrettyä mahdollisimman kustannustehokkaasti.	Selvitetty Tuukkala-Laajalampi -yhdysohjelmajaa, avarrettu Nuijamiestenkadun alkupäätä sekä Annikinkatua ja Vilhonkatua.
Sähkön siirrossa pyritään pitämään huolta sähköverkon nykykäyttöarvosta ja näin turvaamaan tuottotaso.	Sähköverkkoon investoitu vuonna 2023 noin 2,7 milj. euroa.

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Energiankäytön vähentäminen lisäämällä asiakkaiden tietoisuutta energiankäytöstään	Kaukolämpöasiakkaiden kulu-tustiedon parantaminen energiamittareita vaihtamalla/ Energialiiketoiminta	Vaihdeettavia mittareita 350 kpl, kaikki vaihdettu vuonna 2024	Vuodelle 2024 vaihdettavaksi jäänyt 239 mittaria

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiatarkeisuuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen - ulkoinen	Yhteistyö Ren-Gas, datacenter tms. / Hallinto, Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Ren-Gas: Toteuttamisselvitys valmis 2022 loppuun mennessä; päätös jatkosta 2023; toteutus valmis 2026	Ren-Gas laitos on YVA menetelyssä.
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen – sisäinen	Sähkökattilainvestointi sekä ESE2 savukaasujen LTO/ Voimaliiketoiminta	Päätös sähkökattilasta 2022 ja päätös savukaasujen LTO:sta 2023	Sähkökattila otetaan käyttöön toukokuussa 2024. Savukaasujen LTO:sta ei vielä ole tehty päätöstä.
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Puupolttoaineen riittävyys ja joustavuus	Polttoaineterminaali-investoinnit sekä uudet puun hankintatavat/ Voimaliiketoiminta	Varastotaso 200 GWh puupolttoainetta joka syksy terminaalissa 2023 lähtien	Tätä ei vielä ole saavutettu. Varastotaso kuitenkin reilusti yli 100 GWh
Kaukolämpöverkon optimointi ja rakenne	Kaukolämpöverkon kokonais-kannattavuuden laskenta sekä pullonkaulojen ja verkkohaarojen optimointi/ Energialiiketoiminta, Voimaliiketoiminta	Häviöiden vähentäminen 1 % vuoden 2022 tasosta vuoteen 2026 mennessä	Kaukolämpöverkon optimointia tehdään jatkuvasti.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Henkilöstön aktiivinen kouluttaminen	Koko henkilöstöä koskevan työyhteisövalmennuksen toteutus/ Hallinto, Talousosasto	Toteutettu vuoden 2024 loppuun mennessä	Työyhteisövalmennus toteutettiin 2023. Teemoina talousluvut, kyberturva ja työssäjaksaminen.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Yhteistyö LUT Mikkelin kanssa sekä yhteistyöprojektit XAMK:n kanssa	Kehitetään omaa toimintaa yhteistyössä koulutustoimijoiden kanssa/ Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Osallistuminen seuraaviin hankkeisiin: LUT: "Kaukolämmön tulevaisuuden ratkaisut" ja "Puupolttoaineiden saataavuus Etelä-Savossa". XAMK: BioCir ja BioLuuppi	Hankkeisiin on osallistuttu.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
ESE on mukana tukijan roolissa Mikkelisissä järjestettävissä tapahtumissa	ESE tukee sopivia kaupungin järjestämiä tapahtumia/ Hallinto	1 tuettu tapahtuma/ vuosi	ESE tuki Museoiden yötä Suur-Savon museon erillisähköistyksen toteutuksella

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Vuosi meni budjetoitua paremmin, sillä sähköntuotannossa onnistuttiin hyvin ja vuosi oli budjetoitua kylmempi, joten lämpöäkin myytiin enemmän kuin budjetoitu. Lisäksi turvetta käytettiin budjetoitua vähemmän, joten päästöoikeuksia ei tarvinnut ostaa budjetoitua määrää. Nämä auttoivat pääsemään sekä budjetoitua parempaan liikevaihtoon että tulokseen.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	67 924	60 000	67 986
Tilikauden voitto/tappio (verojen jälkeen)	11 437	4 500	7 084
Osinko	3 600	0*	0*
Investoinnit	6 600	10 000	8 415
Ulkoisen velka	65 208	58 000	49 287
Sisäinen velka	28 225	27 796	27 796
Konsernitilin limiitti	4 200	4 200	4 200
Omavaraisuusaste	22,9 %	22 %	27,3 %
Henkilöstö	94	88	86
vakituinen	92	87	82
määräaikainen	2	1	4

* Energiaomaisuusjärjestelystä johtuen osinkoa ei määritelty talousarviossa 2023.

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Merkittävimpiä investointeja oli sähkökattilan rakentamisen aloittaminen ja tämä investointi on toteutunut aikataulussa. Muita suurempia investointikohteita vuoden aikana olivat kaukolämpöverkon saneeraustyöt, Pursialan voimalaitoksen kone- ja laitehankinnat sekä uuden sähköverkon jakeluverkon rakentaminen.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

ESEN strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon ja kaukolämmön myynnin kannattavuuteen. Lämpiminä vuosina Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät ovat vähäisiä, ja ns. minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä kuin mitä tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Voimalaitoksen toiminnan kannattavuuteen kytkeytyy myös poliittisia riskejä, kuten muutokset polttoaineiden verotuksessa ja käyttökielloissa sekä tuissa. On tärkeää, että voimalaitokselle saapuvien polttoaineiden energiamäärät saadaan mitattua oikein, sillä se vaikuttaa suoraan tuotannon kannattavuuteen.

Tukkusähkömarkkinoilla hinnat ovat heiluneet voimakkaasti. Sähkön hintariskeihin varaudutaan ESEN hallituksen hyväksymällä riskipolitiikalla. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskiin, määräriskiin, vastapuoliriskiin, likviditeettiriskiin ja aluehintariskiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä. Riskipolitiikan toteutumista seurataan kuukausittain.

Kaukolämmössä haasteena on kiinteistöjen energiankulutuksen väheneminen sekä maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa. Myös ilmaston lämpeneminen on riski, koska se vaikuttaa lämmön myyntimääriin.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat polttoaineiden saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittäväillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä puupolttoaineiden terminaalitoiminnot Mikkelin Metsä-Sairilaan. Pitkän aikavälin epävar-

muustekijät liittyvät turpeen verotukseen ja mahdollisiin käyttökieltoihin. ESE on strategiassaan päättänyt luopua turpeen käytöstä vuoteen 2035 mennessä, mutta todennäköisesti turpeen poltosta pystytään luopumaan merkittävästi aikaisemmin.

Polttoainekäyttö on äärevöitynyt aiemmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että voimalaitos käyttää hyvin lyhyinä pakkasjaksoina paljon polttoainetta, kun muina aikoina polttoaineen käyttö on huomattavasti pienempää. Polttoainetoimittajilta vaadittaisiin näin ollen entistä enemmän terminaalivarastointia, jolla tuetaan haketusta kylminä kuukausina. Se vaatii kuitenkin investointeja. Venäläisen puupolttolaitoksen tuonnin loppuminen vuonna 2022 on aiheuttanut niukkuutta puupolttolaitemarkkinoilla ja nostanut merkittävästi puupolttolaitosten hintoja.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormitustilanteissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskuksilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti hieman alle 100 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä. Vuonna 2024 otetaan käyttöön sähkökattila lämmöntuotantokapasiteetin lisäämiseksi.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaispäätökset. Sähköverkon pitkän aikavälin kehittämiseksi on laadittu suunnitelma. Se ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus ja kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko Oy jatkaa verkkonsa maakaapelointiasteen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiö joutui ensimmäisen kerran ostamaan päästöoikeuksia vuonna 2022, ja niitä ostetaan myös lähivuosina. Pursialan kattilateknikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka, mutta haasteet puupolttolaitosten saannissa voivat pakottaa käyttämään turvetta. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma toimitusjohtajan mahdollisesta korvaamisesta. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaisuusjärjestelyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn ja tulee samalla perehdytetyksi toisen työhön käytännön kautta.

• Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 50–80 % konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan. Muutoksia voidaan tehdä hallituksen päätöksellä. ESE-konsernilla on käytössään kaupunkikonsernitiliin liitetty limiitti, joka auttaa maksuvalmiudessa.

• Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot, rikosvahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain. Konsernilla on käytössään vakuutusmeklari, joka avustaa mm. vakuutusten kattavuuden määrittelyssä sekä korvaushakemuksissa.

Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat mm. laitojen ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Sähkö- ja kaukolämpöverkkoja ei ole vakuutettu.

Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä on vastuuvakuutus, joka sisältää liiketoiminnan lisäksi toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän vastuuvakuutukset. Yrityksellä on myös rikosvakuutus. Pursialan voimalaitoksen ja Tikkalan lämpökeskuksen tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus.

Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. ympäristövahinkovakuutuksin sekä valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia ja vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia.

Työtaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä työturvallisuuskoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvallisista työtavoista. Työturvallisuuden kehittymistä seurataan yhtiön mittareista laaditun työturvallisuusindeksin avulla. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta ja turvavartteja sekä ylläpidetään työturvallisuuskortteja.

Työtaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus ja matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka kattaa kaikki sairaus- ja tapaturmakustannukset 10 000 euroon asti. Vakuutuksen avulla pyritään pitämään huolta henkilöstön työkyvystä ja nopeasta toihin paluusta tapaturma- tai sairaustilanteiden jälkeen.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Tilintarkastajien suorittamassa valvonnassa ei ole todettu, että sääntöjä tai päätöksiä olisi jätetty noudattamatta eikä ole havaittu, että noudattamatta jättäminen olisi aiheuttanut haittaa yhtiölle.

ESE:ssä otettiin käyttöön Whistleblowing -kanava väärinkäytösepäilyjen ilmoittamista varten vuonna 2023.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Hallitus määrittelee konsernille strategian, vision, arvot ja palvelulupaukset. Strategian päivitystyö tehtiin vuonna 2022. Konsernille määritellään toiminnalliset tavoitteet vuosisuunnittelun yhteydessä. Tavoitteet perustuvat pitkälti hallituksen vahvistamaan strategiaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan johtoryhmätasolla kaksi kertaa vuodessa pidettävissä johdon katselmuksissa. Yksiköiden vuositavoitteet perustuvat sekä strategian mukaisiin tavoitteisiin että kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin. Yksikötason tavoitteiden toteutumista seurataan yksiköiden osastopalavereissa vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Konsernille laaditaan vuosittain budjetti sekä investointisuunnitelma, jotka hallitus vahvistaa. Näiden suunnitelmien pohjalta laaditaan konsernin kassabudjetti, johon esimerkiksi rahoitustarve perustuu. Tulosbudjetti seurataan kuukausittain ja kassabudjettia viikoittain. Toteutuneet investoinnit tarkastetaan vuosittain.

Jokaiseen maksuun tarvitaan asiatarkastaja ja hyväksyjä, joiden tulee olla eri henkilöt. Mikäli poikkeustilanteessa maksumääräys annetaan sähköpostilla ilman tarkastaja-hyväksyjä -menettelyä, tulee maksun oikeellisuus varmentaa puhelinsoitolla maksumääräyksen antaneille henkilölle. Kirjanpidossa tehdään täsmäytykset ja erot tarkastetaan eli siinä toimii omaehtoinen valvonta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hankintoihin liittyvät menettelyt ja oikeudet on määritelty ESE-konsernin Hyvä hallintotapa -asiakirjassa. Siinä on määritelty myös lähipiiriliiketoiminnan valvonta, sopimusten laadinta, omaisuuden hallinnointi, kirjanpidon ja maksuliikenteen järjestäminen sekä sisäinen valvonta ja tarkastus. Jokainen työntekijä on velvollinen käsittelemään työnantajan omaisuutta vastuullisesti, kuten heidän tulee myös kunnioittaa asiakkaan omaisuutta. Nämä on määritelty ESEläläisen pelisäännöissä, joka on osa ESEn toimintajärjestelmää. Omaisuuteen kohdistuvat riskit arvioidaan vuosittain vakuutusyhtiön kanssa ja riskit pyritään poistamaan omaisuusvakuutuksin. ESE-konserni noudattaa hankinnoissaan Erityisalojen hankintalakia ”Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista”. Hankintojen tulee aina olla tarkoituksenmukaisia. Näiden hankintarajojen alle jäävät hankinnat tehdään ESEn hallituksen hyväksymän pienhankintaohjeen mukaisesti.

Hankintoja valvotaan siten, että ostoreskontramaksuissa tulee olla laskun tarkastajan ja hyväksyjän kuittaus. Lasku ei mene maksuun ilman tarkastus- ja hyväksyntävaiheiden suorittamista, joista jää joko sähköinen merkintä. Laskulla ei saa olla sama henkilö hyväksyjänä, joka on laskun tarkastanut. Tarkastajana toimii hankinnasta tietävä henkilö. Reskontran ohi suoritetuissa maksuissa tulee myös olla tarkastajan ja hyväksyjän varmennus (maksumääräys tai lasku). Yksiköt vastaavat siitä, että heidän hankintoihin liittyvissä laskuissa on riittävät merkinnät siitä, että laskusta käy selvästi ilmi, miten kustannus liittyy liiketoimeen. Mikäli näin ei ole, tulee laskun tarkastajan tai hyväksyjän täydentää laskun tietoja.

Investoinneista käydään erikseen talousosaston toimesta läpi, että investoinneiksi kirjatut kulut ovat investointeja ja varmistetaan, että laskuilta löytyvät riittävät tiedot, joilla voidaan varmistaa kulun olevan investointi. Yksiköt vastaavat siitä, että investointikirjaukset ovat oikein ja että laskuilta löytyvät riittävät tiedot. Konsernissa on erillinen ohje investointien määrittelyyn. Hankintoja omalta lähipiiriltä (perheenjäsenet, joiksi katsotaan mm. avio- tai avopuoliso sekä henkilön omat tai puolison lapset ja muut huollettavat) voi tehdä ainoastaan esimiehen kirjallisella luvalla ja siten, että tarjoukset toimitetaan muulle kuin hankinnan tekeväälle henkilölle. Hankintoja suorittava ei saa saada hankinnoista itselleen henkilökohtaista hyötyä. Sopimusten laadinnassa tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- sopimuksissa on ESE:ä suojaavat ja kohtuulliset pykälät
- sopimuksilla on omistaja, joka seuraa sopimusten noudattamista, voimassaoloa sekä maksujen aiheellisuutta ja oikeellisuutta
- mahdolliset sakkopykälät (viivästyskorko, myöhästymissakko)
- sopimuksen vakuudet ja takuut
- sopimuksen allekirjoittajalla on asianmukaiset allekirjoitusoikeudet (asemavaltuus, prokura tai nimenkirjoitusoikeus)
- sopimukset eivät pääse raukeamaan, kun niille on vielä tarvetta
- sopimukset sanotaan irti, kun ne eivät ole enää tarpeen
- sopimuksen irtisanomis-, purku- ja siirtomahdollisuudet (exit-pykälä)

- sopimus arkistoidaan EEn sopimusarkistoon ESE:lle on laadittu sopimuspolitiikka vuonna 2020, jossa on määritelty periaatteet sopimusehdoille, sopimusprosessille, sopimusvaltuuksille sekä sopimusten hallinnalle ja elinkaarelle.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Sisäinen valvonta on osa päivittäistä toimintaa. Sen tavoitteena on saada riittävä varmuus toiminnan tuloksellisuu-
desta, toiminnan ja talouden lainmukaisuudesta, hyväksytyjen budjettien noudattamisesta, varojen ja omaisuuden
turvaamisesta sekä raportoinnin oikeellisuudesta ja riittävydestä.

Sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toiminnan tuloksellisuudesta vastaavat konsernin hallitukset sekä toimitusjohta-
jat. Kaikkien liiketoimintayksiköiden ja yhtiöiden on kuitenkin toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen
valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet ja he vastaavat sisäisestä valvonnasta vastuualueillaan. Sisäistä valvontaa
toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja
varojen käytön valvontaa. Johdon ja esimiesten tulee omalla toiminnallaan näyttää esimerkkiä ja luoda organisaat-
ioon myönteinen sisäisen valvonnan ilmapiiri. Johtamistapa ja toimintakulttuuri luovat perusta valvontaprosessille ja
edistävät tavoitteiden toteutumista sekä henkilöstön valvontatietoisuutta.

Yhtiössä on käytössä sisäisen valvonnan toimintamalli. Talousosastolla toteutetaan vuosittain sisäisen valvonnan mu-
kainen tarkastus, jolla voidaan todeta, että maksuissa on vaadittavat tarkastus- ja hyväksyntämerkinnät ja että laskut
on viety kirjanpitoon. Tästä valvonnasta laaditaan raportti. Sisäisessä valvonnassa ei ole tullut ilmi väärinkäytöksiä tai
kirjattu poikkeamia, joiden perusteella voitaisiin todeta, että konsernissa olisi tapahtunut väärinkäytöksiä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet vuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Koskienergian osuuk- sien myynti	4/2023		ESE		Osuuksia ei myyty.
Yhtiöjärjestelyt	12/2023	Riippuu valtuus- ton pää- töksistä	Mikkelin kau- punki	ESE	49 % osuuden myynti Etelä-Savon Energiasta tapahtuu 1.3.2024.
Kaasuyhtiön käynnis- tys			ESE, Metsä- sairila		EEn kaasuliiketoiminta siirrettiin EEn ja Metsäsairila Oy:n yhteiseen kaasuyhtiöön BioSairila Oy:hyn 31.12.2022.

2.2.1.2 Etelä-Savon Koulutus Oy (Esedu)

Omistus	62,5 %	
Toimiala	Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuiskoulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia	
Toimitusjohtaja	Arja Flinkman	
Hallituksen jäsenet	<u>Yhtiökokouksen 6.6.2023 jälkeen</u> Lehkonen, Raine, pj Laulainen, Riikkaliina, vpj Asikainen, Katariina Ojala, Sakari Salminen, Lotta Siitonen, Mikko Strengell, Janne Vuorinen, Jarmo Sihvonen, Jari, varajäsen	<u>yhtiökokouksen 6.6.2023 asti</u> Lehkonen, Raine, pj Laulainen, Riikkaliina, vpj Asikainen, Katariina Ojala, Sakari Salminen, Lotta Siitonen, Mikko Strengell, Janne Vuorinen, Jarmo Sihvonen, Jari, varajäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Toimitusjohtaja Arja Flinkman, sihteeri hallintojohtaja Anu Pynnönen, vuosikellon mukaisesti toimialajohtajat: rehtori Sari Simontaival, kehitysjohtaja Taru Särkkä, apulaisrehtorit Marja Anttalainen ja Vesa Vainikainen	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Ammattiopistojen valtionosuusrahoitusjärjestelmää sekä toiminnanohjausprosessia tullaan uusimaan luultavasti hallituksen puoliväliriiheen yhteydessä. Perusrahoituksen osuuden arvellaan laskevan 50 %:iin ja kahden samantasaisen tutkinnon rahoitus saattaa muuttua. Työvoimapulan ennakoidaan pahenevan väestön ikääntyessä Etelä-Savossa. Digitalisaation ja vihreän siirtymän edetessä eri ammattialojen osaamisvaatimukset muuttuvat.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Otavan koulutilan valtionavustuksen tuloutuminen. Ukrainan sodan vaikutuksena energian ja raaka-aineiden hinnat nousivat.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteutumaennuste
Tuotetaan vähintään 2530 opiskelijavuotta ja säilytään suhteellisesti samankokoisena valtionosuusrahoitteen ammatillisen toisen asteen koulutuskentässä	Opiskelijavuotia syntyi 2770
Koulutusmyynnin määrä 450.000 €	Koulutusmyynnin määrä oli 691.501 €.
Hankesalkun koko 1,5 M€.	Hankesalkun koko oli 1,0 M€.
Jatkovaa oppimista vahvistetaan ja opiskelijamäärää haetaan myös maakunnan ulkopuolelta verkkokoulutusten muodossa	Jatkuvan haun aloittaneet 1206/2221, oppisopimuksella aloitti 573/2221, verkko-opiskelijoita 579/3041
Tutkintokeskeisyydestä jatkuvassa oppimisessa siirrytään notkeaan ja työelämän osaamistarpeisiin ketterästi vastaaviin koulutusmalleihin	Tutkinnonosia suoritettiin kaikkiaan 6974/6500

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Tiimityön kehittäminen	Itseohjautuvuuden ja henkilöstötuottavuuden lisääminen, Esedu	TOB OV/ HTV	TOB 3,93/3,80 OV/HTV 9,42/10

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Vihreän siirtymän osaamista kaikille tutkinto-opiskelijoille	Vihreän siirtymän edistäminen valmistuvien opiskelijoiden työtapoja muuttamalla, Esedu	x osaamispistettä/ tutkinto-opiskelija	Ympäristökestävä kehitys 21 osp Kestävän kehityksen edistäminen 550 osp Ilmastovastuullinen toiminta 75 osp
Paperittomat opintohallinto- ja hakupalvelut	Esedu	Esedulla sähköinen opintotoimisto käytössä 2023	Sähköinen opintotoimisto käytössä

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kohti vähähiilistä koulua	Olemassa olevien tilojen tiivistäminen ja kehittäminen vähähiiliseksi rakenteiden ja toimintaprosessien osalta, Esedu	Hiilijalanjälkilaskenta aloitettu, tavoitteena tCO2e:n vähentäminen	1706 tCO2e (=v.2022 hankinnat, polttoaineet, henkilöstön matkustaminen). Vuoden 2023 lukua ollaan laskemassa, luku tarkentuu ja sisältää kiinteistö päästöt, jätteet, hankinnat, matkustuksen, polttoaineet ja ruokailun.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Lisätään työllistymistä osaamista kehittämällä	Jokaiselle oma urapolku, Esedu	Työllistyminen Esedun opintojen jälkeen	72,73 %
Yrittäjyyspolut opiskelijoille	NY-toiminta, Esedu	Uudet yritykset tai yrittäjäpolven vaihdokset	165 uutta yritystä Etelä-Savossa Q3/2023

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kansainvälinen rekrytointi	Osaajia aloille ulkomailta, Esedu + rekry-yritykset + työnantajat, Esedu	35 uutta työntekijää	21 uutta työntekijää, koulutuksia meneillään.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Yhteistyö työelämän ja eri toimijoiden kanssa (Kauppakamari, yrittäjäjärjestö, Miksei, oppilaitokset)	Esedu	toimii	Toimii hyvin.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Työelämässä oppiminen	40 % osaamisen kehittämistä, Esedu	TEO %	39,46 %

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tilikauden 2023 oli voittoa 386.811 euroa, joka ylitti asetetun tavoitteen 67.847 eurolla. Valtionosuusrahoitus toteutui 394.935 euroa arvioitua suurempana ollen 29.886.144 euroa. Toimintatuottoja kertyi kaikkiaan 33.086.379 euroa ja toimintakuluja 32.699.568 euroa. Henkilöstökulut olivat 18.795.986 euroa eli 57,5 % kaikista kuluista. Inflaatiosta johtuen muiden liiketoiminnan kulujen osuus nousi 974.359 eurolla alkuperäisestä talousarviosta, joka oli 6.515.680 euroa.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	30 255	31 796	32 616
Tilikauden voitto/tappio	314	320	296
Osinko	0	0	0
Investoinnit	1 111	1 881	2 112
Ulkoisen velka	5 703	5 800	5 037
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	3 000	3 000	3 000
Omavaraisuusaste	61,6 %	64 %	65,24 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	307	320	329
vakituinen, kpl	287	286	292
määräaikainen, kpl	20	34	37

huom. henkilöstömäärä sis. sivutoimiset

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Oppivelvollisten tietokoneet, muut digi-investoinnit, logistiikka-, metsä- ja maatalousalan kalusto

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen**• Strategiset riskit**

Kriittinen osaaminen osin yhden henkilön varassa, tietohallinto ja talous aliresursoitu. Varauduttu sijaisjärjestelyin ja haetaan lisäresurssia tarpeen mukaisesti.

• Operatiiviset riskit

Kyberhyökkäykset, luonnonkatastrofit ja tulipalot, sähkönjakelun haasteet.

• Rahoitusriskit

Rahoitusmekanismin muuttuminen Esedulle epäedulliseksi.

• Vahinkoriskit

Mahdolliset henkilövahingot ja kalustoon kohdistuvat vahingot.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen on ollut pääsääntöisesti moitteetonta Esedulla.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Jatkuva valvonta suoritteiden ja resurssien käytön osalta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hankinnat kilpailutetaan, omaisuuden luovutuksessa noudatetaan avoimuuden periaatetta. Omaisuutta hoidetaan asianmukaisesti ja sen kuntoa seurataan.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Noudatamme Coso-mallia sisäisen valvonnan osalta. Toimintaa ohjaa kolme hallituksen hyväksymää asiakirjaa: sisäisen valvonnan yleisohje, riskien hallinnan periaatteet ja sisäisen tarkastuksen toimintaohje.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2022	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Tilankäytön sisäinen tiivistäminen	31.7.2023, alkaa 1.8.2023	Kompensoidaan kohonneita toimitilakuluja	Anu Pynnönen	Tilankäytön sisäinen tiivistäminen	Luokka- ja toimistotilojen käytön seurantaa vielä tehostettava.

2.2.1.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Kiinteistöjen hallinta, vuokraaminen, ylläpito ja investoinnit.	
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki	
Hallituksen jäsenet	<u>yhtiökokouksen 13.9.2021 jälkeen</u> Kari Ojala (pj.), Juha Vuori (vpj.), Mervi Eskelinen, Päivi Ylönen ja Harri Kivinen	<u>(yhtiökokouksen kevät 2024) asti</u> Kari Ojala (pj.), Juha Vuori (vpj.), Mervi Eskelinen, Päivi Ylönen ja Harri Kivinen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat: Tiia Tamlander (alkuvuoden) 2023, Janne Skott (loppuvuoden) talousasiantuntija ja Jouni Riihelä konsernivastaava	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Vieraan pääoman rahoituksen hinta edelleen hillitsee rakennuttamista kohoavien vuokraindikaatioiden takia. Toimintakäytystä etenkin toimistotilojen osalta on ollut ja tulee olemaan vähenemään päin ja toisaalta sijainnin merkitys korostuu.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön historian suurin yksittäinen investointi käynnistyi 2023. Mölnlycken ETO- ja toimistotilojen rakennuttaminen vahvistaa yhtiön kassavirtaa 2025 lähtien. Samalla koko tehtaan kehittyminen varmistaa toiminnan jatkuvuutta. Sähköisen liikkumisen klusterilta odotetaan tulevina vuosina paljon. Vuoden 2023 aikana saatiin käynnistettyä toiminta kolmen yhtiön kanssa. Toiminta on startup-pohjaista, jolloin toiminnassa on sen mukaiset riskitkin. Nämä eivät kuitenkaan ole merkittäviä yhtiön kokonaisuuden kannalta.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Talouden vahvistaminen edelleen ja käynnissä olevien saneerauksien ja uudisrakennushankkeiden läpivieminen taloudellisesti kannattavasti Mikkelin elinkeinoelämää virkistäen	Nikarantien sähköisen liikkumisen klusteri käynnistyi ja sen odotetaan antavan Mikkelille uutta virtaa elinkeinoelämään. Mölnlycken erittäin merkittävä ETO- ja toimistotilojen rakennuttaminen vahvistaa elinkeinoelämää.
Yhtiön nykyisen kiinteistöomaisuuden korjausvelkaa tulee edelleen pienentää sekä ennakoita kiinteistöjen tekniistä uudistamistarvetta	Korjaustoimintaa on tehty suunnitelman mukaisesti. PTS laadinta aloitettiin, mutta tarjoamalla sen tekemistä alkuun pilottina Tietotaitokorttelille
Suuren kokoluokan elinkeinoinvestointeja ei ole näköpiirissä, mutta tarve painottuu 500-1500m ² hallitiloihin, joiden tuotanto ”korvamerkitsemättömänä” käynnistettiin vuonna 2022 ja tila varattiin tuotannollisen yrityksen käyttöön heti. Tätä toimintamallia tulee jatkaa, että uusien yritysten sijoittautumisedellytykset olisivat kunnossa.	Suuren kokoluokan investointi alkoi Mölnlyckellä. Uusien halli-investointien päätöstä viivästettiin, koska kustannustaso nousi merkittävästi vuoden 2023 aikana.
Vuoden 2023 investoinnit tulevat olemaan keskimääräistä suuremmat, koska asiakkaiden tilatarpeet tuotannollisessa toiminnassa ovat kasvaneet ja asiakaspalvelusekä neuvottelut ovat onnistuneet hyvin. Arvioitu kokonaisinvestointitarve on 5-10M€. Arvion vaihteluväli johdetaan vuosijaksotuksista. Mikäli ennakoitua suurempana toteutuneet vuoden 2022 investoinnit jaksottuvat vuoden 2023 puolelle, niin luku on n 10M€	Vuoden 2023 investoinnit olivat n. 5M€. Investointisumma kasvaa vuodelle 2024 lähes 10M€oon.

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Toteutetaan avainasiak- kaidemme kehittymistä vaati- via investointeja	Vahtolinja nro 2 saadaan käyntiin Mölnlyckellä ajallaan ja onnistuneesti	Kyllä/Ei	Kyllä. Valmistui ajallaan ja suunnitellusti keväällä 2023
Metsä-Sairilan alueelle käyn- nistyy merkittävä kiertotalou- den investointi	Investoinnille on rahoitus ja lu- vitukset kunnossa, sekä raken- taminen käynnistynyt	Kyllä/Ei	Ei, koska asiakas viivästytti in- vestointeja inflaation vuoksi
Nikarantielle käynnistetään ”halli 2” rakennuttaminen	Rahoitus ja rakennuttamisval- mius keväällä 2023	Kyllä/Ei	Ei, koska inflaatio vaikutti ne- gatiivisesti rakennuttamiskus- tannuksiin ja asiakkaiden laa- jentumishaluihin
Tyhjille toimistotiloille saadaan koostettua kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma	Vähentää tyhjen tilojen mää- rää	Kyllä/Ei	Osittain kyllä. Toimistotilojen etukäteen suunnittelu osoit- tautui liian riskipitoiseksi, koska asiakastarve määrittelee tarpeet
Käynnistetään Mölnlycken ETO-laitoksen ja toimistola- jennukset työt	Työt ovat käynnistyneet	Kyllä/Ei	Kyllä. Työt käynnistyivät ajal- laan ja suunnitellusti

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Toimitilarjonnan osalta pal- velu on tehokasta ja asiakkai- den tarpeita kuuntelevaa	Jokainen asiakas saa hyvää palvelua	Palaute / Yhtiöllä hyvä maine asiakkaiden keskuudessa	Yhtiön maine on hyvä ja asiak- kaat ovat erittäin tyytyväisiä palveluihimme ja ratkai- suihimme

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kiinteistöjohtamisen palve- luilla pidämme yllä toimivaa kampusaluetta Yliopistokes- kuksella	Kortteli pysyy aktiivisena ja mahdollisten tilakäytön tiivis- tämisen vastapainoksi kyke- nemme lisäämään yritystoimi- joita kampuksella	Tilojen käyttöasteen pitämi- nen vähintään ennallaan	Käyttöaste on pysynyt hyvänä ja uusia asiakkaita on saatu ti- loihin lähteneiden tilalle.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön talous toteutui lähes budjetoidun mukaisesti. Energia- ja rahoituskulujen (vastaavasti niihin sidottujen liikevaihtojen) osalta oli budjetoinnin vaiheessa epävarmuutta. Yhtiölle vuosi oli hyvin paljon muuttuvia kulu-eriä sisältävä, mutta niiden toteutuminen saatiin pidettyä kokonaisuudessaan hallinnassa.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	6 188	6 500	7 972
Tilikauden voitto/tappio	305	500	446
Osinko	400	400	223
Investoinnit	6 500	8 000	5 000
Ulkoinen velka	20 000	19 500	19 000
Sisäinen velka	9 400	15 000	9 897
Konsernitilin limiitti	2 000	2 000	2 000
Omavaraisuusaste	20,7 %	21 %	21,3 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	7	7	7
vakituinen, kpl	7	7	7
määräaikainen, kpl	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Mölnlycken vaahdolinjainvestointi tehtiin suunnitellusti, samoin käynnistettiin ETO- ja toimistoinvestoinnit suunnitellusti. Nikarantien halli-investointi saatettiin päätökseen suunnitellusti ja Tuulikadun energiainvestointi toteutettiin.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen**• Strategiset riskit**

Mikkelin vetovoiman hiipuminen ja merkittävien vuokrasopimusten jatkuvuus.

• Operatiiviset riskit

Inflaatio

• Rahoitusriskit

Vieraan pääoman hinta jossain määrin. Suojaukset ovat yleisesti ottaen pitäviä.

• Vahinkoriskit

Vakuutukset on olemassa. Erillisellä riskinarviointimenettelyllä on kaikki riskit kartoitettu

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Noudatamme kaikkia

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Toimintamme on toteutunut erittäin hyvin vapaalla markkinalla toimivaksi osakeyhtiöksi. Toimimme täysin asiakastuuloilla. Varojen käytön valvonnasta on kattavat prosessit.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Toimimme lakien, konserniohjeen ja säädösten mukaisesti.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Valvonta on onnistunut hyvin.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Rahoituksen varmistaminen vuoden 2023-> investointitarpeille	2/2023		Naistinki tj ja kaupunki talousjohtaja	Rahoituksen varmistaminen vuoden 2023-> investointitarpeille	Investointirahoitus on saatu varmistettua

2.2.1.4 Metsäsairila Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Jätehuolto ja jätteiden hyötykäytön edistäminen	
Toimitusjohtaja	Ville Kakkonen	
Hallituksen jäsenet	(17.5.2023) jälkeen Olli Miettinen, pj Noora Ruuth Anne Hujala Sami Järvinen Reijo Hämäläinen Pia Vänninen Anna Forsström	(17.5.2023) asti OllicMiettinen, pj Noora Ruuth Anne Hujala Sami Nalli Vesa Tikkanen Pia Vänninen Anna Forsström
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä (kaupunkikehitysjohtaja, konsernivastuuhenkilö)	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Uusi jätelaki velvoittaa jätealan toimijat erilliskeräämään ja kierrättämään jätteitä nykyistä tehokkaammin. Tavoitteena on, että vuonna 2025 Suomessa tulee kierrättää yhdyskuntajätteestä 55 prosenttia ja vuonna 2035 65 prosenttia. Vuonna 2021 kierrätysaste oli vain 37 prosenttia, joten muutoksilla haetaan nopeaa kierrätysasteen paranemista. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää kunnallisilta jäteyhtiöiltä merkittäviä investointeja infraan, henkilöstöresursseihin ja tieto- ja viestintäteknikkaan. Muutokset aiheuttavat merkittäviä kustannuspaineita palvelujen hintoihin, ellei palveluita tuoteta nykyistä suuremmissa kokonaisuuksissa.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Markkinaehtoisen liiketoiminnan siirto 1.1.2023 BioSairila Oy:hyn laski sekä yhtiön liikevaihtoa, että tuloksentekokykyä edelliseen vuoteen verrattuna. Kustannusten nousulla on ollut negatiivinen vaikutus yhtiön talouteen. Riikinvoima Oy:n mankalakustannusten nousu rasitti yhtiön tulosta.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Lajittelun ja kierrätyksen lisääminen eri jätemateriaaleille. Jätteiden hyödyntäminen energiana, materiaalina ja ravinteiden kierrätys. Jätteiden erilliskeräyksen kehittäminen erityisesti biojätteen osalta	Tavoite on toteutunut. Sekajäte on hyödynnetty 100 % energiana ja erilliskerätyt hyötyjätteet materiaalina. Biojätteen erilliskeräystä on kehitetty erityisesti lisäämällä biojätteen aluekeräyspisteitä ja pilotoimalla eri tapoja lisätä biojätteen erilliskeräystä.
Päästöjen vähentäminen kuljetuksissa, käyttäen jätteistä tuotettua liikennebiokaasua. Tavoitteena on lisätä biokaasun käyttöä jätteiden kuljettamisessa ja jätehuolto- palveluiden järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa	Tavoite on toteutunut. Biokaasun käyttö on lisääntynyt jätekuljetuksissa.
Tekstiilijätteen erilliskeräyksen aloittaminen uuden jätelain mukaisesti vuoden 2023 alussa	Tavoite on toteutunut. Poistotekstiilin erilliskeräys on aloitettu vuoden 2023 alusta alkaen.
Pakkausjätteiden erilliskeräyksen järjestäminen kiinteistöille heinäkuun 2023 alusta alkaen	Tavoite on toteutunut. Pakkausjätteiden erilliskeräys kiinteistöiltä on aloitettu 1.7.2023.
Markkinaehtoisen liiketoiminnan eriyttäminen pääosin toiseen yhtiöön vuoden 2023 aikana	Tavoite on toteutunut. Liiketoimintasiirto on toteutettu 1.1.2023 ja liiketoimintasiirtoon liittyvät käytännön järjestelyt vuoden 2023 aikana.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Liikennepäästöjen vähentäminen	Biokaasun käytön lisääntymisen jätekuljetuksissa ja jätehuolto- palveluiden järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa.	Biokaasun käyttöaste kuljetuksissa kasvaa	Tavoite on toteutunut. Sekajätteen siirtokuljetukset Riikinvoimalle siirtyvät biokaasukäyttöiselle kalustolle loka-kuussa 2023.
Materiaalien energiahöykykäyttö	Materiaalia ohjataan energiahöykykäyttöön	Sekajäte 100 % energiaksi	Tavoite on toteutunut
Materiaalin höykykäyttö liikenne- polttoaineeksi	Orgaanisten jätteiden hyödyntäminen biokaasuna	Biojäte 100 % biokaasun tuotantoon	Tavoite on toteutunut.

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
EcoSairila-kehittämislustan vaikuttavuuden kasvattaminen	Demonstraatioympäristön rakentaminen kiertotalouden sivuainevirroille EcoSairilassa vuoden 2023	Demonstraatioympäristö valmis	Tavoite on toteutunut.
Digitaalisten palvelujen tarjoaminen EcoSairilassa toimiville yrityksille	Uuden kiertotaloudenkadun varressa sijaitsevan vaa'an ja siihen liittyvän vaakajärjestelmän käyttömahdollisuuden tarjoaminen alueen yrityksille.	Uusia käyttäjiä vaakajärjestelmälle	Tavoite on toteutunut. Alueelle sijoittunut asfalttiasema käyttää uutta vaakajärjestelmää.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Metsäsairila ylitti arvioidun liikevaihtotavoitteen, mutta tilikauden voitto ilman liiketoimintasiirron kertaerää 1,35 M€ jäi budjetoidusta. Tilikauden voittoon vaikutti merkittävimmin Riikinvoima Oy:n mankalakustannusten ylitys ja sähkönmyyntitulojen alitus budjetoituun verrattuna. Ero budjettiin oli kokonaisuudessaan noin 440 000 €. Metsäsairila olisi ylittänyt budjetoidun tilikauden voiton, jos Riikinvoiman mankalakustannukset ja sähkönmyyntihyvitykset olisivat toteutuneet suunnitellusti. Riikinvoiman taloudellisesti heikko vuosi johtui ekovoimalaitoksen kolmesta ylimääräisestä huoltoseisoksista ja turbiinin ja generaattorin välisen voimansiirron vauriosta, jonka vuoksi merkittävä osa sähkönmyyntituloista jäi saamatta.

Liiketoimintasiirron kertaerällä 1,35 M€ ei ole kassavirtavaikutusta, koska liiketoimintasiirron vastikkeena on saatu BioSairila Oy:n osakkeita. Voitollisesta tilikaudesta huolimatta yhtiön maksukyky on heikentynyt. Heikentyneen maksuvuoksi osinkoa ei voida jakaa talousarvionsuunnitelman mukaisesti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	7 744	6 000	7 775
Tilikauden voitto/tappio	304	300	1 340
Osinko	500	150	0
Investoinnit	1 198	250	990
Ulkoisen velka	5 494	7 000	5 467
Sisäinen velka	1 500	0	1 500
Konsernitilin limiitti	500	1 000	2 000
Omavaraisuusaste	54,1 %	52 %	56 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	26	22	21
vakituinen, kpl	26	21	19
määräaikainen, kpl	0	1	2

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Lajittelu- ja kierrätyskeskuksen infrarakentaminen. Jätekontit, lavat ja astiat. Investoinnit toteutuivat suunnitellusta.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

Kiertotalouden toimintojen kokonaisoptimointi puuttuu. Jätetuljetukset tulee saada taajamassa asumisen jätehuollon osalta keskitetyn kilpailutuksen piiriin. Näin jätevirtojen kokonaishallinta ja kiertotalouden kehittäminen olisi mahdollista. Kiertotaloutta päästään kokonaisoptimoimaan vuoden 2025 helmikuusta alkaen.

• Operatiiviset riskit

Eri jättemateriaalien laatu eteenpäin toimittamisessa on operatiivinen riski. Jätejakeiden lajitteluun ja kuormaamiseen liittyvät työt tehdään omana työnä, joka vähentää riskiä jätteiden laadun osalta. Ympäristölupien saaminen eri hankkeille on erittäin vaikeaa. Lupaprosessit kestävät useita vuosia.

• Rahoitusriskit

Ei merkittäviä rahoitusriskejä. Lainoissa on vahva suoja korkojennousun varalta.

• Vahinkoriskit

Riskienarviointi osana sertifioitua toimintamallia.

• **Sääntöjen ja päätösten noudattaminen**

Noudatetaan sääntöjä ja päätöksiä, ympäristöluvan mukaiset viranomaistarkastukset ja –raportoinnit vuosittain.

• **Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta**

Hallituksen kokouksissa seurataan tavoitteiden toteutumista ja talouden kehitystä.

• **Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito**

Hallituksen päätöksillä.

• **Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta**

Taloushallinnon tehtävät järjestetty siten, että laskujen tarkastaja ja hyväksyjä on eri henkilö. Sisäisen valvonnan asiat ovat esillä myös sertifioitujen toimintajärjestelmän ulkoisissa auditoinneissa.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomi- oitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osal- listuvat ta- hot	Toteuma 31.12.
Valmistellaan siirtymistä kun- nan järjestämään jätteenkul- jetukseen koko Mikkelin alu- eella	tammikuu 2025		Metsäsairilan toimitusjohtaja	Jätehuolto- viranomai- nen	Tavoite on toteutunut.
Markkinaehtoisien liiketoi- minnan eriyttäminen toiseen yhtiöön	vuoden 2023 aikana		Metsäsairilan toimitusjohtaja		Tavoite on toteutunut.
Konsernin kaasuliiketoimin- tojen (tuotanto & jakelu) kes- kittäminen yhteen yhtiöön	vuoden 2023 aikana		Metsäsairilan toimitusjohtaja, Etelä-Savon Energian toimi- tusjohtaja		Tavoite on toteutunut.

2.2.1.5 Mikalo Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Asuntojen vuokraus. Yhtiö on perustettu sosiaalista vuokraustoimintaa harjoittavaksi, joka vuokraa asuntoja arava- ja korkotukilakien edellyttämien käyttö- ja luovutusrajoitusten mukaisesti. Yhtiö hoitaa omalta osaltaan kunnan asunto- ja aluepoliittisen velvoitteen, jossa kunnan on luotava alueelleen yleiset edellytykset asunto-olojen kehittymiselle sekä järjestää kohtuulliset asumisolot.	
Toimitusjohtaja	Hannu Sormunen	
Hallituksen jäsenet	(yhtiökokouksen 26.4.2023)jälkeen Ville Rahikainen (pj) Heikki Seila (vpj) Pertti Karhunen Anni Panula-Ontto-Suuronen Tuula Kohvakka Pirkko Elo Eila Peltoniemi	(yhtiökokouksen 26.4.2023) asti Ville Rahikainen (pj) Eveliina Naumanen (vpj) Aija Himanen Pertti Karhunen Tuula Kohvakka Pirkko Elo Eila Peltoniemi
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä (konsernivastuuhenkilö)	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Toimintaympäristöön makrotasolla vaikuttavat seikat tulevat globaaleista kriiseistä ja rahoitukseen vaikuttavista paineista, joista muodostuu sekä taloudellista että toiminnallista haastetta. Hallitusohjelman mukaan laadukasta ja koh-

tuullisen hintaista asumista edistetään vapaarahoitteisella asuntorakentamisella ja toisaalta vähentämään hallitusti yhteiskunnan tukemaa ARA-asuntotuotantoa. Alueellisen väestökehityksen muuttuminen ja asuntojen kysynnän kohdistuminen yhä pienempiin asuntoihin vaikuttaa entistä voimallisemmin olemassa olevan kiinteistökannan kehittämiseen, mutta myös vähentämiseen. Mittavien muutoshankkeiden samanaikainen toteuttaminen luo taloudelliselle kantokyvyllle todellisen rasitteen. Toteumakauden merkittävin investointikohde on Mannerheimintie 10a (Kortteli 8) -hanke. Mikkelin opiskelija-asunnot Oy sulautuu Mikalo Oy:öön 1.1.2025.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Taloudellinen kehitys on suoraan riippuvainen asuntojen käyttöasteen kehityksestä. Käyttöastetavoite oli 92 % ja toteutuma 90,5 %.

Vuodelle 2023 jouduttiin korottamaan vuokria 5,2 % edellisen vuoden voimakkaan kustannusten nousun vuoksi. Kiinteistökannan merkittävin muutos vuonna 2023 oli Yrjönkatu 19 pienkerrostalon perusparannuksen valmistuminen.

Tavoite	Toteuma 31.12.
Yhtiöllä on uusittu strategia, jonka perusteella laaditaan vuoden 2022 aikana toimintaa kuvaava ja sitä ohjaava mittaristo.	Hallitustason strategiamittaristo on laadittu ja käytössä.
Kilpailukykyinen vuokrataso	Toteutunut
Paremmiin kysyntää vastaava asuntokanta	Toteutettu perusparannuskohde Yrjönkatu 19 (08/2023)

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Osaavan työvoiman varmistaminen	Työharjoittelupaikat ja oppisopimus	harjoittelujakso/vuosi	Harjoittelijoita oli 7 ja oppisopimuksella opiskeli 5
Osaavan työvoiman varmistaminen	Oman henkilöstön osaamisen ylläpito	koulutuspäivä/hlö/vuosi	2,5 pv/hlö

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Edistetään sähköisten palvelujen käyttöönottoa	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastytyväisyyskysely	Otettu käyttöön uudistettu sähköinen allekirjoitus. Asukaspalaute hyvä.
Rakentamisen suunnittelu elinkaarimallin mukaisesti	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimoiminen, purkujätteen kierrätys, kiinteistökohtainen jätteiden lajittelu	VAETS	Kiinteistöjen energiakulutusta seurattu VAETS:n kautta ja kulutus vuonna 2023 oli matalammalla tasolla kuin vuonna 2022. Yhtiö lisäksi mukana KIELO-hankkeessa, jossa purkujätteen kierrätys teimana. Kiinteistökohtaisten jätteiden lajittelua lisätty.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimoiminen	VAETS	Kiinteistöjen energiakulutusta seurattu VAETS:n kautta ja kulutus vuonna 2023 oli matalammalla tasolla kuin vuonna 2022.
Liikennepäästöjen vähentäminen	Sähköautojen latauspisteiden lisääminen	kpl/v.	5 kpl

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely	Sähköinen asiointi toteutuu asumisen eri vaiheissa. Asukaspalaute ollut hyvä.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen sijainti kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste	Kustannuspaikkoja 113 kpl. Käyttöaste kuvaa asuntojen kysyntää ja haluttavuutta. Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste vaihtelee voimakkaasti mm. asuntojen koon, laadun ja sijainnin mukaan.
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Joustava asiakaspalvelu	Palvelun vasteaika	Yhteydenottopäivän aikana
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Kysyntää vastaava kiinteistöjen/asuntojen kunto ja laatutaso	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste	Kustannuspaikkoja 113 kpl. Käyttöaste kuvaa asuntojen kysyntää ja haluttavuutta. Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste vaihtelee voimakkaasti mm. asuntojen koon, laadun ja sijainnin mukaan

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Koulutusyhteistyö	Paikallisen koulutustarjonnan hyödyntäminen	koulutuspäivät/hlö	KA 2,5 pv per työntekijä, josta paikallisen kouluttajan toteuttamaa 1,65 pv/hlö
Harjoittelupaikkojen mahdollistaminen	Mahdollistaa opiskelijoille harjoittelupaikkoja	harjoittelujaksot/vuosi	seitsemän

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen	käyttöaste	Opiskeluiden päättymisen jälkeen mahdollisuus asettua asumaan Mikalon asuntoihin. Toteutunut heikosti. Yhtiön käyttöaste on ollut laskeva.
Oppilaitosyhteistyö	Uusien työntekijöiden rekrytointi	htv/v	Ei rekrytoitu

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Kehitetään kaupunki- ja maaseutu ympäristöjä eri asumismuotojen ja -tapojen mahdollistamiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen tarjonta kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste	Kustannuspaikkoja 113 kpl. Käyttöaste kuvaa asuntojen kysyntää ja haluttavuutta. Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste vaihtelee voimakkaasti mm. asuntojen koon, laadun ja sijainnin mukaan. Yhtiön käyttöaste ollut laskeva.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkelläisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Monimuotoiset asumisen mahdollisuudet	Huomioidaan eri väestöryhmät	Asukastyytyväisyyskysely	Toteutunut. Otettu huomioon maahanmuuton asuttamis-tarve

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asukastoiminnan aktivointi ja tukeminen	Uusien asukastoimikuntien perustaminen	kpl	Asukastoimikuntien aktivointitilaisuuksia järjestettiin 10

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kiinteistöjen viihtyvyyden edistäminen taloudellisten reuna-ehdojen mukaisesti	Asukastyytyväisyys	Asukastyytyväisyyskysely	Pihojen ja piha-rakennusten kunnostus toteutettu 13 koh-teessa Asukastyytyväisyyskyselyssä arvosana 3,5 (asteikko 1–5)

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttöaste jäi asetetusta tavoitteesta. Energiakustannusten nousu rasitti liiketoiminnan tulosta. Käyttöasteen ja taloudellisen tilanteen parantamiseksi on laadittu suunnitelma kiinteistökantaa koskeviksi toimenpiteiksi vuosina 2024–2025 (esitys v. 2023, joka hyväksytty 2024).

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	21 931	22 671	22 759
Tilikauden voitto/tappio	0	0	65
Osinko	0	0	0
Investoinnit	3 424	2 200	2 085
Ulkoinen velka	46 785	43 305	43 135
Sisäinen velka	3 483	3 090	3 090
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	40 %	34 %	43 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	77	75	80
vakituinen, kpl	67	70	78
määräaikainen, kpl	10	5	2

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Yrjönkatu 19 perusparannus valmistui 08/2023, Mannerheimintie 10a (Kortteli 8) -hankkeen edistäminen

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

Strategisia riskejä ovat kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, kustannuskriisi, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisia riskejä ovat henkilöstön riittävyys ja oikea mitoitus, käyttöasteen kehitys, lisääntyvä lainsäädännöllinen velvoite, riittävän maksuvalmiuden säilyminen

• Rahoitusriskit

Rahoitusriskejä ovat lainojen suojaus, käyttöaste, riittävän maksuvalmiuden säilyminen, aktiivinen vuokra- ja vuokratilavonta.

Rahoituksellisia riskejä ovat myös kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

- **Vahinkoriskit**

Vuotovahingot, luonnonilmiöt ja tulipalot. Näihin on varauduttu vakuutuksin sekä kuntoarvioinneilla ja asuntojen ennakkotarkastuksilla.

- **Sääntöjen ja päätösten noudattaminen**

Yhtiö toimii lakien, johtosäännön ja päätösten mukaisesti. Toimiva johto valvoo näiden noudattamista.

- **Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta**

Yhtiö toimii johtosäännön ja päätösten mukaisesti. Toimiva johto valvoo näiden noudattamista.

- **Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito**

Yhtiö hankkii tai myy omaisuutta toimivan johdon ja hallituksen päätöksillä. Hankinnat ja investoinnit huomioidaan vuosittain budjetoinnissa. Merkittävimmistä muutoksista keskustellaan omistajaohjauksesta vastaavan kanssa.

- **Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta**

Riskienhallinnan ohje laadittu keväällä 2023, jossa on määritelty keskeisiä toimenpiteitä ja tahot. Yhtiön toimiva johto muodostaa sisäisen valvonnan ytimen. Vaaralliset työyhdistelmät tunnistettu ja poistettu mahdollisuuksien mukaan.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Mikalo-MOAS -sulautuminen	2024		toimitusjohtaja		Sulautuminen toteutuu 1.1.2025
Mannerheimintie 10a (Kortteli 8)	2026		toimitusjohtaja		Suunnittelu valmistunut. Tavoite urakan aloittamiselle kevät 2024
Kiinteistöjen purku-/myyntipäätökset	2024–2025		toimitusjohtaja	konsernivastuuhenkilö	Kiinteistötoimenpidesuunnitelma tehty

2.2.1.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Asuminen	
Toimitusjohtaja	Hannu Sormunen	
Hallituksen jäsenet	(yhtiökokouksen 26.4.2023) jälkeen	(yhtiökokouksen 26.4.2023) asti
	Ulla Yli-Karro (pj) Keijo Partio (vpj) Ari Lehtinen Seija Korpinen Jarmo Järvinen	Ulla Yli-Karro (pj) Keijo Partio (vpj) Ari Lehtinen Seija Korpinen Jarmo Järvinen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä (konsernivastuuhenkilö)	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Hallitusohjelman mukaan asumisoikeuskohteiden korjausten avustaminen jatkuu, mutta uusille asumisoikeuskohteille ei myönnetä tukia. Tämä käytännössä tarkoittaa, että uusia asumisoikeuskohteita voidaan toteuttaa vain vapaarahoitteisesti.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Käyttöaste on säilynyt hyvällä tasolla ja markkinointitoimenpiteitä on edelleen jatkettu sekä asumisoikeuden tunnettuutta lisätty. Koko asuntokantaa koskevat asuntotarkastukset on aloitettu v. 2023.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Yhtiön tärkeimpiä tavoitteita pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vastiketaso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.	Vastiketaso säilynyt kilpailukykyisenä. Asuntokantaa ei ole pystytty uudistamaan.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asumisoikeuden vetovoimaisuuden kasvattaminen	Markkinoinnin kohdentaminen (omakotiasumisesta luopuvat, kasvukeskuksista siirtyvät)	käyttöaste	Käyttöaste 94,7 % Markkinointitoimenpiteitä jatkettu

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asukasdemokratian edistäminen	Asukastoiminnan aktivointi	Toimikuntien lkm	Yht. 14 asukastoimikuntaa tai yhdyshenkilöä

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asukkailla mahdollisuus vaikuttaa kohteen kustannusten muodostumiseen	Asukasaktiivisuus	Kustannuspaikkakohtainen tulos	Asukasaktiivisuutta edistetty. Toiminnassa as.tmk tai yhdyshenkilö 14/15 kohteessa. Kustannuspaikkakohtainen tulos esitelty asukkailla.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttöaste ja talousarvio toteutuivat lähes tavoitteen mukaisesti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	1 943	1 986	2 029
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0
Osinko	0	0	0
Investoinnit	0	0	0
Ulkoisen velka	7 561	6 783	6 808
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	37 %	33 %	40 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei merkittäviä investointeja toimintavuonna

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

Strategisia riskejä ovat kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, kustannuskriisi, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisia riskejä ovat käyttöasteen kehitys, lisääntyvä lainsäädännöllinen velvoite, riittävän maksuvalmiuden säilyminen

• Rahoitusriskit

Rahoitusriskejä ovat lainojen suojaus, käyttöaste, riittävän maksuvalmiuden säilyminen, aktiivinen vuokravalvonta. Rahoituksellisia riskejä ovat myös kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

• Vahinkoriskit

Vuotovahingot, luonnonilmiöt ja tulipalot. Näihin on varauduttu vakuutuksin sekä kuntoarvioinneilla ja asuntojen ennakkotarkastuksilla.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö toimii lakien, johtosäännön ja päätösten mukaisesti. Toimivan johdon tehtävänä on valvoa noudattamista.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Toimivan johdon tehtävänä on valvoa tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä. Hallitukselle raportoidaan säännöllisesti käyttöaste- ja maksuvalmiustilanteesta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Merkittävimpiä omaisuuden muutoksia toteutetaan omistajan luvalla. Muutoin hankinnat ja investoinnit huomioidaan vuosittain talousarviossa.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Riskienhallinnan ohje laadittu keväällä 2023, jossa on määritelty keskeisiä toimenpiteitä ja tahot.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Yhtiöjärjestyksen tarkistaminen	2023	Muutoksiin omistajan ennakkokanta	toimitusjohtaja	Konsernivas- tuuho	Yhtiöjärjestyksen uudistaminen kesken. Toteutetaan samanaikaisesti Mikalon kanssa keväällä 2024.

2.2.1.7 Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus	suora omistus 74,88 % / konsernin omistus 89,10 %	
Toimiala	Kiinteistöliiketoiminta jääturheilua varten	
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki	
Hallituksen jäsenet	(yhtiökokouksen 8.9.2021) jälkeen	(yhtiökokoukseen kevät 2024) asti
	Lasse Pöyry, pj. Vesa Pöntinen Linda Asikainen Kari Ojala Jukka Toivakka	Lasse Pöyry, pj. Vesa Pöntinen Linda Asikainen Kari Ojala Jukka Toivakka
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Ari Liikanen, konsernivastaava, Kari Ahonen kiinteistöpäällikkö	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Yhtiön talouteen tulee vaikuttamaan vuonna 2023 alkanut korkotason nousu. Vaikkakin korkotason oletetaan laskevan, taso pysynee kuitenkin merkittävänä kuluna yhtiölle. Vuoden 2023 epäedullinen konsernin sähköenergianhankinta helpottaa vuodesta 2024 eteenpäin. Yhtiö irtaantui konsernin yhteisestä hankinnasta keväällä 2023.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Tilikautena 2023 ei ollut nähtävissä merkittäviä (pl korko- ja energiakulut) yhtiön toimintaan tai talouteen vaikuttavia asioita. Korko- ja energiakulujen nousun takia korotettiin vastikkeita.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Jäähalli säilyttää asemansa Mikkelin jääturheilun aktiivisena ja tuloksellisena toimijana	Jäähalli on toiminut erittäin aktiivisen jääturheilun keskuksena.

STRATEGIAKORTIT

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Jäähalli on merkittävä joukkueita kokoava ja ihmisiä yhdistävä rakennuskokonaisuus	Jäähalli Oy kykenee tarjoamaan infran runsaslukuisen ja monipuolisen jääturheilun harastamiseen	Hallissa on hyvät ja turvalliset edellytykset toimia	Jääturhallissa on toiminut ympäri-vuotisesti monipuolista erikäisten liikunta- ja urheilutoimintaa. Varausaste on erittäin hyvä.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Jääturhallin talous on toiminut budjetoidusti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	688	680	980*
Tilikauden voitto/tappio	0	0	-30
Osinko	0	0	0
Investoinnit	150	200	150
Ulkoisen velka	6 300	6 400	6 268
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	31 %	32 %	32 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0

*Vastikekorotus oli talousarviota tehdessä jo tiedossa, mutta ei vielä yhtiökokouksessa päätettynä.

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Halliin tehtiin energiatehokkuutta ja kiinteistötekniikkaa parantavia investointeja.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

Tulevat investointitarpeet ja niiden rahoitus

• Operatiiviset riskit

Toiminnan tason hiipuminen erityisesti kansallisen tason toiminnassa.

• Rahoitusriskit

Korkotaso

• Vahinkoriskit

Vakuutusturva olemassa

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Noudatetaan

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Toteutuu ja valvotaan

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Määräysten mukaan

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Henkilöstön ja toimitusjohtajan operatiivinen valvonta. Hallituksen kokouskäytännöt ja valvonta. Kaikki toimii hyvin ja kuten pitää toimia yhtiössä.

2.2.1.8 Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy

Omistus	80,65 %	
Toimiala	Elinkeino- ja matkailun kehitys	
Toimitusjohtaja	Timo Paakki	
Hallituksen jäsenet	<u>(yhtiökokouksen 17.5.2023) jälkeen</u> Tomi Sikanen, puheenjohtaja Armi Salo-Oksa, varapuheenjohtaja Jani Himanen, jäsen Kati Häkkinen, jäsen Esko Pitkänen, jäsen Kalevi Niemi, jäsen Arto Seppälä, jäsen	<u>(yhtiökokoukseen 17.5.2023) asti</u> Tomi Sikanen, puheenjohtaja Armi Salo-Oksa, varapuheenjohtaja Jani Himanen, jäsen Kati Häkkinen, jäsen Esko Pitkänen, jäsen Kalevi Niemi, jäsen Arto Seppälä, jäsen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Janne Kinnunen (varalla Aki Kauranen), Pirjo Siiskonen	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Osaavan työvoiman saatavuus ja vastuullisuuden ja vihreän siirtymän haltuunotto tulevat olemaan suuressa roolissa yritysten kasvun ja menestyksen tekijöinä. Työperäinen maahanmuutto tulee lisääntymään.

Vihreää siirtymää ja vähähiilisyttä edistävien hankkeiden merkitys korostuu edelleen. Uusiutuvan energian hankkeet, eli aurinko- ja tuulivoimalta sekä vedyn tuotantoon tähtäävät projektit keräävät huomattavia investointeja.

Vastuullisuusnäkökulma myös julkisissa hankinnoissa korostuu edelleen ja yhtiö pyrkii edistämään yritysvaikutusten arviointia kaupungin päätöksenteossa.

Kaupungin kasvuohjelmaa rakennettiin yhteistyössä kaupungin viranhaltijoiden ja valitun konsultin kanssa. Kaupunginvaltuusto hyväksyi kasvuohjelman kokouksessaan 11.12.2023 § 134. Kehitysyhtiöllä on merkittävä rooli kasvuohjelman käytäntöönpanossa ja toimenpiteiden toteuttamisessa.

Tekoälyn nopea kehitys ja sen kiihtyvä soveltaminen yhä useammalla elämän alueella tulee muuttamaan myös työn tekemistä käytännössä kaikilla toimialoilla ja jotakuinkin kaikissa tehtävissä. Vaikutukset yhteiskunnallisella tasolla tulevat olemaan merkittävät ja tulevat toteutumaan nopeammin, kuin osaamme ennustaa. On todennäköistä, että lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä kehittyneet maat tulevat ajautumaan jonkin asteiseen kriisiin tekoälyn mullistaessa tekemisen tavat.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Tilikauden aikana yhtiö kohtasi useita taloudellisia ja toiminnallisia haasteita, mutta myös merkittäviä kehitysaskelaita. Euroalueen inflaatio ja palkkojen yleiskorotusten aiheuttama kustannusten nousu vaikuttivat yhtiön toimintaan, lisäksi paineita kuluja hallintaan. Hankepäätösten edelleen viivästyessä uusien hankkeiden käynnistämistä tehtiin käytännössä koko vuosi. Tämä teki talouden ennakoimisesta erittäin haastavaa.

Perusrahaa sidottiin myyntitoiminnan kehittämiseen ja yritysten aktiiviseen kontaktointiin, tavoitteena uusien yritysten sijoittuminen ja/tai laajentuminen Mikkeliin.

Hankepäätösten ajoittuminen aivan vuoden viimeisille kuukausille johti hyvin varovaiseen varojen käyttöön kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Osittain tästä syystä, sekä toisaalta hankkeen maksatusten kirjanpidollisesta jaksotuksesta koko hankkeen ajalle, näyttää yhtiön tulos reilusti positiiviselta. Tulokseen vaikutti lisäksi varovaisuusperiaatetta noudattaen vuodelle 2024 siirretty ICT-palvelukilpailutus sekä viestintäpäällikön vaihtumisesta johtunut verkkosivu-uudistuksen siirtyminen.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Toimintaympäristön kehittäminen, yritystoiminnan uudistaminen sekä alueen ulkopuolisen rahoituksen hyödyntäminen	Tuloskortin mittarit kehityshankkeet (omat ja yritysten)
Verkostojen rakentaminen sekä asiakaslähtöisten, tunnettujen ja tuloksellisten yrityspalvelujen tuottaminen	Tuloskortin mittarit yrityskohtaiset verkostot, asiakastyytyväisyys, yritysten kehityshankkeet
Mikkelin vetovoiman kasvattaminen yritysten, työvoiman ja matkailijoiden näkökulmasta	Tuloskortin mittarit majoitusvuorokaudet majoitusmyynti
Osaavan työvoiman saatavuuden edesauttaminen	Mukana TE2025 valmistelussa. Osaajaportti-hanke saanut rahoituspäätöksen.

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
<p>Tuetaan yrityksiä ekotehokkuus- ja vastuullisuushankkeiden käynnistämässä</p> <ul style="list-style-type: none"> - autetaan tunnistettuja yrityksiä hakemaan rahoitusta ja käynnistämään hankkeita - autetaan yrityksiä kehittämään liiketoimintaansa digitalisaation hyödyntämiseksi kiertotaloudessa, ekotehokkuuden parantamiseksi ja vastuullisuuden toteuttamiseksi ja viestimiseksi 	15 yritystä autettu	On/ei	<p>On.</p> <p>Mikseen yritys vastuuta ja kiertotaloutta käsittelevissä tilaisuuksissa on ollut mukana kymmeniä osallistujia alueen yrityksistä. Tilaisuuksissa on käsitelty yritys vastuuta ja digitalisaatiota, sekä vihreän siirtymän toteuttamiseksi haettavia rahoituksia.</p> <p>6 yritystä on autettu rahoituksen hakemisessa ja 8 yritystä on autettu digitalisaation hyödyntämisessä kiertotaloudessa, ekotehokkuudessa ja vastuullisuuden viestimässä.</p>
<p>Kestävää kehitystä tukevat hankintakriteerit</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaupunkikonsernin hankinnoissa käytetään kestävän kehityksen ja kiertotalouden tavoitteiden toteutumista tukevia vaatimuksia ja/tai kriteerejä 	25 % toteutuma rakentamisen, purkamisen ja biojätteen käsittelyssä	On/ei	<p>On.</p> <p>Mikkelin kaupungin kansalliset kynnysarvot ylittävistä hankinnoista kerätään tietoja järjestelmällisesti hankinnan erityispiirteiden tunnistamisen kyselyllä. Kysely pitää sisällään myös kestävän kehityksen huomioimisen hankinnoissa. Kyselyyn vastaaminen on hankintaohjeen perusteella hankinnan valmistelijan vastuulla. Raportoinnin ja tavoitteiden toteutumisen ensimmäinen 2-vuotinen seurantajakso päättyi vuoden 2023 lopussa. Erityispiirteiden tunnistamisen kysely täytettiin 18/48:ssa hankinnassa, raportointiprosentin ollessa 37,5 %. Raportoitujen hankintojen osalta voidaan todeta, että tavoite täyttyi seurantajaksolla 28 %:ssa hankinnoista. Hankintojen kokonaismäärään verrattuna toteutusprosentti oli raportoinnin perusteella vain 10,4 % hankinnoista. Vuoden 2023 osalta prosentti nousi kuitenkin jo 22,7 %:iin kaikista hankinnoista. Rakentamisen ja purkamisen hankinnoissa kestävyystavoitteet toteutuvat jo lähtökohtaisesti kaikissa hankinnoissa, kun käytössä on toimintamalli jossa kaikki jätteet vietään Metsäsairilan lajittelu- ja kierrätyskeskukseen</p>

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Matkailun ja vapaa-ajan kehittämislustan koordinointi, EcoSairila -alustan GEM osa-alueen koordinointi <ul style="list-style-type: none"> - yritysten sijoittumisen ja uuden yritystoiminnan edistäminen - yhteistyöverkostojen ja -mallien kehittäminen - toimijoiden välisen yhteistyön edistäminen ja fasilitointi - uusien kehittämishankkeiden valmistelu ja toteutus - kehittämislustojen valtakunnallisen profiilin ja tunnettuuden kehittäminen sekä kansainvälinen verkostoituminen 	Kehittämislustojen vaikutavuus ja yrittäjyys kasvaa alustoilla	2 uutta merkittävää toimijaa matkailussa 5 uutta kiertotalousyritystä EcoSairilaan	Ei. Vuoden 2023 aikana valmisteltiin 5 matkailuhanketta ja käynnistettiin Mikkelin matkailun ja vapaa-ajan kehittämislustan toiminta. Ei. GEM-hankkeelle ei ole vielä saatu rahoituspäätöstä

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkelissä

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Investointien ja yritysten sijoittumisen edistäminen <ul style="list-style-type: none"> - rakennetaan selkeä myyntistrategia ja tavoitteet - tuotteistetaan palvelut ja myyntikohteet - toteutetaan investointikohteiden markkinointimateriaalit - määritellään resursointi 	Myynnin organisointi ja materiaalit valmiit sekä operatiivinen myyntityö käynnissä tammikuun 2023 loppuun mennessä	On/ei valmista ja aloitettu	On aloitettu. Näköpiirissä on, että tulosta sijoittumisten ja investointien kautta on tulossa.
Olemassa olevien yritysten huolenpito <ul style="list-style-type: none"> - jatkuva yhteydenpito ja haasteiden/tarpeiden kartoitus sekä tuki 	Ei menetä yhtään yritystä Mikkelistä toiselle paikkakunnalle tai konkurssille	On/ei menetetty	On menetetty. Konkurssieja ja kotipaikan muutoksia on tapahtunut. Konkurssieja ei ole voinut välttää (erityisesti rakennusalan) haastavan suhdannetilanteen ja kustannusten nousun vuoksi.
Etelä-Savon pääomarahaston hyödyntäminen <ul style="list-style-type: none"> - erityisesti nuorten kasvuyritysten kättilöinti, tukeminen ja rahoitus 	24 uutta yritystä, 50 uutta työpaikkaa	On/ei saavutettu	Ei saavutettu. Uusia pääomarahastosijoituksia v. 2023 yht. 6 yritystä (kumulatiivisesti 10 yritystä). Työpaikkoja kumulatiivisesti 25 kpl.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asukas- ja työvoimamarkkinointi <ul style="list-style-type: none"> - markkinointi- ja viestintätoimijoiden selkeä roolitus - tavoitteiden määrittely - materiaalien tuottaminen - operatiivinen toteutus 	Yritysten on helpompi löytää osaavaa työvoimaa	On/ei	Ei, siirtyi vuodelle 2024. Osaajaportti-hankkeen rahoituspäätös 12/2023 (ei toimia v. 2023)
Toimialakohtaiset yritysverkostot <ul style="list-style-type: none"> - tehokkaampi rekrytointiviestintä eri toimijoiden viestintäresursseja yhdistämällä 	Yritysten on helpompi löytää osaavaa työvoimaa	On/ei	Ei, siirtyi vuodelle 2024. Osaajaportti-hankkeen rahoituspäätös 12/2023 (ei toimia v. 2023)

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Yritysideoiden ja innovaatioiden jatkokehittäminen <ul style="list-style-type: none"> - Rakennetaan pitkäjänteinen ohjelma ja toimintamalli opiskelijayrittäjyyden kasvattamiseksi ja yritysten ja opiskelijoiden kohtaamisen sujuvoittamiseksi - Keskeisenä toimintaympäristönä toimii Mikkelin Karage 	Rakennetaan Karage 2.0 liiketoimintasuunnitelma siten, että toiminnan rahoitus saadaan taattua mukana olevien toimijoiden toimesta <ul style="list-style-type: none"> - Keskeiset toimija ovat MikseiMikkeli, oppilaitokset ja suurimmat yritykset 	Onnistuu/ ei onnistu	Ei onnistunut. Karage 2.0 rahoitusta ei saatu kasaan, toimintaa ei käynnistetty.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Mikkeli YritysAppro <ul style="list-style-type: none"> - järjestetään vuosittain toistuva tapahtuma, jossa ensimmäisen vuoden opiskelijat ja yritykset kohtaavat hausalla tavalla synnyttäen uutta opiskelijakulttuuria Mikkeliin - tuetaan yrityksiä säännöllisten opiskelijatapaamisten, ekskursioiden ym. järjestämisessä 	Yhä suurempi joukko opintonsa päättäneitä asettuu Mikkeliin <ul style="list-style-type: none"> - oppilaitokset - yritykset - kaupunki - MikseiMikkeli 	On/ei	On. YritysAppro 2023 järjestettiin (yrityksiä 30, opiskelijoita 170).

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Käynnistetään matkailun ja vapaa-ajan kehittämisalusta <ul style="list-style-type: none"> - luodaan asiakaslähtöinen ja strukturoitu verkosto - koota ohjausryhmä - kuvataan toimintamallit ja vastuut - määritellään roolit, resurssit, mitarit ja seuranta 	Synnyttää uutta, kestäväää liiketoimintaa ja investointeja <ul style="list-style-type: none"> - matkailun brändit vahvistuvat ja Mikkelin tunnettuus matkailun ja vapaa-ajan pääkaupunkina kasvaa - Mikkelin matkailullinen veto-voima kasvaa omia vahvuuksia kehittämällä - Mikkelin veto-voima vapaa-ajan kaupunkina kasvaa omia vahvuuksia kehittämällä 	On/ei	On. Kehittämisalustan toiminta on käynnistetty vuoden 2023 aikana ja työlle on saatu rahoitus 2024 vuoden alusta Päämaja-Mikkelin kaupungin matkailun kehittämishankkeessa. Vuoden aikana kehittämisalustan ohjausryhmä kokoon-tui 4 kertaa ja yrityksille järjestettiin 2 työpajapäivää. Kesällä 2023 toteutettiin kuluttajatutkimus, jossa kartoitettiin asiakkaiden mielikuvaa ja kokemuksia Mikkelistä matkailukaupunkina. Tehdyn tutkimuksen pohjalta laaditaan brändistrategia osana Mikkelin kaupungin matkailustrategiaa. Kerätyn datan pohjalta laaditaan ns. lähtötila-analyysi, jota hyödynnetään strategiatyössä. Mikkelin kaupungin matkailustrategia valmistuu syksyllä 2024.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kaupungin palvelutarjonnan tuotteistaminen - tuodaan esille tapahtumakalenteriin Rakennetaan tapahtumasivusto	Palvelujen helppo löytäminen - Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueen toimijat - kaupungin viestintä - MikseiMikkeli	On/ei tuotteistettu On/ei tapahtumakalenteri / -sivusto	On. On. www.mikkelinyt.fi

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Huolimatta liikevaihdon merkittävästä laskusta, yhtiön tulos oli positiivinen. Liikevaihtoon ja tulokseen vaikutti eniten aivan loppuvuoteen venyneet hankepäätökset. Päätösten viivästymisen aiheuttama epävarmuutta kompensoitiin tiukalla kulukuurilla. Toisaalta hankepäätösten saavuttua niillä oli välitön vaikutus tulokseen, koska hankkeen kulut jaetaan kirjanpidossa tulona tasaerin koko hankkeen ajalle. Kulujen toteutuessa ne kirjataan menoiksi, jolloin vasta hankkeen päättyessä kirjanpito on ikään kuin ajan tasalla.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	4 912	5000	4358
Tilikauden voitto/tappio	27	0	52
Osinko	0	0	0
Investoinnit	0	0	0
Ulkoisen velka	1 176	1000	1150
Sisäinen velka	755	1000	62
Konsernitilin limiitti	1 500	1500	1500
Omavaraisuusaste	13 %	13 %	34%
Henkilöstö yhteensä, kpl	37	40	35
vakituinen, kpl	19	24	19
määräaikainen, kpl	18	16	16

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

- Osajien menettäminen
  - Kohtalaisen todennäköinen, koska puolet työntekijöistä määräaikaisilla työsuhteilla ja lähes kaikkien työntekijöiden palkat tulevat hankerahoituksella.
  - Muutos tähän vaatisi rahoitusmallin muutoksen.
- Kaupungin maine kuva
  - Ilmeinen, kaupunki menestynyt vuosi vuodelta huomattavasti esimerkiksi EK:n kuntaranking-kyse-lyssä. Melkoinen haaste, kun haetaan sijoittuvia yrityksiä.
  - Vaatii kaikkien sidosryhmien yhteisen tahtotilan ja tavoitteen kaupungin kehittämiseksi
- Riippuvuus hankerahoituksesta sekä muutokset ohjelmakausien rahoituksessa
- Omistajaohjauksen epätasaisuus ja lyhytjänteisyys
  - Ilmeinen, omistajaohjauksessa tulisi olla yhteinen päämäärä ja selkeät tavoitteet

• Operatiiviset riskit

- Operatiivinen johtaminen ja sisäinen yhteistyö ei toimi
  - Kohtalaisen todennäköinen, pienennetään kehittämällä sisäisiä toimintamalleja ja prosesseja ja edistämällä toimintojen sijoittumista yhteisiin tiloihin
- Reagointikyky asiakkaiden tarpeisiin ei ole riittävä
  - Kohtalaisen todennäköinen, varmistetaan riittävä joustavuus toimenkuissa ja että on oikeanlaista osaamista

- Hankesalkku ei vastaa toiminnan tavoitteita
  - Ei kovin todennäköinen, kun strategia ja tavoitteet kommunikoidaan hyvin ja noudatetaan hankkeiden valmisteluprosessia

• Rahoitusriskit

- Kustannusten hylkäys tai takaisinperintä hankkeissa
  - Merkittävät tappiot eivät ole todennäköisiä, kun hankehallinnon laatu pidetään korkealla tasolla. Puutteita on kuitenkin myös rahoittajilta saatavissa ohjeissa.
- Suunnitellut hankkeet eivät toteudu: tuloja jää saamatta
  - Melko todennäköinen, pienennettävissä soveltamalla osin määräaikaista työsuhteita ja neuvottelemalla ennakkoon hankerahoittajien kanssa
- Kaupungin rahoitusta leikataan lisää
  - Vallitseva suunta, tarvitaan rahoituspohjan laajentamista edelleen mm. EU-hankkeisiin

• Vahinkoriskit

- Vahingonkorvausvastuu asiakasyritykselle
  - Melko epätodennäköinen, toimintaohjeet asiakastyössä ja vastuuvakuutus
- Matkustamiseen liittyvät riskit
  - Kohtalaisen todennäköinen, toimintaohjeet ja matkavakuutus
- Työsuhteen päättämiseen liittyvä sopimusriita
  - Mahdollinen, työsopimuslainsäädännön osaaminen ja asiantuntijoiden käyttäminen tarvittaessa
- Päätyvät työsuhteet ja lomien maksaminen rahana
  - Melko todennäköinen, ohjeistus lomien pitämiseen ajallaan
- Tietomurto
  - Mahdollinen, järjestelmät ja ohjelmistot ajan tasalla, tekninen ja henkilötietoturva kunnossa, henkilöstön koulutus

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiössä noudatetaan osakeyhtiölain määräyksiä, hallituksen päätöksiä sekä konserniohjetta. Julkisen rahoituksen saajana yhtiö noudattaa myös eri rahoittajien ehtoja ja määräyksiä. Säännöt on tehty tunnetuiksi sisäisen ohjeistuksen avulla. Ohjeistuksen ajantasaisuutta seurataan yhtiön johtoryhmässä.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteiden toteutumista seurataan keräämällä tulostietoja jatkuvasti toiminnoittain. Seuranta on kehitetty hyödyntäen mm. asiakkuuksien hallintajärjestelmää (CRM). Varojen käyttöä valvovat johtoryhmä ja hallitus. Hankkeiden osalta tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvoo lisäksi rahoittaja (Maakuntaliitto, ELY-keskus ja muut hanke-rahottajat).

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Ei merkittävää toimintaa.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Sisäinen valvonta on toteutunut hyvin yhdistelmänä johdon/johtoryhmän, hallituksen ja hankerahoittajien seuranta-toimenpiteitä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
TUMAn henkilöstön siirtyminen virastotalolle	12/2023	Edellyttää asiakaspalvelupisteiden siirtymisen kirjastoon ja tilojen saneerauksen.	kaupunki	MikseiMikkeli, Naistinki	TUMAn henkilöstö ja toiminnot siirtyivät virastotalolle lauantaina 16.12.2023 ja toiminta uusissa tiloissa käynnistyi maanantaina 18.12.2023.

2.2.1.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy, MOAS

Omistus	100 %	
Toimiala	Yhtiön toimialana on vuokrata asuntoja opiskelijoille sekä itsenäistyville nuorille.	
Toimitusjohtaja	Hannu Sormunen	
Hallituksen jäsenet	(yhtiökokouksen 26.4.2023) jälkeen Sami Nalli (pj 15.6.2023 saakka) Pertti Karhunen (pj 15.6.2023 alkaen) Susanna Rusakko (vpj) Anne Hujala Janne Korhonen Janne Strengell Ella Rätty	(yhtiökokouksen 26.4.2023) asti Sami Nalli (pj) Susanna Rusakko (vpj) Anne Hujala Janne Korhonen Janne Strengell Rico Martikainen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Jouni Riihelä (konsernivastuuhenkilö)	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy sulautuu Mikalo Oy:öön 1.1.2025.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön taloudellinen tilanne heikkeni voimakkaasti johtuen alhaisesta käyttöasteesta sekä korkojen noususta. Lisäksi yhtiön tulosta heikensi alaskirjaukset Kontionkatu 1 ja Kontionkatu 5 purkupäätökset. Tulevassa sulautumisessa Mikalo Oy:öön MOAS:n osalta taloudellista painetta aiheuttavat ja rasittamaan jäävät opiskelija-asuntojen matala käyttöaste, teknisesti ikääntyvä rakennuskanta sekä lainat.

Tavoite	Toteuma 31.12.
Yhtiöllä on uusittu strategia, jonka perusteella laaditaan vuoden 2022 aikana toimintaa kuvaava ja sitä ohjaava mittaristo	Hallitustason strategiamittaristo on laadittu ja käytössä.
Kilpailukykyinen vuokrataso	Ei toteutunut – vaikuttaa asuntojen kunto ja sijainti
Paremmiin kysyntää vastaava asuntokanta	Kontionkatu 1 ja 5 purkupäätökset

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
MOAS:n sulauttaminen Mikaloon	Tavoitteena integroida MOAS:n nykyinen henkilöstö Mikaloon	toteutuu/ei toteudu	Toteutuu 1.1.2025

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Edistetään sähköisten palvelujen käyttöönottoa	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely	Asiointi tapahtuu lähes täysin sähköisesti
Rakentamisen suunnittelu elinkaarimallin mukaisesti	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimoiminen, purkujätteen kierrätys, kiinteistökohtainen jätteiden lajittelu	VAETS	Energiakulutusta seurataan kustannuspaikkakohtaisesti. Mukana Kielo-hankkeessa Kiinteistökohtaista jätteiden lajittelumahdollisuutta lisätty

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimointi	VAETS	Oma kulutus seuranta toteutettu. Asukkaita kannustettu energian säästämiseen.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely	Mahdollisuus asioida sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa toteutuu. Asukastyytyväisyyspalautte hyvä.
Palvelujen digitalisointi	Sähköisten varausjärjestelmien käyttöönotto	Asukastyytyväisyyskysely	Sähköisen varausjärjestelmän käyttöönotto keväällä 2024 asukastyytyväisyyskyselyn perusteella.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asumisen joustavat ratkaisut	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	Käyttöaste	Tavoite ei toteutunut, koska käyttöaste laskeva

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Oppilaitosyhteistyö	Toistuvat yhteistyötapaamiset	kpl	Toistuvuus ei toteutunut, muutoin yhteistyötä tapaamisten ja opintoyhteistyön kautta.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen	käyttöaste	Käyttöaste ollut laskeva.
Asumisen joustavat ratkaisut sekä oppilaitosyhteistyö	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	käyttöaste	Asuttaminen mahdollistettu, mutta käyttöaste ollut laskeva.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asunnon vuokraamisen helpous ja toimivuus	Asukastyytyväisyyskysely	Asumispalveluiden toimivuus saanut hyvän palautteen
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asukkaan vastaanottaminen ja ohjeistus	Asukastyytyväisyyskysely	Asumispalveluiden toimivuus saanut hyvän palautteen

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihto toteutui talousarviota hieman paremmin, mutta liikevoitto jäi tappiolliseksi, jossa merkittävin syy on poisotot ja arvonalentumiset. Toinen erittäin merkittävä tulosta painava erä on korkokulut, jotka yli kaksinkertaistuivat.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	3 729	3750	3 847
Tilikauden voitto/tappio	0	0	31
Osinko	0	0	0
Investoinnit	42	0	63
Ulkoisen velka	15 611	14 494	14 551
Sisäinen velka	684	635	635
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	16 %	13 %	14 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	7	8	4
vakituinen, kpl	7	8	4
määräaikainen, kpl	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei merkittäviä investointeja toimintavuonna.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen**• Strategiset riskit**

Strategisia riskejä ovat kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, kustannuskriisi, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisia riskejä ovat henkilöstön riittävyys ja oikea mitoitus, käyttöasteen kehitys, lisääntyvä lainsäädännöllinen velvoite, riittävän maksuvalmiuden säilyminen

• Rahoitusriskit

Rahoitusriskejä ovat lainojen suojaus, käyttöaste, riittävän maksuvalmiuden säilyminen, aktiivinen vuokravalvonta. Rahoituksellisia riskejä ovat myös kiinteistökannan ikääntyminen ja soveltuvuus kysyntään, investointitarpeiden ja muutosten taloudellinen hallinta.

• Vahinkoriskit

Vuotovahingot, luonnonilmiöt ja tulipalot. Näihin on varauduttu vakuutuksin sekä kuntoarvioinneilla ja asuntojen ennakkotarkastuksilla.

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö toimii lakien, johtosäännön ja päätösten mukaisesti. Toimiva johto valvoo näiden noudattamista.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Yhtiö toimii johtosäännön ja päätösten mukaisesti. Toimiva johto valvoo näiden noudattamista.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiö hankkii tai myy omaisuutta toimivan johdon ja hallituksen päätöksillä. Hankinnat ja investoinnit huomioidaan vuosittain budjetoinnissa. Merkittävimmistä muutoksista keskustellaan omistajaohjauksesta vastaavan kanssa.

• Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta

Yhtiön toimiva johto muodostaa sisäisen valvonnan ytimen. Vaaralliset työyhdystelmät tunnistettu ja poistettu mahdollisuuksien mukaan.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Fuusioselvitys (Mikalo-MOAS)	2023		toimitusjohtaja		Sulautuminen toteutuu 1.1.2025
Kiinteistöjen purku-/myyntipäätökset	2023		toimitusjohtaja	Konsernivas-tuuhlö	Kontionkatu 1 ja 5

2.2.1.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus	100 %	
Toimiala	Omistaa ja hallita kiinteistöjä. Tämän lisäksi toimialana on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille.	
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki	
Hallituksen jäsenet	<u>Yhtiökokouksen 13.9.2021 jälkeen</u> Osku Nykänen (pj.) Jenni Oksanen Aki Husso	<u>(yhtiökokoukseen kevät 2024) asti</u> Osku Nykänen (pj.) Jenni Oksanen Aki Husso
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Kari Ahonen kiinteistöpäällikkö, Jouni Riihelä konsernivastaava ja Tiia Tamlander (alkuvuoden), Janne Skott (loppuvuoden) rahoitusasiantuntija.	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Inflaation vaikutukset

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Koronnousu lisäsi kuluja, mutta toisaalta vuokrien nousu kompensoi taloutta. Merkittävä etu oli jättäytyä pois kaupunkikonsernin yhteisestä sähköhankinnasta. Säästöä kertyi sähköenergian osalta n 70%. Rakennuttamisen osalta vuosi 2023 oli korjausinvestointien vuosi. Tilinpäätöstä 2022 muutettiin verottajan antaman ennakoratkaisun johdosta, jolloin Otavan koulutilan lunastaminen saatiin verojen kannalta yhtiölle edulliseksi.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
ESEDUn muutoksessa mukana eläminen ja ratkaisuiden löytäminen muuttuvan tarpeen mukaan. Tavoitteena on nollatuloksen pitäminen kassan näkökulmasta. Tämä tarkoittaa tulevina vuosina kirjanpidollisen tuloksen positiivisuutta	Asiakkaiden kanssa on ollut hyvää yhteistyötä kiinteistöratkaisuisissa. Yhtiö otti vierasta pääomaa 1,5M€ vuonna 2023, mutta samalla vanhojen lainojen lyhentäminen oli lähes samalla tasolla. Kassanhallinta onnistui suunnitellusti.
Terveellisten ja kilpailukykyisten toimitilojen ylläpitäminen ESEDUlle	Tilikauden aikana jatkettiin saneeraustoimenpiteitä esiin tulleiden tarpeiden mukaisesti ja tavoitteissa pysyttiin hyvin.
Otavan koulutilan tulevaisuuden ratkaiseminen. OKMn käsittely vihdoin päätöksessä.	Toteutui jo loppuvuonna 2022. Alueen tulevaisuutta suunniteltiin vuoden 2023 aikana ja yhtiö päätyi etsimään ratkaisuja alueen saattamiseksi uudelle omistajalle.

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Ylläpidämme ja kehitämme kilpailukykyisiä oppimisympäristöjä toisen asteen opetukseen	Asiakas on tyytyväinen toimintaamme	Kyllä/Ei	Kyllä

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön talous toteutui budjetoidusti.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	4 261	4200	4 448
Tilikauden voitto/tappio	131	200	244
Osinko	0	0	0
Investoinnit	400	400	400
Ulkoisen velka	15 000	15 500	13 875
Sisäinen velka	1 500	0	1 425
Konsernitilin limiitti	1 000	1000	1000
Omavaraisuusaste	27,5 %	35 %	32 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Korjausinvestointeja mm. vesikatkojen ja sisäilman laadun parantamiseksi. Suuria investointeja ei ollut.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

- **Strategiset riskit**

Mikkelin elinvoiman heikkeneminen

- **Operatiiviset riskit**

Vuokratilojen yhtäkillinen käyttöasteen lasku

- **Rahoitusriskit**

Korkotaso

- **Vahinkoriskit**

Vakuutusturva on kunnossa.

- **Sääntöjen ja päätösten noudattaminen**

Noudatamme

- **Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta**

Valvonta toimii usealla eri tasolla

- **Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito**

Noudatamme siitä asetettuja määräyksiä

- **Tiivis selvitys oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio sisäisen valvonnan onnistumisesta**

Henkilöstön ja toimitusjohtajan operatiivinen valvonta. Hallituksen kokouskäytännöt ja valvonta. Kaikki toimii hyvin ja kuten pitää toimia yhtiössä

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Otavan koulutilan tulevaisuus	2023		MIKKO tj. ja konserni-vastaava		Tila on lunastettu ja jatkoetemeneminen on päätetty. Tullaan esittämään konserni- ja elinvoimajaostossa 2024

2.2.1.11 Mikkelin Ravirata Oy

Omistus	74,3%	
Toimiala	ravirata	
Toimitusjohtaja	Kari Tiainen	
Hallituksen jäsenet	<u>14.12.2023 yhtiökokouksen jälkeen</u> Maria Närhinen, pj Heikki Kosonen, varapj Marjo Kaipainen Kari Manninen Seppo Myyryläinen Henna Paattimäki Terho Rautiainen	Ennen 14.12.2023 kokousta hallitukseen jäsenet: Markku Kakriainen, pj Heikki Kosonen, vpj Ismo Kovanen Suvi Kähkönen-Valtola Kari Manninen Seppo Myyryläinen Terho Rautiainen
	Hallituksen kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat Konserniyhteyshenkilö, hallintojohtaja Ari Liikanen.	

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Totopelit siirtynevät monilupajärjestelmään. Aikataulu on avoin; aikaisintaan v. 2026, mutta mahdollisesti vasta vuonna 2028. Ravitalouden tuotot tulevat valtion budjetin yleisistä varoista, eivätkä enää ole sidottu Oy Veikkaus Ab:n tuottoon. Tämä noin 40 M€:n tulo on turvattu poliittisin päätöksin vuosille 2024-2025.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2023 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

St Michel -ravit 15.-16.7.2023 olivat onnistuneet. Yleisömäärä kehittyi lähes odotetulla tavalla edelliseen vuoteen verrattuna. Merkittävä epäonnistuminen oli 21.10.2023 peruutetut Kavioliiga-ravit, mistä yhtiölle aiheutui noin 30.000 €:n lisäkulut ja merkittävää mainehaittaa. Ravipäivä onnistuttiin järjestämään kuitenkin uudessa ajankohdassa ja noin 90.000 €:n palkintovelvoite maksamaan hevosenomistajille.

Tulostavoitteet

Tavoite	Toteuma 31.12.
Mikkelin Ravirata Oy järjestää 15 ravit ja hyvän St Michel -tapahtuman 15.-16.7.2023	Järjestettiin 15 ravit ja 2-päiväinen St Michel 15.-16.7.2023, jonka yleisömäärä oli 16 595 henkeä (+26% edelliseen vuoteen verrattuna).
Olosuhdeinvestoinnin kasvattamista poistoista huolimatta pyritään hyvään taloudelliseen tulokseen (budjetoidaan nollatulos) turvaamalla muu varainhankinnan tuotto.	Yhtiön tulos jäi edellisvuodesta. Yhtiö joutui maksamaan 5% omaehtoisia lisäpalkintoja MMM:n palkintotuen päälle, jonka vaikutus on noin 50.000 €. Lisäksi peruutettu/siirretty Kavioliiga-ravipäivä aiheutti noin 30.000 €:n lisäkulun.
St Michel -viikonvaihteen palvelutarjontaa pyritään laajentamaan ja parantamaan yleisötoiveiden mukaisesti	St Michelin yleisökyselyn tulokset mm. palveluiden ja oheispalveluiden osalta paranivat huomattavasti, mm. suositeltavuus- ja osallistuu varmasti uudelleen -luvut paranivat edellisvuoden tuloksista (TAK:n tutkimus.)
Raviradan muuta käyttöä, mm. ratsastukseen, selvittää aktiivisesti mm. suunnittelemalla uutta ratsastuskenttää raviradan keskialueelle.	Ratsastuskentän suunnittelua jatketaan. Vuoden 2024 ratsastustapahtuma ei toteudu kenttäinvestoinnin siirtymisen vuoksi. Ratsastuskilpailujen tuotto yhtiölle ei kannu merkittävää investointia.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Ollaan aktiivinen toimija Kalevankankaan alueella: ollaan aktiivinen uusienkin tapahtumien järjestäjä ja toimija, ollaan aktiivisesti kehittämässä toimivaa myyntiorganisaatiota ja tarjotaan raviradan reservitiloja toimijoiden muokattaviksi omiin käyttötarkoituksiinsa	uusia tapahtumia Kalevankankaalle uusia yrityksiä ja toimijoita Kalevankankaalle	alueella toimivien yritysten määrä, alueen autolaskurimäärien kasvu	Kalevankankaan johtoryhmässä ollaan yksi aktiivinen toimija. Raviradan reservitiloista on tehty toimistokäyttöön arkkitehtisuunnitelma. Ei merkittäviä uusia toimijoita alueelle tai tapahtumia toistaiseksi.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Ravitallihanke	Selvitys/investointisuunnitelma ravitallin rakentamisesta / Mikkelin Ravirata Oy ja Etelä-Savon Hevosjalostusliitto	kyllä/ei	Ei. Etelä-Savon Hevosjalostusliitto ry:n vetoinen Leader-osarahoituksella toteutettava tallihanke ei toteudu.
Uusilla tapahtumilla lisää yrittäjyyttä ja houkuttelevuutta Mikkeliin	Kalevankankaan nykyiset toimitilat	Tapahtumien määrä/yritysten määrä	Ei. Työ kesken.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu	Toteutui. XAMK:n ravintola-alan opiskelijoiden toteuttama St Michel -tuotteistamisprojekti toteutettiin onnistuneesti.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu	Toteutui. Katso yllä.

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Ollaan aktiivinen toimija mm. paikallisten yritysten ja yhdistysten suuntaan tapahtumien järjestämisessä.	Paikallisin voimin järjestettävät tapahtumat	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (euroa)	Mm. Etelä-Savon Koneyrittäjien Konepäivä raviradalla 12.8.2023. Vuokratuotto 3.000 €.

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Tarjotaan palveluita aktiivisesti monipaikka-asujille.	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys	St Michel -tapahtuman yleisömäärän kehitys +26 %. Muiden tapahtumien yleisömäärän lasku muita raviratoja pienempää.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Kohdennetaan tapahtumien markkinointia eri kohderyhmille, mm. opiskelijat, eläkeläiset...	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys	Opiskelijaravit toteutettiin, noin 200 opiskelija-asiakasta. Muiden tapahtumien yleisömäärän lasku muita raviratoja pienempää.

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Tarjotaan ansaintamahdollisuuksia vapaaehtoistoimijoille, urheiluseuroille, etc.	Lisää paikallisia toimijoita tapahtumajärjestämisessä.	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (€)	Toistaiseksi noin 3.000 €/vuosi. Kasvaa jatkossa, kun ravintolan operointi siirtyy takaisin yhtiölle.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.
Ollaan aktiivinen toimija tällä sektorilla. Ollaan luomassa puitteita ja organisaatiota mahdollisimman helpoksi järjestää tapahtuma Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Lisää tapahtumia Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Tapahtumien määrä Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla	Ei konkreettisia onnistumisia.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön vuoden 2023 liikevaihto kasvoi lähes odotetusti (+11 %) ja oli noin 565.000 €. Tilikauden tulos heikkeni edellisvuodesta ja oli noin -74.000 €.

Raviradat joutuivat nyt ensimmäistä kertaa maksamaan 5 % ns. omaehtoisia palkintoja MMM:n palkintotuen päälle, mikä Mikkelin Ravirata Oy:ssä tarkoittaa noin 50.000 €. Sillä on negatiivinen vaikutus yhtiön tulokseen. Lisäksi 21.10.2023 peruutetut ja sittemmin uudelle päivälle siirretyt ravit aiheuttivat yhtiölle kokonaisuudessaan noin 30.000 €:n tappion.

St Michel -raveihin tehdyt lisäpanostukset, mm. oheisohjelmaan, eivät tulleet täysimääräisinä takaisin lisätuloina.

Tunnusluvut (1000 euroa)

	TP 2022	TA 2023	Tilinpäätös 2023
Liikevaihto	508	600	565
Tilikauden voitto/tappio	69	0	-74
Osinko	0	0	0
Investoinnit	40	0	152
Ulkoinen velka	553	190	712
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	500	500	500
Omavaraisuusaste	65 %	67 %	62 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	6	6	6
vakituisen, kpl	6	6	6
määräaikainen, kpl	0	0	0

Merkittävimmät investoinnit ja niiden toteutuminen

Raviradan päärakennuksen energiatehokkuusprojekti, mm. ilmanvaihdon modernisointi/säätöjärjestelmän uusiminen ja hevosklinikan/vierastallin lämmitystavan muutos maalämmölle/lämmityksen muutos sähkölämmityksestä vesikiertoiseksi säteilylämmitykseksi.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

Ravitalouden rahoitukseen liittyvät riskit; monilupajärjestelmään siirtyminen on riski, mutta antaa mahdollisuudet lisärahoitukseen tulevaisuudessa. Ravitalouden hyväksyttävyyteen liittyvät riskit mm. eläinten käytön hyväksyttävyydestä.

• Operatiiviset riskit

Tapahtumiin, erityisesti St Micheliin, liittyvät sääriskit.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajan kohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot	Toteuma 31.12.
Etelä-Savon Hevosjalostusliiton selvitystyö/investointisuunnitelma ravitallin rakentamisesta raviradan alueelle.	selvitystyö 2023 aikana		Toimitusjohtaja	Etelä-Savon Hevosjalostusliiton selvitystyö/investointisuunnitelma ravitallin rakentamisesta raviradan alueelle.	Ei toteutunut. Hankkeen kannalta tärkeä Leader-osarahoitus ei toteutunut, koska ravirata-alue Mikkelissä ei ole maaseutualuetta.

2.2.2 Toimielinten tavoitteiden toteutuminen

2.2.2.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuonna 2023 järjestettiin eduskuntavaalit.

Talous

Keskusvaalilautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	89 000	89 000	101 047	12 047
Toimintamenot	-101 300	-51 600	-157 052	-4 152
Toimintakate	-12 300	-51 600	-56 005	7 895

2.2.2.2 Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Talous

Tarkastuslautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-77 400	-77 400	-70 715	6 685
Toimintakate	-77 400	-77 400	-70 715	6 685

2.2.2.3 Kaupunginvaltuusto

Talous

Kaupunginvaltuusto

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--	--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-256 400		-256 400	-246 180	10 220
Toimintakate	-256 400		-256 400	-246 180	10 220

2.2.2.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden ja liikelaitoksien tuloksellista toimintaa sekä seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalvelut sisältää hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut sekä viestintä- ja markkinointipalvelut.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottaa hallinnon tukipalveluita, toteuttaa ja kehittää työllisyyspalveluita ja vastaa kaupunkimarkkinoinnista, koordinoi kaupunkistrategian toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä vastaa seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. *Talousoalvelut* tuottaa talous- ja tietohallinnon sekä hankintatoimen tukipalveluita, sekä tukee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan, sekä omistajaohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa. *Henkilöstöpalvelut* tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä ja työhyvinvointia sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. *Ruoka- ja puhtauspalvelut* toteuttavat palvelusopimuksien mukaista toimintaa. Vuoden aikana 2023 viestintä- ja markkinointipalvelut eriytettiin hallinto- ja elinvoimapalveluista. Uuden viestintä- ja markkinointipalvelut -yksikön tehtävänä on toteuttaa kaupungin viestintää ja kaupunkimarkkinointia.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden toimintatulot ylittivät alkuperäisen talousarvion kokonaisuutena noin 1,6 miljoonalla eurolla. Toimintakulut alittivat alkuperäisen talousarvion kokonaisuutena noin 0,1 miljoonalla eurolla ja muutetun talousarvion noin 0,7 miljoonalla eurolla. Hallinto- ja elinvoimapalveluiden toimintakate oli noin 2,3 miljoonaa parempi kuin muutettu talousarvio.

Suurimmat toimintatulolisäykset aiheutuivat valtiolta saaduista pakolaiskorvauksista (lisäys noin 0,4 milj. euroa) sekä maa- ja vesialueiden, rakennusten ja osakkeiden luovutusvoitoista (lisäys noin 0,7 milj. euroa). Suurin yksittäinen menon ylitys oli tmt-maksussa (toteuma 3,8 milj. euroa), joka toteutui noin 0,9 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta ja noin 0,4 miljoonaa euroa muutettua talousarviota korkeampana.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Esihenkilötyön ja työkykyjohtamisen kehittäminen koulutusta ja sähköisiä järjestelmiä hyödyntäen. (Tykki-hanke tukee tätä)	Työhyvinvoinnin ja työkykyisyyden lisääntyminen/henkilöstöpalvelut	Työhyvinvointikyselyn tulokset, käytyjen puheeksiotto-keskustelujen määrä, terveysperusteiset tunnusluvut	Tykkihanke on toteutettu. Esihenkilöt on koulutettu työkyvyn tuen sovelluksen käyttöön. 12/23 Varhaisen tuen keskusteluja on käyty tai aloitettu 64 % kaikista (685 kpl) sovelluksen kautta esiin nousseista tarpeista. Vain yhdeksän keskustelua on käyty muiden havaintojen perusteella. Terveysperusteisia poissaoloja 12/23 on 15,8 pv /HTV. Työhyvinvointikyselyn tulos on tyydyttävällä tasolla (57,80/80) ja QWL-indeksi 58,3%/100%.
Osaamisen kehittäminen: Sähköisten oppimisympäristöjen (mm. Hallintoakatemia ja Eduhouse) käyttö	Henkilöstön omaehtoinen ammattitaidon ylläpitäminen ja laajeneminen/henkilöstöpalvelut oppimisympäristöjen käytön mahdollistajan sekä jokainen työntekijä huolehtii omasta osaamisestaan / HR	Koulutusten toteutumismäärä OSS-järjestelmässä	Koulutustallenteet: 37 hlöä / 270 kurssia Etäkoulutukset: 99 hlöä / 158 koulutusta Koulunkäynninohjaajien koulutuspäivässä koulutus Eduhousen kautta, joka kuului koulutuslisenssiin.
Perehdytys- ja työnopastusmateriaalin digitalisointi (ruoka-puhtaus)	Henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja lisääminen/palvelupäällikkö	Sähköinen materiaali käytössä	Käytössä sähköinen perehdytys Seppo IO -alustalla. Kuntarekryn kautta Intro käytössä. Työnopastukseen tehty siivouksen opasvideoita, työnopastuskokonaisuuden tekemistä jatketaan.
Talospalvelut-yksikön järjestämät ICT-, hankinta- ja talousaiheiset koulutukset ja/tai tietoisuus koko henkilöstölle	Edistää laaja-alaisesti organisaation osaamista em. osa-alueilla, väh. 4 tilaisuutta vuonna 2023 (talospalvelut)	Järjestettyjen tilaisuuksien lukumäärä	Järjestetty useita (noin 10) yleisiä sekä erityisesti kouluille ja päiväkodeille suunnattuja talous- ja ICT-aiheisiä koulutuksia/tietoisuuksia.

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Rakennusvalvonnan lupa-arkiston digitointi: Kaupungin rakennusvalvonnan analogisen arkiston digitoitihankkeen toteuttaminen, johon kuuluu vaadittavien digitoitokriteerien määrittely ja digitoijan kilpailuttaminen, aineiston järjestäminen ja valmistelu digitoitavaksi, digitoitujen aineiston lähettäminen digitoitavaksi, digitoitujen aineiston palauttamisen valvonta sekä digitoitujen aineiston laadun tarkastaminen ja siirtäminen sähköiseen arkistoon.	Digitointiprojektin toinen tosiasiallinen projektivuosi. Tavoitteena on, että vuoden 2023 aikana saadaan digitoitua 1/3 projektin aikana digitoitavasta aineistosta vuonna 2021 kilpailutetun palveluntuottajan kanssa. / Hallintopalvelut ja rakennusvalvonta	Tavoiteltu aineistomäärä on saatu digitoituksi.	Vuoden 2023 loppuun mennessä aineistosta on digitoitu 2/5.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Elintarvikekilpailuissa huomioidaan alueellinen saatavuus ja mahdollistetaan paikallisten yrittäjien tarjousten teko (ruoka-puhtaus)	Lähialueen elintarvikkeiden käyttömäärän säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla/palvelujohtaja, ruokalistasuunnittelijat	Lähiruoan ostomäärä eur/v, % elintarvikehankinnoista	Käynnistetty tukkuotteiden kilpailutusprosessi. Osatarjousmahdollisuudella ja puitesopimuksilla mahdollistetaan alueen yrityksille tarjousten teko.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Verkkomaksamisen edistäminen	Verkkokaupan ostotapahtumien lisääminen sekä tuotevalikoiman kasvattaminen (talouspalvelut)	Verkkokaupan myynti (euroa). Verkkokauppaan lisättyjen tuotteiden lukumäärä.	2023 myynti 226 700 eur (kasvu edell. vuoteen 28 %). Tuotevalikoimassa maltillista kasvua.
Valtuustoaloiteprosessin uudistaminen	Sähköisen valtuustoaloitteen käyttöönotto ja käyttöopastus vuoden 2023 aikana (tietohallinto)	Toteutunut/ei toteutunut	Projektin on vielä kesken joutuessa asiakirjahallinnon henkilömuutoksista. Pyrimme jatkamaan projektia, kun uusi henkilö on valittu.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Alueen elinvoiman tukemisen/palvelujohtaja	Tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että alueen yrittäjien on mahdollista tehdä tarjous (ruoka-puhtaus)	Alueellisten kumppaneiden määrä	Käynnistetty tukkuotteiden kilpailutusprosessi. Osatarjousmahdollisuudella ja puitesopimuksilla mahdollistetaan alueen yrityksille tarjousten teko.
Aktiivinen työvoimapolitiikka, yhteistyö hankintojen työllistämistavoitteissa yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa.	Työvoimapolitiikka suuntaa passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palvelut työnhakijoiden tarpeisiin entistä tehokkaammin. Kansalaisten yksilöllisten palveluiden pa-	Hankinnoilla työllistettävien määrä.	2 toteutunutta

Moderni työnhaku edellyttää toimivia ja nykyaikaisia digitaalisia palveluja. Oman osaamisen kehittämisen ja opiskelun tulee olla mahdollista työnhaun ohessa ilman, että työtön menettää työttömyysetuutta.	rantaminen on vaikuttavamman työllisyyspolitiikan avain. työllisyyspalvelut Palvelujen digitalisoinnin edistäminen työllisyyspalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutuu. Foreammatti mahdollistaa digitaalisen työnhaun ja varsinkin oman työnhakuaseman määrittämisen paikallisilla työmarkkinoilla. Seudullisen kuntakokeilun yhteydessä Foreammatin tunnuksia jaettu noin 1900 asiakkaalle.
---	--	--------------------------	---

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisulla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Mikkelin kaupunki järjestää hankintailtoja ja muita yritystapaamisia elinkeinoelämälle yhteistyössä Mikkelin kaupungin Kehitysyhtiö Miksei Oy: kanssa.	Tapaamisia järjestetään väh. 2 kpl/vuosi (hankintapalvelut)	Tapahtumien lukumäärä	Yksi toteutunut hankintailta ja yksi keskustelutilaisuus hankintasäännöstä.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Yritysesittelyt oppilaitoksissa (ruoka-puhtaus)	Osaajien houkuttelu/palvelujohtaja tai -päällikkö	yritysesittelyt kpl/v	3 kpl toteutuneita yritysesittelyjä
Asukasmarkkinointia tehostetaan	Osaajien houkuttelu parantamalla mielikuvaa kaupungista ja lisäämällä potentiaalisten muuttajien tietoutta Mikkelistä / viestintätiimi	Markkinoinnin lisämäärärahalla suunnittelut toimenpiteet toteutetaan olemassa olevan suunnitelman mukaisesti.	Kaupunki toteutti mittavan Annilanrannan markkinointikampanjan ja uusi tonttiportaali otettiin käyttöön. Kaupunki tilasi markkinointivideoita, joissa kaupunkilaiset kertovat itse kaupunkinsa parhaita puolia. Asukaslehteä valmisteltiin.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 2023
Tarjotaan työharjoittelupaikkoja ja opinnäytetöiden aiheita	Uusien työntekijöiden saaminen pidemmällä aikavälillä/tulosyksikön esimies	harjoittelijat kpl/v	Työpaikkaohjaajien korvauskäytäntö uudistettu ja selkeytetty motivoivampaan suuntaan. ruoka-puhtaus: 9 työssä oppijaa ajalla 01-12/2023 Henkilöstöpalvelut: Työharjoittelu 1. opinnäytetyöt 3 Selvityksessä, kuinka saadaan koko kaupungin työharjoittelijamäärä.
Osallistutaan opiskelijoiden tapahtumiin kumppanina	Lisätään tietoisuutta ja positiivista mielikuvaa Mikkelistä / viestintätiimi	Opiskelijatapahtumat, joissa kaupunki on kumppanina kpl/v. Tavoitetaso 6 tapahtumaa / vuosi	Pääosin toteutunut.
Tarjotaan tietohallinnon harjoittelupaikkoja mahdollisia opinnäytetyön aiheita	Molemminpuolinen hyöty opiskelijalle ja Mikkelin kaupungin tietohallinnossa	Harjoittelijat 2 kpl/v Opinnäytetyö 1 kpl/v	Harjoittelijan sijaan otimme työllistämistoimen kautta henkilön määräaikaiseen työsuhteeseen. Opinnäytetyöntekijöitä ei ole vielä hausta huolimatta löydetty. Jatketaan hakua.

Talous

Hallinto- ja elinvoimapalvelut

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	13 952 300		13 952 300	15 546 842	1 594 542
Valmistus omaan käyttöön	259 100		259 100	240 868	-18 232
Toimintamenot	-33 159 300	-831 000	-33 990 300	-33 274 172	716 128
Toimintakate (netto)	-18 947 900	-831 000	-19 778 900	-17 486 462	2 292 438

Hallinto- ja elinvoimapalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	5 292 900		5 292 900	6 994 496	1 701 596
Valmistus omaan käyttöön	259 100		259 100	240 868	-18 232
Toimintamenot	-24 306 900	-790 000	-25 096 900	-24 530 485	566 415
Toimintakate (netto)	-18 754 900	-790 000	-19 544 900	-17 295 121	2 249 779

Kohderahoitteinen

Ruoka- ja puhtauspalvelut

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Myyntitulot	8 619 900		8 619 900	8 523 943	-95 957
Tuet ja avustukset	39 500		39 500	17 743	-21 757
Muut toimintatulot				10 660	10 660
Toimintatulot	8 659 400		8 659 400	8 552 346	-107 054
Materiaalit ja palvelut	-3 810 300		-3 810 300	-3 655 937	154 363
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 280 400		-2 280 400	-2 158 751	121 649
Palvelujen ostot	-1 529 900		-1 529 900	-1 497 186	32 714
Henkilöstömenot	-4 688 500	-26 300	-4 714 800	-4 720 964	-6 164
Palkat ja palkkiot	-3 845 100	-21 800	-3 866 900	-3 885 917	-19 017
Henkilösivukulut	-843 400	-4 500	-847 900	-835 046	12 854
Muut menot	-353 600	-14 700	-368 300	-366 785	1 515
Toimintamenot	-8 852 400		-8 893 400	-8 743 687	149 713
Toimintakate (netto)	-193 000	-41 000	-234 000	-191 341	42 659
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot				-85 897	
Tilikauden tulos				-277 238	

2.2.2.5 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkelissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä, Mäntyharjussa ja Pertunmaalla. Resurssien sallimissa puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti.

Ympäristöpalvelujen tulosalueet ovat

- Ympäristölautakunta ja hallinto
- Ympäristöterveydenhuolto (yleinen terveystarkastus ja eläinlääkintähuolto)
- Ympäristönsuojelu (ympäristönsuojelu ja ympäristönsuojelun projektit)

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Yleisen terveystarkastuksen toiminta toteutui pääosin palvelusuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmallisissa tarkastuksissa ei tarkastustavoitteeseen päästy. Suunnitelmallisesta valvonnasta toteutui 50 prosenttia. Suunnitelmallisen valvonnan toteutumaprosentti oli terveydensuojelussa 63 prosenttia (169 kpl) ja elintarvikevalvonnassa 45 prosenttia (182 kpl). Vuoden 2022 alusta voimaan tullut valvonnan perusmaksu-uudistus on vienyt edelleen paljon etenkin elintarvikevalvojen aikaa valvontakohderekisterin päivittämisen ja maksuperusteiden selvittämisen vuoksi. Vuoden 2023 aikana on myös ollut useita väitteisiä elintarvikevälitteisiä epidemioita, joista laajin oli tortilloihin liittyvä ruokamyrkytys kouluruokailussa Mikkelissä. Vesiväitteisiä epidemioita ei ole ollut vuoden 2023 aikana.

Harjoittelijoille on pyritty tarjoamaan mahdollisuuksia saada suoritettua opintoihinsa kuuluvan harjoittelun sekä opinnäytetyön. Harjoittelijoita on ollut terveystarkastuksessa ja eläinlääkintähuollossa. Lisäksi elintarvikevalvonnassa on tehty kaksi opinnäytetyötä vuonna 2023 ja yksi opinnäytetyö on aloitettu terveydensuojelussa vuoden 2023 lopulla. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut teetti kaksi elintarvikevalvontaan kohdistuvaa AMK-opinnäytetyötä talvella 2022–2023. Työt kohdistettiin oman valvonta-alueen (Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkelin, Mäntyharju, Pertunmaa) toimipaikkoihin. Toinen työ käsitteli kahvilatuotteiden gluteenittomuutta ja toinen työ nautintavalmiiden ranskanperunoiden akryyliamidipitoisuutta. Terveydensuojelussa on aloitettu opinnäytetyö vuonna 2023, jonka aiheena on vesiosuuskuntien desinfiointivalmiuden kartoitus ja kehittäminen.

Vuoden 2021 alusta aloitettiin ympäristöterveydenhuollon terveystarkastuksen järjestelmällinen laadunhallinta ottamalla käyttöön valtakunnallinen Envirovetin LaatuNet-laaturjärjestelmä. Tavoitteena on valtakunnallisesti yhdenmukaistaa ja kehittää toimialan laadunhallintaa asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti. Elintarvikelaki ja EU:n valvonta-asetus edellyttävät valvontayksiköitä tekemään sisäistä oman toiminnan laadunhallintaa. Siihen kuuluvat sisäiset ja ulkoiset auditoinnit, poikkeamien havainnointi ja korjaavien toimenpiteiden kirjaaminen. Vuonna 2023 LaatuNet-laadunhallintajärjestelmää ei ehditty resurssipulan vuoksi toteuttaa myöskään riittävästi. Yksi sisäinen auditointi on tehty vuoden 2023 aikana, liittyen asunnontarkastusprosessiin sisäilmaongelmatapauksissa.

Terveystarkastuksen toteutuminen on kuvattu tarkasti erikseen laadittavissa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmien toteutumaraporteissa. Vuoden 2024 alussa saatu lisäterveystarkastajan virka tulee parantamaan elintarvikevalvonnan resursseja.

Eläinlääkintähuollossa on ollut hyvä tilanne koko vuoden valtakunnallisesta eläinlääkäripulasta huolimatta. Eläinlääkäripalvelut on saatu turvattua 24/7 kaikissa jäsenkunnissa. Kesäaikana saatiin hyvin eläinlääkärien sijaisia. Praktikkoeläinlääkäreiden työsidonaisuutta ja työnkuormitusta on saatu vähennettyä teettämällä osa viikonloppu- ja juhlapäivävystyksistä ulkopuolisilla päivystäjillä. Myös valvontaeläinlääkäreiden resurssitilanne on ollut hyvä koko vuoden 2023. Eläinlääkintähuollossa on ollut myös harjoittelijoita.

Eläinlääkintähuollon palvelusuunnitelma toteutui suunnitellusti valtakunnallisesta eläinlääkäripulasta huolimatta. Pieneläinkäyntejä vastaanotolla oli yhteensä 7269 sairasmatkoja 1276, kaupungineläinlääkäreiden tekemiä virkamatkoja 159 (lihantarkastus näistä 139) ja valvontaeläinlääkäreiden virkamatkoja 247. Maitohygieenisistä tarkastuksista on tehty 35. Eläinlääkäriin käynnit vastaanotolla ja tilakäynnit ovat vähentyneet jonkin verran viime vuodesta.

Ympäristönsuojelun osalta palvelusuunnitelma on toteutunut suunnitellusti. Ympäristönsuojelun yksikössä valmistettiin vuoden 2023 aikana 15 ympäristö- tai maa-aineslupapäätöstä (Mikkeli 8, Hirvensalmi 1, Mäntyharju 3, Pertunmaa 3), ja seitsemän ympäristölupaun liittyvää erillistä määräystä tai muutos- tai poikkeamispäätöstä. Määrä oli suunnilleen samanlainen kuin edellisellä vuonna. Erillislainsäädännön mukaisia viranhaltijapäätöksiä tehtiin 21 ja muita erilaisia kirjallisia asiakassuoritteita (lausunnot, tarkastuspöytäkirjat, kehotukset yms.) kertyi yhteensä 1450, mikä oli jonkin verran enemmän kuin edellisinä vuosina. Suoritteet jakautuivat kuntien kesken seuraavasti: Mikkelin 1239, Hirvensalmi 46, Kangasniemi 57, Mäntyharju 75, Pertunmaa 33.

Viranomaistoiminnan lisäksi Ympäristöpalvelut toteuttaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvaa ympäristönsuojelun edistämistehtävää erilaisten hankkeiden avulla. Pursialan ja Porrassalmen pohjavesialueiden suoje-lusuunnitelmien päivittämishanke päättyi tammikuussa 2023. Hankkeessa päivitettiin Pursialan ja Porrassalmen pohja-vesialueiden suoje-lusuunnitelmat.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Ympäristölautakunnan toimintakulut vuonna 2023 olivat kokonaisuutena 2 227 228 euroa ja ne alittuivat talousarvi-oon nähden 68 272 euroa. Toimintatuotot (sisältää kuntaosuudet) vuonna 2023 olivat 1 204 660 euroa ja valtuustoon nähden sitovat tuotot ylittivät 124 560 euroa. Toimintakate oli 192 832 euroa parempi kuin talousarviossa.

Yleisen terveystalouden ja eläinlääkintähuollon klinikkamaksujen tulokertymät vuonna 2023 olivat talousarviota paremmat sekä ympäristönsuojelun lupa- ja valvontamaksujen kertymät jonkin verran matalammat. Ympäristöpalve-lujen kaikkien tulosalueiden toimintakulut olivat vuonna 2023 talousarviota pienemmät.

Strategiakortit

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan ku-vaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tehtävien priorisointia ja työ-ajan käyttöä ohjaa lakisäätei-syys, riskinarviointi ja valvon-tasuunnitelmat.	Keskitytään olennaisiin, laki-sääteisiin tehtäviin. Vastuu: Ympäristöterveyden-huolto ja ympäristönsuojelu	Ajan tasalla olevat valvonta-suunnitelmat.	Päivitetty ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmat vuodelle 2024 on viety tiedoksi ja hyväk-sytty ympäristölautakunnassa 14.12.2023.
Henkilöstön osaamisen kehit-tämisestä ja hyvinvoinnista huolehditaan sekä varmistetaan riittävät henkilöstöre-surssit lakisääteisten tehtä-vien hoitamiseen. Koulutuk-sissa hyödynnetään aina mahdollisuuksien mukaan Teams- ja muita etäyhteyk-siä.	Henkilöstö on motivoitunut ja voi hyvin sekä kokee, että osaaminen ja henkilöstöre-surssit vastaavat tehtävien vaatavuutta ja määrää, ja työ on mielekästä. Työtehtäviä kierrätetään tarvittaessa. Vastuu: Ympäristöterveyden-huolto ja ympäristönsuojelu	Työtyytyväisyyskyselyt	Koulutuspäiviin on osallistuttu pääsääntöisesti Teams-yhteyk-sillä. Viransijaisia on saatu lähes kaikkiin yksiköihin. Elintarvike-valvonnan kesäsjajaisuus ei to-teutunut, mutta vuoden 2024 alusta lähtien terveystalvontaan on saatu yksi uusi virka. Työtyytyväisyyskysely on tehty osana koko kaupunkiorganisaat-ion Pulssi-kyselyä. Tulokset ovat samalla tasolla edellisvuosien kanssa.
Työn haasteet, kuormitta-vuus ja tavoitteet käydään läpi säännöllisissä palave-reissa ja kehityskeskuste-luissa.	Esimiestyö on avointa ja kan-nustavaa. Yhteiset tavoitteet ovat selkeät. Mahdollisiin ris-tiriitöihin puututaan ajoissa. Päätöksiä valmistellaan ja haasteellisia työtehtäviä poh-ditaan yhdessä. Tiimit suun-nittelevat yhdessä tasapuoli-sen ja toimivan työnjaon ja selvittävät yhdessä hankalia tapauksia. Vastuu: Ympäristöterveyden-huollon ja ympäristönsuoje-lun esimiehet sekä tiiminve-täjät.	Kehityskeskustelut Tiimien toiminta Työtyytyväisyyskyselyt	Ympäristönsuojelussa on käyty henkilökohtaiset kehityskeskus-telut ja terveystalvonnassa ke-hityskeskustelut on käyty tii-meittäin vuonna 2023. Tiimit ovat toimineet käytössä olevien resurssien puitteissa. Ennen lau-takunnan kokousta pidetään edellisen viikon maanantaina koko yksikön yhteinen listapala-veri. Lisäksi terveystalvonta ja ympäristönsuojelu pitävät sään-nöllisesti omat palaverinsa. Työ-tyytyväisyyskysely on sisältynyt koko kaupunkiorganisaatiota koskevaan Pulssi-kyselyyn.

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristöterveydenhuollon asiantuntijuus ympäristöterveydenhuollossa kestäväan kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmastoon liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Elintarvikevalvonta ohjaa ja neuvoo toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten noudattamisessa. Vastuu: Elintarvikevalvonta	Asiakaspalaute	Erilaisia asiakaspalautteita vastaanotetaan vuosittain. Palautteet ovat voineet kohdistua terveystalvonnann toimintaan tai elintarviketoimijoiden toimintaan. Kaikki palautteet on käsitelty ja niiden johdosta toteutetut korjaavat toimet on kirjattu. Toimintaa on pyritty kehittämään palautteiden perusteella.
Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristönsuojelun asiantuntijuus ympäristönsuojelussa kestäväan kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmastoon liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Kunnat huomioivat kestäväan kehityksen ja ilmastonmuutoksen torjumisen tavoitteet ja toimintojen muutostarpeet läpileikkaavasti kunnan eri toiminnoissa. Ympäristöpalvelut tukee näitä toimia tarjoamalla asiantuntijuutta, ja kokoamalla kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunki-strategian ympäristöön liittyviä seurantatietoja vuosittain. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunkistrategian ympäristömittareiden seurantatiedot kootaan vuosittain.	Vuoden 2022 seurantatiedot on koottu vuonna 2023.
Osallistutaan ja kannustetaan Mikkelin kaupunkia (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntia) osallistumaan asiantuntijaverkostoihin ja ulkopuolisella rahoituksella toteutettaviin kestäväan kehityksen edistämiseen ja ilmaston muutoksen torjuntaan liittyviin hankkeisiin.	Mikkelin seudun kunnat ovat hyvin perillä rahoitus- ja verkostotyömahdollisuuksista, joilla tuetaan kuntien työtä kestäväan kehityksen edistämiseksi. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien tiedottaminen kestäväan kehityksen hankkeisiin liittyvistä rahoitus- ja verkostomahdollisuuksista.	Kuntia (kunnanjohtajat) on tiedotettu vihreän siirtymän rahoitusohjelmista (mm. EAKR ja JTF) ja kuntiin on välitetty Etelä-Savon maakuntaliiton ja Motivan jakamaa rahoitusinfoa.
Kehitetään ja ollaan perillä digitalisaation mahdollisuuksista ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon lupa- ja ilmoitusasioiden hoitamisessa.	Ympäristöpalvelujen lupa- ja ilmoitusasiat ovat pääsääntöisesti hoidettavissa sähköisten järjestelmien avulla. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Osallistuminen työryhmiin ja verkostoihin digitaalisten palvelujen kehittämiseksi. Terveystalvonnalla on käytössä sähköiset ilmoitusjärjestelmät.	Ympäristönsuojelun edustaja on ollut mukana kaupungin uuden paikkatietojärjestelmän käyttöönottamisessa. Lupien käsittelyssä käytetään Lupapistettä. Terveystalvonnalla on käytössä sähköiset ilmoitusjärjestelmät.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Seurataan Mikkelin (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntien) ilmasto-ohjelmien tavoitteiden toteutumista, osallistutaan tarvittaessa kuntien maankäyttö- liikenne- ja energiahankkeiden ja investointien suunnitteluun sekä annetaan lausunnot.	Kunnat seuraavat ilmasto-ohjelmien tavoitteita vuosittain ja arvioivat hiilineutraalisuustavoitteen toteutumista, Ympäristöpalvelut on aktiivisesti mukana edistämässä kuntien hiilineutraalisuustavoitteita kuntien hankkeiden valmistelussa ja maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien mittareiden seurantatietojen kirjaaminen vuosittain, ja hiilineutraalisuustavoitteiden arviointi	Mikkelin ja muiden kuntien ilmasto-ohjelman mittareiden seurantatiedot vuodelta 2022 on koottu vuonna 2023. Kuntien hiilineutraalisuustavoitteiden toteutumista ei toistaiseksi ole erikseen arvioitu.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lausunnot, hankkeisiin ja työryhmiin osallistuminen, viranomaistyö, rekisterien ja paikkatietojärjestelmien kehittäminen valvontatyön tueksi, luonnonsuojelualueiden toteuttamisen valvonta. Kehitetään kuntien viranhaltijoiden ja muiden toimijoiden tietoisuutta luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa.	Tiedot arvokkaista luontokohteista ja uhanalaisista lajeista ovat helposti kaikkien maankäytön suunnitteluun osallistuvien kuntien työntekijöiden käytettävissä. Annetaan lausunnot kaikista merkittävistä kaavahankkeista ja edistetään luonnon monimuotoisuuden huomiosta edelleen maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kanalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Kaavalausuntojen lukumäärä	Uusi kaupungin paikkatietojärjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2024 alussa. Myös Ympäristöpalvelut tehnyt hankintapäätöksen uuden paikkatietojärjestelmän sisältämän kuntarekisterin (valvontajärjestelmä) käyttöönotosta. Uusi järjestelmä mahdollistaa ympäristö- ja luontotiedon aiempaa paremman hyödyntämisen paikkatietona. Kaavalausuntoja on annettu yhteensä 14.
Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisenä tehtävänä toteutetaan elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa.	Elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa tehdään vuosittain päivitettävän valvontasuunnitelman mukaisesti. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto	Valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain	Juoma- ja uimavesivalvontaa on tehty valvontasuunnitelman mukaisesti. Näytteenotto on toteutunut suunnitellusti, tarkastusmäärissä on jääty jonkun verran alle tavoitetason. Elintarvikevalvontaa on tehty riskiperusteisesti, mutta resursipulan takia valvontasuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin ei ole päästy. Elintarvikevalvonta on aloittanut loppuvuodesta 2023 elintarvikejätteen kirjanpidon valvonnan Oivatarkastusten yhteydessä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ympäristönsuojelun virka-apupyynnön mukaisesti. Valvonta jatkuu toistaiseksi.

Lähiruokaan / alkutuotantoon liittyvän toiminnan edistäminen	Elintarviketiimin Oiva-tarkastuksilla tarkastetaan lihan- ja maidon alkuperämaan ilmoittamista kuluttajille. Elin- tarvikevalvonta ohjaa ja neuvoo toimijoita elintarvikelain-säädännön vaatimusten noudattamisessa.	Toteutunut	Lihan alkuperämaan ilmoittamista kuluttajille on valvottu Oiva-tarkastuksilla.
--	---	------------	--

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ohjataan ja edistetään yritysten sijoittumista tarkoituksenmukaisesti siten, että ympäristö- ja terveyshaitat minimoidaan.	Yritykset ja toimijat sijoittuvat tarkoituksenmukaisiin paikkoihin ympäristö- ja terveyshaitat minimoiden. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Toteutuneet ennakkoneuvottelut yritysten sijoittumisessa (huom. edellytyksenä on, että Ympäristöpalveluita pyydetään mukaan ennakkoneuvotteluihin)	Ennakkoneuvotteluja on käyty useamman yrityksen osalta Miksei Mikkelin kautta. Kaavalausuntoja on tehty yhdessä ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan kanssa.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Laajennetaan/kehitetään sähköistä asiointia Ympäristöpalveluiden lupa- ja ilmoitusasioissa.	Kaikki ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan lupa- ja ilmoitusasiat ovat hoidettavissa selkeiden ja helposti käytettävien sähköisten järjestelmien kautta.	Lupa- ja ilmoitusasiat, jotka voidaan käsitellä sähköisesti	Kaikki ympäristönsuojelun luvat ja ilmoitukset voidaan käsitellä sähköisesti. Terveysvalvonnassa käytössä sähköinen asiointijärjestelmä Ilppa ja sähköisiä lomakkeita.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkelä

Parannetaan yrittäjyysnäkökulmaa sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Sujuvat luvituspalvelut, ennakoivat neuvottelut ja yritysten neuvonta.	Valmistellaan luvat (esim. ympäristölupa) sujuvasti ja laadukkaasti, ja annetaan yrityksille ennakoivasti riittävästi selkeää tietoa lupien ja ilmoitusten tarpeesta, sekä luvan edellytyksistä.	Lupapäätösten valmisteluun käytetty aika keskimäärin, toteutuneet ennakoivat neuvottelut	Maa-aines- ja ympäristölupien (15 kpl) käsittelyajat ovat vaihdelleet välillä 1,5–5 kuukautta. Ennakkoneuvotteluja on käyty hakijoiden ja Miksein kanssa yritysten sijoittumisesta.
Osallistutaan yritysten sijoittumista koskeviin neuvotteluihin (esim. yhteistyössä Mikkelin kehitysyritys Miksein kanssa).	Yritysten sijoittumispaikat ovat tarkoituksenmukaisia sekä yrityksen, ympäristön ja lähialueen asukkaiden kannalta.	Yritysten sijoittumista koskevat neuvottelut (esim. yhdessä Miksein kanssa edellyttäen, että Ympäristöpalvelut pyydetään mukaan)	Neuvotteluihin on osallistuttu säännöllisesti.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Pito- ja vetovoiman parantaminen kunnallisiin eläinlääkärin virkoihin ja sijaisuuksiin valtakunnallisesta eläinlääkärripulasta huolimatta uuden eläinlääkintähuoltolain mukaisesti.	Eläinlääkintähuollon riittävät resurssit saadaan turvattua 24/7 lakisääteisten palveluiden tuottamiseen uuden, todennäköisesti vuonna 2024 voimaan tulevan eläinlääkintähuolto-lain mukaisesti valtakunnallisesta eläinlääkärripulasta huolimatta. Eläinlääkäreiden palkkausjärjestelmää kehitetään yhdessä henkilöstöpalveluiden kanssa. Arvioidaan eläinlääkärivirkosten ja vastaanottoavustajien riittävyys. Kehitetään eläinlääkäreiden työnkuvaa ja vastaanottojen varustusta sekä vastaanottojen välistä yhteistyötä. Selvitetään tarvittaessa mahdollisuudet ostopalvelulle pieneläinpäivästyksen osalta, toimialueen kahden päivystysalueen yhdistämistä sekä yhteistyömahdollisuuksia Savonlinnan kanssa. Mahdolliset lisäkustannukset tuodaan erikseen valtuuston hyväksyttäväksi. Vastuu: Terveysvalvonnan johtaja, vastaava eläinlääkäri	Resurssitilanne Työtyytyväisyyskyselyt Asiakaspalaute	Eläinlääkärin virat on tällä hetkellä täytetty ja sijaisia on saatu eläinlääkäreiden viransijaisiksi lomien ja virkavapaiden ajalle. Työtyytyväisyyskyselyt on toteutettu osana koko kaupunkiorganisaation ns. Pulssikyselyjä. Ympäristöterveydenhuolto osallistui valtakunnalliseen Laatu-netin järjestämään asiakastytyväisyyskyselyyn loppuvuodesta 2023. Tulokset kyselystä saadaan alkuvuodesta 2024.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Oppilaitosyhteistyö XAMK:n kanssa.	Tarjotaan harjoittelupaikkoja ja opinnäytetöitä, ja osallistutaan tarvittaessa ja resurssien sallimissa puitteissa opetukseen tuomalla mukaan työelämänäkökulmaa.	Harjoittelupaikat, harjoittelijat (kk), opinnäytetyöt, opetukseen osallistuminen	Ympäristönsuojelun puolelta valmistui kaksi opinnäytetyötä vuonna 2023. Kesän aikana on ollut kaksi opiskelijaa harjoittelijana kolmen kuukauden ajan Ympäristöpalveluissa. Elintarvikevalvonnassa on valmistunut kaksi opinnäytetyötä. Resurssipulan vuoksi elintarvikevalvonnan henkilöstö ei ole osallistunut oppilaitosyhteistöhön.
Tutkimusyhteistyö korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa.	Osallistutaan tutkimushankkeisiin.	Hankkeisiin osallistuminen	Ympäristöpalvelut on ollut mukana pohjavesien suojelusuunnitelmiin liittyvien taustatutkimusten tilaamisessa ja määrittelyssä.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tarjotaan kesätyö- ja harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille.	Tarjotaan laadukkaita ja monipuolisia kesätyö- ja harjoittelupaikkoja ja muita työpaikkoja alan opiskelijoille ja vastavalmistuneille ja luodaan myönteistä työnantajakuva, joka tulee opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kiinnittymistä alueelle.	Harjoittelukuukausia/vuosi	Ympäristönsuojelussa on ollut harjoittelussa (3 kk) XAMKin opiskelija ja ympäristötarkastajan sijaisena (3,5 kk) Aalto yliopiston opiskelija. Terveysvalvonnassa on ollut kesäharjoittelija 3 kk. Eläinlääkintähuollossa ollut työssä kesäaikana eläinlääketieteen opiskelijoita viransijaisina 10 kk. Lisäksi harjoittelemassa on ollut eläinlääketieteen opiskelijoita 2 kk.

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Viranomaispalvelun asiakaslähtöisyys	Toimitaan helposti lähestyttävänä ja palvelualttiina viranomaisena.	Asiakastyytyväisyyskysely	Suora palaute asiakkailta on pääosin myönteistä. Ympäristönsuojeluyksikkö on ollut mukana vuosina 2022 ja 2023 Kestävän maankäytön mallihankkeessa, johon on liittynyt asiakaspalautteen keräämistä ympäristölupakäsittelyjen osalta ja viranomaistoiminnan kehittämistä asiakaslähtöisemmäksi. Ympäristöterveydenhuolto osallistui valtakunnalliseen Laatu-netin järjestämään asiakastyytyväisyyskyselyyn loppuvuodesta 2023. Tulokset kyselystä saadaan alkuvuodesta 2024.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Terveysvalvonnan lausunnot rakennusluvista	Kiinnitetään huomiota terveelliseen ja turvalliseen rakentamiseen rakennus-lupalausunnoissa oman lain-säädännön puitteissa. Vastuu: Ympäristöpalvelut, terveysvalvonta	Toteutunut	Lausuntopyyntöjä on ollut vähemmän kuin aikaisempina vuosina hiljentyneen rakentamisen vuoksi.

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuympäristöjä eri asumismuotojen ja –tapojen mahdollistamiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Varataan riittävästi resursseja vesihuoltolain ja kuntien jätehuollon valvontaan haja-asutusalueilla, osallistutaan kuntien maankäytön suunnitteluun edistämällä ympäristöllisesti kestäviä, monipuolisia asumismuotoja.	Tuetaan vastuullista haja-asumista ja siihen liittyvää vastuullista maankäytön suunnittelua ja vesi- ja jätehuollon kehittämistä hiilineutraalisuus-tavoitteet ja puhtaat vedet huomioiden. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Haja-asutusalueille, asumiin kohdistuviin kehittämissuunnitelmiin osallistuminen, Haja-asutusalueiden jätevesiläisyyden (lkm)	Jätevesiläisyyttä on annettu 21 kappaletta. Jätevesiselvityksiä pyydetty valvontaohjelman mukaisesti.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ympäristöpalvelut tukevat maankäytön suunnittelua siten, että luonnon monimuotoisuus, maisemallisesti arvokkaat alueet ja lähivirkistysalueet huomioidaan. Keskeisenä työkaluna on riittävät tietojärjestelmät arvokkaista luonto- ja maisema-alueista, toimivat lausuntokäytännöt ja työryhmiin osallistuminen.	Maankäytön suunnittelussa huomioidaan monipuolisesti luonnon monimuotoisuus, arvokkaat luontokohteet ja lähiluonnon merkitys kuntalaisien hyvinvoinnille. Kuntien työntekijöillä on käytössään riittävästi tietoa kunnan alueella olevista arvokkaista luontokohteista, uhanalaisista lajeista ja luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnonsuojelun kannalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Maankäyttöön liittyvien lausuntojen lkm (koko Ympäristöpalvelujen toimialue)	Lausuntoja on annettu 14 kappaletta.

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Varataan riittävät resurssit ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon palveluihin runsas vapaa-ajanasuminen huomioiden.	Tunnistetaan runsas vapaa-ajanasuminen ympäristönsuojelumääräyksissä ja lupaprosesseissa, ja neuvontatarpeessa ja muissa asiakasyhteydenotoissa.	Viranomaistoimet, joissa vapaa-ajanasukkaat on erityisesti huomioitu.	Mikkelin seudun ympäristönsuojelumääräyksissä ja ympäristöluvituksessa on huomioitu louhinnan ja murskaustoiminnan aika siten, että ajalla 1.6.–15.8. melua aiheuttavaa toimintaa ei sallita alle 500 metrin etäisyydellä asutuksesta tai vapaa-ajanasunnoista. Kesäaikana palkataan työntekijöitä varsinaisten työntekijöiden lomien ajaksi.
Otetaan huomioon vapaa-ajanasukkaat eläinlääkäriresursseja määriteltäessä.	Eläinlääkäriresurssit ovat riittävät lakisääteisten tehtävien hoitamiseen myös yleisinä loma-aikoina, jolloin harraste-eläinten määrä kasvaa merkittävästi toimialueella.	Asiakaspalaute	Asiakaspalaute on ollut pääosin myönteistä. Hoitovirhealituksia ei ole tullut.

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tuetaan ja edistetään talkootoimintaa mm. ympäristön siivoamisessa (roskien kerääminen) ja vieraslajien torjumisessa. Tehdään yhteistyötä työllisyyspalvelujen, järjestöjen ja hankkeiden kanssa.	Yhteisöllinen tekeminen ja talkootoiminta lisää kunta-laisten vastuuta omasta ympäristöstään ja toimii osana ympäristökasvatusta.	Talkoot ja yhteisölliset hankkeet, jossa Ympäristöpalvelut on ollut mukana.	Osallistuttiin YLE:n kampanjaan Miljoona roskapussia. VieKas-hanke on järjestänyt vieraslajien torjuntatalkoita.
Omaehtoisen toiminnan neuvonta ja ohjaus.	Omaehtoista toimintaa toteutetaan ohjatusti ja omaehtoista toimintaa varten on riittävästi neuvontaa saatavilla.	Toteutunut omaehtoinen toiminta, jota Ympäristöpalvelut on ohjannut ja/tai antanut neuvontaa.	Ympäristöpalvelut on ollut mukana Kestävän maankäytön mallihankkeessa, jonka tavoitteena oli viranomaispalvelujen (rakentajan polku) asiakaslähtöisyyden kehittäminen ja asiakkaiden neuvonta. Ympäristöpalvelut ja Mikkelin kaupunki on ollut Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen Viekas-hankkeessa, jossa on jaettu kuntalaisille ohjeita ja neuvontaa vieraslajien torjunnassa.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Selkeät tapahtumiin liittyvät ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan ohjeet ja neuvonta.	Ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan lupiin ja ilmoituksiin ja muihin käytäntöihin liittyvät ohjeet ovat riittävällä tavalla riittävällä mukana kaupungin tapahtumajärjestämisen ohjeistuksessa.	Tapahtumiin liittyvä ohjeistus Ympäristöpalvelujen vaatimista luvista ja ilmoituksista on selkeästi näkyvillä kuntien nettisivuilla.	Ympäristöpalvelut on ollut mukana laatimassa Mikkelin kaupungin ohjeistusta tapahtuman järjestäjille. Ohjeet ovat olemassa ja löytyvät kaupungin nettisivuilta.
Arvioidaan säännöllisesti tapahtumiin liittyvien lupa- ja ilmoitusmenettelyjen ja muiden käytäntöjen sujuvuutta.	Tapahtumiin liittyvät lupa- ja ilmoitusmenettelyt ovat sujuvat. Yleinen terveysvalvonta ja ympäristönsuojelu.	Asiakaspalaute	Asiakaspalaute on ollut myönteistä.

Tunnusluvut

	TP 2022	TA 2023	TP 2023	Toteuma-% 2023
Terveysvalvonnan tarkastukset (suunnitelman mukaiset)	251	700	351	50
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairausmatkat	1798	1900	1703	89
Vastaanotolla hoidetut pieneläimet	7523	6000	7269	121
Lupavelvollisten kohteiden tarkastukset (ympäristönsuojelu)	104	100	113	113
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	977	800	1450	181

Talous

Talous

Ympäristölautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	1 080 100		1 080 100	1 204 659	124 559
Toimintamenot	-2 295 500		-2 295 500	-2 227 228	68 272
Toimintakate (netto)	-1 215 400		-1 215 400	-1 022 569	192 831

2.2.2.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Yhdyspintatyöllä ja yhteen sovittavan johtamisen keinoin on luotu uusia yhteistyörakenteita kuten alueellinen opiskelu- ja nuoruusyhteistyöryhmä. Toiminta on jatkunut pääosin sujuvasti. Joidenkin työryhmien osalta keskustelut jatkosta ovat vielä kesken. Opetushallitus antoi uusia määräyksiä liittyen opiskelu- ja nuoruusyhteistyöryhmien toimintaan. Suunnitelmat on valmisteltu eri koulutusmuotojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyönä ja suunnitelmat on hyväksytty kasvatus- ja opetuslautakunnassa. Myös perusopetuksen poissaolojen ennaltaehkäisyyn, seurantaan ja poissaoloihin puuttumiseen liittynyt lakimuutos ja uudet opetussuunnitelman perusteet ovat vaatineet monialaista yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Mikkelin varhaiskasvatuksessa toimii 23 päiväkotia ja 1 ryhmäperhepäiväkotia. Ryhmäperhepäiväkodit Untuvikot, Peipposet ja Vaahteramäki on lakkautettu. Perhepäivähoitajia toimii neljä. Avointa toimintaa järjestetään neljässä toimipisteessä yhtenä päivänä viikossa kussakin kiertävän työntekijän voimin. Itäisen alueen päiväkotiverkosta ei ole tehty päätöstä. Esiopetusta toteutetaan 16 toimipaikassa. Kaksivuotinen esiopetuskokeilu toteutuu viimeistä lukuvuotta (2023-2024). Hankerahoituksella toimii digikehittäjä, pedagoginen johtaja, koordinoiva erityisopettaja, kaksi apulaisjohtajaa, erityisvarhaiskasvatuksen opettaja sekä kaksi S2-opettajaa. Perheiden Koppa -kohtaamispaikka toimii kirjaston alakerrassa.

Mikkelissä on 18 peruskoulua, joista viisi on yhtenäiskouluja, joissa opetusta annetaan luokille 1-9. Suomenniemen koulu yhdistyi Ristiinan yhtenäiskouluun 1.8.2023 alkaen. Saimaanportin yhtenäiskoulun sisällöllinen suunnittelu ja rakentaminen eteni ja uusi koulu valmistui aikataulun mukaisesti vuoden 2023 lopussa. Uusi koulu aloittaa toimintansa 1.3.2024 alkaen. Itäisen alueen kouluratkaisusta ei ole vielä tehty päätöstä, mutta suunnitelmaa on työstetty ja koulujen kuntoarviot ja korjaustarpeet sekä oppilasennusteet on päivitetty. Perusopetusta on kehitetty aktiivisesti valtakunnallisten hankerahoitusten tuella. Uuden hallituksen ja OKM:n linjauksia hankerahoitusten jatkosta ja sisällöstä odotetaan. Tärkeänä perusopetuksen painopisteenä on ollut oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen sekä koulunuo- risotyön kehittäminen ja koulupudokkuuden ehkäiseminen. Kasvun ja oppimisen tueksi on saatu palkattua lisähenkilöstöä ja kehitetty toimintaa ja henkilöstön osaamista useilla eri hankerahoituksilla. Laajentuneen oppivelvollisuuden valvontaan on edelleen kiinnitetty huomiota. Lisäksi perusopetuksessa on kehitetty tehostettua ohjausta, jotta kaikille yhdeksäsluokkalaisille löytyisi mielekäs jatko-opiskelupaikka. Perusopetusikäisille on tarjolla välittömästi koulupäivän yhteydessä harrastus- ja kerhotoimintaa valtion erityisavustusten ja kaupungin omaraahoituksen turvin.

Mikkelissä toimii yksi nuorten lukiokoulutuksen yksikkö, Mikkelin lukio, jossa järjestetään myös kahden tutkinnon opiskelijoiden lukio-opetusta lähiopintoina. Lukiokoulutusta on kehitetty erityisesti hankerahoituksen tuella. Hanketoiminnan painopisteinä ovat olleet kansainvälisyysosaamisen vahvistaminen ja lukio-opetuksen laatutyöhön panostaminen. Erasmus+ akkreditoinnin tuella Mikkelin lukio on toteuttanut useita liikkuvuuksia eurooppalaisten yhteistyökoulujen kanssa. Lukion kansainvälisyystoiminta jatkuu akkreditoinnin turvin 31.12.2027 saakka. Korkeakouluyhteistyön saralla lukio on vahvistanut yhteistyötä Itä-Suomen yliopiston kanssa. Syksyllä 2023 lukiokoulutuksen korona-avustusta käytettiin pienempien opetusryhmien muodostamiseen. Valtakunnallisia linjauksia lukiokoulutukseen suunnattavista uusista OKM:n hankerahoituksista odotetaan. Lukiokoulutuksen hallinto- ja johtamisjärjestelmä uudistettiin syksyn 2023 aikana ja uusi lukiokoulutuksen tulosalueen hallinto- ja johtamisjärjestelmä on otettu käyttöön 1.1.2024 alkaen.

Talouden toteutuma ja olennaiset poikkeamat

Hallinnon toimintatuotot ylittivät talousarvion noin 8 000 eurolla. Toimintakulut jäivät noin 14 000 euroa talousarviota alhaisemmiksi. Näin ollen hallinnon toimintakate muodostui noin 22 000 euroa talousarviota paremmaksi.

Varhaiskasvatuksen maksutuottoja on kertynyt päivähoitomaksujen osalta 58 000 euroa ennakoitua vähemmän. Avustuksia kertyi 157 000 euroa arvioitua enemmän. Henkilöstömenot ovat alittuneet 203 000 euroa. Palvelusetelikulut ja esiopetuksen palveluostot ovat ylittyneet 1 000 000 euroa kesken budjettivuoden tehtyjen palvelusetelihintojen korotusten vuoksi sekä uuden yksityisen päiväkodin perustamisen vuoksi. Kuljetuskulut ovat alittuneet 61 000 euroa. Kustannussäästöä on syntynyt aineet, tavarat ja tarvikkeet kustannuksissa 58 000 euroa. Toimintatuotot ylittivät noin 142 000 euroa ja toimintakulut ylittivät noin 620 000 euroa muutettuun talousarvioon verrattuna. Toimintakate oli noin 477 000 euroa muutettua talousarviota huonompi.

Perusopetuksessa myyntituottoja kertyi 313 475 euroa ennakoitua enemmän. Myös maksutuottoja saatiin 21 873 euroa arvioitua enemmän. Sen sijaan tuet ja avustukset jäivät 183 241 euroa ennakoitua pienemmiksi. Muita toimintatuottoja kertyi kuitenkin 110 407 euroa arvioitua enemmän. Näin ollen perusopetuksen toimintatuotot ylittivät yhteensä 298 087 eurolla lähinnä lisääntyneiden kotikuntakorvausten takia. Henkilöstökulut alittuivat 26 373 eurolla. Palveluiden ostojen kulut ylittivät 48 531 eurolla. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannuksissa syntyi säästöä 195 350 euroa, avustuksissa 38 851 euroa ja vuokrissa 95 607 euroa. Muut toimintakulut ylittivät 16 427 euroa. Toimintakulut alittuivat yhteensä 291 223 euroa. Näin ollen perusopetuksen toimintakate oli 589 309 euroa muutettua talousarviota parempi.

Lukiokoulutuksen maksutuottoja kertyi noin 26 000 euroa ja avustuksia noin 68 000 euroa ennakoitua enemmän. Muita toimintatuottoja kertyi noin 19 000 euroa ennakoitua enemmän. Lukiokoulutuksen toimintatuotot ylittivät noin 113 800 euroa. Henkilöstökulut ylittivät noin 175 000 euroa, mikä johtui em. toimintatuottojen, sijaiskulujen ja eläkekulujen lisääntymisestä. Kustannussäästöä syntyi palvelujen ostoissa noin 65 000 euroa (matkakulut, koulutukset, sisäiset ostot). Aineiden, tavaroiden ja tarvikkeiden kustannuksista syntyi säästöä noin 34 000 euroa, vuokratuoluissa 20 000 euroa ja muissa toimintakuluissa 15 000 euroa. Toimintakulut ylittivät noin 39 000 euroa muutettuun talousarvioon nähden. Toimintakate oli 74 100 euroa muutettua talousarviota parempi.

Kasvatus- ja opetuslautakunnan alaiset irtaimen investointimenot alittivat talousarvion 29 000 euroa.

Kokonaisuudessaan kasvatus- ja opetuslautakunnan toimintatuotot ylittivät noin 562 600 euroa. Myyntituotot ylittivät lähes 356 000 euroa. Tulot ylittivät myös tiliryhmissä tuet ja avustukset, vuokratuotot ja muut toimintatuotot, vain maksutuotot alittivat talousarvion. Toimintakulut ylittivät noin 354 400 euroa. Palvelujen ostot ja muut toimintakulut ylittivät talousarvion, kun taas henkilöstökulut, aineet/tarvikkeet/tavarat, avustukset ja vuokrat alittivat talousarvion. Lautakunnan toimintakate muodostui näin ollen noin 208 200 euroa talousarviota paremmaksi.

Strategiakortit

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Rekrytoinnissa onnistumisen.	Oikea-aikainen rekrytointi, laaja-alainen osaaminen. /esimiehet	Kasvatus- ja opetushenkilöstön kelpoisuusaste	Kelpoisten hakijoiden määrä on vähentynyt. Varhaiskasvatushenkilöstön kelpoisuus 93 % Opetushenkilöstön kelpoisuus perusopetuksessa noin 96 % (vakinaiset ja pidemmät määräaikaiset tehtävät) ja lukiokoulutuksessa noin 98 %.
Työhyvinvoinnin parantaminen. Tuodaan Mikkelin vahvuudet ja osaaminen selkeästi esiin. Positiivinen viestintä ja uutisointi.	Myönteinen työnantajakuva, työhyvinvoinnista huolehtiminen. /esimiehet ja työntekijät	Pulssi-kysely Sairauspoissaolojen määrä	Pitkäkestoiset täydennyskoulutuskokonaisuudet ovat tukeneet henkilöstön hyvinvointia. Pulssikyselyn kokonaispisteet 57,8/2022 ja 57,7/2023 (pisteet 51-70 tyydyttävä taso, työtehtävät ja omat voimavarat sekä työn sujuminen työyhteisössä hieman laskivat ja esihenkilön ja työnantajan toiminta hieman nousivat). Sairauspoissaolopäivät 24 844/2022 ja 19 936/2023 (huom. koronan vaikutukset).

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Palveluverkko sopeutetaan tarvetta vastaavaksi. Maahanmuutto huomioidaan	Lapsimäärien lasku huomioidaan palveluverkkosuunnittelussa suunnitelmallisesti ja kestävästi. /opetusjohtaja	euroa/oppilas	Tp2023: 10 785 euroa/oppilas Perusopetukseen on tullut noin 100 ukrainalaista oppilasta sotatilanteesta turvaan. Tämä on lisännyt perusopetuksen oppilasmäärää ja opetusryhmien määrää. Oppilasennusteet on huomioitu itäisen alakoulun suunnittelussa. Suomenniemen koulu yhdistyi Ristiinan yhtenäiskouluun 1.8.2023 alkaen. Päätös Rouhialan koulun lakkauttamisesta on tehty 1.8.2025 alkaen.

<p>Kansainvälisyyskasvatus, digitalisaatio ja kestävä kehitys huomioidaan opetussuunnitelmassa. Osallistutaan asiaan liittyviin kehittämishankkeisiin.</p>	<p>Tavoitteet opetussuunnitelmassa. /henkilöstö</p>	<p>Kansainväliset tapahtumat, sähköinen oppimateriaali ja järjestelmät ja kestävä kehityksen suunnitelmat. Arvioidaan lukuvuosisuunnitelmissa.</p>	<p>Keväällä 2023 yhteistyössä Opetushallituksen kanssa järjestettiin Mikkelissä merkittävä kansainvälinen konferenssi EU-alueen opetushenkilöstölle. Pitkäkestoinen yhteistyö Saksan Ostholstin alueen opetustoimen kanssa jatkuu. Uudistettu digipolku ja kestävä kehitys on osa opetussuunnitelmaa. Lukio-opetuksessa sähköisiä oppimateriaaleja käytetään päivittäin, ja ylioppilaskirjotukset ovat olleet sähköisiä jo useamman vuoden ajan. Lukiossa on toteutettu monipuolista yhteistyötä EU-maiden kumppanuuskoulujen kanssa kevään ja syksyn 2023 aikana mm. opintoretkien ja työnvarjostuksen muodossa. Tällä hetkellä odotetaan uuden hallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksia tulevista kehittämishankkeista.</p>
--	---	--	--

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
<p>Energiatehokkaat, turvalliset ja laadukkaat koulukuljetukset, julkisen liikenteen toimivuus.</p>	<p>Huolellinen kuljetussuunnittelu/opetusjohtaja yhteistyössä kuljetussuunnittelun kanssa</p>	<p>Kustannusvaikutus, laatu huomioiden</p>	<p>Koulukuljetukset on suunniteltu tiiviissä yhteistyössä kustannustehokkaasti ja turvallisuus huomioiden kuljetuskoordinaattoreiden kanssa. Koulukuljetukset: (2022: 1 508 587 euroa) 2023: 1 896 333 euroa Esiopetuskuljetukset: (2022: 100 500 euroa) 2023: 106 800 euroa</p>
<p>Energian säästäminen päiväkotien, koulujen ja toiminnan arjessa.</p>	<p>Energian säästö /henkilöstö</p>	<p>Kulutus</p>	<p>Energian säästäminen on osa kestävä kehityksen opetusta. Yhteistyössä Mikkelin yliopisto-keskuksen ja XAMK:in kanssa on kehitetty Tiedepolkua, jossa kestävä kehitys yhtenä teemana. Sivistyksen palvelualueella energian kulutus (sähkö ja lämpö) 2023 laskenut noin 5 % verrattuna vuoteen 2022.</p>

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Verkkokurssien hyödyntäminen lukio-opetuksen kurssitarjonnassa.	Jokainen lukiolainen suorittaa vähintään yhden verkkokurssin lukuvuodessa. /rehtori	Suoritettu/ei suoritettu	Toteutuu keskimäärin (joillakin opiskelijoilla useita verkko-kursseja, joillakin opiskelijoilla vielä hyödyntämättä verkko-kurssitarjontaa). Opiskelijoiden yksilöllinen opinto-ohjelma vaikuttaa verkkokurssisuoritusten määrään.
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu	Henkilöstölle on tarjolla mm. Hallintoakatemian, Eduhousen, Xamkin ja aluehallintovirastojen verkkokoulutuksia.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
MiniMikkeli kaikille 6. luokkalaisille osana toimijuus- ja yrittäjyyspolkua.	Aktiivinen tulevaisuuden toimija. /opetusjohtaja, perusopetuksen rehtorit	Kaikki 6. luokkalaiset osallistuvat MiniMikkeliin.	Kaikki 6. luokkalaiset (649 oppilasta) ovat osallistuneet MiniMikkeliin kevätlukukaudella 2023.
Yrittäjyys- ja liikeideakilpailujen järjestäminen, yritysvierailuvesot ja OpeTET-päivät	Yrittäjyyskasvatuksen osaaminen laajenee, yrittäjyyden näkyvyys lisääntyy. /opettajat ja esimiehet	Toiminnan määrä	Perusopetuksen opot ovat tehneet yritysvierailuja. Rantakylän yhtenäiskoulussa on kehitetty painotettua yrittäjyys- ja toimijuuskasvatusta, johon on osallistunut 43 oppilasta. Lukion korkeakoulu yhteistyö- ja yrittäjyyskasvatustiimi on edistänyt yrittäjyyskasvatusta järjestämällä yrittäjävierailuja lukiolle ja opettajien yritysvierailuveson. Lukion yrittäjävierailuihin osallistui 161 opiskelijaa.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tiedepolun rakentaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksesta lukioon (yliopistokeskus MUC)	Yhteistyö jatkuu ja monipuolistuu. Tiedekasvatus läpäisee kaikki koulutusasteet. /varhaiskasvatus, perusopetus, lukion kehittämistiimi	Toiminnan määrä	Perusopetuksessa Tiedepolun sisällöt on luotu 1., 2., 5., 8. ja 9. luokille. Viidensien luokkien osalta on toteutettu myös vierailut Metsä-Sairilaan. Osa 9. luokkalaisista on osallistunut Tieteen päiviin. Kahdeksansien luokkien Muisti-vierailuihin ei tässä vaiheessa ole ollut taloudellisia mahdollisuuksia. Mikkelin lukio osallistuu MUC:n tiedetapahtumien

			suunnitteluun ja toteutukseen siten, että useat opetusryhmät osallistuivat tapahtumiin tai tutustuivat MUC-yksiköiden toimipisteisiin keväällä 2023. Lisäksi lukio tekee yhteistyötä LUT:n kanssa MOOC-oppimateriaalin (aiheena vesi) luomisessa, ja se on käytössä osana lukion tiettyjen oppiaineiden opintojaksoja.
Koulunuorisotyön kehittämisen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin kanssa.	Koulunuorisotyön sisällön ja laadun kehittäminen. /perusopetuksen ja nuorisopalveluiden koulunuorisotyöntekijät ja esimiehet	Koulunuorisotyön osallistuminen kehittämisverkostoon	Koulunuorisotyöntekijät ja perusopetuksen edustajia on osallistunut Xamkin kehittämisverkostoon. Opetusjohtaja on osallistunut koulunuorisotyön oppikirjan laadintaan.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Harjoittelumahdollisuudet TET-harjoitteluista alkaen.	Myönteiset työelämäkokemukset. /rehtorit	Toteutuu/ei toteudu	TET-jaksot ovat toteutuneet perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan.
Harjoittelupaikkojen tarjoaminen.	Koulutetun työvoiman riittävyys. /varhaiskasvatuksen esimiehet, rehtorit	Harjoittelujen määrä	Varhaiskasvatus: 110 Perusopetus: 51.

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Koulujen vetovoimaisuuden lisääminen.	Laadukas oppimisympäristö /opetusjohtaja, rehtorit	Pitää koulunkäynnistä, %-osuus kasvaa (kouluterveyskysely)	Heikentynyt muilla paitsi ammatillisessa koulutuksessa, sama suunta koko maan tuloksissa. 4.-5. lk 72,1 % 2023 (79,1 % 2021) 8.-9. lk 48,2 % (58,4 %) Lukio 54,2 % (73,2 %) Ammatillinen 83,7 % (82,2 %)
Luodaan hyvinvointialueen kanssa uudistuneen lainsäädännön mukaiset selkeät ja toimivat monialaiset opiskeluohjauksen rakenteet ja toimintakulttuuri, mm. ohjausryhmät ja koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluohjauksen suunnitelmien laatiminen.	Kuntakohtainen ja hyvinvointialuekohtainen opiskeluohjauksen monialainen ohjausryhmä toiminnassa ja monialaisten toimintamallien kehittäminen aktiivista. /esiopetus, perusopetus, lukio-opetus yhdessä muiden toisen asteen oppilaitosten ja hyvinvointialueen kanssa, ml. Lasten ja nuorten Etelä-Savo -hanke	Ohjausryhmät kokoontuvat säännöllisesti ja niihin osallistutaan aktiivisesti Opiskeluohjauksen suunnitelmat laadittu	Kuntakohtainen opiskeluohjauksen ohjausryhmä on toiminut ja kokoontunut säännöllisesti. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset opiskeluohjauksen suunnitelmat on laadittu ja hyväksytty kasvatus- ja opetuslautakunnassa. Alueellinen opiskeluohjauksen yhteistyöryhmä on aloittanut toimintansa ja alueellinen opiskeluohjauksen suunnitelma on hyväksytty hyvinvointialueen valtuustossa.

			Lasten ja nuorten Etelä-Savo –hankkeessa kehitetty ja levitetty monialaisia toimintamalleja.
KOPPA-kohtaamispaikassa säännöllisesti kaupungin, hyvinvointialueen, järjestöjen ja ev.lut. srk:n järjestämää toimintaa, jota kehitetään yhdessä perheiden kanssa. Aktiivinen osallistuminen hyvinvointialueen koordinoimaan perhekeskuskehittämiseen.	Perhekeskustoimintamallia ja -verkostoa kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /varhaiskasvatus, perusopetus	Toteutunut hyvin/ toteutunut osittain/ ei toteutunut	Toteutunut hyvin. Perhekeskustoimintamallia on toteutettu yhteistyössä hyvinvointialueen, ev.lut. seurakunnan ja järjestöjen kanssa. Kesällä KOPPA-kohtaamispaikassa toteutettiin myös päiväleiritoimintaa alakouluikäisille.
Lapsiystävällinen kunta - malli	Lasten huomioiminen päätöksenteossa ja kunnan toiminnassa toteutuu suunnitellusti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue ja asuminen ja toimintaympäristön palvelualue /varhaiskasvatus, perusopetus	Liittyminen toteutui/ei toteutunut	Ei ole toteutunut ja koordinaatioresurssi puuttuu.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Palveluverkkosuunnittelu	Kaikille lapsille motivoiva ja turvallinen varhaiskasvatus ja koulu myös tuen tarpeet huomioiden. /varhaiskasvatus, opetusjohtaja, esimiehet, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu	Tavoite toteutunut Saimaanportin yhtenäiskoulun suunnittelussa ja lähikouluperiaatteen etenemisessä. Itäisen alueen päiväkotij- ja kouluverkko-suunnittelutyöryhmän esitys valmistui marraskuussa 2023. Valtuustoesittely siirtyi joulukuun 2024 valtuustoon.

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kulttuurikameli	Kulttuuriin tutustumista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. /päiväkotien johtajat yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu	Toteutunut
Kulttuuripolku	Kulttuuripolku mahdollistaa kulttuuritarjonnan kaikille vuosiluokille perusopetuksessa. /rehtorit yhteistyössä kulttuuripalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu	Toteutunut.
Liikkuva lapsi -toiminta	Lasten liikkuminen arjessa lisääntyy. /varhaiskasvatus ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu	Toteutunut

Liikkuva koulu -toiminta	Liikuntakasvatus, oma tapa harrastaa liikuntaa, kokeilukulttuuri, mahdollisuuksia ja puitteita. /rehtorit yhteistyössä Liikkuva koulu -tiimin ja liikuntapalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu	Koulut ovat tehneet Liikkuva koulu –suunnitelmat luku- vuosisuunnitelmiin. Perusopetuksessa on toiminut kaksi Liikkuva koulu –tutoria. Yläkoulujen Liikkuva koulu –hanke aloitettu. Myös kerhotoiminnassa liikunnallisuus huomioitu.
Liikkuva nuori -toiminta	Liikunnanharrastaminen lisääntyy uusia mahdollisuuksia ja puitteita luomalla. /lukiokio ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu	Toteutuu, mm. Eslin ja teatterin ”Liike ja tunne”-hanke lukiolla.

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliläisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lähikouluperiaatteen vahvistaminen.	Tukitoimet lähikouluun. /opetusjohtaja, rehtorit	Toteutuvat/eivät toteudu	Pedagogisia ja opiskeluhoollollisia tukitoimia on kohdennettu kuhunkin lähikouluun. Saimaanportin yhtenäiskoulun suunnittelussa on myös lähikouluperiaate huomioitu.

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lasten parlamentti ja Nuorisovaltuusto	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Toimielimet toimivat	Toimielimet toimivat.
Neuvottelukunnat	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Neuvottelukunnat toiminnassa perusopetuksen kouluissa ja lukiossa	Neuvottelukunnat toimivat kaikissa peruskouluissa ja lukiossa kodin ja koulun yhteistyöelimenä.

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tunne- ja vuorovaikutuskasvatus (ns. TuVu-toiminta)	Tuvu-toiminnan vakiinnuttaminen. /varhaiskasvatuksen esimiehet, perusopetuksen ja lukion rehtorit	Joka yksikössä suunnitelma lukuvuosisuunnitelmassa	Kaikissa peruskouluissa on TuVu-tiimi tai työpari sekä toimintasuunnitelma luku- vuosisuunnitelmassa sekä Hyvä ja turvallinen koulupäivä -suunnitelmassa.
Ryhmäytyminen (kohde-ryhmä uudet opiskelijat)	Ryhmäytymistoiminnan suunnitelmallinen toteuttaminen. /lukion apulaisrehtori ja ryhmänohjaajat yhteistyössä opiskeluhoitopalvelujen ja koulunuorisotyön kanssa	Toimintasuunnitelma luku- vuosittain	Toteutuu. Uusien opiskelijoiden työjärjestykset tukevat ryhmäytymistä.
KOPPA-kohtaamispaikassa kävijöiden toiveiden kartoitus	Perheiden KOPPA-kohtaamispaikan kehittäminen perheiden tarpeita kuullen. /varhaiskasvatus	Kartoitus tehty ja tulokset käytettävissä kehittämiseen	Toteutunut

Varhaiskasvatus ja hoidon tuki

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
2211 - Päiväkodit				
asiakkaat kpl	1 165,00	1 033,00	1 117,00	108,13 %
menot / asiakas €/kpl	-12 898,96	-14 657,41	-14 594,22	99,57 %
alle 3-vuotiaat %	22,70	23,20	21,10	90,95 %
erityisasiakkaat %	13,20	13,70	13,90	101,46 %
päiväkotien 3-6v asiakkaat kpl	900,00	793,00	881,00	111,10 %
2370 - Yksityinen päivähoito				
yksityinen päiväkotihoidon asiakkaat kpl	622,00	597,00	636,00	106,53 %
menot / asiakas €/kpl	-8 154,98	-8 410,72	-9 587,32	113,99 %
yksityinen päiväkotihoidon, alle 3-vuotiaita %	24,00	24,90	25,80	103,61 %
2400 - Vuorohoito				
asiakkaat kpl	252,00	350,00	222,00	63,43 %
menot / asiakas €/kpl	-17 294,13	-12 930,57	-18 894,37	146,12 %
2410 - Ryhmäperhepäivähoito				
ryhmäperhepäivähoitoon asiakkaat kpl	24,00	12,00	12,00	100,00 %
menot / asiakas €/kpl	-21 346,10	-16 200,00	-15 991,90	98,72 %
2430 - Perhepäivähoito hoitajan kodis				
perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat kpl	29,00	26,00	16,00	61,54 %
menot / asiakas €/kpl	-20 758,40	-13 130,77	-19 191,24	146,15 %
2470 - Lasten kotihoidontuki				
kotihoidontuella hoidettavat lapset kpl	359,00	357,00	320,00	89,64 %
menot / hoidettava lapsi €/kpl	-4 865,01	-4 514,57	-5 165,22	114,41 %
2480 - Lasten yksityisen hoidon tuki				
yksityisen perhepäivähoitoon tukilapset kpl	49,00	53,00	44,00	83,02 %
menot / asiakas €/kpl	-3 612,39	-3 905,66	-4 175,05	106,90 %
2500 - Esiopetus				
asiakkaat kpl	449,00	447,00	326,00	72,93 %
menot / asiakas €/kpl	-9 475,43	-11 898,88	-12 587,95	105,79 %
erityisasiakkaat %	36,10	31,50	38,00	120,63 %
päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	48,00	49,00	34,00	69,39 %
2570 - Yksityinen esiopetus				
yksityinen esiopetus, asiakkaat kpl	124,00	121,00	125,00	103,31 %
menot / esiopetusasiakas €/kpl	-3 436,90	-3 462,81	-4 184,30	120,84 %
yksityiset päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	3,00	3,00	4,00	133,33 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Päivähoitossa olevien lasten määrä on vähentynyt. Alle 3-vuotiaiden lasten suhteellinen osuus on kasvanut. Yksityisen päiväkotihoidon asiakasmäärä on hieman vähentynyt, mutta alle 3-vuotiaiden osuus on kasvanut. Esioppilaiden määrä on pysynyt samana yksityisessä esiopetuksessa. Vuorohoitoa tarvitsevat lapset vähenevät. Perhepäivähoitossa olevien lasten määrä on pienentynyt. Kotihoidontuella hoidettavat ja yksityisen perhepäivähoitoon lapset ovat vähentyneet. Esiopetuksen ikäluokka on pienentynyt. Erityisoppilaiden määrä on pysynyt samana.

Lukiokoulutus

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
2110 - Lukiot				
aineopiskelijoiden lukumäärä kpl	76,00	75,00	61,00	81,33 %
menot / aineopiskelija €/kpl	-70 738,47	-73 266,67	-90 472,15	123,48 %
opetuskurssien lukumäärä kpl	812,00	745,00	758,00	101,74 %
menot / opetuskurssi €/kpl	-6 620,84	-7 375,84	-7 280,74	98,71 %
varsinaiset opiskelijat kpl	760,00	775,00	761,00	98,19 %
menot / varsinainen opiskelija €/kpl	-7 073,85	-7 090,32	-7 252,04	102,28 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Varsinaisten opiskelijoiden ennakoitua pienempi kokonaismäärä johtuu uusien lukiolaisten pienemmästä määrästä. Aineopiskelijoiden lukumäärän pieneneminen johtuu kahden tutkinnon opiskelijoiden määrän pienenemisestä. Opetuskurssien lukumäärä on ennakoitua suurempi johtuen korona-avustuksella perustetuista lisäopetusryhmistä.

Perusopetuspalvelut ja iltapäivätoiminta

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
2610 - Perusopetus				
oppilaita kpl	4 649,00	4 656,00	4 673,00	100,37 %
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat kpl	522,00	505,00	536,00	106,14 %
menot / oppilas €/kpl	-10 147,07	-10 955,15	-10 784,53	98,44 %
tuntia, koulut h	8 903,00	8 903,00	8 862,00	99,54 %
2900 - Iltapäivätoiminta				
aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistujia kpl	412,00	417,00	409,00	98,08 %
menot / osallistuja €/kpl	-1 669,13	-1 743,88	-1 817,29	104,21 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Ukrainalaisten oppilaiden tulo perusopetukseen on aiheuttanut erityisjärjestelyjä kouluilla ja lisännyt ryhmien määrää. Suomenniemen koulu yhdistyi Ristiinan yhtenäiskouluun 1.8.2023 alkaen. Saimaanportin yhtenäiskoulun suunnittelu ja rakentaminen on edennyt aikataulun mukaisesti ja koulu valmistui vuoden 2023 lopussa. Saimaanportin yhtenäiskoulua ennakoiden Urpolan koulun ip-toiminta otettiin kaupungin omaksi toiminnaksi elokuusta alkaen.

Talous

Kasvatus- ja opetuslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	5 510 300	-926 000	4 584 300	5 146 884	562 584
Toimintamenot	-96 148 200	-1 897 700	-98 045 900	-98 400 261	-354 361
Toimintakate (netto)	-90 637 900	-2 823 700	-93 461 600	-93 253 377	208 223

2.2.2.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Kulttuurin unelmavuosi 2022 –hanke päättyi 31.3.2023. Hankkeen rahoitti Etelä-Savon maakuntaliitto Euroopan aluekehitysrahastosta sekä Mikkelin kaupunki. Hankkeen tavoitteena oli parantaa kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta Mikkelissä sekä nostaa sen näkyvyys uudelle tasolle viestintää ja tapahtumatoimintaa edistämällä. Hankkeessa työllistettiin kulttuurialan toimijoita, vahvistettiin alueen asukkaiden hyvinvointia kulttuurin keinoin ja kehitettiin uusia toimialat ylittäviä yhteistyömalleja juurrutettavaksi Mikkelin kulttuurikenttään. Tuloksena syntyi malli kulttuurin unelmavuoden toteuttamisesta myös muissa Itä-Suomen kaupungeissa. Hankkeen tapahtumiin osallistui yli 33 000 ihmistä. Kaikkiaan toimijoita tapahtumien toteuttamisessa oli mukana noin 250 henkilöä, ammattilaiset, harrastajat ja yhdistystoimijat mukaan lukien. Hankkeessa otettiin käyttöön käänteisen kilpailutuksen muoto, kulttuuritupsahdus, jonka kautta luotiin mahdollisuus myös uusille toimijoille ja kokeiluille kulttuurin kentällä. Hanke järjesti tai oli mukana noin 150 yksittäisen tapahtuman, esityksen tai näyttelyn toteuttamisessa.

Kalevankankaalle valmistui ulkokuntosaleja – ja ulkokuntoilualueita koskevan lähiliikuntapaikkasuunnitelman mukainen uusittu ulkokuntoilualue ja koulujen pihoja koskevan lähiliikuntapaikkasuunnitelman ensimmäinen vaihe valmistui opinnäytetyönä ”Effects of environment on physical activity of children”. Saimaanportin yhtenäiskoulu ja sen sisä- ja ulkoliikuntapaikat valmistuivat. Koulun lisäksi Urpolan liikunta-alueelle valmistui neljä uutta beachvolley -kenttää vanhojen kenttien tilalle, uusi skeittiparkki sekä koulun ja rannan välissä kulkeva Urpolan kuntosaleja erotettiin kevyenliikenteen väylästä. Alueelle suunniteltu jäänhoitokoneelle tarkoitettujen varastotilan rakentaminen siirtyy vuodelle 2024. Retkeilyreittien kehittämistä jatkettiin edelleen lähivuosien tapaan. Hiidenmaanpolkujen ylläpito siirtyi Mikkelin kaupungille ja Juvan kunnalle, reitillä mm. uusittiin pitkospuita ja koko retkeilyreitiverkostosta tehtiin yhtenäinen kartta. Ulkopelientien vieressä olevia huoltorakennuksia pukutiloineen kunnostettiin ja Viihdeumala Rantakeitaan poreallas uusittiin. Liikuntapalveluiden ja Etelä-Savon hyvinvointialueen yhteistyössä kehittämää ja toteuttamaa ikäihmisten ryhmämuotoista elintapaohjausta esiteltiin valtakunnallisilla elintapaohjauspäivillä yhtenä elintapaohjauksen huippumalleista. Sekä sähkön käytön vähentämiseksi tehdyn suunnitelman mukaiset säästötoimenpiteet että palvelut ja tulevaisuus -ohjelman mukaiset säästötoimenpiteet toteutuivat.

Museokohteissa toteutettiin neljä vaihtuvaa näyttelyä, joista kolme Mikkelin taidemuseossa ja yksi Suur-Savon museossa. Keväällä taidemuseossa oli esillä Perttu Saksan Dark Atlas -näyttely. Taidemuseon kesänäyttelynä oli Mikkelin 13. Kuvitustriennale. Triennale on valtakunnallinen kuvitusnäyttely, joka toteutetaan yhteistyössä Grafia ry:n ja Kuvittajat ry:n kanssa. Näyttely on kilpailumuotoinen. Kilpailuun osallistui 128 kuvittajaa yhteensä 382:lla teoksella. Jury valitsi näyttelyyn 52 kuvittajaa, joilta näyttelyssä on esillä 79 teosta. Kuvitustriennalesta julkaistiin painettu näyttelyluettelo. Taidemuseon näyttelyvuoden päätti Überhund - taiteen kiehtovat koirat näyttely, joka oli erittäin suosittu. Suur-Savon museon vaihtuvana näyttelynä oli Tiedon ja taidon temppelit – oppiaineiden ja Mikkelin koulujen historiaa -näyttely. Perinteinen Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana oli tällä kertaa seitsemän kohdetta. Kävijämäärässä tehtiin uusi ennätys. Tapahtuma keräsi 18 571 käyntiä. Yleisölle oli lisäksi avoinna viisi pysyvää näyttelyä. Museokohteissa vieraili kaikkiaan 57 039 kävijää. Museoiden uusi kokoelmahallintajärjestelmä on käytössä.

Yleisten kulttuuripalveluiden henkilöstömäärä saatiin takaisin normaaliin huhtikuun lopulla. Yleisten kulttuuripalveluiden järjestämä Hulivilikarnevaali ja Puistokonsertti-sarja ovat vakiinnuttaneet paikkansa kaupungin monipuolisten kesätapahtumien joukossa. Leikkipuistoympäristöihin kulttuurisisältöjä vievä Pienten Puistikot –sarja on usean vuoden tauon jälkeen saatu toteutettua suunnitellusti ja tehnyt ennätyksen kävijämäärässä. Kulttuurivierailuja ikäihmisten palveluyksiköihin on toteutettu määrärahojen puitteissa. Kokonaisuutta katsellessa tapahtumamäärässä ollaan vielä ”normaalivuosiin” nähden jäljessä, mutta vuoden 2023 kävijäluvuissa päästiin jo hyvälle tasolle. Tapahtumamäärän osalta tuli tuntuvaakin pudotusta vertailuvuosiin nähden, määrän jäätyä 495:een.

Nuorilla on ollut paljon intoa ja toimintatarvetta poikkeusvuosien vihdoon hellitettyä: he ovat halunneet viettää aikaa nuorisotiloilla, osallistuneet aktiivisesti toimintoihin ja kokoontuneet erilaisiin tapahtumiin, joten tavoitteet kohdatujen nuorten määristä ovat ylittyneet. Tapahtumia, joita nuoret olivat järjestämässä, olivat muun muassa nuorten vaalisohvat, leffayö ja Syysbreikki. Vuoden alussa toimintansa aloittaneen uuden nuorisovaltuuston jäsenet kokevat, että heillä on hyvät toimintaedellytykset ja resurssit vaikuttaa ja kuulla kunnan muita nuoria. Suomen Nuorisovaltuustojen liitto NUVA ry myönsi Mikkelille Nuorisovaltuustomyönteinen kunta -sertifikaatin. Nuorisovaltuuston esityksen mukaisesti kolmea nuorten hanketta on rahoitettu YoungMikkeli-perintörahostosta: Otavan nuorten kotahanketta, Summervibesmikkeli-tapahtumaa ja Tonttumarssi-tapahtumaa. Lasten parlamentti kokoontui keväällä luontoteeman

ympärille ja syksyllä Lasten oikeuksien päivän merkeissä.

Koulunuorisotyön tarpeellisuus koulun arjessa on hankevuosien aikana tullut todeksi, mistä osoituksena kaksi koulunuorisotyöntekijän tehtävää nuorisopalveluiden tulosalueelle ja kaksi perusopetuksen tulosalueelle vakinaistettiin syksyn 2023 talousarviokäsittelyssä. Etsivän nuorisotyön asiakaskunta painottuu oppivelvollisuuden pidentämisen myötä täysi-ikäisiin nuoriin ja niihin oppivelvollisiin, joiden toisen asteen opintoihin liittyy haasteita. Etsivää työtä toteutetaan monialaisesti muun muassa Ohjaamo-verkostossa; sujuvat yhteydet eri toimijoihin ja palvelupolkujen toimivuus ovat avainasemassa siinä, että nuori saa tarvitsemansa avun ja tuen.

Kesätoimintatarjottimelle saatiin katetuksi paljon erilaista toimintaa: lajikokeiluja, luontotoimintaa, retkiä, piknikkejä, open mic -tapahtumia, pride-viikon, taidemaanantaita, ulkoliikuntaa ja avoimia nuorisotiloja. Ilahduttavasti toiminnat saavuttivat paljon myös nuoria, jotka eivät aiemmin ole löytäneet nuorisopalvelujen äärelle tai jotka ovat jo ohittaneet nuorisotila- ja koulunuorisotyövaiheen.

Kirjastoverkko säilyi edellisvuoteen verrattuna ennallaan. Asiakkaat käyttivät kirjastojen tiloja monipuolisesti myös omaehtoiseen kokoontumisiin ja harrastustoimintaan. Laina- ja kävijämäärät nousivat viime vuodesta ja ylittivät tavoitteet. Kirjaston henkilöresurssi on niukka ja siinä oli rekrytointien pitkittymisen vuoksi siinä määrin vajetta, että sitä paikkaamaan saatiin palkata määräaikaista henkilöstöä. Koulun ja kirjaston yhteistyöohjelma Kirjastopolku toteutui pääpiirteissään suunnitellusti. Keväällä 2024 aloittavaan kansalliseen e-kirjastoon liittymistä valmisteltiin. Vakiintunut yhteistyö jatkui muun muassa vapaaehtoisten pitämässä digiopastuksessa. Tapahtumakävijöiden määrä nousi ja monipuolinen tapahtumayhteistyö lisääntyi. Uusia yhteistyökumppaneita olivat esimerkiksi Mikkelin Musiikkijuhlat (Harry Potter-tapahtumat) sekä kaupungin ja XAMKin maahanmuuttajahankkeet. Pääkirjaston aukioloaika laajennettiin yhdellä tunnilla viikossa lisäämällä itsepalveluaikaa viidellä tunnilla ja vähentämällä palveluaikaa neljällä tunnilla. Kaupungin asiointipiste muutti pääkirjastolle, mikä aiheutti toimintojen uudelleen järjestämistä ja tiivistämistä sekä asiakastiloissa että henkilökunnan työtiloissa. Liikkuvat kirjastopalvelut toteuttivat uutena muun muassa lukuravit -tapahtuman Ristiinassa, jossa koko koulu liikkui ja luki yhdessä piknik-hengessä. Kirjaston demokratiahanke järjesti esimerkiksi suosittua Lavastetun mielenosoituksen, jossa kirjastoissa kävijät saattoivat kirjoittaa mielipiteensä tai terveisensä pienoiskokoisille mielenosoituskylteille. Kirjastolle perustettiin asiakasyhteisö tuomaan asiakkaan näkökulmaa paremmin esiin kirjaston kehittämisen tueksi. Asiakasyhteisön idean pohjalta kokeiltiin Jutellaanko kirjoista? -tempausta, joka tulee saamaan jatkoa.

Kaupunginorkesteri on pystynyt toteuttamaan konserttiohjelmaansa suunnitellusti. Isoimpana ponnistuksena oli keväällä 2023 toteutettu Elinan surma -ooppera, joka keräsi paljon yleisöä ympäri Suomen. Lisäksi ooppera sai huomattavasti medianäkyvyyttä: oopperan ohjaaja Markku Pölonen ja kapellimestari Erkki Lasonpalo vierailivat YLE:n Puoli seitsemän -ohjelmassa. Mikkeliä esitettävä ooppera nostettiin esiin muutamassa muussakin keskusteluohjelmassa sekä ainakin ooppera-alan toimijoiden käymässä some-keskusteluissa. Länsi-Savo ja Itä-Savo tekivät ennakkojutut sekä arvostelut, HS kirjoitti oopperasta arvostelun, professori Eero Tarasti kirjoitti arvostelun laajasti seurattuun blogiinsa. Ooppera toi siis huomattavan määrän positiivista näkyvyyttä Mikkeliin. Toinen merkittävä seikka, joka toi positiivista näkyvyyttä orkesterille ja Mikkeliin, on kapellimestari Erkki Lasonpalon ja kaupunginorkesterin jatkosopimuksen julkistaminen sekä Lasonpalon nimittäminen Musiikkijuhlien taiteelliseksi johtajaksi. Tiedotus näistä kahdesta asiasta koordinoitiin samanaikaisiksi, jotta ne tukivat toisiaan mediassa. Tällä saavutettiin myös huomattava kansallinen positiivinen näkyvyys. Konserttien kävijämäärät ovat jälleen nousussa koronan aiheuttaman taantuman jälkeen. Orkesteri saavutti tavoitteensa järjestettyjen tapahtumien määrässä ja ylitti tavoitteen kuulijamäärässä.

Kansalaisopiston kurssit pystyttiin toteuttamaan normaalisti koronasta aiheutuvien poikkeusvuosien jälkeen. Osallistujamäärät eivät ole vielä palanneet koronaa edeltävien vuosien tasolle. Kurssitarjontaa on jouduttu hiukan supistamaan osana kaupungin säästötoimia. Suhteutettuna vähentyneeseen kurssitarjontaan osallistujamäärissä on kuitenkin tapahtunut positiivista kehitystä. Opiston neljän vakinaisen vastuupettajan vakanssit muutettiin suunnitellaopettajiksi 1.8.2023 alkaen. EU-rahoitteinen Yhdessä osallistuen-hanke käynnistyi loppuvuodesta yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Vanhus- ja vammaisneuvoston toiminta sujui normaalisti. Kumppanuuspöytäiltoja järjestettiin suunnitellusti kaksi kertaa vuoden aikana. Ensimmäisessä uusi kaupunginjohtaja esittäytyi ja toisessa kaupunkilaisten oli mahdollisuus tutustua ja kommentoida talouden tasapainotusohjelmantoimenpiteitä. Lisäksi järjestettiin yhteistyössä Eloisan kanssa Hyvää elämää Etelä-Savoon-järjestöfoorumi. Kaikkiin tilaisuuksiin osallistui runsas joukko kaupunkilaisia.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Hallinnon toimintatuotot alittuivat lähes 14 000 euroa. Alitus johtui ylittyneistä hankekuluista, joille ei saatu hanke-tuloja. Hallinnon kulut alittuivat lähes 50 000 euroa. Näin ollen hallinnon toimintakate muodostui noin 36 000 euroa talousarviota paremmaksi.

Liikuntapalveluissa toimintatuotot alittuivat noin 52 000 euroa. Nurmi- ja keinonurmikentillä, Hänskiä lukuunottamatta, tulot alenivat noin 16 500 eurolla. Syynä on kenttiä käyttävien joukkueiden väheneminen Mikkeliin ja sitä kautta

vähäisemmät harjoitus- ja pelivuorot. Kuplahallin tulo on vähentänyt syksyisin keinonurmikenttien käyttöä. Urpolan tekojääkaukalo on aktiivisessa käytössä mutta sinne ei varata maksullisia pelivuoroja niin paljon kuin alun perin suunniteltiin. Tuloja kaukalosta on 12 000 euroa talousarviota vähemmän. Muut ulkoliikuntapaikat -kustannuspaikka sisältää ennen kaikkea ulkotenniskentät, joista tulot alittuivat noin 9 500 e. Maksulliset tenniskentät eivät houkuttele siinä määrin kuin arvioitiin 2021, jolloin massatenniskentät muuttuivat maksullisiksi tulovaatimusten noustessa. Ulkoilureittien toteutuneet kulut olivat noin 14 000 euroa alle talousarvion. Luonnon lumi tuli jo marraskuussa, mikä vähensi ensilumenladun tuloja. Lisäksi retkeilyreittien avustuksesta käyttämättä jääneet rahat siirtyivät käytettäväksi vuonna 2024. Toimintakulut ylittyivät noin 51 000 euroa. Useamman tulosalueen toimistosihteerin palkkaus oli jaettu tulosalueiden kesken eri tavalla kuin talousarviossa, mikä lisäsi liikuntapalveluiden kuluja noin 10 000 euroa. Lisäksi noin 40 000 euron palkankorotusvarausta ei oltu huomioitu talousarviovaiheessa.

Museopalveluissa toimintatuotot toteutuivat 137,27 prosenttisesti, ne ylittyivät noin 44 000 euroa. Tässä auttoi osaltaan eri hankkeisiin saadut avustukset, joita kertyi hieman yli 47 000 euroa. Henkilöstökulujen toteutumisprosentti oli 100,03, palveluiden ostot 126,07, aineet, tarvikkeet ja tavarat 68,3 ja vuokrat 103,66 prosenttia. Toimintakulut ylittyivät noin 40 000 euroa, johtuen hankkeisiin saaduista avustuksista. Toimintakate alittui 4 458 euroa. Toimintakate toteuma oli 99,65 prosenttia.

Yleisten kulttuuripalveluiden toimintatuotot olivat melko normaalia tasoa noin 25 000 euroa, joka ylitti talousarvion lähes 5 000 eurolla. Henkilöstökuluissa näkyi alkuvuoden vajoaus, jonka vuoksi menot alittuivat noin 20 000 euroa. Myös muissa kuluryhmissä tuli menoalituksia, toimintakulujen jäädessä noin 110 000 euroa talousarviota pienemmäksi. Toimintakate parani näin ollen noin 115 000 euroa.

Nuorisopalvelujen toimintatuotot alittuivat lähes 74 000 euroa, mikä johtuu pääasiassa hanketuottojen jakautumisesta eri vuosille. Toimintakulut alittivat talousarvion noin 172 000 euroa. Henkilöstökulut ylittyivät noin 26 000 euroa ja muissa kuluryhmissä talousarvio alitettiin. Toimintakate muodostui näin ollen noin 97 000 euroa talousarviota paremmaksi.

Kirjastopalveluiden toimintatuotot ylittyivät talousarvioon nähden 78 000 euroa, mutta suurin osa ylityksestä selittyy sillä, että myyntituottojen seutukirjastolaskutuksen summa on ollut talousarviossa alakanttiin. Maksutuotoissa saavutettiin tavoite. Vuokratuotot ja muut toimintatuotot ylittyivät yhteensä 9 000 euroa. Tuet ja avustukset alittuivat ennakoitua vähemmän, vain noin 1 700 euroa, koska joulukuussa saatiin 13 000 euron kehittämisavustus. Toimintakuluissa henkilöstökulut toteutuivat talousarvion mukaisesti. Muissa kuluryhmissä oli pientä vaihtelua, niin että kokonaisuutena toimintakulut alittivat muutetun talousarvion 21 000 eurolla. Kirjastopalveluiden toimintakate muodostui 99 000 euroa muutettua talousarviota paremmaksi.

Kaupunginorkesteri saavutti tulotavoitteensa 90 prosenttisesti. Myöntämättä jäänyt avustus aiheutti tulotavoitteen alittumisen. Negatiivisena asiana orkesterin toimintamenot ylittyivät budjetoidusta merkittävästi eli noin 144 000 euroa. Oopperasta ja muutamasta muusta isommasta produktiosta johtuvat ennakoitua suuremmat kulut sekä täyttämättömän vakanssin ja useiden sairaslomien aiheuttama määräaikaisten muusikoiden käyttö orkesterissa nostavat toimintakulut ennakoitua suuremmiksi. Ylitystä selittää myös osaltaan se, että tänä vuonna on tehty useampi sellainen yhteistyöproduktio, jossa kaupunginorkesteri on ensin maksanut kaikki kulut ja sitten laskuttanut yhteistyökumppanilta heidän osuutensa. Myös yleinen palkkatason nousu vaikuttaa ylitykseen. Toimintakate ei huonone edellisvuosiin verrattuna niin paljon kuin ylittyneistä menoista voisi päätellä, koska tulokertymä on noin 80 000 euroa korkeampi kuin tilinpäätöksessä 2022. Lähes kaikki orkesterin menojen ylitykset ovat henkilöstökuluja, joten korkeat henkilöstökulut tulevat todennäköisesti nostamaan orkesterin saamaa valtionosuutta tulevaisuudessa.

Kansalaisopiston toimintatuotot toteutuivat 99 prosenttisesti. Kurssimaksutuotoissa oli positiivista kehitystä, vaikka ne eivät aivan toteutuneet talousarvion mukaisesti. Toimintakulut ylittivät talousarvion johtuen nousseista henkilöstökuluista. EU-rahoitteinen Yhdessä osallistuen-hanke käynnistyi loppuvuodesta yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Hankkeeseen palkattiin määräaikainen projektipäällikkö sekä kaksi määräaikaista projektiasiantuntijaa. Arvioitu toimintakate heikkeni noin 98 000 euroa.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden alaiset irtaimen investointimenot ylittivät talousarvion 36 000 euroa. Ylityksen syynä oli liikuntapalveluiden traktori-investointi, jota suunniteltaessa investointimenoa pienentävänä tekijänä oli laskettu vaihdossa menneen traktorin hyvityshinta (myyntivoitto, toteutunut 57 000 euroa). Kuitenkaan esimerkiksi liikuntapalvelujen kaluston myyntivoittoja ei korvamerkitä liikuntapalvelujen tulosalueelle, vaan kaluston myynnistä kertyvät tulot kirjataan kaupungin kaluston myyntivoittoihin.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan toimintatuotot alittuivat lähes 40 000 euroa. Vain myyntituotoissa ylitettiin talousarvio muiden tiliryhmien jäädessä talousarvion tulotavoitteen alle. Toimintakulut alittuivat lähes 26 000 euroa: kaikki muut tiliryhmät alittivat talousarviomäärärahansa paitsi henkilöstökulut, jotka ylittyivät noin 275 000 euroa. Lautakunnan toimintakate muodostui näin ollen noin 14 000 euroa talousarviota heikommaksi.

STRATEGISTEN OSA-ALUEIDEN STRATEGIAKORTIT

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Sähkönkulutuksen vähentämiseen tähtävien toimien toteuttaminen.	Mahdollisimman energiatehokas toiminta, kustannusten kasvun hillitseminen. /liikuntapalvelut	Sähkön käyttö vähenee.	Suunnitelmat toimenpiteistä sähkön käytön vähentämiseksi on toteutettu ja sähkön kulutus pienentyi. Energian kulutus väheni noin 5 % sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella verrattuna vuoden 2022 kulutustietoihin.

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kalevankankaan kehittämisalusta: myynnin ja markkinoinnin lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolelle.	Liikuntapaikkojen käytön lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolella, kuten päiväkäyttö. /liikuntapalvelut, yhteistyö Kalevankankaan myynti- ja markkinointiryhmän kanssa	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut. Esim. jalkapallohallin päiväkäyttö arkipäivisin (ei sis. käyttö) kevätkausi 2023 35 % enemmän varauksia kuin kevätkausi 2022

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Sähköiseen ajanvaraukseen lisää varattavia kohteita.	Tilojen helpompi varaaminen ja tehokkaampi käyttö. /liikuntapalvelut	Uudet kohteet, joissa sähköinen varaaminen on mahdollista.	Beachvolley -kentät siirretty sähköiseen ajanvaraukseen. Ajanvarausjärjestelmä päivitetty käyttäjäystävällisempään muotoon.
Lumme-kirjastojen kansalliseen e-kirjastoon liittymisen valmistelu Mikkelin kaupungin osalta. Valtakunnallisen e-kirjaston toiminta alkaa alkuvuodesta 2024. Vuoden 2023 kuluessa on selvitettävä liittymisen edellytykset ja sopimusprosessi vietävä läpi. Liittyminen edellyttää kuntakohtaisten sopimusten tekemistä.	Mikkeli solmii kansallisen e-kirjaston kanssa liittymissopimuksen vuoden 2023 aikana. /kirjastopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut siinä aikataulussa kuin on ollut mahdollista. Kansallinen e-kirjasto avataan huhtikuussa 2024 ja sopimus on mahdollista allekirjoittaa aikaisintaan helmikuussa 2024.
Orkesterin nuottimateriaalissa siirrytään digitaalisen materiaalin käyttöön mahdollisimman paljon. Vähentää paperin käyttöä ja nuottimateriaalien postittamista merkittävästi.	Jokaiselle muusikolle hankitaan iPad, joiden avulla digitaalisen nuottimateriaalin käsittely ja soittaminen onnistuu. /kaupunginorkesteri	Ei toteutunut	Rahoitusta tähän on haettu ja tälläkin hetkellä on hakeamus sisässä.

Orkesteri pyrkii tuottamaan verkkosisältöä konserteista. Mahdollistaa kansainvälisen näkyvyyden ja uusien kohde-ryhmien saavuttamisen.	Säännölliset verkkokonsertit ja niistä jäävät tallenteet. /kaupunginorkesteri	Verkkokonserttien määrä ja tallenteiden hyödyntäminen sote-palveluissa.	Eloisan kanssa suunniteltu yhteistyö ei ole edennyt odotetussa aikataulussa.
Chat-palveluita tarjotaan säännöllisesti viikoittain Po1nt-verkoston ja Ohjaamo-chatin kautta. Sosiaalisen median kanavat ovat aktiivisesti käytössä.	Nuorten kohtaaminen myös verkossa toteutuu. /nuorisopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Po1nt-chat toimi, Ohjaamo-chat lopetettu. Sosiaalista mediaa käytetään nuorten kohtaamiseen.
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu	On suoritettu mm. Eduhousen ja Hallintoakatemia ym. verkkokoulutuksia.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Mikkelin kaupunginorkesterin korkean tason säilyttäminen ja parantaminen sekä näkyvyyden kehittäminen, jotta saadaan houkutteltua huippumuusikoita orkesteriin vakituiseksi sekä vierailijoiksi. Ammattitaitoinen taiteellinen henkilöstö on edellytys orkesterin kehittymisen kannalta.	Orkesterin resurssien riittävyys ja muusikoiden palkkataso houkuttelevalla tasolla verrattuna muihin orkestereihin. /kaupunginorkesteri	Rekrytointien onnistuminen ja palkkatason kehitys.	Saatu rekrytoitua puuttunut II konserttimeistari 7.8. alkaen. Sijaisuudet ja määräaikaisten muusikoiden tarve aiheuttanut hankaluuksia.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Opinnäytetöiden ja harjoitteluiden tekeminen Mikkelin kaupungille.	Toimintojen kehittäminen tutkimuksen avulla. /lautakunnan alaiset tulosalueet	Opinnäytetöiden / harjoitteluiden määrä	1 opinnäytetyö/ liikuntapalvelut 1 harjoittelija/ liikuntapalvelut Tet-harjoittelijoita useita. 1 yhteinen harjoittelija liikunta- & kulttuuripalveluilla. Kulttuuripalveluilla 1 opinnäytetyö. Nuorisopalveluilla 11 harjoittelujaksoa ja 2 opinnäytetyötilausta. Kirjasto: opiskelijatyönä on valmistunut ympäristökasvatussuunnitelma ja kestävän kehityksen kartoitus. Sovittu opinnäytetyö ei toteutunut. 2 harjoittelijaa, 7 tet-harjoittelijaa.

Kaupunginorkesteri vahvistaa yhteistyötään Mikkelin musiikkiopiston kanssa. Pyritään kehittämään yhteistyötä myös XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa uusien toimintatapojen ja tutkimustiedon hyödyntämisen suhteen.	Uusia toimintamalleja oppilaitosten kanssa yhteistyössä. /kaupunginorkesteri	Yhteistyön ja toimintojen määrä	Mikkelin musiikkiopiston kanssa yhteistyö syvenee. Uutena avauksena yhteistyö Etelä-Savon tanssiopiston kanssa sekä esiintyminen XAMKin tilaisuudessa syyskuussa.
---	--	---------------------------------	---

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Äxön Appro -messut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut	Ei toteutunut (Aktiivinen Arki-tapahtuma toteutuu)

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Essote ja kaupunki ovat tehneet yhteistyötä elintapaohjauksen järjestämiseksi Mikkelissä. Yhteistä suunnittelua ja kehittämistä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa, jotta monipuolinen elintapaohjaustoiminta edelleen jatkuisi ja kehittyisi.	Elintapaohjauksen toteuttaminen yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa. /liikuntapalvelut	Liikuntapalveluiden tarjoama liikunnan palvelutarjotin elintapaohjausasiakkaille toteutunut/ei toteutunut. Ikäihmisten elintapaohjauksen osallistuneiden määrä.	Palvelutarjotin toteutunut. Osallistuneiden määrä vuodesta 2020 alkaen yhteensä 90, vuonna 2023 prosessin aloittaneita 24. Sekä työikäisten että senioreiden elintapaohjaus valittu yhdeksi valtakunnallisista elintapaohjauksen huippumalleista 2023.
Mikkelin vauvaviikko. Osana kirjaston kehittämishanketta on koottu yhteistyöverkosto toteuttamaan Mikkelin vauvaviikkoa syyskuussa 2022. Yhteistyöverkostossa on kaupungin toimijoita, tulevan hyvinvointialueen yksiköitä, yhdistyksiä ja seurakunta.	Mikkelin vauvaviikon vakiinnuttaminen vuosittain toistuvaksi tapahtumaksi laajan yhteistyöverkoston voimin. /kirjastopalvelut, Koppa, kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Mikkelin vauvaviikko toteutetaan vuosittain syyskuussa. Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Mikkelin vauvaviikko toteutui 25.-30.9.2023. Tapahtumien määrä 18, kävijämäärä 459.
Kulttuurin hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Kulttuurin käyttö hyvinvointialueen toimintojen osana. Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja hyödyntäminen laaja-alaisesti. /kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Kulttuuripalveluiden kävijämäärät ja yhteistyön määrä eri tahojen kanssa	Kulttuurivierailuja ikäihmisille eri kohteissa 42, osallistujia 1382 (kulttuuripalvelut). Esiintymiset palvelukodeissa, osallistujia 444. (kaupunginorkesteri)
Etsivä nuorisotyö tavoittaa 15–28-vuotiaan nuoren, joka kaipaa tukea koulutukseen, työelämään tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa.	Nuorisolain mukaiset ilmoitukset ja muut yhteydenotot otetaan käsittelyyn viiveettä. Nuorta tuetaan monialaisesti ja palveluohjaus on sujuvaa. /nuorisopalvelut	Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä.	232 tavoitettua nuorta työs-kentelyssä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tehdään matalan kynnyksen kulttuuritapahtumia ja –palveluita eri kohderyhmien saavutettavaksi.	Tarjotaan kaikille mahdollisuus monipuolisiin kulttuuripalveluihin. Kasvatetaan kulttuuritapahtumien osallistujamääriä (lähtötaso tp2021). /kaupunginorkesteri, yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, nuorisopalvelut, museot	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa oli yhden illan aikana 18 571 käyntiä. Kirjaston matalan kynnyksen kulttuuritapahtumat: 5914 kävijää. Orkesterin kuulijamäärä 20 898. Nuorten tapahtumat: kävijämäärä 2522. Kulttuuripalveluiden omat ja yhteistyössä järjestämät tapahtumat 495 ja kävijämäärä 47 288.
Tarjotaan monipuolisia soveltavan liikunnan ohjauspalveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Pyritään tarjoamaan kaikille mahdollisuus ohjattuun liikuntaan. /liikuntapalvelut	Soveltavan liikunnan monipuolinen palvelutarjotin on toteutunut	Toteutunut. Syksyllä 2023 käynnistyi lasten soveltavan liikunnan ryhmä.
Alueellisen nuorisotyön menetelmiä käytetään monipuolisesti	Alueellista nuorisotyötä tehdään suunnitellusti nuorisotiloissa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä jalkautuen. /nuorisopalvelut	Alueellisen nuorisotyön toimipisteiden määrä, kohdattujen nuorten määrä. Nuorisotyön perussuunnitelma NUPS valmistuu.	Nuorisotiloja 5, osallistujien/kohdattujen määrä 22891. NUPS valmistui.
Hyvää elämää ikääntyneille - Mikkelin kaupungin ikäohjelma 2025 valmistuu	Ohjelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden väestön hyvinvoinnin tukemiseksi. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue /hyvinvointikoordinaattori	Ohjelma valmistuu	Ikäohjelma on valmistunut ja hyväksytty Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnassa 24.5.2023.
Terve kunta –verkostoon liittyminen	Kiinnitytään kansalliseen verkostoon ja toteutetaan hyviä käytäntöjä hyvinvoinnin edistämiseksi. /hyvinvointikoordinaattori, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu	Valmisteilla.
Hyvän mielen kunta -toimintamalli	Kaikessa toiminnassa tuetaan mielen hyvinvointia. /hyvinvointikoordinaattori	Toteutuu/ei toteudu	Valmisteilla.

Asiakastytyväisyyskysely	Palveluiden laatu ja kehittäminen palautteen mukaisesti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu	Liikunta- ja terveystottumus-kysely. Kysely Kalevankankaan ulkokuntoilualan uudistamiseksi. Oppilaille suunnattu kysely opinnäytetyönä: Effects of environment on physical activity of children. Puistokonserteista toteutettiin kesällä kysely, Kulttuuri-Kamelissa ja Kulttuuripolussa jokaisesta osiosta kysytään palautteet, joiden pohjalta jatkokehitys tapahtuu. Nuorisotilakysely toteutettu. Kirjasto: Vauvaviikon palautteet ja Kirjastopolun palautteen keruu opettajilta.
Esteettömyyssuunnitelman toteutuminen	Esteetön ympäristö ja palvelut toteutuvat ohjelman mukaisesti. /vastuu asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella /yhteistyössä vammaisneuvosto, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu	Toteutuu.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lähiliikuntapaikkasuunnitelma	Lähiliikuntapaikkaverkoston kehittäminen kaikki ikäryhmät huomioiden. /liikuntapalvelut	Suunnitelman valmistuminen	Toteutunut osittain.
Retkeilyreittien kunnostaminen, reitistön kehittäminen ja markkinointi	Houkuttelevien luontoliikuntakohteiden tarjoaminen mikkeliäisille, vapaa-ajan asukkaille ja matkailijoille. /liikuntapalvelut	Hyvässä kunnossa olevat retkeilyreitit	Toteutunut isolta osin.
Uuden matka-/kuntoluistelumahdollisuuden toteuttaminen	Monipuolisten talviliikuntamuotojen harrastamisen mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut osittain. Suunnitelma retkiluisteluratakokeilusta alkuvuoteen 2024 tehty.
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhmän toimenpiteet vuosikellon mukaisesti	Luodaan edellytyksiä kävelyn ja pyöräilyn lisäämiselle eri keinoin verkostoyhteistyönä. /hyvinvointikoordinaattori /Käpy-ryhmä	Toteutuu/ei toteudu	Toteutuu.

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Aktiivinen arki -harrastemessut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut	Tapahtuma toteutui 2.9.2023. Mukana yli 50 eri toimijaa, kävijöitä 650.
Kulttuurikahvila-toiminnan jatkaminen pääkirjastossa yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten ja eri toimijoiden kanssa.	Kulttuurikahvila-toiminnan vakiinnuttaminen Kulttuurin unelmavuosi -hankkeen jälkeen. /kirjastopalvelut	Kulttuurikahvila-tapahtumien toteutuminen	Kulttuurikahvilat toteutuneet syyskuusta alkaen kuukausittain.

Matalan kynnyksen kulttuuritapahtumien järjestäminen, kuten Museoiden yö.	Kulttuuri- ja museotarjonnan ympärivuotisuus (myös kesäajan ulkopuolella) kaikenikäisille. Tavoite 10 000 käyntiä kohteissa. /museot, kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut	Kävijämäärä, positiivinen asiakaspalaute	Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa oli yhden illan aikana 18 571 käyntiä.
Kulttuuriohjelman valmistuminen	Mikkelin kaupungin kulttuuriohjelma valmistuu vahvasti toimijakenttää kuullen. /kulttuuripalvelut, museot, kansalaisopisto, kirjasto, kaupunginorkesteri	Kulttuuriohjelma valmis / ei valmis	Ei valmis.
Kulttuuritoimijoiden hyödyntäminen kaupungin tilaisuuksissa. Kaupungissa vierailevia yhteistyökumppaneita pyritään viemään kulttuurin äärelle vierailun aikana.	Kulttuurimyönteisen Mikkelin mielikuvan vahvistaminen. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtuma- ja kävijämäärät	Ei toteutunut (kaupunginorkesteri)

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Maaro-romanipoliittinen ohjelma valmistuu.	Ohjelman toimenpiteet todentuvat. /Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Toteutuu/ei toteudu	Valmistunut.
Kotouttamisen kokonaisvastuun hallittu siirtyminen kaupungille: Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella kotouttamiseen liittyvät sivistyspalvelut.	Toimiva toimintarakenne. /yhteistyö kotouttamispalveluita koordinoivan työllisyyspalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu	Toimintarakennetta työllisyyspalveluiden kanssa vahvistetaan, sivistyksen palveluissa on huomioitu myös maahanmuuttajataustaiset kaupunkilaiset.

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ikäihmisten vertaisohjaajien kouluttaminen (Ikiliikkuajat).	Ikäihmisten vertaisohjaajatoiminnan ylläpitäminen ja kasvattaminen korona-ajan jälkeen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /liikuntapalvelut	Koulutettujen vertaisohjaajien määrä yhteensä	Koulutettuja vertaisohjaajia Mikkelissä yhteensä 73 hlöä.
Seurafoorumien järjestäminen 3-4 kertaa vuodessa yhteistyössä Etelä-Savon Liikunta ry:n kanssa.	Urheiluseurojen kanssa tehtävä monipuolinen yhteistyö Mikkelin liikuntatoiminnan kehittämiseksi. /liikuntapalvelut	Seurafoorumi järjestetty	Seurafoorumi järjestetty 23.3. ja 30.8.
Mieli-ikä-runopiiri on ikään-tyville suunnattu mielen hyvinvointia tukeva toimintamuoto, jossa kirjallisuuteen yhdistetään sosiaalinen kanssakäyminen ja tunnetaitojen vahvistaminen. Kirjasto järjestää yhteistyössä yhdistysten ja vapaaehtoisten kanssa Mieli-ikä-runopiiri-konseptin mukaisia runopiirejä kirjaston tiloissa.	Mieli-ikä-runopiiri toiminnan vakiinnuttaminen syksyn 2022 pilotin jälkeen. /kirjastopalvelut	Mieli-ikä-runopiirien järjestäminen toteutunut	Ei toteudu vuonna 2023 yhteistyökumppanin henkilöstöyistä johtuen. Pyritään toteuttamaan vuonna 2024.

Osallisuussuunnitelman toteuttaminen.	Toteutetaan osallisuussuunnitelman tavoitteita. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue ja soveltuvin osin kaikki yksiköt	Osallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen	Järjestettiin kaksi kumppanuuspöytäiltaa. Järjestettiin yhteistyössä Eloisan kanssa Hyvää elämää Etelä-Savoon järjestöfoorumi.
---------------------------------------	---	--	--

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kaikille avoimien ja maksuttomien senioriliikuntavuorojen järjestäminen 3-4 alueella yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Ikiliikkujat)	Kaikille senioreille ohjatun liikunnan ja sitä kautta sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Avointen senioriliikuntavuorojen/toimivien ryhmien määrä	Toteutunut: Kalevankangas, Haukivuori, Ristiina, Anttola
Tarjotaan kerho- ja harrastustoimintaa jokaisella perusopetuksen koululla	Mahdollistetaan oma juttu jokaiselle koululaiselle. /kerhotoiminnan ohjausryhmä	Kerhojen määrä/ Kerho jokaisella koululla	Toteutuu, harrastamisen Mikkelin malli/Oma juttu – harrastustoimintaa sekä Opetushallituksen avustuksen mukaisia kerhoja järjestetään jokaisella koululla, yhteensä n.129 kerhoa.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Avustuksien myöntäminen tapahtumien järjestelykuluihin	Kolmannen sektorien toimijoiden järjestämien tapahtumien tukeminen. /liikuntapalvelut, nuorisopalvelut jne.	Myönnettyjen avustusten määrä	Liikuntapalvelut: 21 000 euroa (kohdeavustukset). Yleiset kulttuuripalvelut: 91 779 euroa.
Laadukkaat tapahtumat ja näyttelyt	Järjestetään neljä vaihtuvaa näyttelyä eri museokohteissa, tavoite 38 500 kävijää. /museot	Kävijämäärä	Neljä vaihtuvaa näyttelyä toteutettiin. Museokohteissa oli yhteensä 57 039 kävijää.
Monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitäminen kaupungissa	Riittävät resurssit kulttuuri-toimijoille, jotta tapahtumia voidaan järjestää. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Kulttuuripalveluiden omat ja yhteistyössä järjestämät tapahtumat 495 ja kävijämäärä 47 288. Kohdeavustetuissa kävijämäärä 14 106, säännöllistä toiminta-avustusta saaneiden toiminnoissa kävijämäärä 11 823. Mikkelin Teatterin kävijämäärä 30 358.

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistuvan budjetoinnin käyttö	Käytön lisääminen. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Käyttö kohteina ja euroina	Toteutuneet/liikuntapalvelut: Suomenniemen huoltorakennuksen maalaus 4200 euroa, Urheilupuiston maatrampoliini 4000 euroa.

YoungMikkeli-perintörahas-ton käyttö nuorilähtöisesti	Nuoret suunnittelevat omia hankkeitaan ja hakevat niiden toteutukseen YoungMikkeli-perintörahoitusta. / nuorisopalvelut	Käyttö kohteina ja euroina	Rahoitettu 3 kohdetta, yhteensä 7900 euroa.
---	---	----------------------------	---

Edistetään yhteisöllistä asumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ikääntyneiden monimuotoista asumista (yhteisöllinen asuminen, soluasuminen) kehitetään edelleen.	Ikääntyneiden turvallisuuden tunne ja sujuva arki paranevat yhteisöllisyyttä kehittämällä. /vanhusneuvosto yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa	Yhteisöllisen asumisen yksiköiden määrä lisääntyy	Kehittämistyötä tehdään. Vaahtera -yhteisöllisen asumisen yksikkö valmistunut.

Nuorisotoiminta

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
4510 - Nuorisotoiminta				
nuorisotilat ja -toiminta käynnit kpl	26 476,00	22 000,00	33 849,00	153,86 %
menot / käynti €/kpl	-38,51	-52,83	-30,72	58,16 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti toimintoihin siten, että arvioitu osallistujamäärä ylitetiin. Suurin yksittäinen tapahtuma oli Syysbreikki, joihin osallistui lähes 1500 nuorta. Kaikille 7-luokkalaisille suunnattu ehkäisevän päihdetyön tapahtuma Safe7 toteutui. Myös nuorisotilojen toiminta oli vilkasta. ESR-rahoitteinen koulunuorisotyöhanke "Kohti nivelvaihetta ja sen yli" päättyi vuoden lopussa, jonka jälkeen toiminta tavoitteen mukaisesti vakinaistettiin. 1.7. alkanut AVI-rahoitteinen Mitä kuuluu? -koulunuorisotyöhanke jatkuu vuoden 2024 loppuun. Etsivä nuorisotyö tavoitti pääasiassa oppivelvollisuuden päättäneitä nuoria.

Liikuntapaikat

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma %
	TP -1v	TA	TP	
4000 - Liikuntapalvelut				
ohjaaja-avustusta saaneiden järjestöjen määrä kpl	42,00	34,00	33,00	97,06 %
menot / avustettu järjestö €/kpl	-10 375,80	-14 688,24	-14 284,67	97,25 %
4300 - Uimahallit				
uimahallien käynnit kpl	133 828,00	170 000,00	157 265,00	92,51 %
menot / käynti €/kpl	-12,32	-10,83	-11,17	103,17 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Vuonna 2023 valmistuivat koulujen piha-alueita koskeva lähiliikuntapaikkasuunnitelma opinnäytetyönä, ulkokuntosuunnitelman mukainen Kalevankankaan ulkokuuntoilue sekä Urpolan liikunta-alue ja Saimaanportin koulu sisä- ja ulkoliikuntapaikkoineen. Haukivuorella ja Ristiinassa uusittiin jääkiekkokaukalot ja Rantakeitaalla poreallas. Ikäihmisten elintapaohjaus sai valtakunnallista tunnustusta ja sen toiminta ja kehittäminen jatkui vahvana. Uimahallien kävijämäärä ylittyi yli 23 000 kävijällä vuoden takaiseen verrattuna. Avustuksia saavien yhteisöjen määrässä ei suuria muutoksia. Luontoliikunnan saralla kunnostettiin retkeilyreitit ja kuntoratoja.

Vapaa sivistystyö

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3700 - Vapaa sivistystyö				
opiskelijat kpl	3 939,00	4 500,00	3 813,00	84,73 %
menot / opiskelija €/kpl	-420,75	-344,02	-421,39	122,49 %
opetustunnit kpl	17 115,00	18 500,00	16 393,00	88,61 %
menot / opetustunti €/kpl	-96,83	-83,68	-98,02	117,13 %
kurssilaisia kpl	7 435,00	8 500,00	7 362,00	86,61 %
menot / kurssilainen €/kpl	-222,91	-182,13	-218,25	119,83 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Opetustoiminnan volyymia on laskettu hallitusti. Opiskelijoita oli hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Tuntimäärä oli myös alhaisemmalla tasolla. Opiston neljän vakinaisen vastuuopettajan vakanssit muutettiin suunnittelijaopettajiksi 1.8.2023 alkaen. ESR-hanke käynnistyi loppuvuodesta 2023. Hankkeeseen palkattiin määräaikainen projektipäällikkö ja kaksi määräaikaista projektiasiantuntijaa.

Kirjastot

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3600 - Mikkelin kirjastot				
Mikkelin kirjastot yhteensä, lainat kpl	689 948,00	640 000,00	716 407,00	111,94 %
menot / laina €/kpl	-4,23	-4,71	-4,21	89,51 %
Mikkelin kirjastot yhteensä, käynnit kpl	381 711,00	350 000,00	418 465,00	119,56 %
menot / käynti €/kpl	-7,65	-8,61	-7,21	83,80 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Lainojen määrä on noussut edellisvuoteen verrattuna 3,8 % ja kirjastokäyntien määrä 9,6 % . Molemmat ylittävät talousarvion tavoitteet. Lainojen suhteen on noustu koronan aiheuttamasta kuopasta. Lainamäärä on samalla tasolla kuin vuonna 2019, joskin pidemmän ajan trendi lainauksessa on ollut jo ennen koronaa aavistuksen laskeva. Kirjastokäynneissä jäädytään vielä koronaa edeltävistä luvuista. Vilkas tapahtumiin osallistuminen selittää osaltaan kävijämäärän nousua viime vuoteen verrattuna.

Kaupunginorkesteri

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3300 - Kaupunginorkesteri				
konsertit ja esitykset kpl	67,00	80,00	86,00	107,50 %
menot / konsertti tai esitys €/kpl	-15 202,84	-13 318,75	-14 062,42	105,58 %
kuulijoiden määrä kpl	13 186,00	18 000,00	20 898,00	116,10 %
menot / kuulija €/kpl	-77,25	-59,19	-57,87	97,76 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Orkesteri saavutti tavoitteensa tapahtumamäärässä ja ylitti tavoitteensa kuulijamäärässä. Elinan Surma -ooppera toi merkittävästi positiivista näkyvyyttä Mikkelille ja orkesterille. Lisäksi levytys kansainväliselle levy-yhtiölle on tuonut positiivista näkyvyyttä kansainvälisesti. Kovatulotavoite saavutettiin 90 prosenttisesti, mutta toimintakulut ylittyivät merkittävästi.

Museopalvelut

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3400 - Museopalvelut				
käynnit kpl	47 445,00	38 500,00	56 952,00	147,93 %
menot / käynti €/kpl	-28,08	-35,83	-24,92	69,54 %
näyttelyiden määrä kpl	9,00	9,00	9,00	100,00 %
tallenteiden määrä kpl	59 297,00	54 000,00	55 115,00	102,06 %
sijoitettavien teosten määrä kpl	356,00	650,00	409,00	62,92 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Museokohteissa oli yhteensä 56952 kävijää vuoden 2023 aikana. Museokortillisia kävijöitä oli taidemuseossa 28,7 % ja Suur-Savon museossa 14,2 % kaikista kävijöistä. Taidemuseossa oli kolme vaihtuvaa näyttelyä ja Suur-Savon museossa yksi vaihtuva näyttely. Lisäksi esillä oli viisi pysyvää näyttelyä. Museoiden yötä vietettiin perjantaina 27.10. Kohteina olivat mukana Suur-Savon museo, Mikkelin taidemuseo, Sodan ja rauhan keskus Muisti / Päämajamuseo, Jalkaväkimuseo, Mikkelin Valokuvakeskus, Kivisakasti ja Naisvuoren vesitorni. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa tehtiin yhden illan aikana yhteensä 18 571 käyntiä.

Talous

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	3 275 300	-504 000	2 771 300	2 731 937	-39 363
Toimintamenot	-19 351 300	-163 000	-19 514 300	-19 488 645	25 655
Toimintakate (netto)	-16 076 000	-667 000	-16 743 000	-16 756 708	-13 708

Talous

Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	8 785 600	-1 430 000	7 355 600	7 878 821	523 221
Toimintamenot	-115 499 500	-2 060 700	-117 560 200	-117 888 906	-328 706
Toimintakate (netto)	-106 713 900	-3 490 700	-110 204 600	-110 010 085	194 515

2.2.2.8 Kaupunkikehityslautakunta

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle vetovoimaisen elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Palvelualue tarjoaa tilaratkaisuja asiakkaille (pääasiakas on kaupungin omat lakisääntäiset palvelut), edistää toimitilojen käytön taloudellista tehokkuutta sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä. Maaseutu- ja lomitustoimen toiminta-alueena on maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestäminen kahdenkymmenen yhden (21) kunnan alueella sekä maataloushallinnon järjestäminen 7 kunnan alueella

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen tulosalueet

- kaupunkikehitys (maankäyttö ja kaupunkirakenne; vuokraus- ja käyttöpalvelut, pysäköinnin valvontapalvelut)
- kaupunkiympäristön elinkaari- ja palvelut (infra-aluepalvelut, talonrakennuspalvelut ja viher- ja metsäaluepalvelut)
- rakennusvalvonta (rakennusvalvonta- ja jätehuoltopalvelut)
- maaseutuhallinto- ja lomituspalvelut (maaseutupalvelut ja lomituspalvelut)

Vesiliikelaitos on sijoitettu palvelualueelle itsenäisenä yksikkönä. Vesiliikelaitoksen johtokunnassa on kaupunkiympäristölautakunnan edustaja.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Vuosi 2023 oli edelleen maailmaa kovasti myllertävä ja epävakautta kasvattava vuosi. Investointiympäristö kehittyi alavireisesti Suomessa ja koko Itä-Suomessa. Tämä heijastui investointien vähäisyytenä ja rakentamisen arvoketjun ongelmina. Asumisen markkinat romahtivat, mikä näkyi siinä, ettei asumisen kerrostalokohteita alkanut ja käytännössä keskeneräiset viimeisteltiin tai kohteiden valmistus keskeytettiin. Moni yritys rakentamisen arvoketjussa ajautui konkurssiin ja rakentajien työttömyys kasvoi merkittävästi vuoden kuluessa. Sähköenergian hinta vaihteli sähköpörsissä kovasti. Vihreä siirtymä ja luonnon monimuotoisuuden hupeneminen haastaa voimakkaasti myös rakennusala.

Kaupungin elinvoimaisuuskehityksen, väestökehityksen ja taloudellisen tuloksen näkökulmasta myös palvelualueella ja sen työntekijöillä osana koko kaupunkia, on keskeinen tehtävä, vastuu ja rooli. Palvelualueen laaja-alaisen perustehtävän ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa isossa mittakaavassa onnistuttiin, huolimatta edellä kuvatusta toimintaympäristön häiriötilanteesta.

Ulkoiset asiakkaat (yrittäjät, investorit) ja rakentamisen arverkossa toimiminen ovat keskeistä kaupungin elinvoimakemityksen onnistumisen kannalta. Sisäisen asiakkuutena sivistyksen palvelualueen koulut ja päiväkodit kokonaisuutena olivat volyymissä mitattuna palvelualueen ydintuotetta. Palvelualueen tehtävän ja vastuun laaja-alaisuus näkyy kuntalaisille, kesäasukkaille ja yrityksille mutkattomana, hoidettuna ja toimivana arkena jokaisena päivänä.

Kehittämälustojen merkitys myönteisen yritys- ja työpaikkakehityksen sekä kaupungin elinvoimaisuuden kehittämiseksi ovat keskeistä, jolloin myös asioiden ja tekemisien konkreettisuus lyhyelläkin aikavälillä korostuu. Ecosairilassa alueen yritystoiminnan vastaanottokykyä lisättiin ja BEM-osaamiskeskus sai merkittävän kehittämisrahan (JTF). Osaamiskeskuksessa omien kaupallisten tuotteiden testaamisen aloitti Japanilainen AWA-yritys. Ecosairilan kiertoalustaklusteri (GEM) on rakentamassa Metsä-Sairila Oy:n rinnalle ja alueelle on tehty tonttivarauksia. Visulahden teollisuusalueen (brändinimenä "Visulahti Itä" tai Visulahti Orient, eng.) tontit on kaikki varattu, pääasiassa sähköintensiivisen teollisuuden yrityksille.

Veturitallien alueen kehittämisessä tapahtui muutoksia Suur-Savon Osuuskaupan vetäytyttyä hankkeesta. Alueen kehittämistä jatkettiin asemakaavan muutokseen tähtävällä hankkeella yhdessä Nordic Icon Consulting Oy:n kanssa neuvotellen. Aivan vuoden 2023 lopussa kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin ja em. Nordiconin välisen esisopimuksen kiinteistökaupoista.

Rakentaminen hiipui yleisestä suhdannetilanteesta johtuen. Asuinrakentamiseen rakennuslupia asuinrakentajille ja rivitaloille ei haettu yhtään. Uusien asuntojen määrä putosi n. 150 vuosittaisesti rakennetusta 20 kappaleeseen. Kuitenkin muutamia isompia teollisuus- ja liikerakentamiseen liittyvää lisärakentamista käynnistettiin. Annilan rannan pientalotonteista myytiin neljä huutokaupalla.

Rakennusvalvonnassa lupamäärät laskivat hieman. Uuden rakennusjärjestyksen laadinta käynnistettiin. Rakentamislain uusi muutos ja Kuntaliiton malli viivästyttää lopullista laadintaa tämän hetken arvion mukaan loppukevääseen 2024. Rakennusvalvonnan lupa- ja rakennusrekisterit siirrettiin vuodenvaihteessa uuden palvelutuottajan, Trimble Solutionsin järjestelmään, joka oli MikMap-kilpailutuksen voittaja. Uuden rakentamislain sekä tietojärjestelmän koulutuksiin on osallistuttu ja käyttöönotto jatkuu edelleen.

Kiinteistöveroprojektin henkilöstö vakinaistettiin ja kaupunkikehityslautakunta hyväksyi projektin tavoitteet ja toimitasuunnitelman tuleville vuosille.

Jätehuoltoviranomaisen valtiovarainministeriön rahoittama digikannustin hanke saatiin päätökseen, jossa kehitettiin jätehuoltoviranomaisen digitaalista informaationäkymää. Avustus saatiin tuloutettua täysimääräisenä. Jätehuollon asioinnin ruuhkaa saatiin syksyn mittaan purettua.

Maaseutuhallinto tiivistä yhteistyötä muiden Etelä-Savon maaseututoimien kanssa. Ruokaviraston maaseutuhallinnolle osoittamat uudet tehtävät saatiin hoidettua ajallaan. Lomituspalveluiden toimintakulttuurin yhdenmukaistaminen oli keskeistä. Uusien lomittajia on koulutettu käyttämällä oppisopimuskoulutusta, uuden työvoiman saaminen alalle on keskeistä palvelun toteutumiseksi. Lomitusalueen kuntien edustajat kutsuttiin yhteen arvioimaan lomituspalveluissa onnistumista ja tulevaisuuden kehittämistarvetta kuntien elinkeino toiminnan näkökulmasta.

Paikkatietoalustan ja karttaohjelmistojen hankinta ("MikMap"-hanke) eteni kilpailutuksesta ja valinnasta käyttöönottoon. Investointi toteutuu alkuperäistä talousarviota pienempänä. Trimble Solutionsin kanssa paikkatiedon, kartografian, kiinteistötietojen (maaomaisuuden hallinnan), kaavoituksen, kaupunkiympäristön (infran), seudullisen ympäristötoimen sekä rakennusvalvonnan järjestelmiä on muutettu ja tallennettu uuden paikkatietoalustaan, Trimble Locus Cloudiin. Ohjelman käyttöönottokoulutus ja käyttö on aloitettu.

Saimaanportin Yhtenäiskoulun rakentaminen saatiin käytännössä loppuun siten, että urakoitsija luovutti koulun tilaajalle tammikuun 2024 ensimmäisen viikon lopussa. Koulun toteutus tapahtui valtuuston hyväksymässä koko hankkeen talousarvioissa. Sivistyksen irtaimistoinvestoinnit jatkuvat vuoden 2024 aikana. Ensimmäiset oppilaat aloittavat koulun hiihtolomilta 2024. Ristiinan päiväkodit valmistui vuoden 2023 lopussa.

Vuoden aika seurattiin talouden kehittymistä tiiviisti ja siihen reagoitiin. Sähkön hinnan kompensoimiseksi tehdyt toimenpiteet purivat kustannuskehitystä leikkaavasti. Johdon ennuste vuoden kuluessa talouden kehittymisestä oli varovainen ja varovaisuusperiaatteella laadittu.

Henkilökunta on laajasti osaavaa, ammatillisesti pätevää ja hyvin sitoutunutta. Henkilöstömäärässä oli normaalin työyhteisön verran vaihtuvuutta. Henkilöstön kokonaismäärä on pysynyt saman kokoluokan suuruisena (Huom. Vuonna 2021 henkilöstön kululatiivinen lukumäärä kasvoi lomituspalveluiden ylikunnallisesta organisaatiointegraatiosta johtuen). Digitaalisen kanssakäymisen lisääntyminen ja työtehtävien suorittaminen sähköisin välinein kuormittaa aiemmasta muuttuneella tavalla henkilökuntaa ja työssä jaksamista.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Palvelualueen toimintatuotot olivat n. 51,5 miljoonaa euroa ja toiminnan kulut olivat n. 51,1 miljoonaa euroa. Toimintakatteeksi muodostui n. 0,8 miljoonaa euroa, joka on n. 6,3 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempi. Henkilöstökustannukset toteutuivat n. 0,6 miljoonaa euroa muutettua talousarviota pienempinä. Talouslukujen näkökulmasta palvelualueen tulos oli erinomainen.

Rakentamisen arvoketjulla ja kaupungin omalla henkilökunnalla on keskeinen rooli kaupungin elinvoimakehityksessä ja taloudellisen tuloksen synnyttämisessä.

Maankäytön ja kehittämisen korvaukset ylittivät talousarvion 210 000 eurolla. Joukkoliikenteen tulot ylittivät muutetun talousarvion 540 000 eurolla.

Vuokratuotot ylittivät muutetun talousarvion 1,2 milj. eurolla. Maa- ja vesialueiden vuokrat nousivat 12 % (440 000 euroa) ja rakennusten vuokrat nousivat 44 % (2,05 milj. euroa) edellisvuoteen verrattuna. Kaupungin omistamien pelastus- ja palvelutalokiinteistöjen siirtäminen pois emokaupungin taseesta siirtyi. Siirtymästä seurasi merkittävä vuokratulon kasvu. Joulukuussa sisäisiin vuokriin tehtiin 900 000 euroa lisälaskutus kohonneen energian hinnan vuoksi.

Palvelujen ostot alittivat muutetun talousarvion 1,5 milj. eurolla. Alitus johtuu asiantuntijapalveluiden ja joukkoliikenteen muutettua talousarviota alhaisemmasta toteutumisesta.

Aineiden ja tarvikkeiden osalta sähkön yksikköostohinta kaupungille oli hyvin korkea vuoden 2023 aikana. Kaupungin hallitus linjasi syksyllä 2022 toimia, joilla sähkön kulutusta voitiin hillitä. Kulutuksen rajoitustoimenpiteet purivat. Lisäksi kaupungin katuvaloista saatiin vaihdettua energiatehokkaisiin valaisimiin merkityksellinen määrä. Sähkөөn ja lämmitykseen talousarviossa varattu summa alitettiin (yhteensä -2,2 milj. euroa)

Henkilöstömenot toteutuivat n. 630 000 euroa talousarviota pienempänä. Suhtautuminen rekrytointeihin jatkui kriittisenä, mutta rakentavana. Maatalouden henkilöstömenot toteutuivat ostopalvelupainotteisina.

STRATEGIAKORTIT

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Riittävä ja oikein kohdennettu henkilöstöresurssi peruspalveluiden tuottamiseen.	Toimintasuunnitelman mukaiset palvelut saadaan tuotettua ylikuormittamatta pysyväluontoisesti henkilöstöä.	Htv/tavoiteorganisaatio	Toimintasuunnitelman mukaiset palvelut saatiin pääsääntöisesti toteutettua. Henkilöstö kokee työstään kuormitusta, mikä on näkynyt sairauspoissaoloina.
Maatalousyrittäjien vuosilomat järjestetään tasaisesti lomavuoden aikana	Vuosilomapäivät toteutuvat tasaisesti molemmilla vuosipuoliskoilla. / Lomituspalvelut	26 päivää / yrittäjä / vuosi	25,72 päivää / yrittäjä / vuosi
Valmistaudutaan muuttuvaan rakennuslainsäädäntöön.	Viranhaltijat osallistuvat lainsäädäntökoulutuksiin. / Rakennusvalvonta	1 kurssi / viranhaltija	Toteutunut

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Huomioidaan hiilineutraalisuustavoite hankinnoissa, joko vähimmäisvaatimuksena tai laatupisteytettävänä tekijänä hankinnan luonteesta riippuen.	Hiilineutraalisuustavoitteen huomioiminen on kuvattu tarjouspyynnössä.	Kilpailutusten määrä, joissa hiilineutraalisuustavoite on hankinnassa merkittävä huomioitava tekijä.	Ei uusia kohteita tarkastelujaksolla

Hyödynnetään uusiutuvaa energiaa.	Rakennettavat uudet uusiutuvan energian käyttökohdet kiinteistöissä ja niiden teho. / Tilapalvelut	Arvioitu vuosituotto kWh	Ei uusia kohteita tarkasteluajaksolla.
-----------------------------------	--	--------------------------	--

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Edistetään perinnebiotooppisopimusten tekoa.	Sopimus määrät pysyvät ennallaan tai kasvavat / Maa-seututoimi	Sopimus määrä/vuosi	95 kpl sopimuksia vuonna 2023
Virtaavien jokiluontojen elinympäristön parantaminen.	Kahden jokiympäristön (Urpola, Hanhikangas) ennallistaminen poistamalla nousukalan esteitä.	Hankkeiden eteneminen	Urpolan jokiuoman ennallistaminen on valmistunut ja Rokkalanjoen ennallistaminen on alkanut syksyllä 2023.

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
BEM II hankkeen käynnistäminen	Yritysten lokalisointi toimintaympäristöön (T&K ja teollisuusalue)	Yritysten määrä	Yksi KV-lokalisointi. Japanilainen yritys allekirjoittanut T&K tilaan sijoittumissopimuksen ja käynnistänyt tutkimustoiminnan.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
MikMap (paikkatietoalustan ja karttaohjelmiston uudistaminen) -projekti	Uusi ohjelmisto otetaan käyttöön.	Kyllä / Ei	Rakennusvalvonnan rekisterit siirretty uuteen järjestelmään ja käyttö alkaa 1.1.2024. Henkilöstöä koulutettu. Toteutunut n. 80–85 %. Aineiston siirrot käynnissä, koulutukset alkaneet.
Sähköinen allekirjoitus	Asiakaspalvelun sujuvuuden edistäminen	Allekirjoitukset/vuosi	Sähköinen allekirjoitus on käytössä.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Yritysinvestointien mahdollistaminen.	Asemakaavaprosessien käynnistämiseen kuluva aika.	Päiviä / ulkoisesta yrityshankkeesta käynnistyvä kaavaprojekti	Kaavahankkeita käynnistetty ja edistetty kohti päätöksentekoa: - Veturitalit - Mikkeliapuisto - Kaukaanranta - Moisiantie - Porrassalmenk. 1 - Porrassalmenk. 29 - Karikko, ”veturiyrityksen vetäytyttyä alueelta otettu aikalisä”

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lomittajatyönohjaajien osaamisen tukeminen	Saadaan rekrytoitua lisää lomittajia (2 lomittaja/vuodessa) / Lomituspalvelut	Uusia lomittajia / vuosi	toteutunut

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Onnistuneiden harjoittelujen kautta tuetaan opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia ja helpotetaan osaavan työvoiman saantia paikallisiin yrityksiin.	Vähintään 5 harjoittelijaa vuodessa koko palvelualueella.	Harjoittelijoiden määrä henkilöä/vuosi	4 harjoittelijaa / vuosi
Kehitetään toimintaa opinäytetöiden kautta saatavalla tiedolla.	Vähintään 2 opinäytetyötä palvelualueelle vuosittain.	Valmistuneiden opinäytetöiden määrä kpl/vuosi	Teetettiin opinäytetyö "Mikkelin Tripla" -suunnitelualue UTA:n arkkitehtuurin alan opinäytteenä (DI-työ).
Rekrytoidaan uusia työntekijöitä onnistuneiden harjoittelujen ja oppisopimuksen kautta.	Vähintään 3 henkilöä rekrytoidaan harjoittelujaksolta pysyväksi työvoimaksi. / Lomituspalvelut	Rekrytoinnit / vuosi	Kolme oppisopimuslomittajaa opiskelemassa lomitusyöhön.

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistava budjetointi edistää kaupunginosa/pitäjätasolla alueen yhteistyötä ja hyvinvointia.	Projekti toteutuu ja osaprojekteja toteutetaan.	Toteutunut investoinnin määrä / TA varattu määrä.	Asukaskysely toteutettu ja kohteet toteutettu. Toteutunut investoinnin määrä 117 000 € (ylittyi 17 t euroa).

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja -tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Toteutetaan vuosittain vähintään kolme esteettömyyteen ja liikenneturvallisuuden vaikuttavaa katurakentamiskohdetta.	Vähintään kolme kohdetta	3 kpl / vuosi	Toteutettu kolme kohdetta. (Nuijamiestenkatu ja Otto Mannisenkatu kaksi liittymäaluetta)
Selkeytetään rakentamismääräysten ja lupamenettelyn vaatimusten sisältöä kaupunkilaisille ja yrittäjille.	Rakennusvalvonnassa laaditaan uusia sekä päivitetään vanhoja ohjeita kaupungin kotisivuille.	2 kpl / vuosi	Rakentajan opassivustolla opastetaan rakentajaa tontinhankinnasta rakentamisen valmistumiseen saakka. Kotisivuja päivitetty muutosten mukaan. Ohjausryhmä kokoontunut. OAS julkaistu. Johtava rakennustarkastaja osallistunut

	Rakennusjärjestyksessä huomioidaan uuden lainsäädännön asettamat vaatimukset.	Rakennusjärjestyksen päivitys käynnistyy syksyllä 2022, voimaan viimeistään 1.1.2024. (Huom. Rakentamislaki).	Kuntaliiton rak.järj. valmisteluryhmää. Valmistelu jatkuu 2024. Kuntaliiton malli julkaistaneen 4/2024. Tavoite voimaantulosta edelleen 1.1.2025.
--	---	---	---

Kehitetään kaupunki- ja maaseutu ympäristöjä eri asumismuotojen ja -tapojen mahdollistamiseksi.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Maankäytön suunnittelun keinoin mahdollistetaan uudenlaisten, leimallisesti asuinpinta-alaltaan pienien erillispientalojen rakennusalue.	Kaavoitetaan erillinen, noin alle 100 m2 pientalojen yhtenäinen alue. - Maankäyttö ja kaupunkirakennus	Kaavoitus hyväksytty / suunnittelun valmiusaste-%	Pientalotonttien ja luovutuskelpoisten kaava-alueiden kysyntä kaupungissa lähes pysähtyi. Ns. Hobittilan uusi luovutuskilpailu siirtyy vuodelle 2024–25 ja Sannasti alueen jalostaminen sen jälkeen.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Huomioidaan kaupunkialueen maankäytön ja rakentamisen aiheuttamat ympäristövaikutukset luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.	Maankäytön suunnittelun keinoin voidaan osoittaa keskustaajaman osayleiskaava-alueelta luonnon monimuotoisuutta säilyttäviä alueita tiivistyvän kaupunkirakenteen korvaajana. - Maankäyttö ja kaupunkirakennus	Perustetut suoja- ja erityisalueet / vuosi	Huomioitu eri asemakaavoissa 100 %.

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Viedään loppuun haja-asutusalueiden edullisuusvyöhyketarkastelu osana rakennusjärjestyksen uudistamista.	Osoitetaan koko kunnan alueella vyöhykkeittäin alueet, joille voidaan osoittaa edullisuusperiaatteella pysyvän asumisen rakentamispaikkoja haja-asutusalueella. - Maankäyttö ja kaupunkirakennus - Rakennusvalvonta	Kv-tason päätös, ~~kyllä~~ / ei Osana rakennusjärjestystä vahvistetaan KV:ssa. Rakennusjärjestyksen päivitys käynnistyy syksyllä 2022, voimaan 1.1.2025. (Huom. Rakentamislaki).	Alustavat keskustelut käyty mm. Ely-keskuksen uuden strategisen yleiskaavan toteuttamiseksi. Käynnissä. Kuntaliiton malli julkaistaneen 4/2024. Tavoite voimaantulosta edelleen 1.1.2025.

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Keskikaupungin merkittävässä maankäytön suunnittelun hankkeissa korostetaan paikalliskulttuuria ja historiaa.	Satamalahden ja Kenkäveronniemen aluesuunnitelmassa hyödynnetään paikalliskulttuurin ja historian elementtejä. / Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaavoissa, kyllä / ei	<p>"Puhistamo" -alueen (Kenkäveronniemi) yleissuunnitelma sekä liiketoimintakonsepti ovat valmistuneet (MikseiMikkeli).</p> <p>Satamalahden kehittämisen ohry aloittanut uudelleen työnsä intensiivisesti.</p> <p>Veturitalialueen kiinteistökauppa (eisopimus) ja kaavoitusprosessi edenneet.</p>

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliiläisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistavan investoinnin pilotti saa jatkoa.	Pilotin mukainen äänestys toteutuu Q1.	Toteutettu / Ei toteutettu.	Toteutettu osallistavan budjetoinnin yhteydessä. Kysely käynnissä vuoden 2024 osalta.

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kaupunginosa- ja kylätoimikuntien talkoohankkeiden esim. raivausten mahdollistaminen.	Yhteistyöhankkeiden edistäminen / Kaupunkiympäristö	Tapahtumien määrä	Osallistuttu kolmessa kohteessa talkoohankkeisiin ja lisäksi toimittu laajasti aluejohtokuntien kanssa (mm. miljoona roskapussia, etanatalkoot ja vieraskasvilajien poistotalkoot)

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Mahdollistavan, kokeilevan, matalan ja houkuttelevan kynnyksen aluevuokraus.	Tapahtuma ja popup vuokratukset.	Vuokrasopimusten määrä.	Kyllä mm. Suomenniemellä valtatie ranta vuokrattu popup yritystoimintaan (matkailu, kahvilaravintola). Yhteiskunnan talouden alamäki ja ajassa olevat riskit merkitsevät huomattavaa varovaisuutta, mikä näkyy vuokrasopimuksissa.

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistavan budjetoinnin asukaskyselyt tehdään tammiukuussa, jotta kohteiden toteutus on mahdollinen	Kysely toteutetaan.	Toteutetut projektit.	Toteutettu osallistavan budjetoinnin käsittelyn yhteydessä.

Edistetään yhteisöllistä asumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tavoitteen mukaiset asumismahdolliset paranevat uusien asuinalueiden suunnittelussa (esim. pinta-alaltaan pienempien OKT-tonttien osalta).	Luodaan kaupunkirakenteen sisällä "kylämäisiä" asuinalueita, joissa asukkaiden välinen vuorovaikutus lisääntyy yhteiskäyttötilojen ja yhteisöllisen asumismuodon myötä. / Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaavoissa, kyllä / ei	Huomioitu mm. Pankalammen Hobittilan asemakaavassa.

Lentoasema

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5150 - Lentoasema				
laskeutumiset lukumäärä kpl	312,00	640,00	48,00	7,50 %
menot / laskeutuminen €/kpl	-1 870,74	-783,44	-13 317,03	1 699,82 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Toteutuneisiin suoritteisiin on huomioitu kentän ylimääräiset avaukset, palolentotoiminta sekä koululennot. Toteumaan ei ole kuitenkaan huomioitu yleisilmailua, koska näiden osalta ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta tarkempaan dokumentointiin. Arviolta yleisilmailuun liittyviä laskeutumisia on ollut 1-7 per päivä eli arviolta n. 1500 laskeutumista vuoden aikana, joista 91 laskeutumista on ilmailupäivään liittyviä laskeutumisia.

Kaavoitus

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5320 - Erityiset kaavahankkeet sekä y				
yleiskaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	14,00	10,00	7,00	70,00 %
5330 - Asemakaavat				
asemakaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	4,00	10,00	7,00	70,00 %
menot / hyväksytyt kaava €/kpl	-101 953,54	-43 690,00	-62 338,25	142,68 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Maaomaisuuspalvelut

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5350 - Tonttien ja kiinteistöjen luov				
rekisteröidyt kiinteistöt kpl	20,00	35,00	26,00	74,29 %
menot / rekisteröity kiinteistö €/kpl	-16 673,66	-7 914,29	-10 757,63	135,93 %
operoidut kiinteistöt kpl	65,00	70,00	115,00	164,29 %
menot / operoitu kiinteistö €/kpl	-5 130,36	-3 957,14	-2 432,16	61,46 %
5360 - Paikka- ja maastotieto				
kunnan maapinta-ala km2	2 550,00	2 550,00	2 550,00	100,00 %
menot / neliökilometri €/km2	-143,86	-150,88	-173,38	114,91 %
ylläpidettävä alue km2	152,00	152,00	152,00	100,00 %
menot / ylläpidetty neliökilometri €/km2	-2 413,47	-2 531,25	-2 908,71	114,91 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Henkilöliikennepalvelut

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5720 - Henkilöliikenne-palvelut				
Waltti-korttilatausten lukumäärä kpl	37 736,00	33 000,00	90 901,00	275,46 %
menot / Waltti-korttilataus €/kpl	-145,92	-179,45	-58,95	32,85 %
joukkoliikenteen kyytiinnousut kpl	1 051 511,00	950 000,00	1 115 291,00	117,40 %
menot / kyytiinnousu €/kpl	-5,24	-6,23	-4,80	77,08 %
peruskoululaisten osuus kyytiinnousuista %	47,00	43,00	55,00	127,91 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Waltti-korttilatausten määrä sisältää myös WalttiMobiili-ladatut tuotteet.

Kunnallistekniikan suunnittelu

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5820 - Suunnittelu				
hyväksytyt suunnitelmat kpl	35,00	80,00	80,00	100,00 %
menot / hyväksytyt suunnitelma €/kpl	-6 260,07	-5 318,75	-4 627,41	87,00 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Hyväksytyjä suunnitelmia yhteensä 80 kpl joista 30 kpl liikennesuunnitelmia.

Kunnossapito

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
5840 - Kunnossapito				
rakenteelliset katualueen neliöt m2	5 548 449,00	5 548 449,00	5 548 449,00	100,00 %
menot / katuneliö €/m2	-1,16	-1,34	-1,31	97,27 %
talvihoidossa olevat katuneliöt m2	2 958 337,00	2 958 337,00	2 958 337,00	100,00 %
menot / talvihoidon katuneliö €/m2	-2,18	-2,52	-2,45	97,27 %
liikenneväylien valaisimet kpl	13 147,00	13 147,00	13 147,00	100,00 %
menot / valaisin €/kpl	-490,43	-566,37	-550,89	97,27 %
liikenneväylien ohjauslaitteet kpl	27,00	27,00	27,00	100,00 %
menot / ohjauslaite €/kpl	-238 803,74	-275 781,48	-268 241,04	97,27 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Kunnossapidon päälystyskohteita on jouduttu päälysteen reilun hinnannousun johdosta kohdentamaan erityisesti liikenteellisesti vilkkaimpiin kohtiin ja kevyen liikenteen väylien ja jalkakäytävien päälystäminen on jouduttu karsimaan kokonaan. Ajoratojen isojen päälystämiskohteiden sijaan on tehty uraremixiä. Katuvalaistussammutusaika kesäkuukausina sekä kevään ja alkavan syksyn aikana toteutettava yösammutus säästivät sähkön kulutusta. Ajoratamaalauksiin käytettävä rahamäärä on kasvanut hiukan johtuen edellisvuoden ajoratamaalauksien säästöistä. Useita pysäköintiruutuja ja keskiviivalinjoja on jouduttu mittaamaan paikalleen. Tuloja kasvatti valokuituverkon rakentaminen ja keskustan isojen kiinestöjen saneeraukset.

Puistot

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
6000 - Puistot				
puistojen hoito ja ylläpito m2	1 097 718,00	1 097 718,00	1 097 718,00	100,00 %
menot / neliometri €/m2	-1,27	-1,57	-1,44	91,50 %
2. hoitoluokan puistot m2	349 236,00	349 236,00	349 236,00	100,00 %
menot / 2. luokan neliometri €/m2	-4,00	-4,93	-4,51	91,50 %
3. hoitoluokan puistot m2	748 482,00	748 482,00	748 482,00	100,00 %
menot / 3. luokan neliometri €/m2	-1,87	-2,30	-2,10	91,50 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Viheralueiden alueurakat ovat käynnissä normaalisti. Infra- ja viheraluepalveluilla on yhteensä 29 uimarantaa. TUKES on antanut kehotuksen järjestää uimavalvonta vilkkaimmille rannoille. Mikkelin Naisvuori uusi kansainvälisen Green Flag Award -statuksen vuodelle 2023–2024. Mikkelin kaupunki on ollut mukana VieKas LIFE -hankkeessa rahoittajana. Hankkeessa on tiedotettu ja poistettu vieraslajeja. Hanke loppuu 2023. Leikkipaikoille on uusittu leikkivälineitä ja putoamislustoja. Toivottuja ja suunniteltuja parannuksia viheralueiden hoitoon ei voida tehdä tiukan talouden vuoksi.

Metsät ja vesialueet

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
6020 - Metsät ja vesialueet				
talousmetsät ha	5 158,00	5 158,00	5 158,00	100,00 %
menot / talousmetsien hehtaari €/ha	-100,89	-144,82	-124,86	86,22 %
taajamametsät ha	1 679,00	1 679,00	1 679,00	100,00 %
menot / taajamametsien hehtaari €/ha	-309,95	-444,91	-383,58	86,22 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Talousmetsien ekologisen ja markkinalähtöisen käsittelyn seurauksena saavutimme vuosittaisen myyntitulotavoitteen. Hyvä markkinatilanne etenkin energiapuun ja harvennushakkuun osalta mahdollistivat kustannustehokkaat nuorten metsien hoidot ja täten myös tuloksen teon. Suuremmilta myrskytuhoilta vältyttiin lukuunottamatta Suomenniemen pientä metsäpaloa, jossa tuhoutui hehtaarin verran taimikkoa.

Rakennusvalvonta

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
6100 - Rakennusvalvonta				
luvut kpl	686,00	750,00	607,00	80,93 %
menot / lupa €/kpl	-1 404,87	-1 322,80	-1 532,43	115,85 %
katselmukset kpl	1 149,00	850,00	1 077,00	126,71 %
menot / katselmus €/kpl	-838,76	-1 167,18	-863,68	74,00 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Rakennusvalvonnan projektit

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
6300 - Rakennusvalvonnan projektit				
tarkastetut kiinteistöt kpl	287,00	350,00	202,00	57,71 %
menot / tarkastettu kiinteistö €/kpl	-332,72	-321,43	-455,54	141,72 %
tehdyt selvitykset kpl	330,00	350,00	311,00	88,86 %
menot / tehty selvitys €/kpl	-289,36	-321,43	-295,88	92,05 %
uusia rakennuksia rekisteriin kpl	119,00	250,00	161,00	64,40 %
menot / uusi rakennus rekisteriin €/kpl	-802,43	-450,00	-571,54	127,01 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Kaupunkikehityslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	49 474 800		49 474 800	51 515 605	2 040 805
Valmistus omaan käyttöön	615 000		615 000	465 199	-149 801
Toimintamenot	-55 955 500	400 000	-55 555 500	-51 145 293	4 410 207
Toimintakate (netto)	-5 865 700	400 000	-5 465 700	835 511	6 301 211

2.2.3 Liikelaitosten tavoitteiden toteutuminen

Valtuusto asettaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet liikelaitoksille. Liikelaitokset noudattavat toiminnassaan talousarviossa määriteltyjä tavoitteita. Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määritelty sitoviksi ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Talousarviossa esitettävät tunnusluvut muodostuvat suoritettavista, tehokkuutta ja taloudellisuutta ilmaisevista luvuista, toiminnan laajuustiedoista sekä voimavaroja osoittavista tunnusluvuista, jotka eivät ole määrärahojen tapaan valtuustoon nähden sitovia. Liikelaitosten tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillistilinpäätöksinä tilinpäätöskirjassa.

Asetettujen tavoitteiden rajoissa johtokunta päättää toiminnan kehittamisestä sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa heinäkuun toteutumana ja tilinpäätöksen yhteydessä kaupungin toimintakertomuksessa. Liikelaitosten taloudellisesta tilanteesta on raportoitu kaupungin talousraportointiaikataulun mukaisesti 3/2023, 7/2023 ja 10/2023 seurantaraportteissa. Kaupunginvaltuusto on konserniohjeen hyväksyessään (KV 7.6.2021 § 82) määrittellyt myös liikelaitoksia koskevan konserniohjauksen ohjeistuksen.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian talouden kaupunginvaltuustoon nähden sitova tavoite oli 43 500 euron liikeylijäämä. Vuoden 2023 talous toteutui huomattavasti suunniteltua parempana, sillä liikelaitos teki 894 519,21 euron liikeylijäämän. Otavian tuloista merkittävimmän osan muodostavat lukiokoulutuksen ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön valtionosuudet.

Toiminnallisina tavoitteina olevien opiskelijamäärien osalta lukion toteuma oli 934, joka on 16 opiskelijaa tavoitetta vähemmän. Peruskoulun opiskelijamäärä oli 316 opiskelijaa, joka ylitti talousarvion 66 oppilaalla. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen tavoitteena oli 1 460 opintoviikkoa, ja toteumaksi muodostui 1 342, eli tavoite alittui 118 opintoviikolla. Vapaan sivistystyön opintoviikot laskivat myös vuonna 2022 kiintiötavoitteesta. Mikäli opiston kolmen vuoden toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvon mukainen määrä jää myönnettävissä olevasta kiintiömäärästä, voi tämä vaikuttaa pienentävästi seuraavien vuosien rahoitukseen. Liikelaitokselle oli asetettu tavoitteita myös strategisissa ohjelmakorteissa, joiden toteutuminen on raportoitu yksityiskohtaisesti Otavian omassa toimintakertomuksessa.

Mikkelin kaupungin/Nettilukion ja OAJ:n paikallissopimusneuvotteluissa saavutettiin keväällä 2023 neuvottelutulos, jonka seurauksena Nettilukiossa otettiin käyttöön paikallinen virkaehtosopimus 1.8.2023. Paikallissopimuksen voimaantumisen aiheuttamiin kustannusvaikutuksiin varauduttiin vuoden 2023 talousarviossa koko vuoden osalta. Koska paikallissopimus astui voimaan elokuussa, ennakoitujen toiminnalliset ja taloudelliset vaikutukset realisoituivat vain loppuvuodelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teki lukiokoulutuksen valtionosuuksista takaisinperintäpäätöksen vuosien 2013–2017 osalta. Oikaisuvaatimuksen myötä tehnyt kohtuullistamisen jälkeen takaisinperittävien valtionosuusien jäljelle jäänyt määrä on 13,2 miljoonaa euroa. OKM:n kanssa laadittiin keväällä 2022 maksuaikataulu, jonka mukaan takaisinmaksu tehdään kolmessa yhtä suuressa erässä 1.12.2022–30.6.2024 välisenä aikana. Takaisinmaksettavasta summasta ei peritä korkoja. Vuonna 2023 maksuaikataulun mukaisesti maksettiin 2. erä 4 416 011,00 euroa. Maksua varten ei ollut tarvetta hakea lainarahoitusta, joten vuodelle 2023 ei tästä aiheutunut korkokuluja. Tulevaa viimeistä erää varten Otavia hakee kaupungilta lainarahoitusta, jonka määrä tarkentuu kevään 2024 aikana.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella oli talousarviossa kaksi valtuustoon nähden sitovaa tavoitetta: korkeintaan 1 591 500 euron liikeylijäämä ja 500 000 euron korvaus peruspääomasta. Vesiliikelaitokselle muodostui kuitenkin 1 919 502 euroa liikeylijäämää, joten talous toteutui sitovaa tavoitetta heikompana. Talouden toteuduttua talousarviota heikompana

oli Vesiliikelaitoksen haettava valtuustolta hyväksyntä sitovan tavoitteen alittamiseen 328 002 eurolla. Valtuusto hyväksyi alituksen 18.3.2024. Korvaus peruspääomasta toteutui talousarvion mukaisena.

Etelä-Savon käräjäoikeus antoi 28.12.2022 tuomion Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon pääurakan ja tulopumpapaamon urakkasopimusten purkamista koskevassa riita-asiassa. Kaupunki ilmoitti tyytymättömyydestään päätökseen. Asiassa käytyjen neuvottelujen myötä osapuolet pääsivät sovintosopimukseen (KH 17.4.2023 § 150), jonka mukaisesti vesiliikelaitos korvasi 9,2 miljoonaa euroa NYAB Finland Oy:lle.

Koska kirjanpitolaki edellyttää oikean ja riittävän kuvan antamista tilinpäätöksessä, on käräjäoikeuden tuomiossa maksettavaksi määrätty erät huomioitu Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksessä vuodella 2022 noudattaen varovaisuuden periaatetta. Sovintosopimuksen myötä kirjauksia on oikaistu vuoden 2023 kirjanpidossa. Sovintosopimuksen mukaisesti käyttömaisuuden hankintamenoksi urakkahinnoista sekä lisä- ja muutostöistä aktivoitiin vuosien 2022 ja 2023 aikana yhteensä 4 818 313,45 euroa. Aktivoinnille oli haettava kaupunginvaltuustolta lupa investointiohjelman ylittämiseen. Vuoden 2023 aktivoitujen osalta ylityslupa myönnettiin KV 11.12.2023 § 136. Vahingonkorvausluontoisia kustannuksia kertyi 4 027 732,78 euroa ja korkokuluja tuli maksettavaksi 353 953,77 euroa. Kirjausten vaikutus vuoden 2023 käyttötalouteen on +5,6 miljoonaa euroa. Käyttömaisuuteen aktivoitujen osuuden kustannusvaikutus tulee ao. omaisuuden suunnitelman mukaisina poistoina. Metsä-Sairilan puhdistamoinvestoinnin kokonaiskustannuksiksi muodostui kaikkineen 86 miljoonaa euroa.

Vesiliikelaitoksen tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 040 364,49 euroa.

Vesilaitoksen toimintaa kuvaavissa tunnusluvuissa veden myynti jäi vain hieman alle talousarvion 2,45 miljoonan m³ tavoitteen, kun toteuma oli 2,42 miljoonaa m³. Jätevettä laskutettiin 2,38 miljoonaa m³, kun talousarvion mukainen tavoite oli 2,37 miljoonaa m³, eli jäteveden osalta talousarviossa asetettu myyntitavoite ylittyi hieman.

Vesilaitoksen palvelusuunnitelman toteutumisen osalta talousvesi oli laatuvaatimukset täyttävää ja vedenjakelu toimi häiriöttömästi. Jätevesiviemärointi toteutui ilman merkittäviä häiriöitä, ja jätevesipuhdistamojen toiminta oli pääosin lupamääräysten mukaista. Anttolan ja Ristiinan puhdistamolla oli lieviä alituksia puhdistustehossa hapenkulutuksen ja fosforin osalla sekä kiintoainepitoisuudessa. Vesilaitos osallistui tilikauden aikana EcoSairilan kehittämisohjelman valmisteluun. Ohjelmakorttien mukaiset tavoitteet saavutettiin muutoin, mutta EcoSairilan teollisuusvesiprosessin suunnittelu on vielä kesken.

Liikelaitosten erillistilinpäätökset toimintakertomuksineen on esitetty tilinpäätöksen kohdassa 5, Eriytetyt tilinpäätökset.

2.2.4 Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kunnan tulee esittää laskelmat, joista käy ilmi liikelaitosten vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen ja toiminnan rahoitukseen. Laskelmien tarkoituksena on osoittaa, miten liikelaitostamisesta johtuen talousarvion toteumavertailu ja tilinpäätöksen laskelmat poikkeavat toisistaan. Kunnan talousarviossa ja toteutumisvertailussa liikelaitosta käsitellään ulkoisena talousyksikkönä, kun taas tilinpäätöksessä liikelaitos on osa kunnan taloutta.

Laskelma liikelaitosten vaikutuksesta kaupungin tuloksen muodostamiseen kokoaa yhteen talousarvion tuloslaskelman toteumavertailun, liikelaitosten tuloslaskelmat ja kaupungin tilinpäätöksen tuloslaskelman. Liikelaitosten vaikutus on esitetty laskelmassa niin sanotun peruskaupungin eli kaupungin ilman liikelaitoksia sekä liikelaitosten eliminoidujen lukujen avulla. Eliminoidut luvut on esitetty Kunta eliminoitu ja Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä eliminoitu -sarakkeissa. Luvut eivät sisällä sisäisiä eriä eli kaikkien kaupungin yksiköiden välisiä myynti- ja ostotapahtumia sekä niistä aiheutuvia yksiköiden tuloja ja menoja.

Mikkelin kaupungin kahden liikelaitoksen (Mikkelin Vesiliikelaitos ja Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia) sekä yhden taseyksikön (Etelä-Savon pelastuslaitos) vaikutus on esitetty laskelmassa ”Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen”. Taseyksikön toiminta on siirtynyt vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueen vastuulle. Vuodelle 2023 kaupungille kirjautui kuitenkin vielä aikaisempaan toimintaa liittyen kustannuksia, jotka on huomioitu kuntien lopullisissa jako-osuuksissa. Etelä-Savon Pelastuslaitokselle kohdistuneiden kirjausten vaikutus toimintatuottoihin on -564 981 euroa ja toimintakuluihin 200 090 euroa. Kokonaisuudessaan näiden erien vaikutus toimintakatteeseen on -766 068 euroa.

Tuloslaskelman *muut rahoitustuotot* -rivillä näkyy Vesiliikelaitokselle aikaisemmin vuonna 2022 käräjäoikeuden päätöksen perusteella kohdistettujen viivästyskorkokulujen oikaiseminen. Asiassa saavutettiin 2023 osapuolten välillä sovintosopimus, jonka perusteella kirjaus on tehty. Liikelaitoksista vain Vesiliikelaitos maksaa korvausta peruspääomasta, jonka kaupunki on sijoittanut liikelaitokseen. Peruspääomakorvaus on 500 000 euroa vuodessa.

Suunnitelman mukaisista poistoista liikelaitosten osuus oli 5,7 miljoonaa euroa eli 26,9 prosenttia koko kaupungin suunnitelman mukaisista poistoista. Liikelaitosten poistot koostuvat lähestulkoon kokonaan Mikkelin Vesiliikelaitoksen poistoista.

Liikelaitosten vaikuttavuus kaupungin tulokseen oli poikkeuksellisen merkittävä vuonna 2023. Koko kaupungin tulokseen positiivisesti vaikuttava suuri ja kertaluonteinen tuotto 5,6 miljoonaa euroa. Summasta 4,3 miljoonaa on kirjattu satunnaisiin tuottoihin ja 1,3 miljoonaa muihin rahoitustuottoihin. Kirjauksilla oikaistaan vuonna 2022 tilinpäätökseen käräjäoikeuden tuomion perusteella ja kirjanpitolain edellyttämän varovaisuuden periaatteen mukaisesti tehtyjä kirjauksia. Käräjäoikeuden antaman tuomioon jälkeen asiassa neuvoteltiin ja osapuolten kesken tehtiin sovintosopimus, jonka mukaisesti Vesiliikelaitoksen tuli maksaa yhteensä 9,2 miljoonaa NYAB Finland Oy:lle (liitetieto 4).

Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen 1000 euroina

	Sitovuustarkastelu Talousarvion toteutuminen			Kokonaistarkastelu
	Kunta	Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä	Eliminointi	Kokonaistarkastelu kunta ulkoinen eliminoitu
Toimintatuotot				
Myyntituotot	27 774	13 043	-13 231	27 586
Maksutuotot	4 991	0	-85	4 907
Tuet ja avustukset	4 863	6 499	-5 927	5 434
Muut toimintatuotot	38 619	17	-22 999	15 636
Valmistus omaan käyttöön	706	10	0	717
Toimintamenot				
Henkilöstömenot	-87 684	-6 312	0	-93 996
Palvelujen ostot	-56 654	-4 366	13 027	-47 992
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 695	-3 976	291	-18 381
Avustukset	-14 848	-1	5 927	-8 921
Muut toimintakulut	-31 129	-1 027	22 997	-9 160
Toimintakate	-128 057	3 886	0	-124 170
Verotulot	146 194	0	0	146 194
Valtionosuudet	11 130	0	0	11 130
Rahoitustulot ja -menot				
Korkotuotot	2 145	0	-259	1 886
Muut rahoitustuotot	9 056	1 306	-500	9 862
Korkokulut	-5 804	-1 300	259	-6 845
Muut rahoituskulut	-113	-506	500	-119
Vuosikate	34 553	3 385	0	37 938
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 418	-5 677	0	-21 095
Arvonalentumiset	-2 349	0	0	-2 349
Satunnaiset erät	0	4 303	0	4 303
Tilikauden tulos	16 786	2 011	0	18 797

2.2.5 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota (kuntalaki 410/2015 § 110). Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailusta on lisäksi käytävä ilmi se, onko menot rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla vai lisäksi muulla rahoituksella. Muulla rahoituksella tarkoitetaan tällöin kassavarojen käyttöä ja muita maksuvalmiuden muutoseriä rahoituslaskelmassa.

Kunnan toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa on valtuusto asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Käyttötalouden määrärahat sitovat toimielimiä valtuustoon nähden lautakuntatasolla. Määrärahat ja tuloarviot sisältävät sisäiset erät. Liikelaitosten tavoitteiden toteutumisesta on arvioitu erikseen.

Talousarvion määrärahojen toteutuminen

Tilinpäätös ei ole yli-/alijäämätavoitteen osalta suoraan verrattavissa alkuperäisen tai muutetun talousarvion esittämään tavoitteeseen. Tämä johtuu siitä, että alkuperäisessä talousarviossa oli 37,4 miljoonaa euroa satunnaisia eria energiaomaisuusjärjestelyihin liittyen. Summan perusteena oli Etelä-Savon Energian mahdollisiin yritysjärjestelyihin liittyvä lisätuloutus. Tämän järjestelyn osoittautuessa kumulatiivisten alijäämien kattamisen kannalta riittämättömäksi toimenpiteeksi, päätettiin Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % myymisestä. Tämän johdosta talousarviota muutettiin, ja muutetussa talousarviossa satunnaisten erien määrä oli ”energiakaupan työluku” 172,9 miljoonaa euroa. Energiakauppa ei kuitenkaan toteutunut vuonna 2023, joten satunnaiset erät jäivät tuloutumatta energiaratkaisun osalta. Alkuperäinen talousarvio laadittiin kaikkiaan 35,2 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi ja muutettu talousarvio 177,7 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi, mutta tilinpäätöksen toteutunut ylijäämä oli lopulta 19,7 miljoonaa euroa. Myös 19,7 miljoonan euron tulos sisälsi 4,3 miljoonaa euroa satunnaisia eria, mutta ne eivät liittyneet energiaratkaisuun, vaan Vesiliikelaitoksen sovintosopimuksen myötä tehtyihin oikaisukirjauksiin. Talousarviovertailun ollessa kyseessä onkin vuonna 2023 kuvaavampaa tarkastella tavoitteiden saavuttamista lautakunnittain tulo- ja menotavoitteiden osalta, sekä koko kaupungin laajuudessa tulo- ja kustannuserittäin sekä verotulojen kertymän osalta.

Hallinto- ja elinvoimapaalvelut:

- Tulot ylittivät talousarvion 1,59 miljoonalla. Merkittävimpänä tekijänä oli kotoutumispalveluihin kohdistuneiden tuottojen suuri määrä.
- Menot ylittivät talousarvion 760 000 eurolla. Suurimpana yksittäisenä tekijänä oli tmt-maksun toteutuminen huomattavasti tavoitetta korkeampana.

Kasvatus- ja opetuslautakunta

- Tulot alittivat alkuperäisen talousarvion 563 000 euroa. Merkittävimpänä syynä varhaiskasvatustaloudet, joka pienensi tuloja maaliskuussa 2023 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä. Maksuttomaan varhaiskasvatukseen oikeuttavien tulojen alarajaa korotettiin 30 prosentilla.
- Menot ylittivät alkuperäisen talousarvion 2,3 miljoonalla. Palkkaratkaisu korotti palkkamenoja sekä varhaiskasvatuksen palvelusetelimenot toteutuvat ennakoitua suurempina.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

- Tulot alittivat alkuperäisen talousarvion 543 000 eurolla. Esimerkiksi liikuntapalvelujen käyttäjämäärät ja tilojen vuokraus jäivät merkittävästi tavoitteesta
- Menot ylittivät alkuperäisen talousarvion 137 000 eurolla.

Ympäristölautakunta

- Tulot ylittivät talousarvion 125 000 eurolla.
- Menot alittivat talousarvion 68 000 eurolla.

Kaupunkikehityslautakunta

- Tulot ylittivät talousarvion noin 2 miljoonalla eurolla. Vuokratuotot ylittyivät noin 1,2 miljoonaa sekä erilaisista maksutuotoista kertyi 792 000 euroa talousarviota enemmän.
- Menot alittuivat noin 4,8 miljoonalla. Tästä aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän osuus oli yli 2 miljoonaa, ja pääasiassa energiakustannusten ennakoitua matalampi toteuma mahdollisesti säästön. Myös palvelujen ostot alittuivat 1,5 miljoonalla sekä henkilöstökulut noin miljoonalla eurolla.

Talousarvion toteutuminen tulo- ja kustannuserittäin

Myyntituotot ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 664 000 eurolla. Maksutuotot alittivat alkuperäisen talousarvion noin 126 000 eurolla. Tuet ja avustukset alittivat alkuperäisen talousarvion 210 000 eurolla. Muut toimintatulot kertyivät 656 000 euroa alkuperäisen talousarviota korkeampina. Vuokratuotot ylittyivät 949 000 euroa. Kokonaisuutena kaupungin myyntituotot toteutuivat näin ollen 1,93 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana.

Henkilöstömenot ylittivät alkuperäisen talousarvion ainoastaan 279 000 eurolla. Henkilöstömenojen hallinnassa on siten onnistuttu erinomaisesti, kun otetaan huomioon kevään 2023 palkkaratkaisun tuoma noin 1,5 miljoonan euron lisäkustannuspaine henkilöstömenoihin.

Palvelujen ostot alittivat alkuperäisen talousarvion 1,46 miljoonalla eurolla. Myös tältä osin voi todeta organisaation onnistuneen talouden hallinnassa. Tämä kuvastaa sitä, että palveluostokulujen hallinta ja ennustaminen on helpotunut sote-palveluiden siirtymisen myötä. Toki muitakin ennustamista vaikeuttavia ulkoisia tekijöitä on nyt ja tulevaisuudessa olemassa, tällä hetkellä näkyvimpänä Ukrainassa käytävä sota.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat alittivat alkuperäisen talousarvion noin 2,6 miljoonalla eurolla. Merkittävimpiä oli sähkö- ja energiakustannusten alittuminen, joihin varautuminen oli haastavaa syksyllä 2022, kun laajasti valmistauduttiin jopa energiakriisiin. Maksetut avustukset ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 0,45 miljoonalla eurolla. Merkittävimpiä yksittäisenä aiheuttajana oli tiliryhmän sisältämän työmarkkinatuen kuntaosuusmaksun ylittyminen. Muut toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,21 miljoonalla eurolla.

Kaikkiaan toimintamenot toteutuvat 3,16 miljoonaa euroa talousarviota pienempänä.

Verotulot ylittivät talousarvion noin 8,9 miljoonalla eurolla. Palkkaratkaisun vaikutus näkyi myös verotulokertymässä. Valtionosuudet toteutuivat alkuperäisesti arvioidulla tasolla, ero talousarvioon oli vain -32 000 euroa.

Rahoitustulot ja -menot toteutuivat nettona lähes 4 miljoonaa euroa talousarviota paremmin. Luvussa näkyy MPY Osuuskunnan omistajilleen tilittämä ylimääräinen erä, jonka vaikutus Mikkelin kaupungille vuonna 2023 oli noin 2 miljoonaa. Lisäksi Vesiliikelaitoksen oikaisukirjaukset kohensivat rahoitustuottoja 1,3 miljoonalla. Suunnitelman mukaiset poistot alittivat talousarvion noin 1,4 miljoonalla, mutta kertapoistoja tehtiin 2,35 miljoonaa talousarviota enemmän. Näin ollen poistot ja arvonalentumiset yhteensä ylittivät talousarvion noin 0,94 miljoonalla. Satunnaisten tuottojen toteuma oli 4,3 miljoonaa euroa, johtuen Vesiliikelaitoksen oikaisukirjauksista. Satunnaisten tulojen vertaaminen talousarvioon ei ole tarkoituksenmukaista, koska energiaomaisuusjärjestely ei valmistunut vielä 2023 aikana.

Talousarvion toteutuminen (kaupunki ja liikelaitokset)

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
Toimintatuotot	92 753	-1 430	91 323	95 805	4 482
Myyntituotot	40 170	-430	39 740	40 817	1 077
Maksutuotot	5 148	-937	4 211	4 991	780
Tuet ja avustukset	11 311	-452	10 859	11 362	503
Muut toimintatulot	36 124	389	36 513	38 635	2 122
Valmistus omaan käyttöön	914		914	717	-198
Toimintamenot	222 730	-2 492	220 239	220 692	453
Henkilöstömenot	93 717	-938	92 778	93 996	1 217
Palvelujen ostot	62 586	-506	62 080	61 020	-1 060
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	21 215	425	21 640	18 672	-2 969
Avustukset muille	8 471	-490	7 981	8 954	972
<i>Avustukset liikelaitoksille</i>	5 667		5 667	5 895	229
Muut toimintamenot	31 075	-983	30 092	32 156	2 065
Toimintakate	-129 063	-3 922	-132 985	-124 170	8 815
Verotulot	137 256	6 942	144 198	146 194	1 996
Valtionosuudet	11 162	-7	11 155	11 130	-25
Rahoitustulot ja -menot	800		800	4 784	3 984
Korkotulot muilta	1 344		1 344	1 886	542
<i>Korkotulot liikelaitoksilta</i>	256		256	259	3
Muut rahoitustulot muilta	5 750		5 750	9 862	4 112
<i>Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta</i>	500		500	500	
Korkomenot	6 250		6 250	7 104	854
Muut rahoitusmenot	800		800	619	-181
Vuosikate	20 155	3 013	23 168	37 938	14 769
Poistot ja arvonalentumiset	22 500		22 500	23 444	944
Suunnitelman mukaiset poistot	22 500		22 500	21 095	-1 405
Arvonalentumiset				2 349	2 349
Satunnaiset erät	37 400			4 303	-168 597
Satunnaiset tuotot	37 400	135 500	172 900	4 303	-168 597
Tilikauden tulos	35 055	138 513	173 568	18 797	-154 772
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	160		160	934	774
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	35 215	138 513	173 728	19 731	153 998

Verotulojen erittely

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Verotulot	137 256	6 942	144 198	146 194	1 996
Kunnan tulovero	100 954	6 906	107 860	109 719	1 859
Osuus yhteisöveron tuotosta	15 063	24	15 087	14 576	-511
Kiinteistövero	21 239	12	21 251	21 899	648

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo, milj.€	Muutos
2019	20,50	844	1,97 %
2020	22,00	852	0,95 %
2021	22,00	882	3,52 %
2022	22,00	919	4,19 %
2023	9,36	tietoa ei vielä saatavissa	

Kiinteistöveroprosentit

	2019	2020	2021	2022	2023
Yleinen kiinteistövero%	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37
Vakituinen asuinrakennus	0,62	0,62	0,62	0,62	0,62
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Yleishyödyllinen yhteisö	-	-	-	-	-
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10

Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaus

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Valtionosuudet	2 092	-203	2 248	2 224	-24
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus, ml. tasaukset	1 179	-203	976	1 155	179
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	913	359	1 272	1 069	-203
Verotulojen menetysten korvaus	9 070	-163	8 907	8 907	0
<i>Yhteensä</i>	11 162	-7	11 155	11 131	-24

2.3 Investointien toteutuminen

Koko kaupungin nettoinvestointien toteutuma oli 23,061 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvion nettoinvestointi oli 21,991 milj. euroa ja muutettu talousarvio 29,533 milj. euroa.

Investoinnit 2023 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	2 716	20 519	-17 804
• Muut pitkävaikuttiset menot	0	531	-531
• Maa- ja vesialueet	1 686	65	1 621
• Rakennusten myynnit/hankinnat	328	0	328
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	348	3 401	-3 053
• Rakennukset	293	15 605	-15 312
• Koneet ja kalusto	60	536	-476
• Osakkeet, osuudet	0	381	-381
VESILIIKELAITOS	0	5 215	-5 215
LIIKELAITOS OTAVIA	0	0	0
E-S PELASTUSLAITOS	-4	39	-43
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	2 712	25 773	-23 061

Lisämäärärahat/määrärahasiirrot vuoden aikana hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa seuraavasti:

Investointien määrärahamuutokset 10/2023, KV §136 11.12.2023

Menomäärärahamuutokset

- Haukivuoren palvelutalon vesikatto (ei määrärahaa/TA), menoylitys +80.000 euroa
Siirretään projektilta Urpolan varistorakennus jäänhoitokoneelle saneeraus (TA 120.000 euroa)
- Jalkaväkimuseon esteettömyys ja vesikatto (ei määrärahaa/TA), menoylitys +59.000 euroa
Siirretään projektilta Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (TA 400.000 euroa)
- Ristiinan koulukeskuksen kehittäminen (ei määrärahaa/TA), menoylitys +33.000 euroa.
Siirretään projektilta Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (TA 400.000 euroa)
- Naisvuoren tornin kunnostus (ei määrärahaa/TA), menoylitys +55.000 euroa
Siirretään projektilta Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (TA 400.000 euroa)
- Eteläinen aluekoulu, korvaava uudisrakennus (TA 9.000.000 euroa), menoylitys +600.000 euroa
Siirretään projektilta Eteläinen aluekoulu, kalustus (perusopetus) (TA 1.250.000 euroa)
- Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli (TA 50.000 euroa), menoylitys +20.000 euroa
Siirretään projektilta Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (TA 400.000 euroa)
- Isopadan lattioiden ja kylmiöiden korjaus (TA 50.000 euroa), menoylitys +70.000 euroa
Siirretään projektilta Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (TA 400.000 euroa)
- Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt /Julkiset rakennukset (TA 100.000 euroa), menoylitys +100.000 euroa
Siirretään projektilta Ristiinan Kallioniemen huvilan peruskorjaus (TA 200.000 euroa)
- Osallistava budjetointi (TA 100.000 euroa), menoylitys +30.000 euroa
Siirretään projektilta Maaseudun nopeat tietoliikenneyhteydet (TA 200.000 euroa)
- Vaalien kalusteet (TA 16.000 euroa), menoylitys +28.000 euroa
Siirretään 12.000 euroa projektilta Muiden osakkeiden hankinta (TA 75.000 eur) sekä 16.000 euroa projektilta Vaalien järjestäminen/tietokoneet

Mikkelin vesiliikelaitos

- Mikkelin Vesiliikelaitoksen investointihankkeiden (jätevedenpuhdistamon sovintosopimus) lisämääräraha 4 412 000 euroa.

Lisäksi aiemmin määrärahamuutos on myönnetty kaupunginvaltuustossa seuraaviin kohteisiin:

Menomäärärahamuutokset

- Ristiinan päiväkotijärjestelmä uudisrakennus +2.650.000 KV §12 23.1.2023
- Eteläinen aluekoulu, kalustus (perusopetus) +550.000 euroa KV §13 23.1.2023
- Pääkirjaston asiointipiste +135.000 euroa. Siirretty 100.000 euroa projektilta Kiinteistöjen muut muutos- ja

korjaustyöt/julkiset rakennukset sekä 35.000 euroa projektilta Kiinteistöjen muut muutos- ja korjaustyöt/ sote-kiinteistöt. KV §44 20.3.2023

- Katuvalojen ohjausyksiköt ja saneeraus +200.000 euroa. Siirretty projektilta TA-määräraha, kadut yritys- ja uuden asuinrakentamisen tukeminen. KV §82 12.6.2023
- Hulevesiohjelma +400.000 euroa. Siirretty projektilta Veturitalinlahti hulevesi. KV §82 12.6.2023
- Otavan pienpeliareena, MENOT +40.000 euroa. Siirretty 5.000 euroa projektilta Perusopetus, kalusto, 2.000 euroa projektilta Liikuntapaikat ja 2.000 euroa projektilta TA-määräraha, liikelaitos Otavia. KV §64 22.5.2023

Tulomäärärahamuutokset

- Otavan pienpeliareena, TULOT +31.000 euroa. KV §64 22.5.2023

Kaupunginvaltuustolle on hyväksynyt 18.3.2024 investointeihin liittyviä määrärahaylityksiä (yli 5%) ja tulojen alituksia seuraavasti:

Tulojen alitukset:

- Maa- ja vesialueiden, tulojen alitus 314.000 euroa
- Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen, tulojen alitus 200.000 euroa
- Jalkaväkimuseon vesikatto, tulojen alitus 25.000 euroa
- TKI tilan varustelu (BEM-osaamiskeskus) Metsä-Sairila TULOT, tulojen alitus 80.000 euroa
- Energiataloudelliset investoinnit, tulojen alitus 100 000 euroa

Menojen ylitykset:

- Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus, menojen ylitys 34.000 euroa
- Jalkaväkimuseon vesikatto, menojen ylitys 15.000 euroa
- Naisvuoren tornin kunnostus, menojen ylitys 35.000 euroa
- Sähköautolataus, menojen ylitys 19.000 euroa
- Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt, julkiset rakennukset, menojen ylitys 16.000 euroa
- Koneet ja kalusto, Sivistyksen palvelualue, Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta, menojen ylitys 36.000 euroa
- Muiden osakkeiden hankinta, menojen ylitys 48.000 euroa

1.1.2023 alkaen hyvinvointialueelle siirtyneen pelastustoimen EU-hankkeeseen liittyvän tuen takaisinperintä aiheutti vuoden 2022 investointeihin oikaisuja investointimenoihin 39 000 euroa ja rahoitusosuuden palautusta 4 000 euroa. Pelastustoimen osalta ei ollut varattu investointimäärärahoja vuodelle 2023. Määrärahojen ylitykset tulevat katetuksi investointiohjelman sisällä.

Hankekohtaiset tulojen alitukset ovat yhteensä 719.000 euroa. Kokonaisuutena investointien tuotot ylittyivät 196.000 euroa suhteessa muutettuun talousarvioon. Menomäärärahojen ylitykset tulevat kokonaisuutena katetuksi muiden hankkeiden määräraha-alitusten kautta, sillä kokonaisuutena investointimenot alittuivat 6,3 miljoonaa euroa suhteessa muutettuun talousarvioon.

Maa- ja vesialueiden myynnin tulot kehittyivät talousarviota pienempänä, koska vuoden 2023 aikana itäsuomalainen investointikenttä ja -ilmapiiiri otti laajasti takapakkia, eikä esim. asumisen investointeja käytännössä aloitettu. Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen eteni vaihteittain eri vuosina, mutta hankkeeseen valtion myöntämä tuki kirjautuu yhdessä erässä vuoden 2024 aikana. Rakennusten myyminen oli aktiivista ja toteutui suunniteltua laajempaan tulojen oltua 278.000 euroa budjetoitua suurempi. Rantakylän huoltorakennuksen lopullinen vakuutus päätöksen johdosta saatiin 180.000 euron rahoitusosuus, jota ei ollut budjetoitu talousarviossa.

Saimaanportin yhtenäiskoulun suunnittelu jatkui aina vuoden 2023 puoliväliin asti. Rakennustyöt etenivät suunnitellussa aikataulussa, ja vastaanottotarkastus sovittiin pidettäväksi urakkasopimuksen mukaisesti 5.1.2024. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu kevään 2024 aikana. Kustannusten osalta hanke tulee toteutumaan urakkasopimuksen mukaisesti.

Ristiinan uuden päiväkodin investointia siirrettiin vuodelta 2024 vuodelle 2023. Rakennustyöt alkoivat alkukesästä 2023 ja rakennus valmistui aikataulun mukaisesti vuoden loppuun mennessä ja hankkeen kustannukset alittivat sille varatun määrärahan noin 550.000 eurolla.

Paikkatietoalustan ja karttaohjelmiston hankinta ajoittui siten, että koko investointimääräraha (0,9 milj. euroa) budjetoitiin vuodelle 2023. Paikkatietoalustan kehittäminen eteni vuoden 2023 aikana käyttöönottovaiheeseen. Hankkeen kilpailutuksen ja tekemisen aikana päätettiin tehdä alkuperäistä arviota enemmän omana työnä ostopalveluiden sijaan. Tämän vuoksi investointimenot toteutuivat merkittävästi budjetoitua alhaisempaan. Paikkatietoalustan käyttöönotto tapahtuu vuoden 2024 aikana.

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Kumulatiivinen toteuma	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talous-arvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
S=SITOVUUSTASO							
KAUPUNKI							
Muut pitkävaikutteiset menot							
Maaseudun nopeat tietoliikenneyhteydet		0	200	-30	170	0	-170
Rakennusvalvonnan arkiston digitointiprojekti		411	259		259	241	-18
Osallistava budjetointi		292	100	30	130	117	-13
Paikkatietoalustan uusiminen		173	900		900	173	-727
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä			1 459	0	1 459	531	-928
Maa- ja vesialueet							
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT *	S	9097	2 000		2 000	1 686	-314
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT	S	8361	250		250	65	-185
*sis. myyntivoiton 1.464.385,27 euroa							
Rakennukset							
Rakennusten myynti *	S	2980	50		50	328	278
*sis. myyntivoitot/-tappiot neton -18.451,61 euroa							
RAKENNUKSET							
Sivistystoimi							
Ristiinan uusi päiväkot		3712	1 500	2 650	4 150	3 601	-549
Ristiinan uusi päiväkot, kalustus (varhaiskasvatus)		150	150	0	150	150	0
Eteläinen aluekoulu, TULOT		130			0	81	81
Eteläinen aluekoulu, MENOT		25	9 000	600	9 600	9 498	-102
Eteläinen aluekoulu, kalustus (perusopetus)		505	700	-50	650	505	-145
Itäinen aluekoulu		116	50		50	32	-18
Ristiinan yhtenäiskoulun ilmanvaihdon tasapainotus		6	50		50	6	-44
Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus		197	400	-237	163	197	34
Ristiinan koulukeskuksen kehittäminen		880	0	33	33	32	-1
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi							
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, korjausvelka, saneeraus		530	50	20	70	70	0
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, salien jäähdytys		199	250		250	199	-51
Jalkaväkimuseon vesikatko, TULOT		60	25		25		-25
Jalkaväkimuseon vesikatko, MENOT		356	25	59	84	99	15
Ristiinan Kallioniemen huvilan peruskorjaus		27	200	-100	100	27	-73
Urpolan varastorakennus jäähäntokoneelle		21	120	-80	40	21	-19
Rantakylän kentän huoltorakennus TULOT		458	0	0	0	180	180
Hänninkentän huoltorakennus		219	0	0	0	2	2
Julkiset rakennukset							
Virastotalon perusparannuksen jatkaminen		2417	400		400	296	-104
Pääkirjaston asiointipiste		113	0	135	135	113	-22
Sotakoulu, Ristiina TULOT		143			0	32	32
Sotakoulu, Ristiina MENOT		712	100		100	54	-46
Isopadan lattioiden ja kylmiöiden korjaus		120	50	70	120	120	0
Lähemäkitalon peruskorjaus		52	50		50	52	2
Naisvuoren tornin kunnostus		1041		55	55	90	35
Haukivuoren palvelutalon vesikatkon uusiminen		73	0	80	80	73	-7
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt							
<i>Koulu- ja esiopetus</i>			200		200	96	-104
<i>Hyvinvointi ja osallisuus</i>			100		100		-100
<i>Julkiset rakennukset</i>		230	100		100	116	16
<i>Sote kiinteistöt</i>			50	-35	15	0	-15
Rakennusten suunnittelumääräraha		38	75		75	7	-68
Sähköautolataus		28	0		0	19	19
Energialoudelliset investoinnit TULOT		84	100		100	0	-100
Energialoudelliset investoinnit MENOT		424	300		300	130	-170
Alv-tarkistukset						1	1
RAKENNUKSET YHTEENSÄ							
MENOT	S		13 920	3 200	17 120	15 605	-1 515
TULOT	S		125	0	125	293	168
NETTO			13 795	3 200	16 995	15 312	-1 683

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)	Kumulatiivinen toteuma	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talous-arvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
S=SITOVUUSTASO						
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
Satamalahden kehittäminen	415	1 000		1 000	10	-990
EcoSairila	3127	250		250	61	-189
Kalevankankaan alue	124	100		100	8	-92
Matkailu	186	200		200	70	-130
Ruutukaavakeskustan kehittäminen	371	100		100	31	-69
Kadut, Sairaalakampuksen ympäristö	303	70		70	20	-50
Kadut (yritys- ja asuinrakentamisen tukeminen)		800	-200	600	456	-144
Kadut		1 000		1 000	837	-163
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen						
<i>Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen, TULOT</i>	12	200		200		-200
<i>Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen, MENOT</i>	1326	400		400	389	-11
<i>Meijeripuiston rannan yhtenäinen puistoväylä</i>	2	150		150	1	-149
Lentoasema (sis. Valtion investointituen) TULOT	331	30		30	317	287
Lentoasema (sis. Valtion investointituen) MENOT	27	50		50	0	-50
Katuvalojen saneeraus (ohjausyksiköt)	1169	200	200	400	395	-5
Puistot ja leikkipaikat		250		250	255	5
Geopark hanke (Unesco Status)	324	50		50	24	-26
Vesistö						
<i>Hulevesiohjelma</i>	1147	50	400	450	329	-121
<i>Veturitalinlahti hulevesi</i>		800	-400	400	0	-400
<i>Tikkalan hulevesijärjestelyt</i>	126	150		150	126	-24
<i>Satamat/laitureiden kunnostus</i>	276	25		25	19	-6
<i>Retkisatamien peruskunnostus</i>	177	10		10	12	2
<i>Mikkelin joet patojen poistaminen, hanke MENOT</i>	117	30		30	15	-15
Liikkuminen						0
<i>Uimarantojen kunnostukset</i>	259	75		75	68	-7
<i>Ristiinan Uikkalan kävelysilta</i>	81	120		120	81	-39
<i>Liikuntapaikka- ja rakentaminen ja kunnostus</i>	607	125		125	121	-4
<i>Tornimäen rinnerakenteet</i>	188	30		30	33	3
<i>Otavan koulun pieneliareena TULOT</i>	31	0	31	31	31	0
<i>Otavan koulun pieneliareena MENOT</i>	40	0	40	40	40	0
Kiinteät rakenteet ja laitteet menot	S	6 035	40	6 075	3 401	-2 674
Kiinteät rakenteet ja laitteet tulot	S	230	31	261	348	87
Kiinteät rakenteet laitteet netto		5 805	9	5 814	3 053	-2 761
Koneet ja kalusto						
Hallinnon palvelualue						
<i>Keskushallinto/ruoka- ja puhtaus</i>		60	0	60	60	0
<i>Vaalien kalusteet</i>	48	16	28	44	44	0
<i>Vaalien järjestäminen/tietokoneet</i>		16	-16	0	0	0
Sivistyksen palvelualue						
<i>Opetuslautakunta</i>		140	-5	135	106	-29
<i>Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta</i>		140	-2	138	174	36
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue		80		80		-80
<i>TKI tilan varustelu (BEM-osaamiskeskus) Metsä-Sairila TULOT</i>	0	80	0	80	0	-80
<i>TKI tilan varustelu (BEM-osaamiskeskus) Metsä-Sairila MENOT</i>	151	200		200	151	-49
Kaluston myyntivoitto/-tappio					60	60
Koneet ja kalusto menot		652	5	657	536	-121
Koneet ja kalusto tulot		80	0	80	60	-20
Koneet ja kalusto netto		572		577	476	-101
SUJOITUKSET						
Osakkeet ja osuudet						
Menot		345	-12	333	381	48
<i>Saimaa Stadium Oy</i>	1000	200		200	200	0
<i>Muiden osakkeiden hankinta</i>		75	-12	63	68	5
<i>Itäradan suunnitteluhankeyhtiö</i>	137	70		70	68	-2
<i>E-S Pääomarahasto</i>	92			0	44	44
KAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
MENOT	S	22 661	3 233	25 894	20 519	-5 375
TULOT	S	2 485	31	2 516	2 715	199
NETTO		20 176	3 202	23 378	17 803	-5 575

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Alkuperäinen	Talousarvio-	Talous-arvio	Toteutuma	Poikkeama
S=SITOVUUSTASO		talousarvio	muutokset	muutosten		(-) alle
				jälkeen		(+) yli
TASEYKSIKKÖ						
Etelä-Savon pelastuslaitos						
MENOT	S	0	0	0	39	39
TULOT*	S	0	0	0	-4	-4
NETTO		0		0	43	43
*sis.myyntivoiton 30.000 euroa						
LIIKELAITOKSET						
Otavan opisto						
MENOT	S	15	-2	13	0	-13
Vesiliikelaitos						
MENOT		1 800	4 412	6 142	5 215	-927
<i>Vesilaitokset</i>	S	130		130	62	-68
<i>Jätevesipuhdistamot</i>	S	550		550	50	-500
<i>Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma</i>	S	50			0	
<i>Ristiinan jätevesipuhdistamo ja hankessuunnitelma</i>	S	20			0	
<i>Metsä-Sairilan puhdistamo</i>	S	250	4 412	4 662	4 512	-150
<i>Verkostot</i>	S	800		800	591	-209
TULOT						0
NETTO		1 800		6 142	5 215	-927
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
MENOT	S	24 476	7 643	32 049	25 773	-6 276
TULOT	S	2 485	31	2 516	2 712	196
NETTO		21 991	7 612	29 533	23 061	-6 472

2.4 Rahoitusosan toteutuminen

Kaupunki ja liikelaitokset sisäisin erin
(1000 euroa)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	20 155		20 155	37 938	17 783
Satunnaiset erät	37 400		37 400	4 303	-33 097
Tulorahoituksen korjauserät	-1 000		-1 000	-12 687	-11 687
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-24 476		-24 476	-25 773	-1 297
Rahoitusosuudet investointimenoihin	435		435	637	202
Pv vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 050		2 050	2 074	24
Investointien rahavirta yhteensä	-21 991		-21 991	-23 062	-1 071
Toiminta ja investoinnit , netto	34 564		34 564	6 491	-28 072
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille	-23 000		-23 000	-13 016	9 984
Antolainasaamisten vähennykset muilta	1 340		1 340	1 327	-13
Antolainauksen muutokset	-21 660		-21 660	-11 689	-9 971
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	20 000		20 000	9 000	-11 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-14 000		-14 000	-13 764	236
Lyhytaikaisten lainojen muutos			0	8 157	8 157
Lainakannan muutokset	6 000		6 000	3 393	-2 606
Oman pääoman muutokset				-232	-232
Muut maksuvalmiuden muutokset				-21 007	-21 007
Rahoituksen rahavirta	-15 660		-15 660	-29 535	-13 875
Rahavarojen muutos	18 904		18 904	-23 044	-41 948

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio o	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot	B						137 256	6 942	144 198	146 194	1 996		
Valtionosuudet	B						11 162	-7	11 155	11 130	-25		
Rahoitustuotot/-kulut yht:	N	5 407	5 407	5 917	5 917	-510	7 850	7 850	11 201	11 201	3 351		25
Korkotulot							1 600	1 600	2 145	2 145	545		
Muut rahoitustulot							6 250	6 250	9 056	9 056	2 806		
Korkomenot		5 122	5 122	5 804	5 804	-682							
Muut rahoitusmenot		285	285	113	172	172							
Tuloslaskelmaosa yhteensä		5 407	5 407	5 917	5 917	-510	156 268	6 935	163 203	168 526	5 323		
		212 750	2 544	210 925	210 925	4 369	230 524	5 505	236 029	245 477	9 449		
INVESTOINTIOSA													
KAUPUNKI													
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	B	1459	1459	531	928	928							
MAA- JA VESIALUEET	B	250	250	65	185	185							
Maa- ja vesialueiden osto							2 000	2 000	1 686	1 686	-314		314
Maa- ja vesialueiden myynti													
RAKENNUKSET	B												
Rakennusten myyntit (tulot)							50	50	328	328	278		
Muut rakennukset	B	13 920	3 200	15 605	1 515	1 515	125	125	293	293	168		
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	B	6 035	40	3 401	2 674	2 674	230	31	348	348	87		
IRTAIMISTON INVESTOINNIT	B	652	5	536	121	121	80	80	60	60	-20		
OSAKKEET JA OSUUDET	B	345	-12	381	-48	-48							
Kaupungin investoinnit yhteensä		22 661	3 233	20 519	5 375	5 375	2 485	31	2 516	2 715	199		

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio o	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
<i>Tulorahoituksen korjauserät</i>							-1 000	-1 000	-2 708	-2 708	-1 708		
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset	N	23 000	23 000	13 016	9 984	9 984							
Antolainasaamisten lisäys							1340	1340	1327	1327	-13		
Antolainasaamisten vähennys													
Lainakannan muutokset	N	12 340	12 340	12 097	243	243	20 000	20 000	0	0	-20 000		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys													
Pitkäaikaisten lainojen vähennys													
Lyhytaikaisten lainojen lisäys													
Lyhytaikaisten lainojen vähennys													
Muut maksuvalmiuden muutokset							17402	241	17 643	23 043	5 400		
Vaikutus maksuvalmiuteen													
YHTEENSÄ		270 751	5 777	278 012	-1 484	-1 484	270 751	5 777	276 528	278 012	1 484	406	378

Sitovuus B = brutto, N= netto

(laskelma ei sisällä Etelä-Savon pelastusvoimien taseyksikköä)

3

Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

Ulkoinen

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022	
Toimintatuotot			
Myyntituotot	27 586 318,30	39 201 455,93	
Maksutuotot	4 906 508,18	5 263 046,68	
Tuet ja avustukset	5 434 211,07	21 335 310,09	
Muut toimintatuotot	15 636 338,74	14 368 944,68	80 168 757,38
Valmistus omaan käyttöön		716 545,89	669 664,58
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-74 791 835,56	-81 307 536,69	
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-16 234 929,79	-20 355 933,94	
Muut henkilösivukulut	-2 968 832,94	-3 057 871,74	-104 721 342,37
Palvelujen ostot	-47 992 382,86	-298 926 056,31	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-18 381 042,96	-16 111 393,90	
Avustukset	-8 921 388,96	-9 732 785,36	
Muut toimintakulut	-9 159 893,46	-84 454 708,24	-336 123 695,56
Toimintakate		-124 170 384,35	-360 006 615,97
Verotulot		146 193 734,25	245 936 784,42
Valtionosuudet		11 130 471,00	135 899 500,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	1 886 438,23	1 084 274,97	
Muut rahoitustuotot	9 861 996,63	6 864 218,84	
Korkokulut	-6 845 499,90	-2 866 088,98	
Muut rahoituskulut	-119 239,69	4 783 695,27	3 285 495,67
Vuosikate		37 937 516,17	25 115 164,12
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 094 802,97	-22 377 885,51	
Arvonalentumiset	-2 349 139,86	-2 213 927,83	-24 591 813,34
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot	4 302 926,84	0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	4 302 926,84	-8 330 659,62
Tilikauden tulos		18 796 500,18	-7 807 308,84
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		934 067,53	576 325,85
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)		19 730 567,71	-7 230 982,99

3.2 Rahoituslaskelma

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	37 937 516,17	25 115 164,12
Satunnaiset erät	4 302 926,84	-8 330 659,62
Tulorahoituksen korjauserät	-12 687 686,97	6 465 160,04
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-25 773 106,00	-29 496 059,54
Rahoitusosuudet investointimenoihin	637 554,95	659 942,80
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 074 217,84	2 341 096,61
Toiminnan ja investointien rahavirta	6 491 422,83	-3 245 355,59
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-4 001 350,00	-7 001 056,80
Antolainasaamisten vähennykset	1 327 046,96	986 072,32
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	57 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-13 764 073,28	-37 056 239,37
Lyhytaikaisten lainojen muutos	8 255 184,89	2 428 626,06
Oman pääoman muutokset	-232 072,11	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	321 528,07	643 864,09
Vaihto-omaisuuden muutokset	416 059,29	-730 742,70
Saamisten muutos	11 127 486,96	-1 931 678,50
Korottomien velkojen muutos	-32 984 823,14	9 645 941,41
Rahoituksen rahavirta	-29 535 012,36	23 984 786,51
Rahavarojen muutos	-23 043 589,53	20 739 430,92
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	9 289 672,19	32 333 261,72
Rahavarat 1.1.	32 333 261,72	11 593 830,80
	-23 043 589,53	20 739 430,92

3.3 Tase

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	28 583,39
Muut pitkävaikutteiset menot	8 501 067,96	10 035 930,66
Ennakkomaksut	595 017,85	184 706,13
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	9 096 085,81	10 249 220,18
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	103 099 386,23	103 382 521,87
Rakennukset	174 622 546,81	179 230 369,41
Kiinteät rakenteet ja laitteet	78 979 659,40	84 562 374,27
Koneet ja kalusto	1 862 977,39	3 497 694,66
Muut aineelliset hyödykkeet	597 277,85	597 277,85
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	36 743 245,52	23 836 858,03
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	395 905 093,20	395 107 096,09
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	63 812 353,39	81 199 387,82
Muut lainasaamiset	46 787 797,70	44 113 336,87
Muut saamiset	2 206 816,94	2 206 974,73
Sijoitukset yhteensä	112 806 968,03	127 519 699,42
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	517 808 147,04	532 876 015,69
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	920 154,44	962 317,24
Muut toimeksiantojen varat	6 802,78	67 350,43
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHTEENSÄ	926 957,22	1 029 667,67
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 001 155,37	1 417 214,66
Vaihto-omaisuus yhteensä	1 001 155,37	1 417 214,66
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	860 710,28	938 579,50
Muut saamiset	4 000,00	4 000,00
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	864 710,28	942 579,50
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 571 979,85	3 172 004,60
Lainasaamiset	2 220 804,81	6 449 928,86
Muut saamiset	2 630 389,15	4 430 760,23
Siirtosaamiset	1 493 388,09	6 913 485,95
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	9 916 561,90	20 966 179,64
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20 202,36	20 202,36
Rahoitusarvopaperit yhteensä	20 202,36	20 202,36
Rahat ja pankkisaamiset	9 269 469,83	32 313 059,36
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	21 072 099,74	55 659 235,52
VASTAAVAA YHTEENSÄ	539 807 204,00	589 564 918,88

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	143 143 713,53	160 935 630,56
Arvonkorotusrahasto	52 582 301,25	52 708 591,16
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-40 787 487,38	-33 549 455,35
Tilikauden yli-/alijäämä	19 730 567,71	-7 230 982,99
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	174 669 095,11	172 863 783,38
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	2 709 953,62	3 644 021,15
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET YHTEENSÄ	2 709 953,62	3 644 021,15
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	23 093,37	23 506,29
Muut pakolliset varaukset	3 648 069,09	14 829 254,64
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	3 671 162,46	14 852 760,93
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	540 000,00	760 000,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	6 404 702,29	5 981 979,45
Muut toimeksiantojen pääomat	329 552,93	313 458,15
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHTEENSÄ	7 274 255,22	7 055 437,60
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	261 790 381,00	287 776 881,00
Lainat julkisyhteisöiltä	1 689 149,11	1 876 214,92
Liittymismaksut ja muut velat	4 378 402,41	4 317 792,99
Siirtovelat	708 543,80	4 994 554,80
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	268 566 476,32	298 965 443,71
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	39 986 500,00	13 574 792,00
Lainat julkisyhteisöiltä	187 065,81	189 281,28
Lainat muilta luotonantajilta	11 389 592,19	17 134 407,30
Saadut ennakot	1 540 576,74	2 673 049,09
Ostovelat	10 300 051,30	37 414 452,95
Liittymismaksut ja muut velat	1 593 441,64	1 999 569,12
Siirtovelat	17 919 033,59	19 197 920,37
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	82 916 261,27	92 183 472,11
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	351 482 737,59	391 148 915,82
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	539 807 204,00	589 564 918,88

3.4 Konsernin tuloslaskelma

	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toimintatuotot	165 723 544,37	326 928 061,52
Toimintakulut	-276 171 016,11	-661 652 399,82
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	1 749 696,84	569 683,35
Toimintakate	-108 697 774,90	-334 154 654,95
Verotulot	143 606 099,09	243 543 143,80
Valtionosuudet	41 016 615,00	164 074 849,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	819 756,00	237 312,21
Muut rahoitustuotot	6 937 116,58	3 518 679,01
Korkokulut	-12 208 743,17	-6 144 489,40
Muut rahoituskulut	-369 603,77	-2 232 202,97
Vuosikate	71 103 464,83	68 842 636,70
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-44 795 832,73	-52 158 774,50
Omistuksen eliminointierot	-1 946,10	209 670,49
Arvonalentumiset	-7 437 632,72	-3 185 280,60
Satunnaiset erät	4 302 926,84	-8 087 380,57
Tilikauden tulos	23 170 980,12	5 620 871,52
Tilinpäättösiirrot		
Tilikauden verot	-1 718 777,15	-1 956 567,05
Laskennalliset verot	-1 141 624,61	-1 139 826,03
Vähemmistöosuudet	-106 406,11	-268 701,19
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	20 204 172,25	2 255 777,25

3.5 Konsernin rahoituslaskelma

	31.12.2023		31.12.2022	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	71 103 464,82		68 842 636,70	
Satunnaiset erät	4 302 926,84		-8 087 380,57	
Tilikauden verot	-1 718 777,15		-1 956 567,05	
Tulorahoituksen korjaukset	-14 434 285,11	59 253 329,40	-1 572 496,53	57 226 192,55
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-55 884 055,80		-66 568 797,41	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 704 672,82		2 233 356,68	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 502 613,54	-49 676 769,44	4 562 190,30	-59 773 250,43
Toiminnan ja investointien rahavirta		9 576 559,96		-2 547 057,88
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-108 298,60		-272 460,08	
Antolainasaamisten vähennykset	7 821 371,04	7 713 072,44	106 916,11	-165 543,97
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 664 235,60		76 507 861,99	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-40 814 354,70		-61 956 990,95	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	15 422 098,37	-19 728 020,73	2 387 884,49	16 938 755,53
Oman pääoman muutokset		190 737,24		-165 365,00
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	321 528,07		636 308,93	
Vaihto-omaisuuden muutos	-250 556,37		-1 323 247,81	
Saamisten muutos	6 553 394,95		-2 099 492,85	
Korottomien velkojen muutos	-36 703 991,81	-30 079 625,16	12 612 660,49	9 826 228,76
Rahoituksen rahavirta		-41 903 836,21		26 434 075,32
Rahavarojen muutos		-32 327 276,25		23 887 017,44
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	28 708 910,12		73 465 570,85	
Rahavarat 1.1.	61 036 186,37	-32 327 276,25	49 578 553,41	23 887 017,44

3.6 Konsernitase (lyhyt)

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	1 765 881,06	3 229 327,68
Konserniliikearvo	20 589,54	336 252,67
Muut pitkävaikutteiset menot	9 128 248,49	10 063 582,91
Ennakkomaksut	654 755,77	210 269,22
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	11 569 474,86	13 839 432,48
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	109 590 690,09	107 608 139,24
Rakennukset	431 796 390,75	527 893 521,94
Kiinteät rakenteet ja laitteet	85 276 864,67	93 332 061,09
Koneet ja kalusto	83 974 040,42	96 634 273,99
Muut aineelliset hyödykkeet	4 963 148,93	5 058 661,01
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	42 647 918,80	34 971 323,28
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	758 249 053,66	865 497 980,55
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	26 621 677,89	18 124 803,85
Osakkeet ja osuudet	9 106 552,77	9 749 091,29
Muut lainasaamiset	1 869 839,16	1 399 400,47
Muut saamiset	1 848 911,99	9 785 128,94
Sijoitukset yhteensä	39 446 981,81	39 058 424,55
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	809 265 510,33	918 395 837,58
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 062 199,40	2 493 561,08
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 590 949,39	8 905 461,88
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	2 584 088,37	3 379 009,29
Lyhytaikaiset saamiset	22 453 586,84	45 882 528,52
Saamiset yhteensä	25 037 675,21	49 261 537,81
Rahoitusarvopaperit	2 290 391,75	2 297 373,70
Rahat ja pankkisaamiset	26 418 518,37	71 168 197,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	61 337 534,72	131 632 570,54
VASTAAVAA YHTEENSÄ	874 665 244,45	1 052 521 969,20

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	143 143 713,53	160 935 630,56
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	340 000,00	340 000,00
Arvonkorotusrahassto	56 740 385,73	56 866 675,64
Muut omat rahastot	4 217 727,11	4 461 144,08
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	35 152 927,85	33 291 431,01
Tilikauden yli- / alijäämä	20 204 172,25	2 255 777,25
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	259 798 926,47	258 150 658,54
VÄHEMMISTÖOSUUDET	9 828 956,65	9 622 505,54
Eläkevaraukset	23 093,37	23 506,29
Muut pakolliset varaukset	4 607 656,60	19 188 600,78
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	4 630 749,97	19 212 107,07
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	10 409 497,40	8 732 147,82
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	426 753 499,24	563 023 050,22
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	22 904 683,24	26 034 325,20
Lyhytaikainen korollinen pääoma	74 855 867,21	38 855 567,91
Lyhytaikainen koroton pääoma	65 483 064,27	128 891 606,90
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	589 997 113,96	756 804 550,23
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	874 665 244,45	1 052 521 969,20

4

Liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti, joita on muutettu vuoden 2013 alusta vastaamaan Kuntaliiton suosituksen mukaisia alimpia poistoaikoja. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskenta-perusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintameno tai sitä alemman todennäköisen hankintameno tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopa-perit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaisopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa korkoriskin hallitsemiseksi. Kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvaa korkoa koronvaihtosopimuksilla kiinteäksi koroksi. Koronvaihtosopimukset on eritelty sopimuskohtaisesti liitetiedoissa.

Muut toimintakulut

Luottotappioiden kirjaus

Saatavista poistetuista myyntilaskuista on tehty luottotappiokirjaukset tuloslaskelman erään muut toimintakulut.

Konsernitili

Konsernitilisopimukseen liitettyjen kaupungin tytäryhteisöjen rahavarat esitetään kaupungin tilinpäätöksessä sekä osana rahoja ja pankkisaamisia, että lyhytaikaisena velkana tytäryhteisöille. Vastaavasti tytäryhteisöjen negatiiviset tilien saldot esitetään sekä kaupungin lyhytaikaisena lainasaamisena tytäryhteisöiltä että rahojen ja pankkisaamisten vähennyksenä.

Kuntayhtymän ylijäämän käsittely

Vaalijalan kuntayhtymän yhtymäkokous on päätöksillään 14.12.2022 § 38 ja 39 päättänyt ylijäämien palauttamisesta jäsenkunnilleen. Päätöksistä on valittu, joten ne eivät ole lainvoimaisia. Kyse on aikaisempien tilikausien tapahtumiin liittyvästä omaisuuserästä, jonka olemassaolo varmistuu vasta, kun yksi tai useampi epävarma tapahtuma, joka ei ole kirjanpitovelvollisen määräysvallassa, on toteutunut tai jäänyt toteutumatta. Viime kädessä tuomioistuin ottaa kantaa siihen, ovatko kuntayhtymän jäsenkunnat oikeutettuja ylijäämien palautuksiin. Koska saamiserä on edellä kuvatuin tavoin luonteeltaan poikkeuksellinen, edellyttää KPL 3:3.1 §:n 3 kohdassa tarkoitettu varovaisuuden periaate, että tällaisen saamiserän tilinpäätökseen merkitsemisessä tulee ehtojen olla tavanomaisiin liiketoimiin liittyviä ehtoja tiukemmat. Kirjanpitolautakunnan lausunnoissa esitetyn linjan perusteella tällaisen poikkeuksellisen saamiserän tulisi olla perustellusti varma, jotta se voitaisiin tilinpäätöksessä merkitä tuloksi ja saatavaksi. Koska erät eivät ole perustellusti varmoja, ei niitä voida merkitä tuloksi ja saatavaksi, vaan niistä annetaan oikean ja riittävän kuvan vaatimuksen täyttämiseksi liitetieto.

Mikkelin kaupungin osuus kuntayhtymän peruspääomasta on 12,37 %. Päätösten mukainen kirjanpidollisten ylijäämien palautussumma kuntayhtymän v. 2021 tilinpäätöksen kumulatiivisista ylijäämistä olisi 1 330 552,50 euroa ja tilikauden 2022 ylijäämästä 24.2.2023 saadun ennakkotiedon (1 166 351,47 e) mukaan laskettuna 144 277,68 euroa. Summia ei ole merkitty tuloksi ja saatavaksi kaupungin tilinpäätökseen edellä esitetyn perusteiden. Asiaan liittyvä oikeudellinen käsittely on edelleen kesken.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt, mikäli myöhemmin näissä liitetiedoissa ei toisin mainita. Mikäli tytäryhteisön konsernitilinpäätöksen tekemisen edellytykset eivät täyty, eikä se ole tehnyt konsernitilinpäätöstä, on sen tyttären tiedot yhdistelty konsernitilinpäätökseen suoraan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistetty sellaisia tytäryhtiöidemme yhtiöitä, joita tyttäreemme eivät ole olennaisuuden arvioinnin perusteella yhdistelleet omaan tilinpäätökseensä. Nämä yhtiöt ovat: KS Energiavälitys Oy, Suomen Voimatieto Oy ja FinnWind Oy. Mikkelin kaupungin omistusyhteisöistä Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy, ei toimintaa.

Konsernitilinpäätöksessä on huomioitu kaikki olennaiset yhdisteltävien yhteisöjen ilmoittamat korjaukset, jotka ovat tulleet 7.3.2024 mennessä. Vuoden 2022 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen on Mikkelin Oppilaitoskiinteistöltä tulut korjattu tilinpäätös, jonka vaikutus on kirjattu vuodelle 2023.

Konsernirakenteessa tilikauden aikana tapahtuneet muutokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen mukaisesti (voimaanpanolaki 616/2021) konsernista on 1.1.2023 poistunut Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ja Vaalijalan kuntayhtymä. Mikkelin kaupungin taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta siirtyi 1.1.2023 hyvinvointialueelle ja taseyksikkö purettiin vuoden 2023 aikana. Osakkuusyhtiö Saimaa Stadiumin omistusosuus kasvaa hieman vuosittain kaupungin ostaessa sen osakkeita.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhtiöiden sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Konsernitaseesta esitetään lyhennetty versio.

Myyntituotot

Myyntituottoihin kirjattu Etelä-Savon Koulutus Oy:n yksikköhintarahoitus 29 886 144,00 euroa on oikaistu konsernitilinpäätöksessä valtionosuuskohtaan. Vuoden 2022 vastaava summa on 28 175 349,00 euroa.

Verotulot

Verotuloista on oikaistu kiinteistöveroja 2,6 milj. euroa.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tiedot eivät ole vertailukelpoisia edellisen vuoden kanssa johtuen 1.1.2023 tapahtuneesta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksesta. Mikkelin kaupungin taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta siirtyi uudistuksessa hyvinvointialueelle. Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ja Vaalijalan kuntayhtymä siirtyivät uudistuksessa hyvinvointialueille ja niiden toiminta lakkasi 1.1.2023. Vertailukelvottomuutta edelliseen tilikauteen aiheuttaa näin ollen Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän, Vaalijalan kuntayhtymän ja E-S pelastuslaitoksen poistuminen kokonaan vuoden 2023 konsernitilinpäätöksestä.

Voimaanpanolain perusteella tehtävät omaisuuden ja pääomien siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien vuosien virheiden oikaisuja, joten konsernitilinpäätöksessä 2023 vertailuvuotena olevaan edellisen tilikauden päättävään taseeseen 2022 ei ole tehty oikaisuja. Kaikki kirjaukset on toteutettu alkusaldojen muutoksena tilinavaukseen päiväyksellä 1.1.2023.

Konsernitase (lyhyt)

VASTAAVAA	31.12.2022	Avaavan taseen muutokset	Avaustase 1.1.2023 muutoksin
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	3 229 327,68	-1 076 443,00	2 152 884,68
Konserniliikearvo	336 252,67	0,00	336 252,67
Muut pitkävaikutteiset menot	10 063 582,91	0,00	10 063 582,91
Ennakkomaksut	210 269,22	0,00	210 269,22
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	13 839 432,48	-1 076 443,00	12 762 989,48
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet	107 608 139,24	2 355 928,01	109 964 067,25
Rakennukset	527 893 521,94	-91 543 257,00	436 350 264,94
Kiinteät rakenteet ja laitteet	93 332 061,09	-2 683 586,00	90 648 475,09
Koneet ja kalusto	96 634 273,99	-6 686 475,69	89 947 798,30
Muut aineelliset hyödykkeet	5 058 661,01	-48 807,72	5 009 853,29
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	34 971 323,28	-252 294,59	34 719 028,69
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	865 497 980,55	-98 858 492,99	766 639 487,56
Sijoitukset			
Osakkuusyhteisöosakkeet	18 124 803,85	-756 623,82	17 368 180,03
Osakkeet ja osuudet	9 749 091,29	-582 871,97	9 166 219,32
Muut lainasaamiset	1 399 400,47	0,00	1 399 400,47
Muut saamiset	9 785 128,94	-23 082,42	9 762 046,52
Sijoitukset yhteensä	39 058 424,55	-1 362 578,21	37 695 846,34
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	918 395 837,58	-101 297 514,20	817 098 323,38
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 493 561,08	-13 943,05	2 479 618,03
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	8 905 461,88	-1 565 068,86	7 340 393,02
Saamiset			
Pitkäaikaiset saamiset	3 379 009,29	-842 506,21	2 536 503,08
Lyhytaikaiset saamiset	45 882 528,52	-16 827 961,44	29 054 567,08
Saamiset yhteensä	49 261 537,81	-17 670 467,65	31 591 070,16

Rahoitusarvopaperit	2 297 373,70	0,00	2 297 373,70
Rahat ja pankkisaamiset	71 168 197,15	-12 429 384,48	58 738 812,67
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	131 632 570,54	-31 664 920,99	99 967 649,55
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 052 521 969,20	-132 976 378,24	919 545 590,96

VASTATTAVAA	31.12.2022	Avaavan taseen muutokset	Avaustase 1.1.2023 muutoksin
OMA PÄÄOMA			
Peruspääoma	160 935 630,56	-17 566 893,96	143 368 736,60
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	340 000,00	0,00	340 000,00
Arvonkorotusraho	56 866 675,64	0,00	56 866 675,64
Muut omat rahastot	4 461 144,08	-119 226,32	4 341 917,76
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	33 291 431,01	-1 105 088,63	32 186 342,38
Tilikauden yli- / alijäämä	2 255 777,25	462 587,19	2 718 364,44
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	258 150 658,54	-18 328 621,72	239 822 036,82
VÄHEMMISTÖOSUDET	9 622 505,54	0,00	9 622 505,54
PAKOLLISET VARAUKSET			
Eläkevaraukset	23 506,29	0,00	23 506,29
Muut pakolliset varaukset	19 188 600,78	-3 566 532,48	15 622 068,30
PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ	19 212 107,07	-3 566 532,48	15 645 574,59
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	8 732 147,82	-226 759,86	8 505 387,96
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	563 023 050,22	-76 492 630,12	486 530 420,10
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	26 034 325,20	17 732,12	26 052 057,32
Lyhytaikainen korollinen pääoma	38 855 567,91	-3 358 326,66	35 497 241,25
Lyhytaikainen koroton pääoma	128 891 606,90	-31 021 239,52	97 870 367,38
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	756 804 550,23	-110 854 464,18	645 950 086,05
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 052 521 969,20	-132 976 378,24	919 545 590,96

Liitetieto 4

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon 1.1.2023 tapahtunut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus. Mikkelin kaupungin taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta siirtyi uudistuksessa hyvinvointialueelle. Voimaanpanolain 42 §:n mukaan lain 23 §:ssä tarkoitetun irtaimen omaisuuden siirto hyvinvointialueille kirjataan kunnan kirjanpidossa peruspääomaa vastaan kuten myös hyvinvointialueelle siirtyvä lomapalkkavelka. Etelä-Savon pelastuslaitoksen irtain omaisuus (yht. 947 443,63 €) ja lomapalkkavelka (yht. 1 172 466,70 €) on siirtoveloista siirretty peruspääomaan. Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ja Vaalijalan kuntayhtymä siirtyivät hyvinvointialueille ja niiden toiminta lakkasi 1.1.2023. Niiden jäsenosuudet (yht. 17 791 917,03 €) on kunnalla kirjattu sijoituksista peruspääomaan. Näiden kirjausten jälkeen peruspääoma väheni 17 566 893,96 € ja oli 1.1.2023 143 368 736,60 €. Voimaanpanolain perusteella tehtävät omaisuuden ja pääomien siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien vuosien virheiden

oikaisuja, joten tilinpäätöksessä 2023 vertailuvuotena olevaan edellisen tilikauden päättävään taseeseen 2022 ei ole tehty oikaisuja. Kaikki kirjaukset on toteutettu alkusaldojen muutoksena tilinavaukseen päiväyksellä 1.1.2023.

Pelastuslaitoksen toiminnan siirryttyä hyvinvointialueelle 1.1.2023 taseyksikkö purettiin vuoden 2023 aikana ja sen oma pääoma jaettiin kunnille Pelastustoimen yhteistoimintasopimuksen 10 §:n mukaan määritellyn kuntien välisen kustannustenjaon perusteella.

Vesiliikelaitos

Käräjäoikeuden 28.12.2022 antamassa tuomiossa (asianro L 20/613) Mikkelin vesiliikelaitos on tuomittu maksamaan Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon pääurakan ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon pääurakan vuonna 2020 tapahtuneesta urakkasopimusten purkamisesta korvauksia, maksamattomia urakkahintoja ja viivästyskorjoja entiselle sopimuskumppanilleen yhteensä noin 10,5 miljoonaa euroa. Käräjäoikeuden tuomion jälkeen osapuolet ovat sopineet asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi, että Mikkelin kaupunki / Vesiliikelaitos maksaa NYAB:lle 9,2 miljoonaa euroa (KH 17.4.2023 § 150).

Kirjanpitolain 3:2.1 § edellyttää oikean ja riittävän kuvan antamista tilinpäätöksessä, minkä vuoksi kokonaisuuteen liittyvät erät on kirjattu vuoden 2022 tilinpäätökseen käräjäoikeuden antaman tuomion mukaisesti. Asian sovinnollisen ratkaisun myötä vuodelle 2023 kirjaukset on tehty siten, että kokonaisuus vastaa sovintosopimusta. Pakollinen varaus on purettu, urakkahintoja vastaava määrä korvauksesta on aktivoitu ao. omaisuuserien hankintamenoon ja korkokustannusten oikaisu on kirjattu muihin rahoitustuottoihin.

Erät on kirjattu tilinpäätöksissä 2022-2023 seuraavasti:

Vahingonkorvausluontoiset maksut on kirjattu tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin (2022) ja sovintosopimuksen mukaisesti (2023) oikaistu satunnaisiin tuottoihin (olennainen, tavanomaisesta toiminnasta poikkeava ja kertaluontoinen erä).	2022 / -8 330 659,62 e 2023 / 4 302 926,84 e Nettokustannus 4 027 732,78 e
Maksamattomista urakkahinnoista sekä lisä- ja muutostöistä on aktivoitu osaksi ao. omaisuuserien hankintamenoa.	2022 / 515 386,61 e 2023 / 4 302 926,84 e Aktivoitu yht. 4 818 313,45 e
Viivästyskorjojen osalta on kirjattu muihin rahoituskuluihin (2022) ja sovintosopimuksen mukaisesti (2023) oikaistu muihin rahoitustuottoihin.	2022 / -1 648 904,25 e 2023 / 1 294 950,48 e Nettokustannus 353 953,67 e
Yhteensä	9 200 000,00 e

Liitetieto 5

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Otavia

Otavian valtionosuuksien takaisinperintä 15 648 033,00 euroa kirjattiin TP2019 oikaisuna edellisten tilikausien yli-/alijäämään siten, että 25 % kirjattiin lyhytaikaisiin ja 75 % pitkäaikaisiin siirtovelkoihin. OKM on oikaisuvaatimuksen seurauksena kohtuullistanut takaisinperittävää summaa 2 400 000 eurolla (VN/5826/2020). Mikkelin kaupunki teki päätöksestä oikaisuvaatimuksen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus jätti OKM:n päätöksen voimaan. KHO ei myöntänyt Mikkelin kaupungille valituslupaa hallinto-oikeuden päätöksestä (18.1.2022 Dnro 23297/03.04.04.01/2021,) joten OKM:n päätös takaisinperinnästä on tullut lainvoimaiseksi. Takaisinperittäväksi summaksi on oikaistu kirjanpitoon 13 248 033 euroa (15 648 033 – 2 400 000).

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Mikkelin kaupunki ovat sopineet, että Mikkelin kaupunki maksaa palautettavat valtionosuudet yhteensä 13 248 033,00 euroa ilman korkolain (633/1982) mukaisia vuosittaisia korkoja 1.12.2022 – 30.6.2024 välisenä aikana ja kolmessa (3) erässä seuraavasti:

1. 1.12.2022 mennessä 4 416 011,00 euroa
2. 30.6.2023 mennessä 4 416 011,00 euroa
3. 30.6.2024 mennessä 4 416 011,00 euroa

Maksuaikataulun mukaisesti 1. erä maksettiin 30.11.2022 ja 2. erä 30.6.2023. Tilinpäätöksessä 2023 3. maksuerä on siirretty pitkäaikaisista veloista lyhytaikaisiin siirtovelkoihin.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Keskushallinto	8 763 081,95	23 477 271,82	4 167 484,40	18 976 795,08
Sosiaali- ja terveystoimet	0,00	140 881 865,30		
Ympäristöpalvelut	6 447 166,86	7 588 941,91	1 179 029,88	1 136 946,10
Opetuspalvelut	9 886 936,74	9 940 990,05	6 107 562,34	6 185 351,37
Kulttuuri- ja vapaa-aika	2 632 485,46	2 908 423,88	2 632 485,46	2 908 423,88
Yhdyskuntapalvelut	53 937 526,70	46 247 596,65	39 476 814,21	38 421 801,37
Muut palvelut	84 056 346,66	95 882 971,91	0,00	12 539 439,58
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>165 723 544,37</i>	<i>326 928 061,52</i>	<i>53 563 376,29</i>	<i>80 168 757,38</i>

Liitetieto 7

Verotulojen erittely

	2023	2022
Kunnan tulovero	109 719 010,64	199 948 234,61
Osuus yhteisöveron tuotosta	14 575 813,45	23 269 029,86
Kiinteistövero	21 898 910,16	22 719 519,95
Verotulot yhteensä	146 193 734,25	245 936 784,42

Liitetieto 8

Valtionosuuksien ja verotulomenetysten korvausten erittely

	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	1 154 526,00	105 633 650,00
<i>Siitä</i> :Peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	-8 732 614,00	83 642 177,00
<i>Siitä</i> :Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	9 887 140,00	20 391 473,00
<i>Siitä</i> :Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0,00	1 600 000,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	1 069 391,00	1 058 135,00
Verotulomenetysten korvaus	8 906 554,00	29 207 715,00
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	11 130 471,00	135 899 500,00

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	3 249 128,19	255 324 138,28
Muiden palvelujen ostot	44 743 254,67	43 601 918,03
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>47 992 382,86</i>	<i>298 926 056,31</i>

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v
Muut pitkävaikutteiset menot		
ATK-ohjelmistot *	tasapoisto	2-5 v
Osallistuminen toisen yhteisön		
- tiehankkeisiin *	tasapoisto	15 v
- ratahankkeisiin *	tasapoisto	30 v
- väylähankkeisiin - <i>sovelletaan vastaavanlaisen hyödykkeen hankintamenoa koskevia poistoaikoja *</i>		
Muut *	tasapoisto	2-5 v
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		ei poistoa
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20-30 v
Tehdas- ja tuotantorakennukset (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	20 v
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v
Asuinrakennukset (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	30 v
Asuinrakennukset	tasapoisto	50 v
Kallioluolat ja -tunnelit (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	50 v
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	mj-poisto	15 %
Sillat, laiturit ja uimalat	mj-poisto	15%, 20%
Muut maa- ja vesirakenteet	mj-poisto	15%, 20%
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	mj-poisto	15 %
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	tasapoisto	10 v
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10 v -20 v
Lentoasema	mj-poisto	20 %
Vesimittarit (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	10 v
Vesijohto- ja viemäriverkostot (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	30 v
Koneet ja kalusto		
Kuljetusvälineet	tasapoisto	5 v
Liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 v
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v
Sairaala- , terveydenhuolto- yms.laitteet	tasapoisto	5 v
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	poisto käytön mukaan	
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa	
Keskeneräiset hankinnat		
	ei poistoa	
Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	
Taseyksiköt (Etelä-Savon pelastuslaitos)		
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja		
Liikelaitos (Mikkelin kaupungin liitelaitos Otavia)		
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja		
Liikelaitokset (Vesilaitos)		
Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja		

* Jollei vaikutusaika ole luotettavasti arvioitavissa, on hankintameno poistettava enintään 10 vuodessa.

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluiksi.

Liitetieto 12

Pakollisten varausten muutokset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Ympäristövaraukset 1.1.	1 826 352,09	1 760 603,09	1 826 352,09	1 760 603,09
Lisäykset tilikaudella	42 200,00	68 000,00	42 200,00	68 000,00
Vähennykset tilikaudella	210 233,96	2 251,00	210 233,96	2 251,00
Ympäristövaraukset 31.12.	1 658 318,13	1 826 352,09	1 658 318,13	1 826 352,09
Muut pakolliset varaukset 1.1.	13 748 531,57	11 704 857,55	13 002 902,55	3 721 300,39
Lisäykset tilikaudella	7 284,00	9 986 433,87	0,00	9 979 563,87
Vähennykset tilikaudella	11 013 151,59	7 942 759,85	11 013 151,59	697 961,71
Muut pakolliset varaukset 31.12.	2 742 663,98	13 748 531,57	1 989 750,96	13 002 902,55
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1.			0,00	2 186 050,00
Lisäykset tilikaudella			0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella			0,00	2 186 050,00
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.			0,00	0,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu (ky) 1.1.	0,00	3 513 745,70		
Lisäykset tilikaudella	0,00	52 786,78		
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00		
Potilasvahinkovakuutusmaksu (ky) 31.12.	0,00	3 566 532,48		
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 1.1.	47 184,64	590 202,35		
Lisäykset tilikaudella	159 489,85	0,00		
Vähennykset tilikaudella	0,00	543 017,71		
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 31.12.	206 674,49	47 184,64		
Eläkevastuu 1.1.	23 506,29	23 892,93	23 506,29	23 892,93
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	412,92	386,64	412,92	386,64
Eläkevastuu 31.12.	23 093,37	23 506,29	23 093,37	23 506,29

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	1 531 671,96	1 739 301,48	1 531 671,96	1 704 970,82
Rakennusten luovutusvoitot	168 025,43	111 230,33	168 025,43	111 230,33
Muut luovutusvoitot	241 913,70	1 591 292,23	60 154,84	66 993,80
Luovutusvoitot yhteensä	1 941 611,09	3 441 824,04	1 759 852,23	1 883 194,95
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	67 286,69	1 801,90	67 286,69	1 801,90
Kiinteistöjen luovutustappiot	186 477,04	563 467,30	186 477,04	545 379,56
Muut luovutustappiot	17 850,29	652 248,89	0,00	640 259,01
Luovutustappiot yhteensä	271 614,02	1 217 518,09	253 763,73	1 187 440,47

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset tuotot				
ISLAB liikelaitoskuntayhtymän tilikausien voittovarojen jako		289 396,80		
NYAB, sovintosopimus	4 302 926,84		4 302 926,84	
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	<i>4 302 926,84</i>	<i>289 396,80</i>	<i>4 302 926,84</i>	<i>0,00</i>
Satunnaiset kulut				
Tuomio, asianro L 20/613		8 330 659,62		8 330 659,62
Sateenkaaren koulun kuntayhtymän alkukäyttöpääoma		46 387,50		
<i>Satunnaiset kulut yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>8 377 047,12</i>	<i>0,00</i>	<i>8 330 659,62</i>

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	2023	2022
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä		
Etelä-Savon Energia Oy	3 600 000,00	2 860 000,00
Metsäsairila Oy	500 000,00	650 000,00
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	305 175,55	600 000,00
<i>Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä yhteensä</i>	<i>4 405 175,55</i>	<i>4 110 000,00</i>
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Muut yhtiöt	422 018,33	258 589,71
Suur-Savon Sähkö Oy	1 090 800,00	1 090 800,00
<i>Osinkotuotot muista yhteisöistä yhteensä</i>	<i>1 512 818,33</i>	<i>1 349 389,71</i>
Osuuspääoman korot	2 192 252,76	18 290,15
<i>Yhteensä</i>	<i>8 110 246,64</i>	<i>5 477 679,86</i>

Arvonkorotukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 1.1.	52 953 097	52 518 312	52 612 191	52 838 068
Arvonkorotukset	0	0	0	0
Arvonkorotusten purku	126 290	225 877	126 290	225 877
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 31.12.	52 826 807	52 953 097	52 485 901	52 612 191
Rakennukset arvonkorotukset 1.1.	3 817 179	3 817 179	0	0
Arvonkorotusten purku	0	0	0	0
Rakennukset arvonkorotukset 31.12.	3 817 179	3 817 179	0	0
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	56 643 986	56 770 276	52 485 901	52 612 191

ARVONKOROTUKSEN PERIAATTEET JA NIIDEN KOHTEIDEN ARVONMÄÄRITYKSEN MENETELMÄT

Mikkelin maa- ja vesialueiden arvonkorotukset on tehty tonttirekisteriohjelman laskelmien mukaan, arvonkorotuksista ei ole tehty ulkopuolista arviota.

Osakkeissa ja osuuksissa sekä muussa käyttöomaisuudessa ei ole arvonkorotuksia.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike- laitos	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet 31.12.2023	8 984 106	111 980	0	9 096 086
Aineettomat oikeudet				
Poistamaton hankintameno 1.1.	0	28 583	0	28 583
Tilikauden poistot	0	-28 583	0	-28 583
Kirjanpitoarvo 31.12.	0	0	0	0
Muut pitkävaikutteiset menot				
Poistamaton hankintameno 1.1.	9 894 769	141 161	0	10 035 931
Siirrot erien välillä	2 500	17 366	0	19 866
Tilikauden poistot	-1 508 181	-46 547	0	-1 554 728
Poistamaton hankintameno 31.12.	8 389 088	111 980	0	8 501 068
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat, aineettomat 1.1.				
Poistamaton hankintameno 1.1.	170 051	14 655	0	184 706
Lisäykset tilikauden aikana	424 967	0	0	424 967
Siirrot erien välillä	0	-14 655	0	-14 655
Poistamaton hankintameno 31.12.	595 018	0	0	595 018
Aineelliset hyödykkeet 31.12.2023	287 426 435	108 478 659	0	395 905 093
Maa- ja vesialueet 1.1.				
Poistamaton hankintameno 1.1.	103 058 293	324 229	0	103 382 522
Lisäykset tilikauden aikana	65 232	0	0	65 232
Vähennykset tilikauden aikana	-348 368	0	0	-348 368
Poistamaton hankintameno 31.12.	102 775 157	324 229	0	103 099 386
Rakennukset				
Poistamaton hankintameno 1.1.	120 575 074	58 655 295	0	179 230 369
Vähennykset tilikauden aikana	-346 052	0	0	-346 052
Siirrot erien välillä	2 905 383	4 270 791	0	7 176 174
Tilikauden poistot	-7 374 358	-1 747 631	0	-9 121 989
Arvonalennukset ja niiden palautukset	-2 315 956	0	0	-2 315 956
Poistamaton hankintameno 31.12.	113 444 091	61 178 455	0	174 622 547
Kiinteät rakenteet ja laitteet				
Poistamaton hankintameno 1.1.	37 904 700	46 657 675	0	84 562 374
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0	0
Siirrot erien välillä	2 408 734	1 327 351	0	3 736 084
Tilikauden poistot	-5 938 475	-3 347 140	0	-9 285 615
Arvonalennukset ja niiden palautukset	-33 184	0	0	-33 184
Poistamaton hankintameno 31.12.	34 341 774	44 637 885	0	78 979 659
Koneet ja kalusto				
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 119 295	1 610 358	1 973	2 731 627
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0	0
Siirrot erien välillä	235 237	0	0	235 237
Tilikauden poistot	-596 617	-505 296	-1 973	-1 103 887
Arvonalennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0
Poistamaton hankintameno 31.12.	757 916	1 105 062	0	1 862 977

	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike- laitos	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	Yhteensä
--	----------	----------------------------------	---	----------

Muut aineelliset hyödykkeet

Poistamaton hankintameno 1.1.	597 278	0	0	597 278
Poistamaton hankintameno 31.12.	597 278	0	0	597 278

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,

aineelliset 1.1.	22 079 589	1 618 756	0	23 698 345
Lisäykset tilikauden aikana	19 760 370	5 215 124	0	24 975 494
Rahoitusosuudet tilikaudella	-641 267	0	0	-641 267
Siirrot erien välillä	-5 688 474	-5 600 853	0	-11 289 327
Poistamaton hankintameno 31.12.	35 510 218	1 233 027	0	36 743 246

Olennaiset arvonalentumiset

Erittely olennaisista arvonalentumisista

Karjaportin rakennukset	1 224 475
Ristiinan vanha päiväkoti	969 097
Mannerheimintie 3	128 333

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	2 077 648,22	1 705 020,23	266 935,48	266 935,48
Muut maa- ja vesialueet	107 513 041,87	105 903 119,01	102 832 450,75	103 115 586,39
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>109 590 690,09</i>	<i>107 608 139,24</i>	<i>103 099 386,23</i>	<i>103 382 521,87</i>

Liitetieto 19b

Pysyvien vastaavien sijoitukset										
	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet *	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-laina- saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	47 013 558,68	10 115 487,69	1 996 045,20	4 282 379,22	63 407 470,79	0,00	43 310 639,21	0,00	3 009 672,39	46 320 311,60
Lisäykset	68 262,60	200 000,00	0,00	136 620,00	404 882,60	0,00	4 001 350,00	0,00	0,00	4 001 350,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 317 485,70	0,00	9 561,26	1 327 046,96
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	47 081 821,28	10 315 487,69	1 996 045,20	4 418 999,22	63 812 353,39	0,00	45 994 503,51	0,00	3 000 111,13	48 994 614,64
Arvonalennukset										
Arvonkorotukset										
Kirjanpitoarvo 31.12.										

Tytäryhteisöt						
	Y-tunnus	Kunnan omistus-osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Kuntakonsernin osuus, euroa		
				omasta pää- omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Asunto Oy Hirvipari	0765824-3	95,69	95,69	501 430	204 106	7
Asunto Oy Pirttitie III	0464332-9	100,00	100,00	286 899	238 016	46
Asunto Oy Tuppura	0578812-4	97,00	97,00	799 166	230 875	37
Kiinteistö Oy Kenkäveronniemi	0846454-7	66,70	66,70	970 637	25 005	-18 242
Kiinteistö Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	0913161-3	51,56	51,56	3 053 578	77 548	-63 658
Kiinteistö Oy TeknoGraani	1507061-8		75,64	1 866 319	19 334	-15 527
Mikkelin kehitysytio Miksei Oy	0600598-8	80,65	80,65	272 926	977 619	42 598
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	0940995-3	100,00	100,00	42 107 427	112 112 853	7 083 655
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	0514772-2	100,00	100,00	8 385 452	30 726 523	446 246
Metsäsairila Oy	2011619-0	100,00	100,00	9 974 639	7 098 561	1 340 125
Mikkelin Arkistotalo Oy	0822437-5	56,00	56,00	3 341 033	10 963	148 838
Mikkelin Asumisoikeus Oy	0881150-2	100,00	100,00	2 564 081	7 121 556	42
Mikkelin Matkailu Oy	0164990-1	100,00	100,00	71 408	0	-53 028
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	0165428-4	100,00	100,00	40 726	15 880 694	31 197
Mikkelin Ravirata Oy	0165007-2	75,47	75,47	1 173 934	731 027	-67 435
Mikalo Oy	0165298-3	100,00	100,00	3 439 408	49 624 021	65 458
Mikkelin Jäähalli Oy	2418213-6	74,88	89,10	2 610 448	5 584 860	-26 556
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	2249317-6	62,50	62,50	5 908 779	3 007 501	184 736
Kiinteistö Oy Jääkärintie 31	2290196-9		100,00	96 336	6 411 092	40 615
Kiinteistö Oy Mikkelin Takojankatu	0841514-7	58,63	58,63	291 673	3 866	-1 197
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	2512829-7	100,00	100,00	7 862 614	17 559 462	934 742
Kiinteistö Oy Ristiinan Suopursu	0238191-9	70,00	70,00	83 187	105 622	29
Kiinteistö Oy Kyyhkylä	2379106-0		100,00	454 669	2 012 221	13 178
BioSairila Oy	2740947-1		100,00	1 676 802	17 598 260	-8 743 958
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö sr.	0758881-2	jäsen		2 380	1 280 741	6
Kyyhkylä-säätiö sr	1861046-4	jäsen		1 181 143	259 652	-177 763
			Yhteensä	99 017 093	278 901 978	1 164 190

Mikkelin Asumisoikeus Oy:n omassa pääomassa on kirjattuna asumisoikeusmaksuja 2 588 006,26 euroa, jotka yhtiö on velvollinen palauttamaan asukkaille heidän luopuessaan asumisoikeudestaan. Ilman asumisoikeusrahastoa konsernin osuus omasta pääomasta on -23 925,42 euroa.

Organisaation sisäinen

Kuntayhtymät						
	Y-tunnus	Kaupungin omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Kuntakonsernin osuus, euroa		
				omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden voitosta / tappiosta
Etelä-Savon maakuntaliitto	0215839-7	35,24	35,24	351 161	339 267	-34 235
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	1013321-0	72,30	72,30	12 262 914	24 559 219	186 302
			Yhteensä	12 614 076	24 898 486	152 067

Osakkuusyhteisöt						
	Y-tunnus	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	Kuntakonsernin osuus, euroa		
				omasta pää- omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta / voitosta
Yhteisyhteisöt						
Mikkelin Mikaeli Oy	2015248-2	33,3	33,3	-46 973	133 381	-44 822
Osakkuusyhteisöt						
Kiinteistö Oy Kattilansillan Kauppakeskus	0605561-9	32,1	32,1	84 443	199	-610
Kiinteistö Oy M:lin mlk:n Kuuselan Kulma	0765742-7	41,2	41,2	321 861	9 819	18
Kiinteistö Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	1093066-6	21,2	21,2	344 749	32 724	2 753
Kiinteistö Oy Otavan Ketola	0615795-7	47,3	47,3	96 342	1 794	-2 286
Kyyhkylän Asuntolat Oy	0165613-2	49,2	49,2	37 029	73	-64 627
Kiinteistö Oy Mikkelin Torikioski	0351423-4	17,7	44,3	493 475	1 406	-1 010
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy	2472908-2	36,2	36,2	13 584 710	10 246 905	1 884 796
Saimaa Stadiumi Oy	2671378-9	35,4	35,4	2 542 310	2 730 255	-109 244
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	2945093-7	20,0	20,0	39 815	74 239	2 876
Kiinteistö Oy Laaninkulma	0540337-8	25,3	25,3	219 331	7 043	3
Asunto Oy Orijärven Kyläpuisto	1963315-8	26,6	26,6	480 038	5 384	4
Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt						
Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy	0605560-0	36,8	36,8	Ei toimintaa		
KS Energiavälitys Oy	0948714-2		20,0			
Suomen Voimatieto Oy	1861343-8		21,7			
			Yhteensä	17 497 760	13 230 794	1 667 845

Saamisten erittely				
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		460 609,10		528 460,93
Lainasaamiset		2 156 480,31		4 307 710,84
Siirtosaamiset		370 623,04		619 051,62
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>2 987 712,45</i>	<i>0,00</i>	<i>5 455 223,39</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkelä jäsenenä				
Myyntisaamiset		4 358,81		134 870,06
Lainasaamiset		0,00		2 142 218,02
Siirtosaamiset		0,00		4 794 531,70
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>4 358,81</i>	<i>0,00</i>	<i>7 071 619,78</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		1 740,87		122 501,98
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 740,87</i>	<i>0,00</i>	<i>122 501,98</i>
Saamiset yhteensä	<i>0,00</i>	<i>2 993 812,13</i>	<i>0,00</i>	<i>12 649 345,15</i>

Pitkäaikaisten lainasaamisten vertailutiedosta poistettu sijoituksien muut lainasaamiset ja muut saamiset

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Tapaturmavak.maksut-tilien saldot	0,00	68 199,52	0,00	68 199,52
Siirtyvät korot	190 800,25	0,00	62 333,15	0,00
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	446 504,41	1 287 251,21	298 784,48	526 794,29
Palkkatuet/Ely-keskus	172 945,97	169 688,74	172 945,97	169 688,74
Muut siirtosaamiset, projektit	291 212,07	1 225 768,43	291 212,07	521 085,81
Muut tulojäämät	2 522 396,62	25 219 379,39	668 112,42	5 627 717,59
<i>Siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>3 623 859,32</i>	<i>27 970 287,29</i>	<i>1 493 388,09</i>	<i>6 913 485,95</i>

Oman pääoman erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	143 368 736,60	160 935 630,56	143 368 736,60	160 935 630,56
Vähennykset *	225 023,07		225 023,07	
Peruspääoma 31.12.	143 143 713,53	160 935 630,56	143 143 713,53	160 935 630,56
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	340 000,00	340 000,00		
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.	340 000,00	340 000,00		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	56 866 675,64	57 092 552,49	52 708 591,16	52 934 468,01
Vähennykset	126 289,91	225 876,85	126 289,91	225 876,85
Arvonkorotusrahasto 31.12.	56 740 385,73	56 866 675,64	52 582 301,25	52 708 591,16
Muut rahastot 1.1.	4 341 917,76	4 728 662,57		
Lisäykset		118 694,31		
Vähennykset	124 190,65	386 212,80		
Muut rahastot 31.12.	4 217 727,11	4 461 144,08		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	34 904 706,82	33 262 719,96	-40 780 438,34	-33 549 455,35
Vähennykset *	7 049,04		7 049,04	
Edellisten tilikausien oikaisu	255 270,07	28 711,05		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	35 152 927,85	33 291 431,01	-40 787 487,38	-33 549 455,35
Tilikauden yli-/alijäämä	20 204 172,25	2 255 777,25	19 730 567,71	-7 230 982,99
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>259 798 926,47</i>	<i>258 150 658,54</i>	<i>174 669 095,11</i>	<i>172 863 783,38</i>

* Peruspääoman vähennys ja edellisten tilikausien yli-/alijäämän vähennys johtuvat pelastuslaitoksen purkamisesta ja sen varojen jakamisesta jäsenkunnille.

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat		
Velat, jotka erääntyvät 1.1.2029 tai sen jälkeen		
	2023	2022
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	172 958 356,00	201 875 020,00
Lainat julkisyhteisöiltä	1 048 493,81	1 219 833,07
Muut velat	4 367 174,77	4 303 754,77
Pitkäaikaiset velat yhteensä	178 374 024,58	207 398 607,84

Liitetieto 29

Pakolliset varaukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraus	23 093,37	23 506,29	23 093,37	23 506,29
Ympäristövastuiden varaukset	1 658 318,13	1 826 352,09	1 658 318,13	1 826 352,09
Vahingonkorvausvaraus		9 979 563,87		9 979 563,87
Muut pakolliset varaukset	2 742 663,98	3 768 967,70	1 989 750,96	3 023 338,68
Etelä-Savon sairaanhoitopiiri ky:n potilasvakuutusvastuu		3 566 532,48		
Ei-suojaava koronvaihtosopimus	206 674,49	47 184,64		
Pakolliset varaukset yhteensä	4 630 749,97	19 212 107,07	3 671 162,46	14 852 760,93

Liitetieto 30

Vieras pääoma				
	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		1 555 715,33		1 458 181,65
Muut velat	119 230,00		185 890,00	
Yhteensä	119 230,00	1 555 715,33	185 890,00	1 458 181,65
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat		31 745,79		29 950 958,53
Muut velat			60 260,00	
Yhteensä	0,00	31 745,79	60 260,00	29 950 958,53
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Ostovelat		113 398,35		170 824,81
Yhteensä	0,00	113 398,35	0,00	170 824,81
Vieras pääoma yhteensä	119 230,00	1 700 859,47	246 150,00	31 579 964,99

Liitetieto 31

Sekkitililimiitti		
	2023	2022
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	25 000 000,00	25 000 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	25 000 000,00	25 000 000,00

Muiden velkojen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksut	16 650 278,54	16 445 766,18	4 367 174,77	4 303 754,77
Muut velat	7 496 338,23	14 117 578,14	1 604 669,28	2 013 607,34
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>24 146 616,77</i>	<i>30 563 344,32</i>	<i>5 971 844,05</i>	<i>6 317 362,11</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtovelat				
Vos.takaisinperintä 3.erä	0,00	4 416 011,00	0,00	4 416 011,00
Muut Pa siirtovelat	708 543,80	581 581,80	708 543,80	578 543,80
<i>Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>708 543,80</i>	<i>4 997 592,80</i>	<i>708 543,80</i>	<i>4 994 554,80</i>
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	13 772 585,88	34 732 612,81	9 721 575,10	10 597 759,66
Korkojaksotukset	2 562 288,01	1 695 547,36	1 552 900,84	941 991,46
Pelastuslaitoksen lopullinen maksuosuus	0,00	110 665,31	0,00	110 665,31
Ta:n työttömyysvakuutusvelka	0,00	79 610,68	0,00	79 610,68
Työnantajan JuEL (KuEL-maksut)	1 045 770,10	1 197 590,05	1 045 770,10	1 197 590,05
Työntekijän JuEL (KuEL-maksut)	471 059,24	528 158,71	471 059,24	528 158,71
Valtionosuuden takaisinperintä 2013-2017	4 416 011,00	4 416 011,00	4 416 011,00	4 416 011,00
Muut siirtovelat	4 165 563,35	8 010 381,52	711 717,31	1 326 133,50
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>26 433 277,58</i>	<i>50 770 577,44</i>	<i>17 919 033,59</i>	<i>19 197 920,37</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>27 141 821,38</i>	<i>55 768 170,24</i>	<i>18 627 577,39</i>	<i>24 192 475,17</i>

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	89 538 511,38	109 592 978,63		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	128 853 591,22	116 998 390,01		
Lainat julkisyhteisöiltä	9 419 199,60	17 015 382,23		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	60 056 328,09	69 888 489,89		
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	0,00		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0,00	0,00		
<i>Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä</i>	<i>188 909 919,31</i>	<i>186 886 879,90</i>		
Velat, joiden vakuudeksi on annettu osakkeita				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 057 366,35	11 054 998,25		
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	8 519,16	8 519,16		
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00		
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	0,00	0,00		
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	0,00		
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	0,00	0,00		
<i>Pantatut osakkeet yhteensä</i>	<i>8 519,16</i>	<i>8 519,16</i>		

Liitetieto 37

Vakuudet				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	5 400 000,00	5 932 314,79		
Pantatut arvopaperit	7 500 188,99	7 019 321,60		
<i>Yhteensä</i>	<i>12 900 188,99</i>	<i>12 951 636,39</i>		
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	2 124 000,00	2 124 000,00		
Pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>	<i>2 124 000,00</i>	<i>2 124 000,00</i>		
<i>Vakuudet yhteensä</i>	<i>15 024 188,99</i>	<i>15 075 636,39</i>		

Liitetieto 38

Vuokravastuut

Vuokravastuut	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	8 872 032,30	10 789 452,81	17 559 126,79	18 963 120,61
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut (leasing)	1 920 742,01	6 368 259,17	2 127 283,79	3 843 110,01
Maa-alueiden vuokravastuut	351 361,04	681 698,09	92 296,58	220 343,32
Muut vuokravastuut	389 626,40	399 201,83		
Vuokravastuut yhteensä	11 533 761,75	18 238 611,90	19 778 707,16	23 026 573,94
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	3 298 228,40	8 468 844,04	3 563 323,82	4 327 756,83
- siitä PPP-hankkeet (public-private partnerships)				
- siitä sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet	143 870,35	58 495,00		
- siitä kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut			13 942 508,58	14 459 192,71
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta				

Liitetieto 40

Vastuusitoumukset

Kunta	
2023	2022

Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Konserniyhtiöille annetut takaukset

<i>Alkuperäinen pääoma</i>	176 955 326,72	179 632 168,72
<i>Jäljellä pääomasta</i>	75 842 705,24	83 069 633,21

Takaukset konsernin ulkopuolisten yhteisöjen puolesta

Konsernin ulkopuolisten velasta

<i>Alkuperäinen pääoma</i>	8 331 048,92	9 831 048,92
<i>Jäljellä pääomasta</i>	2 216 920,47	2 456 679,11

Takaukset yhteensä

<i>Alkuperäinen pääoma</i>	185 286 375,64	189 463 217,64
<i>Jäljellä pääomasta</i>	78 059 625,71	85 526 312,32

Liitetieto 40a

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2023	2022
Osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	431 217 205,00	394 595 763,00
Osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00
Mahd. vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	343 259,00	228 188,00

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt				
Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>				
Arvonlisäveron palautusvastuu *)	15 786 166,49	16 194 710,80	7 551 316,83	8 884 136,79
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu		1 729 560,16		

*) Palautuksena ja vähennyksenä käsitellyt arvonlisäverot uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenoista, joihin liittyy mahdollinen palautusvelvollisuus kiinteistöt myydessä tai niiden käyttötarkoituksen muuttuessa vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan tarkoitukseen (AVL 120 §). Palautusvastuuta määriteltäessä on otettu huomioon kaikki kiinteistöt myös ne, joiden osalta vastuun toteutuminen ei ole todennäköistä.

Liitetieto 41a

Koronvaihtosopimukset

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<i>Kaupunki</i>				
Koronvaihtosopimuksella (KSWAP012/15) 67441 on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2040.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			30 000 000,00	30 000 000,00
Käypä arvo			1 140 159,82	2 886 037,19
Koronvaihtosopimuksella 31826/15371 on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 27.9.2041.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			20 000 000,00	20 000 000,00
Käypä arvo			-578 254,65	545 507,37
Koronvaihtosopimus 31738				
on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 18.4.2031.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			5 625 000,00	6 375 000,00
Käypä arvo			-5 024,59	12 616,22
Tehostetulla koronvaihtosopimuksella MIKKELI1				
on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Sopimus erääntyy 14.12.2032.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			18 000 000,00	18 000 000,00
Käypä arvo			-9 735,82	675 360,10
<i>Tytär-yhteisöt</i>				
Tehostetulla koronvaihtosopimuksella ETSAVENER1				
varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotaso. Mikäli korko nousee ylisopimuksen mukaisen korkotason, myös suojauksen mukainen korkotaso nousee. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljä kertaa vuodessa. Sopimus päättyy 27 .8.2024.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	500 000,00	1 000 000,00		
Käypä arvo	-5 302,20	17 180,84		
Koronvaihtosopimuksella 1823688/2902576				
Varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 2.7.2026.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	3 733 338,00	4 200 004,00		
Käypä arvo	213 910,00	242 023,00		
Koronvaihtosopimus 1197121/1581082				
on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 5.5.2023.				
Sopimuksen nimellisarvo tilinpäätöshetkellä			922 250,00	
Käypä arvo			1 660,00	

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Koronvaihtosopimus 1524661/2088483 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 26.5.2025. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	345 000,00 11 391,00	375 000,00 19 464,00		
Koronvaihtosopimus 1769559/2770516 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus on voimassa 22.2.2027 saakka. Sopimuksen nimellisarvo tilinpäätöshetkellä Sopimuksen käypäarvo tilinpäätöshetkellä	1 282 500,00 58 220,00	1 377 500,00 85 098,00		
Koronvaihtosopimuksella 1505781-2059523 suojataan koko lainasalkkua. Yhtiö saa 1 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 20.5.2030. Laina pääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo	6 250 000,00 -383 282,00	6 250 000,00 -133 346,00		
Koronvaihtosopimus (1817460/2886857) 2122055/3839275 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Suojattu pääoma 55% lainapääomasta. Suojausmäärä pienenee lainanlyhennysten suhteessa. Suojaus paranee vuosittain, koska suurempi osa jäljellä olevan lainan määrästä on suojattu, lainan lyhentyessä nopeammin kuin korkojohdannaisen laskennallinen pääoma pienenee. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2018-2029. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 29.12.2029. Lainan pääoma Käypä arvo	2 750 000,00 288 477,00	3 000 000,00 374 497,00		
Koronvaihtosopimuksella 18889970 varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotasoa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljännesvuosittain. Sopimuksen tekopäivä 12.11.2021, alkamispäivä 7.9.2021 ja päättymispäivä 7.9.2028 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	5 233 340,00 -270 921,77	6 280 006,00 476 668,07		
Koronvaihtosopimuksella 18889975 nollakorkolattialla varmistetaan yksittäisen lainan osalta, että kiinteän koron ja marginaalin lisäksi ei tule muita korkoja maksettavaksi. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljännesvuosittain. Sopimuksen tekopäivä 12.11.2021, alkamispäivä 7.9.2021 ja päättymispäivä 7.6.2024 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	5 233 340,00 -0,01	6 280 006,00 251,75		
Koronvaihtosopimuksella (1894342/3084569) 1894342/4335170 varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotasoa. Suojattu pääoma vastaa 37,5 % lainapääomasta. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Sopimuksen päättymispäivä on 28.6.2028 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	937 500,00 42 744,00	1 125 000,00 66 020,00		

Koronvaihtosopimukset on tehty korkomenojen suojaamistarkoituksessa, joten ne on käsitelty taseen ulkopuolisina vastuina. Kukin koronvaihtosopimus on kohdistettavissa yhteen tai useampaan lainaan. Sopimukset päättyvät vuosina 2023-2041.

Hyödykejohtannaiset

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2022	2021
Sähkösuojaukset				
Kaupungin Energia -konsernin emoyhtiö käy sähkön myynnin ja oston suojaamiseksi kauppaa sähköjohtannaisilla konsernissa hyväksytyyn riskopolitiikan mukaisesti. Suojaustarkoituksessa tehtyjen sopimusten ehdot ja kestoajat vastaavat suojattavan riskin (sähkön myyntihinta Spot -markkinoilla) ehtoja. Sähkönmyyntisuojaukset esitetään taseen ulkopuolisena eränä, koska niiden tasearvolla ei ole yhtiön kannalta merkitystä ennen kuin suojaukset realisoituvat tuloslaskelmassa. Vuodenvaihteen tasearvo on ainoastaan sen hetkinen suojauksen markkinahinta, joka ei kerro mitään siitä, mikä arvoisin suojaus on realisoituessaan.				
Tuotannon suojaukset				
Ostohetken arvo	10 828 000,00	13 621 827,00		
Arvo 31.12.2023	10 684 486,00	22 437 860,00		

Päästöoikeudet 2023	tCO2	€
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.2023	31 966,00	
Myönnetty vuodelle 2023	18 131,00	
Käytetyt päästöoikeudet vuonna 2023	47 705,00	
Päästöoikeuksien ostot vuonna 2023	30 000,00	
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.2023	32 392,00	2 597 514,48

Päästöoikeudet 2022	tCO2	€
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.2022	30 794,00	
Myönnetty vuodelle 2022	18 750,00	
Käytetyt päästöoikeudet vuonna 2022	65 086,00	
Päästöoikeuksien ostot vuonna 2022	46 336,00	
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.2022	30 794,00	2 533 114,44

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2023	2022
Kaupunginhallitus	215	257
Ympäristölautakunta	28	33
Kasvatus- ja opetuslautakunta	1185	1186
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	132	133
Kaupunkiympäristölautakunta	277	280
Etelä-Savon pelastuslaitos	0	194
Mikkelin Vesiliikelaitos	23	23
Mikkelin kaupungin liikelaite Otavia	81	75
	<u>1 941</u>	<u>2 181</u>
Vakituiset	1583	1746
Määräaikaiset	317	379
Työllistetyt	41	56
	<u>1941</u>	<u>2181</u>

Liitetieto 43

Henkilöstökulut		
	2023	2022
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	75 878 992,87	82 923 441,15
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	16 234 929,79	20 355 933,94
Muut henkilösivukulut	2 968 832,94	3 057 871,74
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	1 087 157,31	1 615 904,46
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	93 995 598,29	104 721 342,37
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	707 611,09	667 930,58
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>93 287 987,20</i>	<i>104 053 411,79</i>

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitettyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	14 499,20	22 335,43
Keskustan Etelä-Savon piiri	434,76	408,88
Mikkelin seudun Vihreät ry	7 197,00	9 044,85
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	4 168,68	6 376,09
SDP Mlin kunnallisjärjestö	9 829,07	12 094,27
Mikkelin Kristillisdemokraatit	799,65	890,12
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	173,00	160,00
Kaakkois-Suomen Kokoomus	0,00	76,00
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	10 755,99	13 119,81
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	47 857,35	64 505,45

Liitetieto 45

Tilintarkastajien palkkiot		
	2023	2022
KPMG Julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	21 150,00	20 925,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	19 495,00	16 675,00
Muut palkkiot	4 720,00	1 550,00
Palkkiot yhteensä:	45 365,00	39 150,00

Liitetieto 46

Kunnan ja intressitahon väliset toimet

Mikkelin kaupungin johtaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille toteutetun kyselyn kautta saatujen tietojen mukaan heillä ei ole intressitahotapahtumia kaupungin kanssa.

Kaupunginjohtajan kanssa on solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta, mikäli virkasuhde aiotaan työnantajan toimesta irtisanoa kuntalain 43 §:n perusteella.

Konsernin lähipiirin/intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Mikkelin kaupungilla on käytössä konsernitilipalvelu. Kaupunginvaltuusto on viimeksi 15.2.2021 § 23 vahvistanut konsernisopimukseen liitetyt tililuotot.

Liitetieto

Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Korottomaan vieraaseen pääomaan sisältyvät laskennalliset verovelat	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2022	2021
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	5 498 701,73	4 526 835,06		
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	7 833 539,86	7 636 091,91		
<i>Laskennalliset verovelat yhteensä</i>	<i>13 332 241,59</i>	<i>12 162 926,97</i>		

5

Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Liikelaitoksen johtajan katsaus

Liikelaitoksen toiminnallinen ja taloudellinen tulos vuonna 2023 oli hyvä.

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus toteutui ennakoitua parempana, vaikka Nettilukion opiskelijamäärissä jäätin hieman talousarvion luvusta. Opiskelijamäärän vaikutusta rahoitukseen tasoitti aikuisten lukiokoulutuksen yksikköhinnan nousu.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijamäärät ovat pysyneet edellisen vuoden tasolla. Rahoituksen perusteena olevien suoritusten määrä on noussut edellisestä vuodesta, kasvua on tapahtunut erityisesti Nettiperuskoulun suoritusten määrässä.

Vapaan sivistystyön kurssitoteuma jäi alle kiintiön. Koronan vaikutukset heijastuivat vuoteen 2022 siten, että pitkäkestoisia monimuotolinjoja ei toteutunut, minkä seurauksena näiden linjojen opintoviikkotavoitteet vuodelle 2023 eivät toteutuneet.

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen takaisinperintä eteni OKM:n kanssa sovitun maksusuunnitelman mukaisesti. Maksua varten ei jouduttu ottamaan lainarahoitusta. Vuodelle 2024 jää maksettavaksi takaisinperinnän viimeinen erä.

Liikelaitoksen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian johtokunnassa on kahdeksan varsinaista jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä. Yksi jäsenistä on nimitetty henkilöstön esityksestä. Johtokunnan tehtävänä on ohjata ja valvoa Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian toimintaa ja sen kehittämistä, asettaa tavoitteet ja seurata niiden toteutumista Mikkelin kaupungin hallintosäännön määrittämän yleisen toimivallan mukaisesti. Johtokunnan ratkaisuvalltaan kuuluu mm. toimintakertomuksen ja tilikauden tuloksen käsittelyn hyväksyminen.

Johtaja-rehtori johtaa ja kehittää Liikelaitos Otavian toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti, huolehtii liikelaitoksen hallinnosta sekä taloudenhoidon ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä huolehtii johtokunnan kokouksessa käsiteltävien asioiden valmistelusta sekä johtokunnan tekemien päätösten toimeenpanemisesta. Johtaja-rehtorina ja koko organisaation ylimpänä esimiehenä ja tilivelvollisena viranhaltijana toimii Harri Jokinen.

Lukiokoulutuksen rehtori vastaa lukiokoulutuksen oppilaitostoiminnasta ja sen kehittamisestä, rahoitetuista hankkeista ja toimii opetushenkilöstön esimiehenä. Lukiokoulutuksen rehtorina toimii Miia Siven.

Olennaiset muutokset liikelaitoksen toiminnassa ja taloudessa

Mikkelin kaupungin/Nettilukion ja OAJ:n paikallissopimusneuvotteluissa saavutettiin keväällä 2023 neuvottelutulos, jonka seurauksena Nettilukiossa otettiin käyttöön paikallinen virkaehtosopimus 1.8.2023.

Paikallissopimuksen voimaantulon aiheuttamiin kustannusvaikutuksiin varauduttiin vuoden 2023 talousarviossa koko vuoden osalta. Koska paikallissopimus astui voimaan elokuussa, ennakoitujen toiminnalliset ja taloudelliset vaikutukset realisoituivat vain loppuvuodelle.

Talouden näkökulmasta Opetus- ja kulttuuriministeriölle on maksuaikataulun mukaisesti maksettu 30.6.2023 2. erä 4 416 011,00. Maksua varten ei ollut tarvetta hakea lainarahoitusta, joten vuodelle 2023 ei tästä aiheutunut korkokuluja. Tulevaa viimeistä erää varten Otavia hakee lainarahoitusta kaupungilta, jonka määrä tarkentuu kevään 2024 aikana.

Liikelaitoksen henkilöstö

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavialla oli vuoden 2023 lopussa vakinaista henkilöstöä 67 ja määräaikaisia 12. Henkilöstökulut olivat yhteensä 4 850 672,14 euroa. Henkilöstökulut alittuivat talousarvioon 296 227,86 eurolla.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Pitkällä aikavälillä väestönkehitys ja laajennettu oppivelvollisuus tulee vaikuttamaan koulutettavien lukumäärään, jos toiminnallisiin muutoksiin ei reagoida ajoissa. Toiminnallisesti ja taloudellisesti on tärkeää huolehtia nykyisen toiminnan laadusta ja vaikuttavuudesta sekä samanaikaisesti kehittää uudenlaisia toimintoja/koulutusmuotoja uusille kohderyhmille.

Lukiokoulutuksen osalta muutoksiin on varauduttu kehittämällä toimintoja ennakoitujen muutosten suuntaan. Kysyntä aikuisten tutkintotavoitteiselle aikuislukiokoulutukselle on ollut vakiintunutta viime vuosina. Selkeästi erottuva ja kasvava hakijaryhmä on ollut oppivelvollisuuden piirissä olevat nuoret, joille lähiopetus ei ole vaihtoehto. Nettilukiossa on kehitetty tälle kohderyhmälle toimintamallia, jolla pyritään luomaan heille laadukkaat ja saavutettavat opetuspalvelut. Myös yhteistyötä nuorisolukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa kehitetään jatkuvasti vastaamaan koulutuskentän tarpeisiin.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Riskin muodostavat mahdolliset muutokset opiskelijamäärissä ja rahoituspohjassa sekä asiantuntijaorganisaation henkilöstörakenne, jossa pidempien poissaolojen ajaksi on vaikea löytää korvaavia erityisasiantuntijoita.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian toimintaa valvoo ja ohjaa liikelaitoksen johtokunta. Johtokunta vastaa liikelaitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian johtaja-rehtori johtaa ja kehittää liikelaitoksen toimintaa voimassa olevien lakien, ohjeiden ja sääntöjen mukaisesti. Operatiivisesti riskejä ennakoidaan mm. oppilaitosanalyysin avulla, jolla seurataan mm. liikelaitoksen menneisyyttä, nykytilaa ja tulevaisuutta kuvaavia taloudellisia indikaattoreita sekä opiskelijamäärien kehittymistä. Oppilaitosanalyysi ennustaa trendiä toiminnan talouden ja volyymin kehittymisen osalta. Sisäiseen käyttöön on laadittu riskianalyysiasiakirja, jossa on kuvattu erilaisia toimintaan kohdistuvia riskejä sekä ennakoivia toimenpiteitä riskien vähentämiseksi. Matalalla organisaatorakenteella pyritään osaltaan mahdollisimman joustavaan ja nopeaan reagointiin mahdollisten riskien ennakoinnissa ja toteutuksessa.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Talous toteutui odotettua paremmin vuonna 2023.

Liikelaitos Otavian taloutta ohjattiin vuoden 2023 aikana varautumalla tulevien vuosien taloudellisiin lisäkustannuksiin mm. OKM:n takaisinperintään ja Nettilukiokoulutuksen henkilöstömenojen kasvuun liittyen.

Lukiokoulutuksen painotettu opiskelijamäärä vuonna 2023 oli 934 opiskelijaa. Lukiokoulutuksen rahoitus toteutui ennakoitua paremmin, johtuen yksikköhinnan noususta.

Aikuisten perusopetuksen oppilasmäärä oli 20.9.2023 tilastointipäivänä 316, joka oli hieman enemmän verrattuna vuoteen 2022. Myös rahoituksen perusteena olevien suoritusten määrä nousi edellisvuodesta, kasvua on tapahtunut erityisesti Nettiperuskoulun suoritusten määrässä.

Vapaan sivistystyön opintoviikkoja kertyi 1342 vuonna 2023, joka alittui budjetoidun tavoitteen ollessa 1460. Vapaan sivistystyön opintoviikot laskivat myös vuonna 2022 kiintiötavoitteesta. Mikäli opiston kolmen vuoden toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvon mukainen määrä jää myönnettävissä olevasta kiintiömäärästä, voi tämä vaikuttaa pienentävästi seuraavien vuosien rahoitukseen.

Liikelaitos Otavian tulot vuonna 2023 olivat yhteensä 6 991 773,33 euroa, joista 5 895 390,00 euroa tuli lukiokoulutuksen ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksista. Liikevaihto oli 507 518,88 euroa. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 588 864,45 euroa ja tähän hankkeista saatua tulo-rahoitusta kertyi 555 948,61 euroa. Vuoden 2023 lopulla oli 12 käynnissä olevaa hanketta, joihin Otavia sai ulkopuolista rahoitusta.

Materiaali- ja palveluostot alittivat budjetin 35 662,12 eurolla. Henkilöstökulut toteutuivat 296 227,86 euroa pienempinä. Liiketoiminnan muut kulut ylittyivät budjetoidusta 26 370,76 eurolla.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian investointeihin oli vuodelle 2023 varattu 15 000 euroa. Investointeihin varattua rahaa ei käytetty vuonna 2023.

Tunnusluvut

	TP 2022	TA 2023	TP 2023	Toteutuma %
Lukion opiskelijamäärä	959	950	934	98
Peruskoulun opiskelijamäärä	304	250	316	126
Vapaan sivistystyön opintoviikot	1094	1 460	1342	92

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos 2023 on 895 313,65 euroa ylijäämäinen. Liikelaitos Otavian johtokunta esittää, että ylijäämä 895 313,65 euroa siirretään tilikauden yli-/alijäämätilille.

Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Sitova tavoite	Mittari	Toteutuma 31.12.2023
Liikeylijäämä	43 500	894 519,21

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Liikelaitos Otavia on säilyttänyt asemansa valtakunnallisena yleissivistävän verkko-oppimisen palvelun tuottajana ja kehittäjänä. Tutkintotavoitteisten verkko-opiskelijoiden määrä on vakiintunut sekä Nettilukiassa että Nettiperuskoulussa. Molempien oppilaitosten tuottamia aineopiskelupalveluita käytetään valtakunnallisesti kymmenissä kunnissa niin aikuisten lukiokoulutuksen, perusopetuksen kuin oppivelvollisten perusopetuksen osalta.

Kaupungin strategian tukeminen nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta on kohdistunut maahanmuuttajanuoriin ja turvapaikanhakijoihin. Em. kohderyhmissä lähiopetuksena järjestettävään aikuisten perusopetukseen osallistuneiden määrä on säilynyt keskimäärin samana.

Hankkeiden suunnittelu ja yhteistyötahojen hankinta keskittyi vuonna 2023 tukemaan oppilaitoksen ydintehtäviä: verkko-oppimisen vaikuttavuutta ja oppimista uudistavia malleja kehitettiin hanketoiminnan avulla niin paikallisissa kuin valtakunnallisissa verkostoissa. Myös kestävä tulevaisuuden teemoja edistettiin hanketoiminnassa.

Elinkeinoja tukevaa työtä edistettiin hakemalla rahoitusta laajalle luontokuvauskeskushankkeelle, jonka päätöstä odotetaan vielä. <https://otavia.fi/hankkeet/>.

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ekososiaalisen sivistykseen liittyvien opintojen suorittaminen lukiokoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä.	Tuetaan ja vahvistetaan koulutuksen avulla ekososiaaliseen sivistykseen liittyvää osaamista osana toimintaympäristön muutosta (Sytyke-ryhmä).	Keskimäärin yksi osallistava opiskelijatapahtuma kuukaudessa.	KETU2 Saimaa systeemiä –opintojakso toteutettu keväällä 2023. Opin- tojaksoille osallistui 4 opiskelijaa. KETU2 2024 teemaksi valittiin tekoäly tukiälynä systeemisen ajattelussa ja opiskelussa. Kestävä ja kohtaava Otava –tapahtuma, muutettiin Tule- vaisuuden Otava päiväksi 1.9.2023. Osallistujina Otavan opiston aikuisten perusopetuksen kaikki opiskeluryh- mät. Ekososiaalista hyvinvointia tuettiin li- säksi Nettilukion toteuttamalla (HOT- hanke, Opinvoimala) opintojaksoilla. Järjestettiin 6 hyvinvointia vahvista- vaa opintojaksoa, joihin osallistui 88 opiskelijaa.
Aikuisten maahanmuuttajien perustaitojen kehittäminen. Tuetaan edellytyksiä suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Tuotetaan edellytykset aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen tutkinnon suorittamiseen ja jatko-opintovalmiuksiin.	Tuottaa jatko-opintokelpoisia henkilöitä ja parantaa työelämävalmiuksia (Seutukampus).	Päätövaiheen suorittaneiden määrä.	19
Aikuislukion kevytopintojaksojen kehittäminen kokeilukulttuuriin perustuen. Tuloksien skaalaaminen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksiin.	Kehitetään Otavan kampuksella tulevaisuuden oppimiskäytäntöjen ketterän kokeilukulttuurin toimintamallia (Seutukampus ja Sytyke-ryhmä).	Tehtyjen pedagogisten menetelmien ja teknologioiden kokeilujen määrä ja niistä raportointi.	Tulevaisuuskuittelun skaalaamista aikuisten perusopetuksen käyttöön. Yksi tapahtuma. Erätaukodialogin skaalaaminen ai- kuisten perusopetuksen käyttöön. Kaksi tapahtumaa. Jälkiä arjessa –hankkeessa yhteis- työtä päätövaiheen ryhmien ja kes- täväan kehitykseen sitoutuneen pai- kallisen yrityksen kanssa yritysvierai- lun ja yrittäjän esityksen/opiskelijoi- den kysymysten avulla. Aarimaakurssin toteuttaminen aikuis- ten perusopetuksessa.
Digitaalisen automatisoinnin ja verkkopalvelun kehittäminen osana asiakaspalvelua ja hallintoprosesseja, kuten chattibotit ja Opinvoimala.fi.	Lisätään sellaisia verkkopalveluratkaisuja palvelupolkujen alkupäässä (kuten opiskelijaksi hakeutuminen ja itsearviointi), jossa asiakas kokee palvelun parantuvan (24/7) ja rutiinisty vähenee (koko organisaatio).	WWW-palveluiden kävijämäärät.	Opinvoimala.fi:n käyttäjät 17 000, si- vutapahtumia 139 000. Lisäksi Opin- voimala-toimintaa tukevaa, itsenäistä audio- ja videomateriaalia käytetty 8100 kertaa. Opinvoimala Instagram- tilillä seuraajia 1122. Muikku-oppimisympäristön käyttäjät 65 548, sivutapahtumia 1 166 561. Otavian oppimateriaalit kanavan vi- deoita katsottu 103 254 kertaa. Chattiboteissa (alustana Landbot) aloitettuja chateja 1361 kpl.
Päästövähennyslaskelma. Toteutetaan Arene.fi:n mukainen organisaation päästövähennys- so. hiilijalanjäl-	Vuosittainen ja asteittainen organisaation hiilijalanjäljen vähentäminen (Keke-ryhmä).	Päästövähennyslaskelman vuosittainen tulos verrattuna edelliseen vuoteen.	Ei toteutettu

kilaskelma. Laskelman avulla tunnustetaan keskeisiä vähennyskohteita koko organisaation tasolla. Kohteet priorisoidaan vuosille 2023-2027 osana kestävän tulevaisuuden strategiaa.			
Kestävän tulevaisuuden strategia vuosille 2023-2027. Luodaan organisaation läpileikkaava toimenpidestrategia kestävän kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämiseksi.	Organisaation kokonaishiilijalanjäljen pieneneminen sekä kestävän tulevaisuuden ajattelun arkistaminen osana opetusta sekä organisaatiossa (koko organisaatio).	Strategia luotiin/ei luotu	Strategian valmistelu etenee hyvin, valmistuu 2024
Tehdään näkyväksi organisaation kestävän tulevaisuuden toimenpiteet sekä organisaation sisällä että ulkoi- ssa markkinointiviestinnässä.	Kestävän tulevaisuuden ajattelun juurruttaminen ja siivittäminen organisaation sisällä sekä mielikuvana organisaatiosta (Sytyke-ryhmä ja hankkeet).	Kestävän tulevaisuuden www-artikkeli. podcast, webinaari tai muu tapahtuma noin kerran kuukaudessa.	Säännöllisesti seuraavissa hankkeissa julkaisuja tai tapahtumia: Ketukopteri Jälkiä arjessa Glopisto Airut

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävissä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
OKKA-Säätiön kestävän kehityksen sertifikaatin uusiminen vuonna 2023.	Kestävän kehityksen edistäminen koko organisaatiossa (Keke-ryhmä).	Toteutui/ei toteutunut	Itsearviointikysely eDelphissä toteutettu henkilöstölle (ja johtokunnalle) toukokuussa 2023. Tuloksia käsiteltiin foorumissa 26.5.2023. OKKA-säätiön tekemä tulosten visualisointi esitetty teemainfossa 6.11.2023. Visualisointeihin pohjautuva arviointikeskustelu (arviointiryhmässä myös opiskelijoita) toteutettiin 5.12.2023.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Oppimisympäristö Muikun hyödyntämien osana kaupungin tarjoamaa lähiopetuksena toteutettua perusopetusta ja lukiokoulutusta.	Kaupungin lähiopetuksena toteutettavien koulutusten opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta yksilöllisiin koulutuspolkuihin Muikun kautta tuotulla palvelulla (Nettikoulutus).	Kaupungin oppilaitoksissa suoritettujen opintojaksojen lukumäärä.	Mikkelin lukio 331 Esedu 37 Mikkelin perusopetus 6
Haetaan Opinvoimala.fi kaltaiseen verkkoympäristöön pohjautuvaa hanketta tunnistamaan hyvinvointiin liittyviä esteitä maaseudulla, lähipalvelujen ulkopuolella, jne.	Mahdollistetaan esim. oppimisen esteisiin, mielenterveysongelmiin, jne. liittyvien ongelmien tunnistamista anonyymisti verkkopalvelun avulla eikoulutuksessa oleville (Suunta-tiimi).	Hanke saatiin/ei saatu	Uutta hanketta ei saatu suoraan Opinvoimalan kehittämiseen, mutta kehittämistyötä jatketaan kahdessa olemassa olevassa muussa hankkeessa. Lisärahoitusta haetaan uudelleen alkuvuodesta 2024. Muita tämän kohdan tavoitteita edistäviä vuonna 2023 saatuja uusia hankerahoituksia 5 kpl.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistutaan Savostamo.fi konsortioon Etelä-Savon opiskeu- ja työpaikkojen markkinoimiseksi.	Opiskelu- ja työmahdollisuuksien näkyvyyden parantaminen Etelä-Savoon ja Etelä-Savon sisällä (Savostamo.fi viestintätii-min Otavian edustaja).	Savostamo.fi:n kävijämäärä.	5000 kävijää, 67 000 tapahtumaa sivustolla.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kehitetään verkko-oppimisympäristöä tukemaan työllisyyden kuntakoikeiluun kuuluvien työttömien osaamisen kehittämistä.	Monipaikkaisen, saatavuudeltaan ja saavutettavuudeltaan paremmat hlökohtaiset mahdollisuudet tarjoava oppimisolusta työttömien työnhakijoiden yksilöllisistä lähtökohdista tapahtuvaa koulutusta varten (Otavian hallinto).	Tehtiin/ei tehty	Verkko-oppimisympäristön kehitystyö jatkuu.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ekoaavistuksia podcast-sarja, jossa julkaistaan kestävän tulevaisuuden aihepiirejä käsitteleviä jaksoja. Podcastin tuotannossa keskeisenä kohderyhmänä ovat opiskelijat ja heidän rinnallaan opetushenkilöstö. http://www.spreaker.com/show/ekoaavistuksia .	Tukea opinto-ohjauksen opetussuunnitelmissa ilmaistuja tavoitteita yrittäjyysosaamisen sekä korkeakoulu-yhteistyön toteuttamisesta. (Ketukopteri-hanke, Keke-ryhmä, Jälkiä arjessa –hanke).	Julkaistut podcast-jaksot, joissa haastatellaan yritysten, oppilaitosten korkeakoulutoimijoiden edustajia.	<p>Ekoaavistuksia-podcast (Ketukopteri-hanke): 13 jaksoa, 45 kuuntelua.</p> <p>Lukulähde-podcast (Lukulähdehanke): 26 jaksoa, 977 kuuntelua (lisäksi 1700 katselua Youtubessa). Vieraina yrittäjiä ja korkeakoulujen edustajia.</p> <p>Muikku puhuu -podcast (Opinvoimalan HOT-hanke, 2023 julkaistut jaksot): 6 jaksoa, 301 kuuntelua (lisäksi 345 katselua Youtubessa)</p> <p>Ketukopteri hankkeen 18.3. Tulevaisuuspäivän Delfoi kysely aiheesta: "Tulevaisuuspäivän 2023 Delfoissa matkataan vuoteen 2030. Arvioitavana ovat utopiat ja dystopiat kolmesta eri teemasta. Teemat ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transihmisten asema • Ilmastotulevaisuus • Tekoäly ja oppiminen <p>Ketukopteri-hanke: keskiviikkona 8.3. viidenkymmenen hengen opettajista ja opetusalan ammattilaisista koostuva joukko kokoontui pohtimaan, miten ennakoita digimurrosta opinpolulla.</p>
Tulevaisuudentutkimuksen Delfoi-menetelmäkoulutus ja sen ympärille rakentuva verkostotyö.	Lisätään Delfoi-menetelmäosaamista kansallisella tasolla, joka osaltaan tukee tulevaisuudentutkimuksen verkostojen rakentumista (Vapaa ja Suunta).	Koulutukseen osallistuvien ja Delfoi-aktiiviteettien määrä.	

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kansalaislähtöisten kurssien järjestäminen. Järjestetään kansanopistotoimintana kursseja, jotka edistävät asukkaiden hyvinvointia ja tukevat paikallisuutta.	Esim. luontovalokuvauksen ja luontoon liittyvien kurssien järjestäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Vapaa sivistystyö).	Opintoviikkojen määrä.	Tavoitteesta jäätin hieman

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kehitetään verkkoalustaa vapaan sivistystyön opintojen suorittamiselle Etelä-Savossa joustavasti ja organisaatorajat ylittäen.	Saavutettavan ja saatavan vapaan sivistystyön koulutuspalvelun verkkoalustan kehittäminen on käynnistynyt Etelä-Savon kuntien kanssa (Otavian hallinto ja Vapaa-tiimi).	Tehtiin/ei tehty	Verkko-oppimisympäristön kehitystyö jatkuu.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tiivistetään kampuksen ja Otavan kylän yhteistyötä	Tavoitteena on erilaisten Otavan kylän koulutustoimijoiden, yhdistysten ja yritysten vuorovaikutuksen lisääminen tapahtumien ja laajemman yhteistyön avulla. Kestävä ja kohtaava Otava –tapahtuman järjestäminen sekä muu yhteistyö Otavan kyläyhteisön toimijoiden kanssa (Seutukampus).	Tapahtumien lukumäärä	yhteistyö alakoulun kanssa: - pesäpallo-ottelu - joulujuhla Yhteistyö kyläläisten kanssa: - kauneimmat joululaulut

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Equal-game hanke	Aikuiden perusopetuksessa opiskelevia maahanmuuttajajoukkoa kiinnitetään yhteisöihin jalkapalloharrastuksen avulla yhteistyössä MIPK:n kanssa (Seutukampus)	Tilaisuuksien lukumäärä	Tanhuvaara vierailu 10.3.2023 Paukkula vierailu 24.11.2023 Otavia on ollut mukana hankkeen koordinaattorina Hankeessa on ollut mukana aikuisten perusopetuksen opiskelijoita.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	402 000		402 000	507 519	105 519
Liiketoiminnan muut tuotot	379 500		379 500	588 864	209 364
Tuet ja avustukset kunnalta	5 666 800		5 666 800	5 895 390	228 590
Materiaalit ja palvelut	872 700		872 700	837 038	-35 662
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	183 000		183 000	220 613	37 613
<i>Palvelujen ostot</i>	689 700		689 700	616 425	-73 275
Henkilöstökulut	5 146 900		5 146 900	4 850 672	-296 228
<i>Palkat ja palkkiot</i>	4 264 700		4 264 700	4 037 046	-227 654
<i>Henkilösivukulut</i>	882 200		882 200	813 626	-68 574
<i>Eläkekulut</i>	721 800		721 800	679 264	-42 536
<i>Muut henkilösivukulut</i>	160 400		160 400	134 363	-26 037
Suunnitelman mukaiset poistot	4 000		4 000	1 973	-2 027
Liiketoiminnan muut kulut	381 200		381 200	407 571	26 371
Liikelylijäämä (-alijäämä)	43 500	0	43 500	894 519	-851 019
Rahoitustuotot ja -kulut	-28 500		-28 500	794	-29 294
<i>Muut rahoitustuotot</i>				795	-795
<i>Muille maksetut korkokulut</i>	28 500		28 500		28 500
<i>Muut rahoituskulut</i>				1	-1
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	15 000	0	15 000	895 314	880 314
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	15 000	0	15 000	895 314	880 314
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15 000	0	15 000	895 314	880 314

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2023		1.1.-31.12.2022	
Liikevaihto		507 518,88		471 332,13
Liiketoiminnan muut tuotot		588 864,45		594 353,75
Tuet ja avustukset kunnalta		5 895 390,00		5 592 210,08
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-220 613,16		-277 045,72	
Palvelujen ostot	-616 424,72	-837 037,88	-696 754,52	-973 800,24
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-4 037 045,69		-3 821 232,83	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-679 263,92		-660 425,21	
Muut henkilösivukulut	-134 362,53	-4 850 672,14	-134 764,80	-4 616 422,84
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-1 973,34		-5 444,66
Liiketoiminnan muut kulut		-407 570,76		-388 012,59
Liikelylijäämä (-alijäämä)		894 519,21		674 215,63
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitustuotot	795,16		694,96	
Muut rahoituskulut	-0,72	794,44	-596,07	98,89
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		895 313,65		674 314,52
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		895 313,65		674 314,52
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		895 313,65		674 314,52
LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Sijoitetun pääoman tuotto, %		-14,6		-9,8
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %		-14,6		-9,8
Voitto, %		176,4		143,1

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian rahoitusosan toteutusvertailu 2023

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminnan rahavirta

Liikelylijäämä (-alijäämä)	43 500	43 500	894 519	851 019
Poistot ja arvonalentumiset	4 000	4 000	1 973	-2 027
Rahoitustuotot ja -kulut	-28 500	-28 500	794	29 294
	19 000	19 000	897 287	878 287

Investointien rahavirta

Investointimenot	-15 000	-15 000		-15 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 000	4 000	897 287	863 287

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022		
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä (-alijäämä)	894 519,21	674 215,63		
Poistot ja arvonalentumiset	1 973,34	5 444,66		
Rahoitustuotot ja -kulut	794,44	98,89		
	897 286,99	897 286,99	679 759,18	679 759,18
Investointien rahavirta				
Investointimenot				
Toiminnan ja investointien rahavirta	897 286,99	897 286,99	679 759,18	679 759,18

Rahoituksen rahavirta

Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	3 182 154,25		3 626 102,00	
Saamisten muutos muilta	202 985,23		-125 201,93	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	167 973,75			
Korottomien velkojen muutos muilta	-4 450 400,22	-897 286,99	-4 180 729,15	-679 829,08
Rahoituksen rahavirta		-897 286,99		-679 829,08

Rahavarojen muutos

Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		150,00		150,00
Rahavarat 1.1.		150,00		219,90
				-69,90

LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, €	3 146 122,76	-728 837,70
Quick ratio	0,0	0,7
Current ratio	0,0	0,7

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian tase

	31.12.2023	31.12.2022
Vastaavaa		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	0,00	1 973,34
Vaihtuvat vastaavat		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	15 708,87	71 709,81
Saamiset kunnalta ja kuntayhtymältä	0,00	3 182 154,25
Lainasaamiset	134 060,74	169 632,53
Muut saamiset	23 473,62	61 360,19
Siirtosaamiset	59 984,33	133 510,26
	<u>233 227,56</u>	<u>3 618 367,04</u>
Rahat ja pankkisaamiset	150,00	150,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	233 377,56	3 620 490,38
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Peruspääoma	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-6 724 184,48	-7 398 499,00
Tilikauden yli-/alijäämä	895 313,65	674 314,52
	<u>-5 677 018,37</u>	<u>-6 572 332,02</u>
Vieras pääoma		
Pitkäaikainen		
Siirtovelat	0,00	4 416 011,00
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	539 256,15	527 507,53
Ostovelat	94 639,29	64 358,25
Korottomat velat kunnalta	167 973,75	0,00
Muut velat	94 613,09	95 023,13
Siirtovelat	5 013 913,65	5 089 922,49
	<u>5 910 395,93</u>	<u>10 192 822,40</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	233 377,56	3 620 490,38
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	1856,0	-212,5
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	76,8	145,2
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	-5 829	-6 724
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainat ja vuokravastuut 31.12, 1000€	169	1
Lainat ja vuokravastuut 31.12., euroa/asukas	3,26	0,03
Omavaraisuusaste, %		
=100*(Oma pääoma+Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)		
/(Koko pääoma - Saadut ennakot)		
Suhteellinen velkaantuneisuus, %		
=100*(Vieras pääoma-Saadut ennakot)/Käyttötulot		
Lainakanta 31.12., 1000 €		
= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat+Korottomat velat kunnalta)		
Lainat ja vuokravastuut 31.12		
= Vieras pääoma-(Saadut ennakot+Ostovelat+Siirtovelat+Muut velat) + Vuokravastuut		
Lainat ja vuokravastuut 31.12, euroa/asukas		
= Vieras pääoma-(Saadut ennakot+Sstovelat+Siirtovelat+Muut velat) + Vuokravastuut)/asukasmäärä		

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot**Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)****Jaksotusperiaatteet**

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Otavian valtionosuuksien takaisinperintä 15 648 033,00 euroa kirjattiin TP2019 oikaisuna edellisten tilikausien yli-/alijäämään siten, että 25 % kirjattiin lyhytaikaisiin ja 75 % pitkäaikaisiin siirtovelkoihin. OKM on oikaisuvaatimuksen seurauksena kohtuullistanut takaisinperittävää summaa 2 400 000 eurolla (VN/5826/2020). Mikkelin kaupunki teki päätöksestä oikaisuvaatimuksen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus jätti OKM:n päätöksen voimaan. KHO ei myöntänyt Mikkelin kaupungille valituslupaa hallinto-oikeuden päätöksestä (18.1.2022 Dnro 23297/03.04.04.01/2021,) joten OKM:n päätös takaisinperinnästä on tullut lainvoimaiseksi. Takaisinperittäväksi summaksi on oikaistu kirjanpitoon 13 248 033 euroa (15 648 033 – 2 400 000).

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Mikkelin kaupunki ovat sopineet, että Mikkelin kaupunki maksaa palautettavat valtionosuudet yhteensä 13 248 033,00 euroa ilman korkolain (633/1982) mukaisia vuosittaisia korkoja 1.12.2022 – 30.6.2024 välisenä aikana ja kolmessa (3) erässä seuraavasti:

1. 1.12.2022 mennessä 4 416 011,00 euroa
2. 30.6.2023 mennessä 4 416 011,00 euroa
3. 30.6.2024 mennessä 4 416 011,00 euroa

Maksuaikataulun mukaisesti 1. erä maksettiin 30.11.2022 ja 2. erä 30.6.2023. Tilinpäätöksessä 2023 3. maksuerä on siirretty pitkäaikaisista veloista lyhytaikaisiin siirtovelkoihin.

Toimintatuotot tehtäväalueittain *)		
	2023	2022
Opetuspalvelut	373 582,77	342 812,80
Muut palvelut	588 864,45	594 353,75
<i>Toimintatuotot yhteensä *)</i>	<i>962 447,22</i>	<i>937 166,55</i>

*) Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%
Koneet ja kalusto		
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3-5 v
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	

Liitetieto 19

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12. 0

Koneet ja kalusto
Poistamaton hankintameno 1.1. **1 973**
 Poistot tilikauden aikana -1 973
Kirjanpitoarvo 31.12. **0**

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
Kirjanpitoarvo 31.12. **0**

Liitetieto 23

Saamisten erittely		
	2023	2022
	Lyhyt- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset	3 000,00	1 650,00
<i>Yhteensä</i>	<i>3 000,00</i>	<i>1 650,00</i>
Saamiset kunnilta ja kuntayhtymiltä		
Yhdystili, Otavia	0,00	3 182 154,25
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>3 182 154,25</i>
Saamiset yhteensä	3 000,00	3 183 804,25

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	9 792,97	13 623,28
Tuet ja avustukset	38 095,31	119 886,98
Muut tulojäämät	12 096,05	0,00
<i>Tulojäämät yhteensä</i>	<i>59 984,33</i>	<i>133 510,26</i>
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>59 984,33</i>	<i>133 510,26</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely		
	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	151 852,46	151 852,46
Peruspääoma 31.12.	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	-6 724 184,48	-7 398 499,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	-6 724 184,48	-7 398 499,00
Tilikauden yli-/alijäämä	895 313,65	674 314,52
Oma pääoma yhteensä	-5 677 018,37	-6 572 332,02

Liitetieto 30

Vieras pääoma				
	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat kunnalta				
Yhdystili, Otavia		167 973,75		
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>167 973,75</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Vieras pääoma yhteensä	0,00	167 973,75	0,00	0,00

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely		
	2023	2022
Muut velat		
Muut velat	94 613,09	95 023,13
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>94 613,09</i>	<i>95 023,13</i>

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtovelat		
Vos.takaisinperintä	0,00	4 416 011,00
<i>Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>4 416 011,00</i>
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät		
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	495 903,83	547 718,72
Vos.takaisinperintä	4 416 011,00	4 416 011,00
Muut menojäämät	101 998,82	126 192,77
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>5 013 913,65</i>	<i>5 089 922,49</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>5 013 913,65</i>	<i>9 505 933,49</i>

Liitetieto 38

Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma
Vuokravastuut

	2023	2022
Koneiden ja laittiden vuokravastuut	754,00	1 102,00
Toimitilojen vuokravastuut	314,47	303,38
Vuokravastuut yhteensä	1 068,47	1 405,38
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava ouus	406,00	754,00

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia vakinaiset	67	59
Määräaikaiset	12	16
<i>Yhteensä</i>	<i>79</i>	<i>75</i>

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Mikkelin kristillisdemokraatit	71,26	67,10
Mikkelin Seudun Vihreät ry	147,25	95,00
Mikkelin Kokoomuksen kunnallisjärjestö	60,56	74,81
Keskusta	123,50	95,00
SDP, Mlin kunnallisjärjestö	371,27	429,34
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	773,84	761,25

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Tuloslaskelma
Avoimet ostolaskut
Ostoreskontralista
Avoimet myyntilaskut
Myyntireskontralista
Käyttöomaisuusluettelo

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Laji	Tositelajin nimi
1	CPU kassa
16	Matkustuksenhallinta Otavia
2	Pankit
20	Muistiot
3	Maksut
30	Palkat
33	LTM-palkkiot
4	Poistot
40	Ostolaskut
60	Yleislaskut
61	Suoritukset
62	Hyvityslaskujen kohdistukset
68	Luottotappiot
76	Haahtela kiinteistö sisäiset
89	Jamix ruokatuotanto sisäiset
92	Timmi tilavaraus sisäiset
ALV	Alv-kirjaukset
	Liitetietotositteet

Allekirjoitukset

Liikelaitos Otavian tilinpäätöksen 2023 allekirjoitukset:

21. helmikuuta 2024

Liikelaitos Otavian johtokunta

Heikki Pyrhönen
johtokunnan puheenjohtaja

Jukka Saikkonen
johtokunnan jäsen

Lotta Pylkkänen
johtokunnan jäsen

Nina Kurki
johtokunnan jäsen

Kimmo Tanttu
johtokunnan jäsen

Heidi Liukkonen
johtokunnan jäsen

Seija-Liisa Ruhanen
johtokunnan jäsen

Erkki Alanen
johtokunnan jäsen

Miia Sivén
Otavian lukiokoulutuksen rehtori

Harri Jokinen
johtaja-rehtori, Liikelaitos Otavia

5.2 Mikkelin Vesiliikelaitos

Liikelaitoksen johtajan katsaus

Vesiliikelaitos on toiminut vuoden 2009 alusta kuntalain mukaisena kunnallisena liikelaitoksena. Mikkelin Vesilaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uus- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulorahoituksella.

Vesihuoltoa koetellut koronapandemia helpotti viimein vuonna 2023. Korona ei enää aiheuttanut erityisiä haasteita vesihuollon toiminnalle. Pandemian seurauksena kuitenkin vesihuollon varautumista ja suunnitelmia on päivitetty. Muutenkin vesihuollon varautumistilanne oli esillä Ukrainan kriisin myötä.

Edellisvuonna alkanut Inflaation kasvu ja korkojen nousu on jatkanut kustannuksien nousua. Energian hinta on ollut Suomessa korkealla. Vuonna 2023 tämä näkyi vesilaitokselle erityisesti sähkön hinnassa. Vesihuoltoalaa vaivannut laite- ja komponenttipula osoitti hieman parantumisen merkkejä, mutta vieläkin erityisesti automaation komponenteissa on vielä normaalia pidemmät toimitusajat. Suomalaisessa yhteiskunnassa jatkui panostus valmius- ja varautumissuunnitteluun.

Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamolla saatiin täyteen toinen kokonainen käyttövuosi. Käyttökokemukset uuden puhdistamon tehokkuudesta puhdistaa jätevettä jatkuivat hyvänä. Vuoden 2022 talousarviolaadinnassa puhdistuslaitoksen kustannuksia oli arvioitu ylioptimistisesti. Vuoden 2023 talousarviossa kustannukset oli otettu huomioon, ja Metsä-Sairilan puhdistamon käyttökustannukset pysyivät budjetoidussa. Korkea energian hinta näkyi selvästi käyttökustannuksissa. Vanhan Kenkäveronniemen jätevesipuhdistamon alue siirtyy Mikkelin kaupungin hallintaan ja alueen käytön jatkosuunnittelu siirtyy kaupungille.

Kiinnostus vedenkäsittelyn tutkimus- ja tuotekehitystyötä kohtaan jatkui vilkkaana ja kansainvälisenä. Lietteiden että puhdistetun jäteveden osalta yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulun kanssa siirtyi Mikkelin kaupungin hallinnoimaan BEM-hankkeeseen. Samoin Metsä-Sairilan puhdistamon yhteydessä sijaitsevassa BEM-osaamiskeskus kehittäminen kuuluu samaan hankkeeseen.

Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon ja siirtopumppaamon keskeytyneistä urakoista johtunut varsinainen käräjäoikeuskäsittely tapahtui keväällä 2022. Käräjäoikeus antoi tuomion joulukuussa. Tuomio vaikuttaa merkittävästi Vesilaitoksen talouteen. Vuonna 2020 keskeytetyistä urakoista käytiin neuvottelut keväällä 2023 Mikkelin kaupungin ja urakoitsijoiden kanssa, ja asiasta päätettiin sovintosopimus Mikkelin kaupunginhallituksessa. Sovintosopimuksen korvausmäärä NYAB Finland Oy:lle oli 9,2 miljoonaa euroa.

Liikelaitoksen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Liikelaitoksella on kahdeksan jäseninen johtokunta, jonka tehtävänä johtaa ja kehittää alaistiaan liikelaitosta sekä vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä. Johtokunta kokoontui tilikauden aikana kymmenen kertaa. Johtokunnan puheenjohtajana toimi Perttu Nojonen. Vesilaitoksen vt. johtajan toimi Jouni Riihelä 7.2.2023 saakka. Uutena liikelaitoksen johtajana aloitti 8.2.2023 Jarkko Laitinen.

Olenaiset muutokset liikelaitoksen toiminnassa ja taloudessa

Mikkelin kaupungin sähkönsopimuksen korkea kiinnityshinta vuodelle 2023 näkyi merkittävästi energiakustannuksissa. Sähkökustannuksiin tuli noin 60% lisäys vuoteen 2022 verrattuna. Kustannuksien lisäys oli huomioitu talousarvion laadinnassa, ja toteutui lähes ennakkoidusti. Tilanne helpottaa vuonna 2024, kun sähkön hinta saadaan taas alemmalle tasolle. Sähkön hinta tulee kuitenkin säilymään edellisiä vuosia korkeammalla tasolla.

Lisäksi lämmityskustannukset kohosivat moninkertaiseksi vuoteen 2022 verrattuna. Kaukolämpökustannukset nousivat noin 20%, mutta Metsä-Sairilan lämmöntalteenoton kustannuksissa sähkönhinta aiheutti todella merkittävän kustannuslisäyksen.

Vesilaitoksen vedentuotannossa ja verkostotoiminnoissa toimintavuoteen ei sisältynyt merkittäviä muutoksia. Puhdistamojen operointipalvelu tuotettiin sopimuksenmukaisena edellisvuosien tapaan. Omana työnä tehtyä verkostosaaneerausta tehtiin muihin samankokoisiin vesilaitoksiin verrattuna vähäisesti.

Taloudessa merkittävä asia näkyy vesilaitoksen lainojen korkokustannuksien nousu. Konsernilainojen korot nousivat lisääntyneen lainan myötä ja ulkopuoliset nousseen korkotason johdosta. Puhdistamourakan riita-asiasta tehtiin

sovintosopimus ja vesilaitos joutui ottamaan kaupungilta konsernilainaa 9 miljoonaa euroa kassavirran hallitsemiseen. Konsernilaina päätettiin kaupungin hallituksessa 2.10.2023. Konsernin sisäisissä korkomenoissa on korotusta, ja ulkopuoliset korkomenot ovat yli kaksinkertaistuneet.

Metsä-Sairilan puhdistamonurakoiden riita-asiat

Etelä-Savon Käräjäoikeus käsitteli kannetta Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon pääurakan ja tulopumppaamon urakasopimuksista. Käräjäoikeuden tuomio asiassa saatiin 28.12.2022. Vuoden 2022 tilinpäätökseen asia huomioitiin tekemällä pakollinen varaus käräjäoikeuden päätöksen mukaisesti. Kaupunki ilmoitti tyytymättömyytensä tuomioon. Asiasta päädyttiin neuvottelemaan ja asiasta tehtiin sovintosopimus. Sovintosopimus päätettiin Mikkelin kaupungin hallituksessa 17.4.2023 § 150. Korvaukseksi sovittiin 9,2 M€ NYAB Finland Oy:lle. Sovintosopimuksen kuluja aktivoitiin vuosien 2022 ja 2023 aikana yhteensä 4 818 313,45 €, käyttötalouteen jäi lopulta vahingonkorvausluontoisia kuluja 4 027 732,78 € ja korkokuluja 353 953,77 €. Sovintosopimuksen vaikutus vuoden 2023 käyttötalouteen oli +5,6 miljoonaa euroa. Käyttöomaisuuteen aktivoitu osuuden kustannusvaikutus vesilaitoksen talouteen tulee näkymään Metsä-Sairilan puhdistamontamon suunnitelman mukaisina poistoina. Metsä-Sairilan puhdistamon investoinnin kokonaiskustannuksiksi riita-asioiden sovintosopimuksen jälkeen muodostui 86 miljoonaksi euroksi.

Liikelaitoksen henkilöstö

Vesilaitoksella aloitti uusi verkostopäällikkö 1.8.2023.

Henkilöstömäärän kehitys toteutui kaupungin asettaman tavoiteorganisaation mukaisena. Vesilaitoksen vakituisen henkilöstön määrä oli tilikauden lopussa 23, jotka olivat kaikki vakituisia. Kesällä vesilaitoksella oli kesätöissä kaksi insinööriopiskelijaa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vesilaitostoiminta on yhteiskunnassa luonteeltaan vakaata, eikä merkittäviä muutoksia toiminnassa tai tehtävissä ole tiedossa. Koronapandemian vaikutukset ovat jääneet melko pieneksi. Venäjän hyökkäyssodan kaltaiset yhteiskunnan häiriötilat ovat vahvistaneet valmius- ja varautumissuunnittelua.

Vesilaitos kilpailutti Mikkelin Vesihuoltoliikelaitoksen yhtiöittämisselvityksen. Kilpailutuksen voitti AFRY Oy. Yhtiöittämisselvitys valmistuu keväällä 2024.

Metsä-Sairilan jäteveden puhdistamo on ollut käytössä kaksi toimintavuotta. Puhdistamon toiminta on vakaantunut ja prosessi on saatu hallintaan. Tulevat haasteet vesilaitoksella tulevat olemaan vesihuoltoverkoston saneeraus ja kunnan hallinta. Mikkelin vesilaitoksella on 500 km vesijohto- ja 430 km jätevesiverkostoa. Nykyisellä verkostojen saneerausrahoituksella uudistamiskierto on useampia satoja vuosia.

Uusia vesiliittymissopimuksia tehtiin 19 kappaletta. Liittyjämääriin ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia. Lisäksi veden- ja jäteveden myyntimäärät jatkoivat laskuaan edellisestä vuodesta. Veden ja jäteveden kulutuksen lasku on jatkunut kymmenisen vuotta ja kiihtynyt koronapandemian alun aikoihin.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Vesilaitostoimintaa säädellään laajalti lainsäädännön kautta. Vesihuoltoalaki, ympäristönsuojelulaki sekä terveydensuojelulaki määrittävät ne keskeiset puitteet ja vaatimukset, jossa vesihuoltopalvelua tuotetaan. Lainsäädännöstä tulevien vaatimusten täyttäminen edellyttää Vesilaitoksella jatkuvaa toiminnan suunnittelua, laitosten ja verkostojen huoltoa sekä kunnossapitoa. Tämän lisäksi edellytetään oikein kohdistettuja ja toteutettuja investointeja. Esimerkiksi säästöyistä talouteen tai toimintaedellytyksiin kohdistuvat muutokset voivat aiheuttaa sellaisia riskejä, ettei kaikkia lainsäädännön velvoitteita pystytä jatkossa toteuttamaan.

Vesilaitoksen tehtävät edellyttävät monelta osin pitkäaikaista ammatillista kokemusta ja perehtyneisyyttä. Työvoiman vaihtuvuus ja saatavuus voivat jatkossa muodostua haasteeksi vesihuollon toimintavarmuuden näkökulmasta. Oman tuotannon rinnalla on pyrittävä ylläpitämään myös riittävää, markkinaehtoista palvelutuotantoa.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Laadukas sekä toimintavarma vesihuolto on välttämätön edellytys väestölle ja merkittävälle osalle elinkeinoelämää. Vesihuolto turvaa puhtaan veden niin juomavedeksi, hygienian ylläpitämiseksi kuin teollisuuden raaka-aineeksi sekä jätevesien poisjohtamisen ja käsittelyn, siten ettei niistä aiheudu haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle.

Vesihuollon toimialaan liittyy sen luonteen mukaisesti monenlaisia riskejä. Riskit liittyvät mm. talousveden laatuun,

toimitushäiriöihin, laitteistovikojen tai sääilmiöiden aiheuttamiin vahinkoihin ulkopuolisille, jätevesipäästöihin, viemäritulviin, jne. Lainsäädäntö edellyttää vesihuoltolaitoksilta riskienhallintaa ja varautumista erilaisiin häiriöihin. Mikkelin Vesilaitos on kartoittanut riskit ja ne on huomioitu varautumissuunnitelmassa ja investointiohjelmassa. Ympäristöterveydenhuolto on hyväksynyt Terveysturvallisuuslain 20 § mukaiset riskinarviot Mikkelin vesilaitoksille. Hyväksyminen koskee Mikkelin, Ristiinan, Haukivuoren ja Suomenniemen vedenjakelualueita ja vedenkäsittelylaitoksia. Riskinarvioinnit on laadittu wsp-periaatteiden mukaisesti.

Liikelaitoksen tulorahoituksessa on näkyvissä omat haasteensa veden kulutuksen vähenemisen seurauksena. Mikäli tulorahoitus ei ole riittävän suuri, laitosten ja verkostojen saneerauksiin ei voida panostaa riittävästi ja kertynyt saneerausvelka voi muodostaa toiminnallisia ongelmia. Verkostojen saneeraukset yhteensovitetaan katusaneeraustöiden kanssa. Samoin verkostojen laajennusinvestoinnit toteutetaan yhdessä uusien kaava-alueiden rakentamisen kanssa. Mikkelin Vesilaitoksen seuraava merkittävä haaste vesihuoltoverkostojen kunnon ylläpito ja kustannustehokas saneeraaminen.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että Mikkelin Vesiliikelaitoksen toiminta on taloudellista ja tulokSELLISTA, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lainsäädäntöä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ohjaa ja valvoo Mikkelin Vesilaitoksen toimintaa. Johtokunta johtaa ja kehittää alaistaan liikelaitosta ja vastaa palvelujen tulokSELLISESTA järjestämisestä. Johtokunta seuraa ja arvioi palvelujen vaikuttavuutta ja varaa käyttäjille mahdollisuuden osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Vesilaitoksen johtaja johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena vesilaitoksen toimintaa ja huolehtii sen hallinnon, talouden ja sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Myyntisaamisten hallinta toteutetaan kaupungin palveluntarjoajan Meidän IT ja talous Oy:n toimesta.

Vesilaitoksen verkosto-omaisuus on kertynyt sadan vuoden aikana ja sisältää saneerausvelkaa. Äkillisissä putkirikoissa syntyy vahinkoa kolmansille osapuolille, joiden selvityksessä hankittu vakuutusyhtiö on keskeisessä roolissa, niin vuoropuhelussa, kuin korjaustoimenpiteiden suorittamisenkin osalta. Kuluvana vuonna olemme kohdanneet vakuutusyhtiöltä kielteisiä päätöksiä vesijohtovuotojen ulkopuolisille aiheutuneiden vahinkojen korvauspäätöksissä. Tämä aiheuttaa merkittävän taloudellisen riskin, mikäli esim. runkovesijohdon vaurio aiheuttaa mittavan vahingon arvokiinteistöille.

Tuloksen muodostumisesta, talousarvion toteutumisesta ja raportoinnista sekä siinä mahdollisesti esiintyneistä poikkeamista ja sen johdosta tehdyistä toimenpiteistä sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta on kerrottu edellä toimintakertomuksessa.

Mikkelin Vesilaitoksen toiminnalle aiheutuvista, vahinkoa aiheuttavista merkittävistä toiminnallisista riskeistä ei ole raportoitu. Pursialan pohjavesialueen kunnostustyöt ja raakaveden laatu edellyttävät kuitenkin jatkuvaa, tehostettua pohjaveden tarkkailua. Virallisesti pohjavesialueiden suojelusta vastaa ELY-keskus.

Mikkelin Vesilaitoksen hankinnat ja sopimushallinta on vastuutettu. Sopimuksista ei aiheutunut negatiivisia seurauksia vuoden 2023 hankintoihin. Vesilaitos käyttää hankinnoissaan sähköistä kilpailutusta. Verkostorakentamisen urakkakilpailutukset tehtiin pääosin kaupunkikehityslautakunnan päätöksillä.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Vettä myytiin 2 422 134 m³ ja jätevettä laskutettiin 2 383 268 m³. Vedenmyynti tulona ylitti talousarvion tavoitteen ja oli 198 000 euroa suurempi (toteuma 101,54 %). Puhtaan veden tuotanto laski edellisvuodesta n. 2 %, mikä vastaa asiakkaiden veden vähäkulutuksisen teknologian käyttöönoton etenemistä ja Mikkelin asukasmäärän pienemistä. Veden hintaa korotettiin vuodelle 2023 9 %.

Veden myynti aleni 2,0 % ja laskutettu jätevesimäärä aleni 1,2 % edellisvuoden tasosta. Aleneman määrä pienempi hie-man vuoden takaisesta, mutta on käytännössä samalla tasolla kuin edellisenä vuotena. Pitkän aikavälin ennusteessa on nähtävissä veden ja jäteveden kulutuksen pieneminen kulutus ja energiatehokkuuden edetessä.

Vuoden 2023 talousarviossa liikelaitoksen liikevaihdoksi esitettiin 12 896 000 euroa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto tilinpäätöksessä vuonna 2023 on 13 094 670 euroa. Tämä on 198 670 euroa enemmän kuin talousarviossa esitetty. Tähän on mainittava, että vedenhintaa korotettiin johtokunnassa enemmän kuin talousarvion laadintavaiheessa arvioitiin.

Hulevesistä vastaa peruskaupunki, joka kerää julkisoikeudelliset maksutulot ja vastaa kaikista kustannuksista. Vesilaitoksen talousarviossa oli arvioitu, että peruskaupunki tilaa hulevesitöitä Vesilaitokselta 27 000 eurolla. Hulevesitöiden laskutus toteutui reilulla 28 000 eurolla. Tästä merkittävä osuus on hulevesipumppaamoiden valvonta ja huoltotyöt.

Vesilaitoksen toimintakulut yhteensä olivat 9 386 444,80 euroa. Tästä henkilöstökulujen osuus oli 1 261 248,67 euroa. Henkilöstökulut toteutuivat talousarvion mukaisesti. Materiaalien ja palvelujen ostoja kertyi 7 504 596 euroa, josta palvelujen ostot pysyivät budjetoidussa. Kokonaisuutena aineet ja tarvikkeet ylittivät talousarvion 384 096 eurolla. Tähän vaikuttivat energian, kemikaalien kohonnut hintataso.

Vesiliikelaitoksen liikealijäämä oli 1 919 502,70 euroa, kun sitovana liikealijäämätavoitteena oli muutetussa talousarviossa 1 591 500 euroa. Sitovaa liikealijäämätavoitetta ei näin ollen saavutettu.

Rahoituskuluja kirjattiin yhteensä 1 806 797 euroa. Tästä 500 000 euroa muodostui kaupungille talousarvion mukaisesti maksetusta peruspääomakorvauksesta. Lainojen korkokustannuksia oli 1 300 482 euroa, joka on 574 794 euroa enemmän kuin vuonna 2022. Muihin rahoitustuottoihin on kirjattu 1 294 950 euroa vuoden 2022 tilinpäätöksen varovaisuuden periaatteen mukaisesti kirjattujen korkokulujen oikaisua Metsä-Sairilan urakoiden keskeyttämisriidan sovintosopimuksen mukaisesti.

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 040 364 euroa, tämä johtui vuoden 2022 tilinpäätökseen tehtyjen Metsä-Sairilan urakan purkamisriidan käräjäoikeuden päätöksen takia varovaisuuden periaatetta noudattaen tehtyjen varausten purkamisesta. Ilman varausten purkua tilikausi olisi ollut noin 3,6 miljoonaa euroa alijäämäinen. Veden ja jäteveden laskutettu määrä aleni taas edellisestä vuodesta noin 2 %:lla. Tämä kompensoitui vesimaksujen korotuksella, joka korotti liikevaihtoa 1,54 % talousarviosta.

Vesi- ja viemäri liittymismaksuja kertyi 78 300 euroa. Poistojen määrä oli 5 675 197 euroa ja taseen loppusumma 111 079 106 euroa.

Investoinnit olivat nettona yhteensä 5 215 000 euroa, kun alkuperäisessä talousarviossa 1 800 000 euron nettoinvestointeihin. Metsä-Sairilan puhdistamon urakoiden keskeyttämisriidan sovintosopimuksen vaikutus investointeihin oli 4 303 000 euroa, johon haettiin muutos alkuperäiseen talousarvioon. Vesilaitosten (puhdas vesi) investointeihin käytettiin 62 000 euroa. Varsinaiset vuoden 2023 Metsä-Sairilan puhdistamon investoinnit olivat 208 786,12 euroa. Ns. "satelliittipuhdistamojen" (Ristiina, Haukivuori, Anttola ja Suomenniemi) investointeihin käytettiin 50 000 euroa. Verkostoinvestointien toteuma oli 591 000 euroa.

Vesilaitoksen investoinnit (netto) alittuu 927 000 eurolla muutetusta talousarviosta.

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €) S=SITOVUUSTASO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talous-arvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
Vesiliikelaitos					
MENOT	1 800	4 412	6 142	5 215	-927
<i>Vesilaitokset</i>	S 130		130	62	-68
<i>Jätevesipuhdistamot</i>	S 550		550	50	-500
<i>Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma</i>	S 50			0	
<i>Ristiinan jätevesipuhdistamo ja hankesuunnitelma</i>	S 20			0	
<i>Metsä-Sairilan puhdistamo</i>	S 250	4 412	4 662	4 512	-150
<i>Verkostot</i>	S 800		800	591	-209
TULOT					0
NETTO	1 800		6 142	5 215	-927

Tilikauden tuloksen käsittely

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta esittää tilikaudelle 2023 muodostuneen 2 040 364,49 euron ylijäämän käsittelyksi:

- Tilikauden tuloslaskelman alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia 2 421 562,12 euroa.
- Kirjataan satunnaisiin eriin tuottoina 4 302 926,84 euroa.
- Kirjataan tulona poistoeron vähennys 158 999,77 euroa.
- Kirjataan tilikauden ylijäämä 2 040 364,49 euroa tilikauden yli-/alijäämän tilille taseeseen.

Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Sitova tavoite	Mittari	Toteuma
Liikealijäämä	-1 591 500 e	-1 919 502
Korvaus peruspääomasta	500 000 e	500 000 e

Tunnusluku	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Veden myynti, 1000 m ³	2472	2451	2422
Jäteveden laskutus, 1000 m ³	2413	2372	2383
Vesi- ja jätevesitaksa yht.€/m ³	4,68	4,91	5,10

Strategiakortit

Mikkelin Vesilaitos tuottaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavasassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uudis- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulo-rahoituksella.

Palvelusuunnitelma

Liikelaitoksella on kahdeksanjäseninen johtokunta, joka ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa sekä vastaa sen hallinnon, toiminnan sekä sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Kaupungin talousarviossa on asetettu vesilaitokselle toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Talousvesi oli laatuvaatimukset täyttävää ja vedenjakelu toimi häiriöttömästi. Jätevesiviemärointi toteutui ilman merkittäviä häiriöitä. Jätevesipuhdistamojen toiminta oli pääosin lupamääräysten mukaista. Muilta osin luvan vaatimukset täyttyivät. Anttolan ja Ristiinan puhdistamolla oli lieviä alituksia puhdistustehossa hapenkulutuksen ja fosforin osalla sekä kiintoainepitoisuudessa. Laitos- ja verkostoinvestoinnit alittuivat budjetoidusta. Vesilaitos osallistui EcoSairilan kehittämisohjelman valmisteluun.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Vesistöjen vedenlaadusta huolehtiminen	Viemärlaitostoiminta lupamääräysten mukaista (vesihuoltopäällikkö)	Viemäriverkoston ylivuotoja enintään 5/vuosi.	Viemäriin ylivuotoja 4 kpl
Pohjavesiriskien vähentäminen	Jätevesiverkostojen saneeraus (verkostopäällikkö)	100 m/vuosi	Saneerattu 1000 m

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
EcoSairilan teollisuusvesiprosessi	Prosessi valittu (vesihuoltopäällikkö)	Suunnitteluvaihe valmis (100 %)	Suunniteltu 50 %
Vesiosaamiskeskuksen toiminnan edistäminen	T&K ympäristö varusteltu Vesilaitoksen osalta	Laitteisto käyttövalmiina (100 %)	Toteutunut 100 %

Mikkelin Vesiliikelaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2023		1.1.-31.12.2022	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyijäämä (-alijäämä)	-1 919 502,70		-1 219 132,45	
Poistot ja arvonalentumiset	5 675 197,39		5 504 691,54	
Rahoitustuotot ja -kulut	-502 059,42		-2 875 223,63	
Satunnaiset erät	4 302 926,84		-8 330 659,62	
Muut tulorahoituksen korjauserät	-9 979 563,87		9 979 563,87	
	-2 423 001,76	-2 423 001,76	3 059 239,71	3 059 239,71
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-5 215 123,75		-2 268 650,20	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	-5 215 123,75	0,00	-2 268 650,20
Toiminnan ja investointien rahavirta		-7 638 125,51		790 589,51
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	9 000 000,00		0,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-1 666 664,00	7 333 336,00	-1 666 664,00	-1 666 664,00
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	33 509,84		-116 589,56	
Saamisten muutos kunnalta	0,00		873 385,54	
Saamisten muutos muilta	-108 812,51		-234 135,38	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	673 692,15		121 978,36	
Korottomien velkojen muutos muilta	-293 599,97	304 789,51	231 435,53	876 074,49
Rahoituksen rahavirta		7 638 125,51		-790 589,51
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

VESILIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, 1 000 €

	-44 002	-42 791
Investointien tulorahoitus, %	62,4	62,2
Laskennallinen lainanhoitokate	0,5	0,3
Quick ratio	0,3	0,3
Current ratio	0,4	0,4

Investointien tulorahoitus, %

=100 *(Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset -Tuloverot) / Investointien omahankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate

= (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset + Korkokulut - Tuloverot) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikelyjäämä (-alijäämä)	-1 591 500		-1 591 500	-1 919 503	-328 003
Poistot ja arvonalentumiset	5 570 000		5 570 000	5 675 197	105 197
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 615 000		-1 615 000	-502 059	1 112 941
Satunnaiset erät				4 302 927	4 302 927
Tulorahoituksen korjauserät				-9 979 564	-9 979 564
	2 363 500		2 363 500	-2 423 002	-4 786 502
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-1 800 000		-1 800 000	-5 215 124	-3 415 124
Toiminnan ja investointien rahavirta	563 500		563 500	-7 638 126	-8 201 626
Rahoituksen rahavirta					
Lainakannan muutokset	-1 660 000		-1 660 000	7 333 336	8 993 336
Muut maksuvalmiuden muutokset			0	304 790	304 790
Rahoituksen rahavirta	-1 660 000		-1 660 000	7 638 126	9 298 126
Rahavarojen muutos	-1 096 500		-1 096 500	0	1 096 500

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tase

	31.12.2023	31.12.2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	28 583,39
Muut pitkävaikutteiset menot	111 980,13	141 161,35
Keskeneräiset hankinnat, aineettomat	0,00	14 655,00
	111 980,13	184 399,74
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	324 228,91	324 228,91
Rakennukset	61 178 455,38	58 655 294,96
Kiinteät rakenteet ja laitteet	44 637 885,47	46 657 674,60
Koneet ja kalusto	1 105 061,80	1 610 358,15
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 233 027,07	1 618 756,04
	108 478 658,63	108 866 312,66
Sijoitukset		
Muut saamiset	1 043 652,60	1 043 652,60
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	83 079,72	116 589,56
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 228 610,98	1 176 620,22
Lainasaamiset	13 855,26	47 635,50
Muut saamiset	116 481,85	24 311,68
Siirtosaamiset	2 786,54	4 354,72
	1 361 734,63	1 252 922,12
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	111 079 105,71	111 463 876,68

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 060 131,57	18 326 556,58
Tilikauden yli-/alijäämä	2 040 364,49	-12 266 425,01
	<u>37 973 256,35</u>	<u>35 932 891,86</u>

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	2 658 954,96	2 817 954,73
-----------	--------------	--------------

PAKOLLISET VARAUKSET

Muut pakolliset varaukset	0,00	9 979 563,87
---------------------------	------	--------------

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	33 000 012,00	34 666 676,00
Lainat kunnalta/kuntayhtymältä	29 000 000,00	20 000 000,00
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	4 417 834,77	4 339 534,77
	<u>66 417 846,77</u>	<u>59 006 210,77</u>

Lyhytaikainen

Lainat muilta luotonantajilta	1 666 664,00	1 666 664,00
Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	795 670,51	121 978,36
Ostovelat	1 013 905,73	688 773,97
Muut velat	24 773,25	283 285,25
Siirtovelat	528 034,14	966 553,87
	<u>4 029 047,63</u>	<u>3 727 255,45</u>

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

111 079 105,71   111 463 876,68

VESILIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	36,6	34,8
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	536,5	507,8
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	8 100	6 060
Lainakanta 31.12., 1000 €	63 667	56 333
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	66 547	58 608
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	1 281,82	1 127,06

Omavaraisuusaste, %

=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Lainakanta 31.12., 1000 €

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat + korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä)

Lainat ja vuokravastuut 31.12

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut 31.12, euroa/asukas

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut/asukasmäärä

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2023		1.1.-31.12.2022	
Liikevaihto	13 094 670,64		12 306 838,45	
Valmistus omaan käyttöön	10 478,05		47 304,37	
Liiketoiminnan muut tuotot	36 990,80		46 045,65	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-3 765 333,68		-2 560 001,83	
Palvelujen ostot	-3 739 262,54	-7 504 596,22	-3 642 399,61	-6 202 401,44
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-1 037 131,27		-1 019 017,32	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-172 670,67		-285 826,88	
Muut henkilösivukulut	-51 446,73	-1 261 248,67	-20 402,99	-1 325 247,19
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 675 197,39		-5 504 691,54	
Liiketoiminnan muut kulut	-620 599,91		-586 980,75	
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-1 919 502,70		-1 219 132,45	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitustuotot	1 304 737,61		6 438,92	
Kunnalle maksetut korkokulut	-258 727,16		-228 000,00	
Muille maksetut korkokulut	-1 041 755,09		-497 687,57	
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00		-500 000,00	
Muut rahoituskulut	-6 314,78	-502 059,42	-1 655 974,98	-2 875 223,63
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-2 421 562,12		-4 094 356,08	
Satunnaiset tuotot ja -kulut				
Satunnaiset tuotot	4 302 926,84		0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	4 302 926,84	-8 330 659,62	-8 330 659,62
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 881 364,72		-12 425 015,70	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	158 999,77		158 590,69	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 040 364,49		-12 266 425,01	

VESILIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	-0,6	-2,8
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-2,6	-5,2
Voitto, %	14,4	-101,0

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin Vesiliikelaitos - vesilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Liikevaihto	6 001 930,50	5 621 554,16
Valmistus omaan käyttöön	10 478,05	30 051,42
Liiketoiminnan muut tuotot	8 179,39	17 145,97
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 275 092,90	-793 912,78
Palvelujen ostot	<u>-1 049 646,28</u>	<u>-850 216,05</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-819 373,15	-726 398,86
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-136 349,89	-190 211,12
Muut henkilösivukulut	<u>-44 315,54</u>	<u>-14 587,85</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 490 906,66	-1 455 943,01
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-304 829,98</u>	<u>-256 224,99</u>
Liikelylijäämä (-alijäämä)	900 073,54	1 381 256,89
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	1 304 737,61	6 438,92
Kunnalle/Ky:lle maks.korkokulut	-258 727,16	-228 000,00
Muille maksetut korkokulut	-1 041 755,09	-497 687,57
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	<u>-6 314,78</u>	<u>-1 655 974,98</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	398 014,12	-1 493 966,74
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	398 014,12	-1 493 966,74
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	<u>24 057,25</u>	<u>23 648,17</u>
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	422 071,37	-1 470 318,57

Mikkelin Vesiliikelaitos - viemärilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Liikevaihto	7 092 740,14	6 685 284,29
Valmistus omaan käyttöön	0,00	17 252,95
Liiketoiminnan muut tuotot	28 811,41	28 899,68
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-2 490 240,78	-1 766 089,05
Palvelujen ostot	<u>-2 689 616,26</u>	<u>-2 792 183,56</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-217 758,12	-292 618,46
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-36 320,78	-95 615,76
Muut henkilösivukulut	<u>-7 131,19</u>	<u>-5 815,14</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 184 290,73	-4 048 748,53
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-315 769,93</u>	<u>-330 755,76</u>
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-2 819 576,24	-2 600 389,34
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-2 819 576,24	-2 600 389,34
Satunnaiset tuotot ja -kulut		
Satunnaiset tuotot	4 302 926,84	0,00
Satunnaiset kulut	<u>0,00</u>	<u>-8 330 659,62</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 483 350,60	-10 931 048,96
Poistoeron lis(-) tai väh.(+)	134 942,52	134 942,52
Vapaaeht. varausten lis(-) tai väh.(+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 618 293,12	-10 796 106,44

Mikkelin Vesiliikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	12 896 000		12 896 000	13 094 671	198 671
Valmistus omaan käyttöön	40 000		40 000	10 478	-29 522
Liiketoiminnan muut tuotot	27 000		27 000	36 991	9 991
Materiaalit ja palvelut	7 120 500		7 120 500	7 504 596	384 096
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	3 407 600		3 407 600	3 765 334	357 734
<i>Palvelujen ostot</i>	3 712 900		3 712 900	3 739 263	26 363
Henkilöstökulut	1 275 300		1 275 300	1 261 249	-14 051
<i>Palkat ja palkkiot</i>	1 053 800		1 053 800	1 037 131	-16 669
<i>Eläkekulut</i>	180 500		180 500	172 671	-7 829
<i>Muut henkilösivukulut</i>	41 000		41 000	51 447	10 447
Suunnitelman mukaiset poistot	5 570 000		5 570 000	5 675 197	105 197
Liiketoiminnan muut kulut	588 700		588 700	620 600	31 900
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1 591 500		-1 591 500	-1 919 503	-328 003
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 615 000		-1 615 000	-502 059	1 112 941
<i>Muut rahoitustuotot</i>	0		0	1 304 738	1 304 738
<i>Kunnalle maksetut korkokulut</i>	230 000		230 000	258 727	28 727
<i>Muille maksetut korkokulut</i>	870 000		870 000	1 041 755	171 755
<i>Korvaus peruspääomasta</i>	500 000		500 000	500 000	
<i>Muut rahoituskulut</i>	15 000		15 000	6 315	-8 685
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-3 206 500		-3 206 500	-2 421 562	784 938
Satunnaiset tuotot	0		0	4 302 927	4 302 927
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-3 206 500		-3 206 500	1 881 365	5 087 865
Poistoeron vähennys (+)	160 000		160 000	159 000	-1 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-3 046 500		-3 046 500	2 040 364	5 086 864
Tilikauden tulos	-3 046 500		-3 046 500	2 040 364	5 086 864

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Käräjäoikeuden 28.12.2022 antamassa tuomiossa (asianro L 20/613) Mikkelin vesiliikelaitos on tuomittu maksamaan Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon pääurakan ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon pääurakan vuonna 2020 tapahtuneesta urakkasopimusten purkamisesta korvauksia, maksamattomia urakkahintoja ja viivästyskorkoja entiselle sopimuskumppanilleen yhteensä noin 10,5 miljoonaa euroa. Käräjäoikeuden tuomion jälkeen osapuolet ovat sopineet asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi, että Mikkelin kaupunki / Vesiliikelaitos maksaa NYAB:lle 9,2 miljoonaa euroa (KH 17.4.2023 § 150).

Kirjanpitolain 3:2.1 § edellyttää oikean ja riittävän kuvan antamista tilinpäätöksessä, minkä vuoksi kokonaisuuteen liittyvät erät on kirjattu vuoden 2022 tilinpäätökseen käräjäoikeuden antaman tuomion mukaisesti. Asian sovinnollisen ratkaisun myötä vuodelle 2023 kirjaukset on tehty siten, että kokonaisuus vastaa sovintosopimusta. Pakollinen varaus on purettu, urakkahintoja vastaava määrä korvauksesta on aktivoitu ao. omaisuuserien hankintamenoa ja korkokustannusten oikaisu on kirjattu muihin rahoitustuottoihin.

Erät on kirjattu tilinpäätöksissä 2022-2023 seuraavasti:

Vahingonkorvausluontoiset maksut on kirjattu tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin (2022) ja sovintosopimuksen mukaisesti (2023) oikaistu satunnaisiin tuottoihin (olennainen, tavanomaisesta toiminnasta poikkeava ja kertaluontoinen erä).	2022 / -8 330 659,62 e 2023 / 4 302 926,84 e Nettokustannus 4 027 732,78 e
Maksamattomista urakkahinnoista sekä lisä- ja muutostöistä on aktivoitu osaksi ao. omaisuuserien hankintamenoa.	2022 / 515 386,61 e 2023 / 4 302 926,84 e Aktivoitu yht. 4 818 313,45 e
Viivästyskorkojen osalta on kirjattu muihin rahoituskuluihin (2022) ja sovintosopimuksen mukaisesti (2023) oikaistu muihin rahoitustuottoihin.	2022 / -1 648 904,25 e 2023 / 1 294 950,48 e Nettokustannus 353 953,67 e
Yhteensä	9 200 000,00 e

Toimintatuotot tehtäväalueittain *)		
	2023	2022
<u>Liikevaihto</u>		
Vesilaitostoiminta	5 713 580,21	5 375 711,25
Viemärlaitostoiminta	6 625 178,88	6 299 406,96
<u>Liiketoiminnan muut tuotot</u>		
Vesilaitostoiminta	1 208,13	2 743,13
Viemärlaitostoiminta	696,73	2 109,86
<i>Toimintatuotot yhteensä *)</i>	<i>12 340 663,95</i>	<i>11 679 971,20</i>

*) Toimintatuotot tehtäväalueittain ilmoitetaan vain ulkoisista eristä

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	2-5 v
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat		
Tehdas- ja tuotantorakennukset (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	20 v
Tehdas - ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20 - 30 v
Asuinrakennukset (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	30 v
Asuinrakennukset	tasapoisto	50 v
Kallioliuolat ja -tunnelit	tasapoisto	50 v
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Johtoverkostot ja laitteet (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	30 v
Johtoverkostot ja laitteet	mj-poisto	7 %
Vesimittarit (1.1.2013 lähtien)	tasapoisto	10 v
Vesimittarit	mj-poisto	20 %
Koneet ja kalusto		
Kuljetusvälineet	tasapoisto	5 v
Liikkuvat työkonet	tasapoisto	5 v
Muut laitteet ja kalusteet (1.1.2018 lähtien)	tasapoisto	3 v
Muut laitteet ja kalusteet	mj-poisto	30 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely		
	2023	2022
Satunnaiset tuotot		
NYAB, sovintosopimus	4 302 926,84	0,00
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	<i>4 302 926,84</i>	<i>0,00</i>
Satunnaiset kulut		
Tuomio, asianro L 20/613	0,00	8 330 659,62
<i>Satunnaiset kulut yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>8 330 659,62</i>

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet 31.12.2023	111 980
--	----------------

Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1.	28 583
Tilikauden poistot	-28 583
Kirjanpitoarvo 31.12.	0

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.	141 161
Siirrot erien välillä	17 366
Tilikauden poistot	-46 547
Kirjanpitoarvo 31.12.	111 980

Keskeneräiset hankinnat, aineettomat

Poistamaton hankintameno 1.1.	14 655
Siirrot erien välillä	-14 655
Kirjanpitoarvo 31.12.	0

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2022	108 478 659
--	--------------------

Maa- ja vesialueet

Poistamaton hankintameno 1.1.	324 229
Kirjanpitoarvo 31.12.	324 229

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1.	58 655 295
Siirrot erien välillä	4 270 791
Tilikauden poistot	-1 747 631
Kirjanpitoarvo 31.12.	61 178 455

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.	46 657 675
Siirrot erien välillä	1 327 351
Tilikauden poistot	-3 347 140
Kirjanpitoarvo 31.12.	44 637 885

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.	1 610 358
Tilikauden poistot	-505 296
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 105 062

Keskeneräiset hankinnat, aineelliset

Poistamaton hankintameno 1.1.	1 618 756
Lisäykset tilikauden aikana	5 215 124
Siirrot erien välillä	-5 600 853
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 233 027

Maa- ja vesialueet erittely		
	2023	2022
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	266 935,48	266 935,48
Muut maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Maa- ja vesialueet yhteensä	324 228,91	324 228,91

Liitetieto 23

Saamisten erittely				
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset Mikkelin tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		353 406,99		368 390,03
Siirtosaamiset		200,00		
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>353 606,99</i>	<i>0,00</i>	<i>368 390,03</i>
Saamiset kunnilta ja kuntayhtymiltä				
Myyntisaamiset		4 358,81		25 049,24
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>4 358,81</i>	<i>0,00</i>	<i>25 049,24</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä (Mikkelin)				
Myyntisaamiset		1 650,87		1 650,87
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 650,87</i>	<i>0,00</i>	<i>1 650,87</i>
Saamiset yhteensä	0,00	359 616,67	0,00	395 090,14

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	2 130,54	4 354,72
Muut tulojäämät	456,00	0,00
<i>Tulojäämät yhteensä</i>	<i>2 586,54</i>	<i>4 354,72</i>
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>2 586,54</i>	<i>4 354,72</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely		
	2023	2022
Peruspääoma 1.1	29 872 760,29	29 872 760,29
Peruspääoma 31.12	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1 (*)	6 060 131,57	18 326 556,58
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	6 060 131,57	18 326 556,58
Tilikauden yli-/alijäämä	2 040 364,49	-12 266 425,01
Oma pääoma yhteensä	37 973 256,35	35 932 891,86

*) sis. vesilaitoksen liittymismaksuja 1.1.2001-1.4.2004 1 024 458,96
(siirtokelpoiset liittymismaksut)

Pitkäaikaiset velat**Velat, jotka erääntyvät 1.1.2029 tai sen jälkeen**

	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	26 333 356,00	28 000 020,00
Lainat kunnalta	29 000 000,00	20 000 000,00
Muut velat	4 417 834,77	4 339 534,77
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>59 751 190,77</i>	<i>52 339 554,77</i>

Vieras pääoma				
	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat kunnan tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	165 520,24	0,00	197 013,02
Muut velat	119 230,00	0,00	117 030,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>119 230,00</i>	<i>165 520,24</i>	<i>117 030,00</i>	<i>197 013,02</i>
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Muut velat	0,00	0,00	60 260,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>60 260,00</i>	<i>0,00</i>
Velat kunnalta				
Yhdystili, Vesilaitos	0,00 €	795 670,51 €	0,00 €	121 978,36 €
Muut velat	68 860,00	0,00	68 860,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>68 860,00</i>	<i>795 670,51</i>	<i>68 860,00</i>	<i>121 978,36</i>
Vieras pääoma yhteensä	188 090,00	961 190,75	246 150,00	318 991,38

*) E-S sosiaali- ja terveystalveluiden Kuntayhtymä sekä Vaalijalan Kuntayhtymä ovat purkautuneet ja siirtäneet toimintansa hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Muiden velkojen erittely		
	2023	2022
Muut velat		
Liittymismaksut	4 417 834,77	4 339 534,77
Muut velat	24 773,25	283 285,25
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>4 442 608,02</i>	<i>4 622 820,02</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	202 220,06	191 370,49
Korkojaksotukset	300 800,02	222 067,24
Tuomio, asianro L20/613	0,00	515 386,61
Muut siirtovelat	25 014,06	37 729,53
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>528 034,14</i>	<i>966 553,87</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>528 034,14</i>	<i>966 553,87</i>

Liitetieto 38

Vuokravastuut

	Kunta	
	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	1 989 617,25	2 024 756,22
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut (leasing)	94 871,09	127 986,72
Vuokravastuut yhteensä	2 084 488,34	2 152 742,94
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	356 510,87	320 384,45
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta		

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Vesiliikelaitos	23	23
<i>Yhteensä</i>	<i>23</i>	<i>23</i>

Liitetieto 43

Henkilöstökulut		
	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	1 261 249	1 325 247
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	10 478	47 304
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>1 271 727</i>	<i>1 372 552</i>

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	794,50	699,50
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	40,38	80,76
SDP Mlin kunnallisjärjestö	285,00	277,86
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	277,87	252,93
Mikkelin seudun Vihreät ry	218,50	180,50
Mikkelin Kristillisdemokraatit	111,63	92,64
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	1 727,88	1 584,19

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Mikkelin Vesilaitos

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Tuloslaskelma
Avoimet ostolaskut
Ostoreskontralista
Avoimet myyntilaskut
Myyntireskontralista
Käyttöomaisuusluettelo

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Mikkelin Vesiliikelaitos

Laji	Tositelajin nimi
1	CPU kassa
14	Matkustuksenhallinta Vesi
2	Pankit
20	Muistiot
3	Maksut
30	Palkat
32	Tuntipalkat
33	LTM-palkkiot
4	Poistot
40	Ostolaskut
5	Luovutukset/kom
6	Aktivoinnit/siirrot er. välill
60	Yleislaskut
61	Suoritukset
62	Hyvityslaskujen kohdistukset
68	Luottotappiot
76	Haahtela kiinteistö sisäiset
80	Vesikanta
81	Vesikanta sisäiset
ALV	Alv-kirjaukset
	Liitetietosisitteet

Allekirjoitukset

Mikkelissä 22. helmikuuta 2024

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta

Perttu Noponen
puheenjohtaja

Nina Jussi-Pekka
varapuheenjohtaja

Paavo Puhakka

Anne Puntanen

Markku Himanen

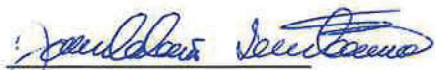
Erja Haukijärvi

Mikko Pöyry

Paula Pitkonen

Vesiliikelaitoksen johtaja Jarkko Laitinen

5.3 Muut eriytetyt laskelmat

Vuoden 2020 alussa voimaan tullut kilpailulain 30 d § edellyttää, että kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavan kunnan tulee pitää tästä taloudellisesta toiminnastaan muusta toiminnastaan erillistä kirjanpitoa. Toiminnan hinnoittelun on mahdollistettava liiketaloudellisesti kannattava toiminta. Hinnoittelussa on huomioitava välittömien tuotantokustannusten ohella myös välilliset kustannukset, kuten hallinnon kulut. Kirjanpidon eriyttämisvaatimus koskee tilanteita, joissa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on vuodessa vähintään 40 000 euroa

Mikkelin kaupunki esittää eriytetyt tuloslaskelmat kahdenlaisesta toiminnasta: ruoka- ja puhtauspalveluiden myynnistä kaupunkiorganisaation ulkopuolisille tahoille sekä tilojen vuokrauksesta, jonka katsotaan tapahtuvan kilpailutilanteessa markkinoilla.

5.3.1. Ruoka- ja puhtauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma

Ruoka- ja puhtauspalvelut myy keskuskeittiö Isopadasta aterioita Mikkelin kaupungin organisaation ulkopuolisille asiakkaille. Suurin yksittäinen ulkoinen asiakas vielä vuonna 2022 oli Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä Essote, jolle aterioita ja palveluita myytiin sellaisiin yksiköihin, jotka ennen vuotta 2017 olivat Mikkelin kaupungin omaa toimintaa. Sote-uudistuksen myötä ateria- ja palvelumyynti Essotelle on päätynyt vuoden 2023 alusta lukien. Muut ulkoiset asiakkaat ovat yksityisiä päiväkotia.

Ulkoisen ja sisäisen toiminnan eriyttäminen toteutetaan kirjanpidossa tähän tarkoitukseen avattujen laskentatunnisteiden avulla. Ulos tapahtuva myynti saadaan eriytettyä omalla laskentatunnisteellaan jo laskutusvaiheessa. Kustannusten kohdistamisessa ulkoiseen toimintaan hyödynnetään mm. Jamix-tuotannonohjausjärjestelmän tuottamia ateriämäärätietoja. Välilliset kustannukset kohdistetaan vyörytyksillä, joiden jakoperusteena käytetään yksiköiden toimintakulujen prosentiosuuksia kokonaiskustannuksista talousarvion määrärahoissa. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hallinnon kustannukset kohdistetaan kustannuspaikoille kerran vuodessa toteutettavalla laskennalla, jolloin myös hallinnon kulut tulevat huomioiduksi markkinoilla tapahtuvan toiminnan kustannusrakenteessa.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta

	2023	2022
Liikevaihto	174 489,88	1 082 894,81
Liiketoiminnan muut tuotot	328,23	2 234,29
Materiaalit ja palvelut		
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	33 310,16	208 588,00
<i>Palvelujen ostot</i>	11 228,16	61 036,55
Henkilöstökulut		
<i>Palkat ja palkkiot</i>	36 843,18	224 589,22
<i>Henkilösivukulut</i>		
<i>Eläkekulut</i>	6 711,01	48 826,40
<i>Muut henkilösivukulut</i>	1 350,86	8 165,76
Suunnitelman mukaiset poistot	1 069,34	2 814,38
Liiketoiminnan muut kulut	6 280,97	46 068,39
Liikelyijäämä (-alijäämä)	78 024,43	485 040,40
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	78 024,43	485 040,40

5.3.2 Vuokrauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma

Kaupungin vuokraamista tiloista on tunnistettu kilpaillulla markkinalla olevaksi pääosa ulkoisille asiakkaille vuokratuista liiketiloista. Kaikkien kohteiden suorat tuotot ja kustannukset eriytetään kirjanpidossa omalla laskentatunnisteella, joten kohteiden tiedot ovat saatavissa suoraan kirjanpidosta otettavalla raportilla. Mikäli kilpaillulla markkinalla olevaksi katsotussa kohteessa on sekä ulkoisesti että sisäisesti vuokrattuja tiloja, on eriytetylle tuloslaskelmalle tältä osin kohdistettu vain ulos vuokrattujen tilojen osuus neliömäärien suhteessa. Hallinnon kustannuksia, kuten vuokrausyksikön henkilöstön palkkoja, puhelin-, IT- ja sovelluspalveluiden kuluja sekä kohteiden ylläpidon hallinnollisia kuluja, on kohdistettu eriytetylle tuloslaskelmalle markkinoille vuokrattujen kohteiden neliöiden määrän ja kaikkien vuokrakohteiden kokonaisneliömäärän mukaisessa suhteessa.

Toimitilojen osalta ulkoiset vuokralaiset ovat tiivistäneet vuokrattavien tilojen kokonaispinta-alaa parin vuoden sisällä, koska pandemian myötä työnteonmalli on muuttunut pysyvästi etätyöksi tai hybridimalliksi. Myös Ukrainan sodasta johtuva taloushaaste näkyy edelleen vuokramarkkinoilla. Osa toimitiloista sijaitsee kokonaisuuksien sisällä, jossa vuokralaisina on myös sisäisiä vuokralaisia, mikä tekee vuokrattavuudesta osittain haastavampaa. Suurin osa listalla olevista kohteista on myös hyväksytty myyntikohteiksi, ja niiden myyntiä edistetään aktiivisesti. On myös huomioitava, että kohteet sijaitsevat pääsääntöisesti muualla kuin kaupungin ydinkeskustassa.

Kohteiden vuokrat on määritelty markkinaehtoisesti, jottei vääristävää kilpailua yksityisillä markkinoilla synny. Hyvinvointialueelle vuokrattujen tilojen myötä kilpailuille markkinoille luettavien kohteiden osuus on kasvanut. Muutokset ovat tapahtuneet erityisesti palvelutalojen osalta.

Vuokrauspalveluiden eriytetty tuloslaskelma markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta

	2023	2022
Liikevaihto	4 318 921,68	524 144,89
Liiketoiminnan muut tuotot	17 010,24	20 995,87
Materiaalit ja palvelut		
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	1 545 192,09	162 689,48
<i>Palvelujen ostot</i>	420 366,03	78 260,63
Henkilöstökulut		
<i>Palkat ja palkkiot</i>	88 673,87	8 987,23
<i>Henkilösivukulut</i>		
<i>Eläkekulut</i>	17 262,01	4 220,68
<i>Muut henkilösivukulut</i>	3 405,89	370,67
Suunnitelman mukaiset poistot	67 315,81	67 244,91
Liiketoiminnan muut kulut	36 846,65	19 056,23
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 156 869,57	204 310,93
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 156 869,57	204 310,93

6

Allekirjoitukset

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Tilinpäätös on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoitusmerkinnät ovat arkistoidussa kappaleessa.

Mikkelissä 25.3.2024

Pekka Pöyry
kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Jarno Strengell

Jani Sensio

Eero Aho

Jatta Juhola

Heli Kauppinen

Kirsi Olkkonen

Petri Pekonen

Armi Salo-Oksa

Jaana Strandman

Pirkko Valtola

Janne Kinnunen
kaupunginjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Mikkelissä ____.____.2024

KPMG Julkistarkastus Oy

Elina Hämäläinen
vastuunalainen tilintarkastaja
JHT, KHT

7

**Luettelo kirjanpitokirjoista
ja tositelajeista sekä niiden
säilytystavasta**

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Tuloslaskelma
Rahoituslaskelma
Avoimet ostolaskut
Ostoreskontralista
Avoimet myyntilaskut
Myyntireskontralista
Käyttöomaisuusluettelo

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Laji	Tositelajin nimi:
1	CPU kassa
13	Matkustuksenhallinta Mikkeli
14	Matkustuksenhallinta Vesi
16	Matkustuksenhallinta Otavia
2	Pankit
20	Muistiot
3	Maksut
29	Avaavan taseen muutos
30	Palkat
32	Tuntipalkat
33	LTM-palkkiot
4	Poistot
40	Ostolaskut
5	Luovutukset/kom
6	Aktivoinnit/siirrot erien välillä
60	Yleislaskut
61	Suoritukset
62	Hyvityslaskujen kohdistukset
68	Luottotappiot
70	Koki tontin vuokrat
75	Haahtela kiinteistö
76	Haahtela kiinteistö sisäiset
80	Vesikanta
81	Vesikanta sisäiset
82	Hulevesi laskutus
84	Lomituspalvelu
86	Primus yo-maksut
87	Daisy varhaiskasvatus
88	Jamix Ruokatuotanto
89	Jamix Ruokatuotanto sisäiset
91	Timmi tilavaraus
92	Timmi tilavaraus sisäiset
ALV	Alv-kirjaukset
	Liitetietotositteet

██████████

